

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 04328

BREYTER DI TRIT

Mark Razumny

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מארק ראזומני

בדייטער

די

טריט!

דערצ"לונגען
און
נאָו עלעטן

פארלאג „סאָוועטסקי פּיסאַטעל“
מאַסקווע • 1975

מארק ראזומני איז דער אויטאָר פון די ביכער „הינטערגעס־לעך“, „מענטשן אין שטויב“, „איינער צווישן מיליאָנען“, דאָס לאַנד פון טויזנט געשטאלטן, די דראַמע „צאָפן־שיין“, די קאָמע־דיע „מאָטקע כאַבאָד“ און אַנדערע.

אין דער זאַמלונג „ברייטער די טריט!“ גייען אַרײַן דערצײלונגן גען, אין וועלכע עס ווערט געשילדערט דאָס לעבן פון דער אַרעמ־שאַפט אין פאַרמילכאַמעדיקן בורזשואַן לעטלאַנד, ווי אויך אין די פאַרײַניקטע שטאַטן פון אַמעריקע, נאַרוועגיע און אַנדערע קאַפיטאַ־ליסטישע לענדער, וווּ דעם אויטאָר איז אויסגעקומען לעבן און אַרבעטן.

א באַדייטנדיקן אַרט אין דער זאַמלונג פאַרנעמען די נאַווע־לעטן — קורצע דערצײלונגען, אין וועלכע דער שרײַבער טרעט אַרויס קעגן גלייכגילט און קליינלעכקייט, פאַראַלגעמײַנערט פאַרשיידענע דערשיינונגען פון אונדזער לעבן און רופט ברייטער שטעלן די טריט, זײַן פאַרבונדן מיט אונדזער צײַט, און „קעדיי דאָס האַרץ זאָל ניט וויי טאָן“ — טאָן גוטס פאַרן מיטמענטש.

© сборник рассказов и новеллет на еврейском языке.
Издательство «Советский писатель», 1975 г.

דער צווייטער זאץ

אין קלעם

1

איבערן שמאלן אומעטיקן פאַרשטאַט־געסל הויערט אן אומגעלומפערטער, כוּישעכדיקער מויער. הינטער זיינע גרויע ווענט וועבן זיך לעבנס און, אזוי ווי אין די אנדערע הייזער פון שטאָט, ווערן אויך דאָ מענטשן געבוירן, ליבן זיך, פרייען זיך אמאָל, — אָבער וויינען וויינט מען דאָ אָפּטער. שוין דער אריינגאנג אהין דורכן פינצטערן, מיט שפיציקע שטיינער אויסברוי־קירטן, טויער־טונעל, איבער וועלכן עס קנוילן זיך געדיכט־פאַרשטיקטע קלעפיקע רייכעס, טוט א זעץ אנטקעגן מיט עלנט און טרייסטלאַזיקייט, און פאַרלעשט אין דעם אריינגעקומענעם יעטווידע לעבנספרייד.

דאָס אייגענע געשעט אויך מיט ליובען, ווען זי קערט זיך אום אהיים פון דער טיפּאָגראפיע. און אפילע אין אזא מילדן פאַרנאכט ווי היינט, ווען אין דעם אכצניאַריקן געמיט ציטערט די אומבאשטימטע בענקשאפט פונעם פאַרפּרילינג, ווערט דאָרט אויך אלץ אָפּגעטויט, ווי נאָר דער טויער שלינגט זי אריין.

זי לויפט אראָפּ די אויסגעקרימטע גליטשיקע שטיגלעך, וואָס פירן צום קעלער־שטוב, עפנט די פון פייכטקייט אָנגעקוואַלענע טיר, — און אין צעהיצטן פּאָנעם טוט איר א שלאָג דער אזוי באקאנטער רייעד פון טוכלע־ניש און פון אַרעמקייט. פון דער פינצטערניש, אין וועלכער עס בלייבט

זיך בלינד די אומעטיקע שיין פון דעם האלב־פאראגראַבענעם פענצטערל,
דערטראַגט זיך איר אנטקעגן א פארבלאַזע שטים:
— דו, ליובינקע?..

— יא, טאטע, איך... — ענטפערט זי — ווי פילסטו זיך?
— ווי אלעמאָל, טאַכטערל. דער זעליקער זאק מיט ביינער... — און
גיט פארבענקט צו — א, ס'וילט זיך שוין שטיין אף די פיס, זיין א
מענטש מיט לייטן גלייך! וועט דאָס אמאָל זיין?..

גוט, וואָס אין קעלער איז פינצטער. זעט ניט דער טאטע, ווי ליובע
ווישט אראָפּ א טרער. ער הערט נאָר ווי זי זאָגט:
— ס'וועט זיין, טאטע... אלץ וועט זיין!

זי נעמט אראָפּ פון פּאַליצע א נאפט־לעמפעלע, צינדט אים אָן. נאָכדעם
צעשפאלט זי מיטן האקמעסער א שייטל האַלץ, הייצט איין דאָס רייכערדיק
איוועלע, ווארפט ארוף די פאטשיילע און גייט ארויס אין הויף נאָך
וואסער.

דער הויף ליגט א פארוואַרגענער אין שטיינערנעם קלעם פון ווענט,
וועלכע דריקן אים צונויף פון אלע זייטן. פון דעם פירקאנטיקן שטיקל
אָונט־הימל איבער דעכער פינטלעך בלייך און צעשראַקן אראָפּ שטערנדלעך
און פרווון זיך ווארפן א שטיקל שיין אף די ברודיקע בערגלעך שניי, וואָס
ליגן נאָך פארטייעט אין די ווינקעלעך און זינען אין דעם אָונטיקן פרעסטל
פארהארטעוועט געוואָרן, זיך אָנגענומען מיט בייזער שפיציקייט. לאווי־רנ־
דיק איבער די מיט גליטש פארצויגענע ריטשקעלעך, דערקלייבט זיך ליובע
צום קראַן, וואָס סטארטשעט ארויס פון א וואנט, שעפט אָן וואסער אין
איר קעסעלע. נאָכדעם גייט זי מיט אָפּגעהיטע טריט צוריק אוועק אין
קעלער, שטעלט ארוף דאָס קעסעלע אפן פניער און לויפט ארויס אין גאס
קויפן עפעס צום קאַכן.

שפעטער, ווען דאָס עסן איז פארטיק, דערלאנגט זי א שיסעלע געקעכטס
דעם טאטן, און דאָס איבעריקע לאַזט זי אף מאַרגן. איר ווילט זיך היינט
ניט עסן. נאָכדעם פארלעשט זי דאָס לעמפל און לייגט זיך צו אף איר
געלעגער אין ווינקעלע קעלער.

אַבער לאנג דרייט זי זיך נאָך ארום און קאָן ניט איינשלאָפן. האָט דער
אומרו פון די פאַרפריילינג־טעג צעברויזט איר געמיט? אָדער די דערמאָנונג
וועגן דעם יונגן שעף, וועלכער קומט אָפט אריין אהין, וווּ זי ארבעט? ער
שטעלט זיך אוועק בא איר מאשין, קוקט לאנג און פארקאַלעמט, ווי זי
לייגט אוף די בייגנס צום דרוק, און באַם ארויסגיין פון דרוקעריי זעט זי
אים ווייטער שטיין אין דרויסן, ווי אָפּווארטנדיק עמעצן... און עפשער

נעמט איר ניט קיין שלאָף, ווייל איר האַרץ ווייטעקט מיטן טאטנס צאר, און זי טראכט און טראכט, ווי אים צו העלפן אין זיין נויט? אין דעם אנדער ווינקל קעלער מאטערט זיך אין שלאָפלאָזיקייט דער פּאָטער און לעבט פּונדאָסני איבער — שוין צום וויפלן מאָל? — יענעם וויסטן טאָג, ווען ער איז, באַם איבערדעקן א דאך, אראָפּגעפאלן, און נאָך אים האָט זיך נאָכגעקניקלט א שווערער קווער-באלקן. אים האָט נאָך אָפּגעגליקט, וואָס ער איז געבליבן לעבן (ער שמייכלט ביטער באַם דער-מאָנען זיך, ווי די דאָקטוירים האָבן אים דערמיט געטרייסט), אָבער די פּיס זיינען אונטערן באלקן פארוואנדלט געוואָרן אין א בלוטיקער קאשע. אין שפיטאָל האָט מען אים אראָפּגענומען ביידע אונטערשענקלעך, איבער-לאַנדיק צעקאליעטשעטע רעשטלעך אונטער די קני, און מיט קוים-פארהיילטע ווונדן אים אָפּגעשיקט אהיים... זינט דעמלט איז שוין פון לעבן באַזיטיקט געוואָרן דער דאכדעקער שאַלעם בריל, און דער אומבאהאַל-פענער קאליקע, וועלכער טראָגט נאָך איצט אויך דעם נאָמען שאַלעם בריל, איז מער קיינעם ניט נייטיק. פון יענעם פינצטערן טאָג זיינען שוין פארבני אכט כאַדאַשים, און ער קאָן נאָך אלץ ניט אופשטיין פון דעם איבערדריסיקן געלעגער.

לעכאטכילע האָט ער געמיינט, אז ער וועט ניט איבערלעבן אַט דאָס אומבאוועגלעכע ליגן אין דעם פארמוכלטן קעלער. ער איז דאָך א גאנצן לעבן געווינט געווען צו אַטעמען מיט דער פרייער ווייעניש פון די הייכן, פאר אים האָבן דאָך אלעמאָל זיך אנטפלעקט ווייטע און ברייטע האַררי-זאָנטן, — איז ווי וועט ער דאָס קאָנען קוקן אף דער וועלט בלויז דורכן קלייניטשקן, אין דער ערד פארגראָבענעם פענצטערל, און זען פארביי-שווינדלען נאָר פּיס און פּיס, דאָס, וואָס ער אליין פארמאָגט שוין נייט?.. אָבער א מענטש ווערט צו אלץ געווינט, און מיט א פארקלעמט האַרץ איז ער געבליבן ליגן, ליגן און כאַלעמען וועגן יענעם לאנגדערווארטן טאָג, ווען ער וועט שוין קאָנען אַנטאָן פּראָטעזן, וועט ארויס פון זיין טפּיסע אין דער וועלט, און ווי זיינע הענט, די הענט פון א האַרעפּאשניק, וועלכע זיינען איצט פארמישפּעט אף גאַרנישט טאָן, און וואָס הערן ניט אופ לעכצן נאָך מי, וועלן ווייטער אָנהייבן ארבעטן...

דאָ טוט אים א שטאָך אין האַרצן, און קאלטע אנגסטן באַגיסן אים: ווי וועט ער קומען צו פּראָטעזן? זיי דארפן דאָך קאָסטן געלט, א סאך געלט, — און ווו וועט ער דאָס נעמען? די קראַנקן-קאסע זיינע העלפט אים בלויז מיט גראַשנס, און די דאָזיקע אונטערשטיצונג, צוזאמען מיט ליובעס וואַכן-לויז, קלעקט דאָך קוים-קוים אף דער בידנער אויסקומעניש. איז ווי קאָן ער גאָר טראכטן וועגן פּראָטעזן? ווי עס שיינט, איז ער שוין פארמישפּעט צו

פארענדיקן זינע טעג דאָ אפן געלעגער, צו ליגן ווי א שטיין אפן האלדז פון זיין קינד...

א גאנצע נאכט פלאָגן אים אָט די פארצווייפלטע געדאנקען, און ערשט ווען דער ארום הייבט זיך שוין אָן געשפענסטיק ארויסגראבלען אין באגינענ־דיקן דעמער־ליכט, פארגעסט ער זיך אין א פיינלעכן אומרוקן דרימל, און אין קאלעם ציט ער זיך און ציט זיך צו די פראָטעזן, צו וועלכע ער קאָן אָבער בעשום־אויפן ניט דערלאנגען...

אין איינעם א טאָג קומט אין קעלער־שטוב צו גיין די קראנק־שוועס־טער, וועלכע דער פילאנטראָפישער פאריין „ביקור־כֹּוילים“ שיקט צום קאליקע אף מאסירן זינע פיס־רעשטלעך.

— איר וויסט, בריל, — זאָגט זי נאָכן פארענדיקן דעם מאסאזש, — אייערע ווונדן זינען שוין פארהיילט, און איר מעגט אַנטאָן פראָטעזן. דער קאליקע כאפט איר אָן פאר א האנט און רופט אויס אין גרויס צערודערונג:

— טאקע, שוועסטער?! איך קאָן שוין אַנטאָן פראָטעזן? און שוין ארויס־גיין? טאקע ארויסגיין? — אָבער, זיך דערמאָנדיק, אז צו פראָטעזן איז נאָך בא אים ווייט, גאָר ווייט, גיט ער טרויעריק צו; — אָבער וואס אייגנטלעך איז דאָ מיט מיר די סימכע? קאָן איך דען קומען צו פראָטעזן? סיידן... — זאָגט ער אומאנטשלאָסן — סיידן... „ביקור־כֹּוילים“ וועט מיר אנטליען געלט. איך וועל אָפארבעטן. זייט זיכער!

— מיר דארפט איר ניט בעטן, בריל, איך פארשטיי איר — ענטפערט די שוועסטער — אָבער זיי גיבן ניט אף דעם קיין געלט. אַרעמעלייט דארפן שטיין אף אייגענע פיס, זאָגן אונדזערע פילאנטראָפן... נו, איך האָב מיין ארבעט פארענדיקט. זייט געזונט.

געבליבן אליין, לאַזט זיך בריל אַנמעכטיק אראָפּ אפן הארטן קישן פון דעם פארהאסטן געלעגער, וועלכער וויל אים אלץ ניט ארויסלאָזן פון זיין פארשאַלטענעם קלעם.

„דארפן שטיין אף אייגענע פיס“, זאָגן זיי, די יוסטע באלעטויוועס, מורמלט ער מיט ביטערניש — אף איי־גע־נע פיס... אָבער וווּ נעמט מען זיי, די אייגענע פיס, וווּ נעמט מען זיי?..

ווען ליובע קומט פון דער ארבעט, באגעגנט איר דער פאָטער מיט דער נייער בסורע.

— איך קאָן שוין אַנטאָן פראָטעזן, ליובינקע! — זאָגט ער — איך קאָן שוין, ווייסט?

— יאָ — דערפרייט זיך ליובע — הייסט עס, דארף מען איצט באזאָרגן פראָטעזן!

— באזאָרגן? — פאלט ער איר אריין אין די רייד, — וויאזוי, מײן קינד?
קנאפ זאָרגסטו שוין, ווילסטו נעמען אף זיך נאָך א דײגע?
— זאָרג זיך ניט, טאטע, — באַרויקט זי אים, — דו וועסט האָבן פּראָ-
טעזן!

אין דעם קוק, וואָס ער וואַרפט אף איר, ליגט טיפּע דאַנקבאַרקײט, אָבער
אויך א שטיקל סאַפּעק. וויאזוי קאָן זי אים באַזאָרגן מיט פּראָטעזן, אז דאָס
קאָסט געלט, אזויפיל געלט?... ער זעט דאָך, ווי שווער איר קומט אויס זיך
צו ראַנגלען פאַר דער כאַיווע... ער ווייסט ניט, אז אין די שלאָפּלאַזע נעכט,
הערנדיק, ווי ווייטעקלעך ער וואַרפט זיך אַרום אפּן געלעגער, האָט זי
אַנגענומען א באַשלוס.

אף מאָרגן, בײס דער מיטיק־האַפּטאַקע, גײט זי מיט א קלאַפּנדיק האַרץ
אַריין אין קאַבינעט פּונעם הער קופּריץ, — דעם באַלעבאַס פּון דער טיפּאַ-
גראַפיע.

דער אלטער שעף איז אין קאַבינעט ניטאָ, און ווען ליובע זעט זיצן
באַם שרײַבטיש זײן זון, דעם זעלביקן, וועלכער שטעלט זיך אָפּ אָפּ באַ
איר מאַשין, דערשרעקט זי זיך און פּרוּווט שוין שטעלן א טראָט אף צוריק.
ער אָבער האַלט איר אָפּ מיט א פּרײַנטלעכן זשעסט, און ווען זי בלייבט
שטיין באַ דער טיר, זאָגט ער מיט א האַרציקער שטיים:

— קומט צו געענטער, פּרײַלן... פּרײַלן בריל, דאַכט זיך? מיט וואָס
קאָן איך אײך דינען?

זי לאָזט אַראָפּ די אויגן, און די פאַרבן נעמען זיך מײניען אין איר
פּאַנעם, בײס זי ברענגט ארויס מיט מי:

— איך דאַרף... צום שעף...
— אף וואָס האָט איר נײטיק געדאַרפט מײן פּאַטער? — פּרעגט ער
פּרײַנטלעך — דער פאַפּא איז אוועקגעפּאַרן. קאָן איך אים עפּשער פאַר-
בײטן?

— כ״האַב געוואָלט... כ״האַב געוואָלט... — שטאַמלט זי אין פאַרלעגנהײט,
און קאָן ווײטער ניט אַרויסברענגען קײן וואָרט. אָבער ער קומט איר צו
הילף.

— איר ווילט אוואַדע אן אוואַנס? — קוקט ער איר אַריין אין די אויגן
און שמײכלט דערבײ.

זי איז אים דאַנקבאַר, וואָס ער האָט איר פאַרשפּאַרט איבעריקע רײד, און
שטיל שווינגנדיק שאַקלט זי צו מיטן קאַפּ אף יאָ.

— און אף וואָס דאַרפט איר געלט, פּרײַלן בריל? — טוט ער א הייב

אוף די שמאלינקע וועט, ווי זיך ווונדערנדיק, אז עס זיינען פאראן מענטשן, וועלכע נייטיקן זיך אין געלט...

זיין צוגעלאזטקייט גיט איר צו מוט, און איר שטים קלינגט שוין זיכער רער, זי זאגט:

— איך דארף... איך דארף דאס פאר מיין פאטער... ער נייטיקט זיך אין פראטעזן...

— א, איך פארשטיי! — רופט זיך אָפּ דער יונגערמאן זייער ערנסט — דאָס איז א וויכטיקע סיבע זיך צו ווענדן נאָך אן אוואנס. אוז וויפל דארפט איר אייגנטלעך? פופציק לאט? עפּשער מער — א גאנצן הונדערטער? נו, גוט. קומט מאָרגן אריין צו מיר, וועט איר דעם אוואנס באקומען.

און צום אָפּשייד מונטערט ער איר נאָך אוף מיט א ליבן שמייכלע, פון וועלכן עס ווערט איר ווארעם אפן הארצן.

„פאראן גוטע מענטשן אף דער וועלט“... טראכט זי, א באפליגלטע, און לויפט האסטיק אהיים. עס איז טאקע א היפשער מעהאלער, און דער מיטיק איבעריס איז א קורצער, אָבער זי מוז דאָך דעם טאטן טייקעף איבערגעבן די פריילעכע בסורע!

אין שטוב פאלט זי אריין א פארפרייכטע, און נאָך שטייענדיק אפן שוועל, רופט זי אויס:

— ס'וועט זיין, טאטינקע! ס'וועט זיין!

דער פאטער לייגט אוועק אָן א זינט די צייטונג, וואָס ער האט געלייענט, טוט אויס די שפאקולן, און פרעגט מיט א ציטערנדיקער שטים:

— וואָס?.. וואָס וועט זיין?

אָנשטאַט צו ענטפערן, לויפט זי צו צו אים, באדעקט מיט קושן זיין פאַנעם. ער ווערט זיך לייכט און ליבעפול אָפּ פון איר, און זיין הארץ שלאָגט דערביי העפטיק. ער פרוזוט טרעפן, וואָס איז דאָס די סימכע מיט איר, און ער טראכט פיבערהאפט:

„צי שוין־זשע, צי שוין־זשע?“

און ליובע דערציילט האסטיק און זיך אליין איבערשלאַגנדיק, וואָס עס איז היינט געשען, און ווי דער באלעבאָס האָט איר צוגעזאָגט געבן אן אוואנס.

— און א מייסטער, בא וועמען צו באשטעלן, האָב איך שוין אויך אויסגעקוקט! שוין איינמאָל א מייסטער! — פארכלינעט זי זיך אין באגייס־טערונג, און מיטאמאָל, דערמאָנענדיק זיך אין דער ווירקלעכקייט, רופט זי אויס מיט שרעק:

— וויי, איך פארזאם דאָך צו דער ארבעט!

און זי לויפט אפגיך ארויס, איבערלאַזנדיק דעם טאטן א צערודערטן, א

צעשטראלטן פון גליק, ווי עס קאָן זײַן א מענטש, וואָס שטייט ערעוו דער פארווירקלעכונג פון זײַן לעבנס־טרוים.

ווען ליובע קומט אריין אין קאבינעט, הייבט זיך אױף דער יונגער שעף איר אנטקעגן, דערלאנגט איר די האנט און באַט איר אַן א שטול. זי איז אינגאנצן צעטומלט, אָבער נאָך צעטומלטער ווערט זי, ווען ער לייגט אױעק פאר איר א פעקל געלט און זאָגט מיט זײַן ליבהארציקן, וויסצינערדיקן שמייכלע:

— דאָ איז הונדערט לאט, פריילן ברייל. וועט אייך דאָס קלעקן? און וועגן אומקערן, דארפט איר זיך קיין באזונדערע זאָרג ניט מאכן. מיט דער צייט וועט איר אָפארבעטן...

א ווילע איז אין קאבינעט שטיל. באלד ווערט אָבער די שטילקייט פארהילכט דורכן העפטיקן שלאָגן פון ליובעס האַרץ. יעדנפאלס, דאכט זיך איר אזוי. זי טוט א פיר מיט א ציטערדיקער האנט איבער אירע אויגן, דריקט אָף זיי מיט די פינגער. זי וויל זיך איבערצייגן, אז דאָס אלץ, וואָס געשעט דאָ איצט מיט איר, איז ניט קיין כאַלעם און וועט אַט־אַט ניט צע־רונען ווערן.

אָבער ס'איז ניט קיין כאַלעם. מיט אַן אויסגעטריקנט קעל און שווינד־לונג אין קאָפּ דערפילט זי, ווי דער שעף לייגט ארוף זײַן האנט אָף אירער. זי ציטערט אױף, א זודיקע כוואליע ברייט אָפּ איר האַרץ, און זי טוט זיך א גיכן הייב פון אַרט. ער דערלאנגט איר מיט א שמייכלעלע דאָס געלט, זאָגט פריינטלעך, „צום ווידערזען, פריילן ברייל“, און באגלייט איר מיט די בליקן ביז די טיר פארמאכט זיך הינטער איר.

אין א טאָג ארום איז שוין אין קעלער־שטוב אראָפגעקומען דער יעני־קער, אָף וועמען דער קאליקע האָט מיט אזא בענקשאפט אויסגעקוקט די גאנצע ביטערע צייט פון זײַן צוגענאָגלטקייט צום געלעגער. באַם אריינג־קומען פון דעם מייסטער האָט דעם קאליקעס האַרץ זיך מיטאמאל געעפנט אָף אפצונעמען אלע פריידן פון דעם לעבן, וואָס קערט זיך פונדאָסניי אום צו אים, און ביים די קילבלעכקייט פון די גיפס־באנדאזשן האָט צאָרט און פעסט ארומגענומען די צעקאליעטשעטע רעשטלעך פון זײַנע פיס, האָט בריילן זיך אויסגעדאכט, אז דאָס נעמט אים פונדאָסניי ארום די פרישע ווייעניש פון די הייכן און אז ער הערט, ווי די ווינטעלער שעפטשען צו אים:

— נו, דײַן צייט איז ווייטער געקומען... וועסט ווידער אַטעמען מיט אונדזער פרישקייט...

ווען די באנדאזשן זיינען פארהארטעוועט געוואָרן, האָט דער מייסטער אראָפּגענומען פון די קאליקע פיס די גיפס־אַפּגוסן, זיי לאנג באטראכט און צופרידן געזאָגט:

— איר זעט אָט די פורעמס, בריל? איז וועל איך אייך אָפּגיסן פון זיי אזעלכע פיס, אז גאָט אליין וועט מעקאנע זיין...

בריל האָט געשלאנגען מיט די אויגן יעדע באוועגונג פון דעם מייסטער, און מיטן הארצן — יעדן וואָרט זיינעם.

— און אף ארבעט גיין וועל איך אויך קאָנען? — האָט ער אומגעדולדיק געפרעגט.

— אז איך זאָג אייך — האָט יענער זיך באַליידיקט — איר וועט זיין א פולשטענדיק געזונטער מענטש און וועט לויפן, ווי א הירש, און איר שטעלט מיר אזעלכע קלאַץ־קאַשעס! איר וועט גאָר פארגעסן, אז איר זינט ניט אף אייגענע פיס!

און נאָך דעם, ווי אָט דער ווונדערלעכער מענטש, וועלכער האָט אים צוגעזאָגט אן אויסלייזונג פון אלע זיינע נויטן, האָט פארלאָזן די קעלער־שטוב, איז בריל געבליבן ליגן א גליקלעכער. ער איז געלעגן אפן רוקן, זיין בליק איז געריכט געווען אף ארוף, אָבער געזען האָט ער ניט די נידעריק־אראָפּהענגענדיקע, פארשוואַרצטע סטעליע, נאָר איבער אים האָט זיך איצט געשפרייט א ברייטער, ליכטיקער און פרייער הימל. אָט־אָט — און ער וועט ווערן א מענטש מיט לייטן גלייך, וועט זיך צוריקערן אין דער וועלט פון־לעבן און פון ארבעט! און וועמען האָט ער דאָס צו פארדאנקען? אלץ זיין קינד, זיין ליובען, איר געטריישאפט און ליבע! ווי וועט ער איר קאָנען אָפּדאנקען?

דעם טאָג האָט אין זיין לעבן זיך געעפנט א ניי קאפיטל. א קאפיטל, וואָס וועט אים ברענגען באַפרידיקונג און גליק.

אין איינעם אן אָונט האָט קופריץ־יוניאַר פארן ארויסגיין פון דער טיפאָגראַפיע צופעליק זיך באגעגנט מיט ליובען אין א ווינקעלע פון קאָרי־דאָר. ער האָט זי אָפּגעשטעלט און פריינטלעך א פרעג געטאָן:

— נו, פרייליך בריל, וואָס מאכט אייער פאָטער? שוין באשטעלט די פראַ־טעזן?

— יאָ, — האָט ליובע שטיל געענטפערט. זי איז גערירט געווען פון זיין אופמערקזאמקייט. און דערמאָנענדיק זיך, אז דעמלט, ביים זי האָט באקומען דאָס געלט, איז זי ארויסגעלאָפן, ווי א בליץ, און אים אפילע ניט באדאנקט, האָט זי פארשעמט געזאָגט:

— איך ווייס גארניט ווי אייך צו דאנקען פאר אייער הילף, הער קופריץ... —

א, איר דארפט מיר ניט דאנקען! — האָט ער אויסגערופן קימאט ווי באללידיקט — איך האָב דאָך נאָר געטאָן מיין פליכט אלס מענטש. דעם עמעס גערעדט, דארף איך גאָר אייך דאנקען: איר האָט מיר געגעבן די געלעגנהייט צו טאָן א מענטשן גוטס...

זי האָט ניט געוויסט, וואָס מע דארף ענטפערן אף אזעלכע הויכע ווער-טער און א צערודערטע שוין געוואָלט אוועקגיין. אָבער ער האָט איר אָפגעהאלטן.

— איך האָב שוין לאנג געוואָלט זיך דורכריידן מיט אייך, פריילן בריל, — האָט ער געזאָגט. — איר האָט מיך פארינטערעסירט... זייט איר היינט אין אָונט פריי?

דאָס גאנצע בלוט האָט ליובען א שפאר געטאָן אין פאָנעם. זי האָט אראפגעלאָזן דעם קאָפּ און געמורמלט שטיל:

— וואָס רעדט איר, הער קופריץ?.. איך... איך בין ניט פריי. איך מוז גיין צום פאָטער.

ער האָט זי צערטלעך אָנגענומען פאר דער האנט.

— אָבער איר קאָנט דאָך א ביסל ארויסגיין אין גאס, א שפאציר טאָן, ניט עמעס? בלויז אף א וויילינקע... איך וויל אייך זען ניט בלויז אף דער ארבעט און — איר האָט מיין וואָרט, אז איך וועל אייך לאנג ניט פארהאלטן, זאָל זיין אום אכט, אום גיין... ווען איר וועט זיך נאָר באפרייען. איך וועל אף אייך ווארטן אין גערטעלע באם טעאטער. יא, איר וועט קומען?

און ער האָט מיט געבעט איר אריינגעקוקט אין די אויגן.

זי האָט געוואָלט זאָגן, אז זי וועט ניט קומען. אָבער דאָס הארץ האָט איר ניט געלאָזט. דער מענטש איז דאָך געווען פריינטלעך צו איר, האָט איר געטאָן אזא טייווע... ניין, עס וואָלט געווען א גרויסע אומדאנקבארקייט פון איר זייט אים אָפצוזאָגן! ווי קאָן זי אים גאָר אָפזאָגן?

און אופהייבנדיק אף אים א פארשעמטן בליק און טייקעף צוריק אראפ-לאָזנדיק דעם קאָפּ, האָט זי קוים צום הערן געזאָגט:
— יא... כ'וועל קומען... אָבער ניט אף לאנג.

אין דער היים גרייט ליובע צו, ווי שטענדיק, דאָס עסן פארן טאטן, קערט אויס מיטן בעזעמל די קעלער-שטוב, ראמט אוף די ווינקעלעך. אלץ איז, דאכט זיך, ווי געווען, אָבער מיטן פארשפיצטן כוש פון א צוגעקאוועטן צום געלעגער דערשפירט דער אלטער עפעס אן אומרזקייט אין אירע באוועגונגען, און ער פרעגט שטיל:

— וואָס איז מיט דיר, טאַכטער? האָט עפעס פּאַסירט?
„ער פּילט...“, טוט איר א שטאַך אין האַרצן, און זי ענטפּערט גיך:
— גאַרנישט, טאַטע, גאַרנישט! ס'דאַכט זיך דיר...
— קאָן זײַן... גיט ער נאָך, און איז א וויילע אַרום זאָגט ער צערט-
לעך: קום אהער צו מיר, ליובע...

זי ווארפט אוועק דאָס בעזעמל, גייט צו צום טאטן, און ער נעמט אָן
איר האנט און גלעט זי שווינגדיק מיט זײַנע ביינערדיקע פינגער. מיטאמאָל
הייבט ער אוף איר האנט צו זײַן שטעטיקער באַרד, און איידער ליובע
באווייזט זיך נאָך צו באַטראַכטן, דערשפּירט זי אף איר הויט א הייס-
אַטעמדיקן קוש.

— וואָס טוסטו, טאַטע?! — רופט זי אויס דערשראָקן, און נעמט האַסטיק
אַפ איר האנט.

— טאַכטער... — זאָגט ער מיט טיפּער דערשיטערונג אין שטים —
דו טוסט דאָך פאַר מיר אזויפיל, האַרעוועסט איבער די קויכעס...
— רייך ניט וועגן דעם, טאַטע — וויינט זי זיך שיר ניט פאַנאנדער. זי
גייט אָפּ פון זײַן בעטל און נעמט זיך ווייטער פאַר דער אַרבעט. איר
צערודערונג וואַקסט אָבער פון מינוט צו מינוט און אלץ פאַלט איר פון די
הענט.

דערוויייל ווערן שוין די שייבלעך פאַרצויגן מיט אן אלץ געדיכטערער
בלאַקייט, און זי צינדט אָן דאָס נאַפּט־לעמפעלע. נאָכדעם טוט זי האַסטיק
אָן איר לייכטן מאַנטעלע און זעצט געשווינד אַרוף אפן קאַפּ דעם בערעט.
— ווהיך, ליובע? — טוט זיך דער פאַטער א הייב אפן געלעגער.
— אין טיפּאַגראַפיע! — זאָגט זי, און פרוווט צוגעבן איר שטים א
לייכטקייט — דער מייסטער האָט געהייסן קומען. א ספּעציעלע בא-
שטעלונג.

און איידער ער באווייזט נאָך עפעס צו זאָגן, לויפט זי שוין ארויס פון
קעלער. איר פאַנעם גליט פון שאַנד פאַר אַט דעם ערשטן ליגן.

דער פאַטער בלייבט זיצן אַנגעשפאַרט אָן די הינטערוויינלעכס פאַרוואַר-
פענע הענט. א צײַט זיצט ער אזוי אָן באוועגונג, ביז די הענט ווערן אים
אַפגענומען. נאָכדעם לאָזט ער זיך אַראָפּ אפן געלעגער, דרייט זיך בערוועז
פון איין זײַט אף דער אנדערער און האלט אין איין טראַכט וועגן דער
אומרויקייט ליובעס, וואָס האָט זיך אים שוין פרויער איבערגעגעבן. און
וואָס מער ער טראַכט, ווערט די פרייד, וועלכע האָט אים די גאַנצע צײַט
אזוי באַרוישט, פאַמעלעך פאַרטריבן דורך עפעס אן אומבאַשטימטן פאַר-
געפיל, וואָס קומט אין אים אָף.

ווי נאָר ליובע איז אריין אין דעם טונקל־באלויכטענעם טעאטער־גער־טעלע, א שפאן געטאָן איבער די סטעזשקעס, אף וועלכע עס האָבן דאָ און דאָרט נאָך מאט אונטערגעבליאסקעט צוגעפראָרענע ריטשקעלעך, איז פון א זיטיקער אלייע באלד ארויסגעקומען קופריץ, און אויס־שטרעקנדיק איר אנטקעגן ביידע הענט, מיט פרייד אויסגערופן:

— איך בין גליקלעך אייך צו זען, פריילן ברילו! ווי ליב דאָס איז פון אייך, וואָס איר זייט געקומען!

זי האָט אומאנטשלאָסן אים געגעבן די האנט און שטיל געזאָגט:
— אנטשולדיקט, כ'האָב פארשפעטיקט... געהאט צו טאָן אין שטוב...

דער יונגעראַמאן האָט מעוויניש באטראכט ליובעס שלאַנקע פיגור, איר צארט פאַנעם, וואָס האָט סוידעסדיק זיך ארויסגעבלייכט אין ליכט־און שאַטשפיל פון די בויגן־לאַמפן פון דערבייניקן בולוואר, און מיט היספני־לעס אויסגערופן:

— ווי שייך איר זייט, פריילן ברילו! איר אליין זייט אויך ווי דער אופוואַכנדיקער פריילינג ארום אונדז!

און מיט די ווערטער האָט ער איר גענומען אונטערן אָרעם. זי האָט זיך דערשראָקן און מיט א ליכטער באוועגונג געפרוווט זיך באַפרייען. ער האָט זיך צוגעבויגן צו איר און מיט א באַליידיקטן טאָן גע־פרעגט:

— בין איך אייך דען אזוי דערווידער, פריילן ברילו?
און אוועקנעמענדיק זיין האנט פון איר אָרעם, זיך אַפגעזיפצט:

— אויב יא, וועל איך ניט צושטיין...
נאָך א קורצער פאונע האָט ער זיך צוגעבויגן צו איר, אריינגעקוקט איר אין די אויגן און געפרעגט מיט א ווייכער, איינדריןגעלעכער שטים:
— איז דאָס טאקע אזוי? בין איך אייך טאקע דערווידער? און איך האָב זיך אזוי געפרייט אף אונדזער באַגעגעניש...

ליובע איז געווען צעטומלט. איר האָט געשראָקן זיין צושטיין, אָבער גלייכצייטיק האָט איר אויך פאָרדראָסן, וואָס מיט איר נאָרישער אופירונג באַליידיקט זי דעם דאָזיקן מענטשן, וועלכער איז דאָך געווען צו איר אזוי פריינטלעך, אזוי מיטפילנדיק.

— אנטשולדיקט, הער קופריץ, — האָט זי געזאָגט מיט געבעט אין שטים, — איך האָב זיך א ביסעלע... דערשראָקן...

— דערשראָקן גאָר? — האָט ער דערשטיינט איבערגעפרעגט —

פארוואָס זיך שרעקן? מיר זײַנען דאָך מיט אייך ניט קיין פרעמדע, מיר ארבעטן צוזאמען, זעען זיך אָפּט...

און אזוי ריינדדיק, האָט ער זי ווייטער גענומען אונטערן אָרעם, פעסטער צוגעדריקט צו זיך, און זי, א פארשעמטע, האָט זיך שוין מער ניט געווערט.

אזוי האָבן זיי א צייט לאנג געשפּאַנט איבערן גערטעלע, און ער האָט אָן אופהער גערעדט וועגן דעם איינדרוק, וואָס זי האָט געמאַכט אָף אים; וועגן דעם, ווי גוט עס איז, וואָס צוויי אזעלכע יונגע מענטשן ווי זיי גייען האנט־אין־האנט אין אזא פרעכטיקן אָוונט, באַרוישטע פון דער פרייד פון צוזאַמענזײַן...

זי איז טאקע געווען באַרוישט, און דער קאָפּ האָט איר פאַרשווינדלט פון זײַנע רייד. און עפּשער איז דאָס געווען די יאָדערדיקע פרעסטלידיקע לופט פון דעם דורכזיכטיק־בלאַען מאַרט־אָוונט, וואָס האָט איר באַנומען אזוי ווי קרעפטיקער ווייץ? און אזוי באַרוישט איז זי געווען, אז ס'האָט איר אפילע אופגעהערט פּײַניקן דער געדאַנק, וואָס האָט דעם גאַנצן וועג אהער אָן אופהער גענאָגט — דער געדאַנק וועגן דעם, ווי זי האָט אָפּגענאַרט איר פאָטער, צום ערשטן מאַל אין לעבן אים געזאָגט א ליגן.

— אָבער וואָס רייד איך אזויפיל? — האָט ער מיטאַמאַל זיך איבער־געשלאָגן — אייך איז דאָך געוויס קאַלט? איז לאַמיר אַרײַנגיין ערגעץ זיך אביסל אָנוואַרעמען.

ער האָט זי ארויסגעפירט פון גערטעלע, זיי האָבן דורכגעקרייצט דעם בולוואַר, אַרײַן אין געפלאַנטער פון די אַלטשטאַט־געסלעך, און ער האָט זיך אָפּגעשטעלט פאַרן אַרײַנגאַנג אין א קליינעם קאַפּע.

— איר האָט גאַרנישט קעגן דעם, מיר זאָלן אַרײַנגיין אהער אָף א וויילינקע? — האָט ער געפרעגט, און ניט אָפּוואַרטנדיק איר ענטפער, האָט ער געעפנט די גלאַז־טיר און זי אַרײַנבאַגלייט אין א קליינעם רוים, וווּ עס זײַנען געשטאַנען עטלעכע ליידיקע טישלעך. אפן טאַמבאַנק באַ דער זײַט זײַנען אויסגעשטעלט געווען וואַזעס מיט געבעקס און קאַנפּעטן, און מיטן רוקן צו דער גלעזערנער שאפּע מיט די ליידיקע באַנבאַניערעס איז געשטאַנען און געגענעצט די פאַרקויפּערן. א קליין טירל, פאַרשטעלט מיט א פאַרשטויבטער פאַרטיערע, האָט געפירט אין אַן אַנדער רוים, וווּ עס האָבן זיך געזען עטלעכע שטייגעלעך, אויך פאַרהאַנגענע מיט פאַרטיערעס. אין איינעם פון אַט די פאַרהאַנגענע שטייגעלעך האָט קופּריץ אַרײַנגע־בעטן ליובען. ס'איז געווען אזוי ענג, אז זיי האָבן זיך קוים אהין אַרײַנגע־שפּאַרט. ער האָט דאָס צעטומלטע מיידל אוועקגעזעצט אפן קליינעם דיִוואַנכעלע פאַרן וואַלקדיקן מירמלעם טישל, און ווען די פאַרשלאָפּענע

קעלנערן איז צוגעקומען, האָט ער איר אָפּגעגעבן זײַן באַשטעלונג. נאָכ־
דעם האָט ער זיך אָנגעשפּאַרט אָן דעם לען פּון דיוואָן, זיך צוגערוקט נעענ־
טער צו ליובען, און מיט א זעלבסטצופרידענעם שמייכלעלע שטיל־שווינג־
דיק און זשענדע גענומען באטראכטן דאָס מיידל און זיך ניט געקאָנט זאט
אַנקוקן אָף אירע צארטע, ווי מיט פּרישן טוי באדעקטע, באַקן, וועלכע האָבן
פּון שפּאַציר זיך לײַכט גערויטלט, אפּן מילדן בליק פּון אירע אויגן אונטער
די פּינ־געבויגענע ברעמען, אָף די כײַנעוודיקע קרויזן, וואָס האָבן זיך
שטיפּעריש ארויסגעשלאָגן פּון אונטער דעם בערעט.

„א מיידעלע א בריליאנט“, האָט ער געקלערט דערבײַ, זיך האלטנדיק
אין איין שפיגלען אין ליובעס כײַן, און אינדערהײך האָט ער געזאָגט:
— איך האָף, פּרײַלן בריל, אז מיר וועלן זײַן מיט אײַך גוטע פּרײַנט,

ניט עמעס?

ליובע האָט אין פּאַרלאָרנקײַט געפּינטלט מיט די אויגן און ניט געוואוסט,
וואָס צו ענטפּערן. פּון דער פּאַרלעגנהײַט האָט איר, צום גליק, ארויסגע־
האַלפּן די קעלנערן, וועלכע איז גראָד צוגעגאַנגען מיט שטילע טריט, מיט
א טאַץ אין האַנט און גענומען פּאַנאַדערשטעלן אפּן טישל די געבראַכטע
באַשטעלונג.

פּאַר דעם ארבעטער־מיידל פּון פּאַרשטאַט איז דאָ אלץ געווען נײַ און
פּרעמד. דער געווייזיקער אראַמאַטן־געמיש פּון שאַקאַלאַד, פּון קאַפּע, פּון
זיסן געבעקס און פּון וואָלוועלע פּאַרפּומען האָט איר פּאַרוויקלט אין א
באַרוישטקײַט, פּון וועלכער ס׳האַט זיך פּאַרדרייט דער קאַפּ. דער געהײַמ־
ביספּולער האַלב־טונקל פּון דער קאַבינע, דערצו די קאַפּשווינדליקע נאַענט־
קײַט פּון אָט דעם מענטשן גאַר פּון אן אנדער וועלט, ווי די, אין וועלכער
זי איז אויסגעוואקסן און זי לעבט, — דאָס אלץ האָט בא איר ארויסגערופּן
שרעק און צוגלייך אויך יונג־מיידלשע נײַגעריקײַט. זי האָט אײַנגעזאַפּט
אין זיך די אויסטערלישקײַט פּון דעם ארום, אָבער דערבײַ ניט אופּגעהערט
אונטערבאוויסזיניק צו גריבלען זיך: טוט זי ריכטיק, וואָס זי איז דאָ?
מעג זי דאָס טאָן?..

פּון קופּריצעס געניט אויג איז ניט געבליבן פּאַרבאַרגן ליובעס פּאַר־
לאָרנקײַט. און נאָכדעם, ווי ער האָט א צײַט לאַנג זיך געשפּיגלט אין איר
פּאַרלעגנהײַט, האָט ער צוגערוקט צו איר די טאַס שאַקאַלאַד מיט דער
וואַזע געבעקס, און אַנווייזנדיק אָף דעם מיט א ברײַטער האַנט־באוועגונג,
גאַסטפּרײַנטלעך געזאָגט:

— איך בעט אײַך, פּרײַלן בריל!

און אז זי האָט זיך נאָך אלץ געוואקלט, האָט ער שוין צודרינגלעכער
צוגעגעבן:

— זאגט זיך ניט אָפּ, איינער אָפּזאָג באַליידיקט מיך!
דעמלט האָט זי ניט זיכער צוגעלייגט די ליפן צום געטראַנק, א ליכטן
וופ געטאָן, און אין דער צייט, וואָס די זיסע, ווילשמעקנדיקע פליסיקייט
האָט איר פאַרשאפן א ווונדערלעכע געמיטלעכקייט, האָט צו איר, ווי פון
נעפל ארויס, זיך דערטראָגן א ווייכע, איינדריינגלעכע שטים:
— איר ווייסט, פריילן ברייל, אז היינט איז בא מיר א גרויסער טאָג?
און, אָפּוואַרטנדיק א ווילע און נאָכדעם זיך צובייננדיק צו איר, צוגע-
געבן — דערפאַר, וואָס ענדלעך האָב איך זיך באגעגנט מיט אייך... אָט אזוי
ווי איצט, אויג אָף אויג!

זי האָט ניט געענטפערט, האָט נאָך טיפער אראָפּגעלאָזן דעם קאָפּ. און
פון דעם, ווי אויך פון דעם קוים-מערקבארן ציטער פון איר ליפ איבערן
ראַנד פון טאס האָט ער איינגעזען, אז זיינע ווערטער זיינען ניט אוועק אין
ניוועץ...

— מיך האָט שוין פון לאנג געצויגן צו אייך, פריילן ברייל — האָט ער
ווייטער גערעדט. — איך פלעג אריינגיין אין מאשינען-רוים אזוי אָפט אויך
נאָר קעדיי אייך צו זען... און גלייבט מיר, איך בין גליקלעך געווען צו
באקומען א געלעגנהייט אייך מיט עפעס נוצלעך צו זיין. זאָגט מיר צו
זיך ווענדן צו מיר יעדעס מאָל, ווען איר וועט זיך נאָר נייטיקן אין עפעס.
ווענדט זיך צו מיר, ווי צו א גוטן פריינט... זאָגט איר מיר דאָס צו?

— יאָ... געוויס... א דאנק... — האָט זי צעטומלט ארויסגעבראכט, און
מיטאמאָל איז זי געוואָרן אומרוק — אוי, אזוי שפעט! איך דאַרף דאָך שוין
גיין... אנטשולדיקט, הער קופריץ...

שטאַרק צופרידן איז ער ניט געווען פון דעם, אָבער קיין וואָרט ניט
זאָגנדיק קעגן איר באשלוס אוועקצוגיין, האָט ער צוגערופן די קעלנערן,
זיך צערעכנט, און זיי זיינען ארויס אין גאס. ער האָט זי גענומען אונטערן
אַרעם און צוגעטוליעט צו זיך. ווען זיי האָבן דערגרייכט די באלויכטענע
גאס, האָט קופריץ אָפּגעשטעלט א טאַקסי, אריינגעזעצט ליובען אהין און
אליין זיך אויך געזעצט בא איר זייט, און די גאַנצע צייט, וואָס די מאשין
האָט זיך געגליטשט איבערן אספאלט פון בולוואר און נאָכדעם אונטערגע-
שפּונגען אפן הייקערדיקן ברוק פון פאַרשטאַט, האָט ער מיט זיין איינ-
דרינגלעכער שטים געהאלטן אין איין ריידן וועגן דער פרייז, וואָס איז
אים באשערט געווען היינטיקן אָונט. אריינקונדיק איר איז די אויגן, האָט
ער געפרעגט:

— מיר וועלן דאָך נאָך האָבן א סאך אזעלכע אָונטן, ניט עמעס?
און ווען זי האָט אָף דעם ניט געענטפערט, האָט ער מיט פאַרדראָס אין
שטים געזאָגט:

— א גאנצן אָונט האָבן מיר פארבראכט צוזאמען, און איך האָב פון אייך קימאט קיין וואָרט ניט געהערט... וועגן וואָס טראכט איר, קינד?
זי האָט אופגעציטערט. קאָן זי אים דען זאָגן, וועגן וואָס זי טראכט?
איר איז דאָך אזוי שווער אפן האַרצן... און וואָס וועט זיין, ווען דער טאטע וועט זיך דערוויסן, אז זי איז געקומען צו פאָרן מיט א מאַשין... און דער וויסן וועט ער זיך דאָס געוויסן — בא זיי אין גאס זיינען קיין סוידעס ניטאָ. און מיט א פארצווייפלטן מוט האָט זי זיך געווענדט צו איר באגלייטער:
— איך האָב צו אייך א ביטע, הער קופריץ... לאַזט מיר דאָ ארויס! איך וועל שוין צוגיין אהיים צופוס... אליין...

— צופוס? און אליין? — האָט ער פארווונדערט געפרעגט — פארוואָס ווילט איר ניט פאָרן אין מיין באגלייטונג?
— ניט צוליב דעם... ניט ווילן איך ווילן ניט מיט אייך... הער קופריץ ריץ... — האָט זי מיט שוועריקייט ארויסגעבראכט — נאָר איך טאָר ניט... וואָס וועט זאָגן דער פאָטער... די שכינים? פארשטייט מיר, הער קופריץ, און זייט ניט בייך...

— אד, אזוי — האָט ער א שמיכל געטאָן — נו, וועלן מיר ניט פאָרן. ער האָט געהייסן דעם שאַפער זיך אַפּשטעלן, זיי זיינען ארויס פון מאַר שין, און א שטיקל וועג האָט ער ליובען באגלייט. אפן ראָג האָבן זיי זיך גע-זעגנט, און באלד איז ליובע פארשוונדן אונטער דעם מאַרעשכויִרעדיקן פאר-שאַטנטן טויער. איר באגלייטער אָבער איז אין דער צייט צוריק אוועק אהין, צו די ליכטיקע קווארטאלן, צום זאָרגלאָזן לעבן, און דעם גאנצן וועג האָט ער צופרידן געשמיכלט צו זיך: פאר אים האָבן אופגעלעבט די פאסי-רונגען פון דעם אָונט, ער האָט געטראכט וועגן דעם גוטן אָנהייב און וועגן דעם דערווארטן נאָך בעסערן פארלויף פון דעם רייצנדן עפיואַד מיטן קליינעם, שיינעם ארבעטער־מידל.

די אומבאשטימטע געפילן, וואָס זיינען אופגעקומען אין דעם פאָטער, ביים די טאָכטער איז ארויס פון שטוב, זיינען געוואָרן פאר אים מאַמאַשעס־דיקער נאָך אין דעם זעלביקן אָונט. ווען ליובע איז אין עטלעכע שאַ ארום צוריקגעקומען, איז אים קלאָר געוואָרן, אז ניט אף נאכט־ארבעט איז זי געווען, — פון דער נאכט־וואכטע וואָלט זי דאָך אזוי גיך זיך ניט צוריק־געקערט. הייסט עס, זי האָט אים געלייגט, זי איז גאָר געווען אנדערשוין? דער געדאנק וועגן דעם, אז זיין טאָכטער פארהוילט פון אים עפעס, וואָלט אים דאָך אלעמאָל אומדערטרעגלעך געווען, אָבער באזונדערס שווער איז געווען צו טראכטן וועגן דעם איצט, ווילן ניט ווילנדיק האָט ער ליובעס

היינטיקן רעטענישפולן אוועקגיין פארבונדן מיטן אזוי אומגעריכט באקור מענעם געלט, און א שארפער כשאד האט זיך אריינגעשלייכט צו אים אין הארצן, א ווייטעקדיקער כשאד, וואס האט מיט העלישע פלאמען צונגען גענומען ברענען זיין מויעך.

אן אנדער טאטע אף זיין ארט, וואלט געוויס געזוכט צו קילן זיינע ליידן דורכן אראפריידן זיך פון הארצן, ער וואלט געלאדן די טאכטער צום מישפעט פון זיין פארליטן פאטער-הארץ. שאלעם בריל איז אבער געווען פון די מענטשן, וועלכע שטיקן אין זיך זייער צאר. די צוגעקאוועטקייט צום געלעגער האט אים אויסגעלערנט צו זיין נאך מער געדולדיק, קארג אף רייד, אלץ אין זיך איבערצוקאכן און איבערצוברענען. און ער האט געשוויגן.

אויך ליובע האט געשוויגן, און זינט יענעם אונט האט דער ריס צווישן פאטער און טאכטער זיך אלץ פארברייטערט...

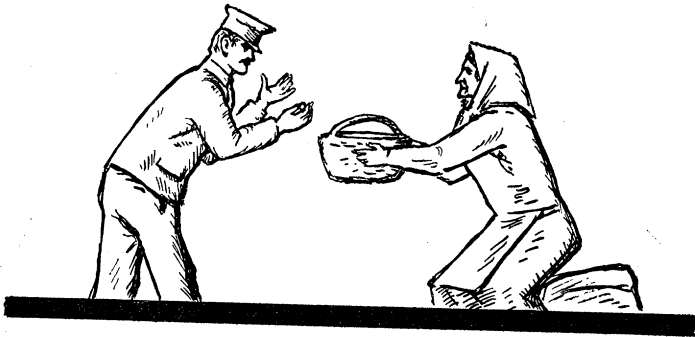
אזוי איז אוועק א כידעש, און אין איינעם א ליכטיקן אפרעלי-פרימארגן איז דער פראטעזן-מייסטער געקומען אין קעלער-שטוב מיט א גרויסן פאק אונטערן ארעם. ווען ער האט אים פאנאנדערגעוויקלט, האבן איבער די ווענט אנגעהויבן שפיינגען העזעלעך-אפשפיגלונגען פון די בליץ-בלאנקע מעטאלענע שינעס, מיט וועלכע עס זיינען פארייניקט געווען די לעדערנע הילזן פון די פראטעזן, און אין דער איינגעשטאנענער מוכלדיקער לופט פון דעם קעלער האט זיך פארשפרייט א שארפער רייעך פון פרישן לאק.

— נו — האט דער אריינגעקומענער געזאגט, זיך אפשווישניק דעם שווייס פון פאנעם — האב איך אייך געבראכט די באשטעלונג. נאך פאר דער צוגעזאגטער צייט האב איך דאס געמאכט. איד ווייס דאך ווי איר דארפט די פראטעזן נייטיקן! א, זיינען דאס שוין איינמאל א פאר פיס! לייכט — לייכטער נאך פון אייגענע. איר וועט זיי גאר ניט פילן, זאג איך... אבער ער האט ניט דערעדט, ווייל דא האט ער דערזען, ווי דער פא- ציענט ליגט מיט צוגעמאכטע אויגן און פארקוועטשטע ליפן, ווייל גאר אפילע ניט א קוק טאן אין זיין זייט. דער מייסטער האט זיך דערמאנט, ווי דער זעלביקער אָנפֿיסיקער איז געווען אומגעדולדיק, ביים מ'האט אראפ- גענומען פון אים די מאס. און איצט... וואס איז געשען מיט אים? אין מע- שעך פון זיין לאנגיאריקער פראקטיק האט דער מייסטער שוין באגעגנט קאלערליי קונדן: אנדערע אָנפֿיסיקע נעמען אן די פראטעזן מיט האכנאָע און אונטערגעוואָרפֿנקייט דעם גוירל, אנדערע טוען זיי אן מיט טרערן אין די אויגן, אנדערע ווידער מיט פרייד, וואס זיי באקומען א מעגלעכקייט ווייטער זיך צו באוועגן ווי מענטשן... אבער אזעלכע פארביסענע ווי דער- האט ער נאך קיינמאל ניט געזען!

— ווי, איר ווילט גארניט א קוק טאן אף די ווונדערבארע פראטעזן, וואס איך האב אייך געמאכט? — האָט ער געפרווט פאנאנדערוויגן דעם אקשן — זעט נאָר, וואָס פאר א פיס דאָס זינען! דערלויבט א ווילע, כ'וועל אייך אַנטאָן אַט ווי מע דארף זיי אַנטאָן... אָבער וויפל ער האָט ניט גערעדט, איז דער קאליקע אלץ געלעגן אומבאוועגלעך, מיט פארמאכטע אויגן, און האָט ניט ארויסגעוויזן קיין שום אינטערעס — ניט צו דעם מייסטערס פראטעזן, ניט צו זינע רייד. דער מייסטער האָט נאָך א ביסל געפרווט טינען, אָבער סאָפּאָלסאָף, זענדדיק, אז עס וועט גארנישט העלפן, האָט ער א קוועטש געטאָן מיט די פלייצעס און ארויסגעגאנגען פון קעלער, א האק טוענדיק מיט דער טיר. און בריל איז געבליבן אומבאוועגלעך ליגן מיטן רוקן אויסגעקערט צו די שפאָגל-נייע, מיט מעטאל און לאק בלישטשענדיקע פראטעזן, וואָס זינען געלעגן באַם בעטל און געדולדיק געווארט, דער אנפייסקער זאָל מיט זייער הילף צוריק אריינשפרייזן אין לעבן.

אז ליובע איז אין אַוונט אריין אין קעלער-שטוב, האָט איר אנטקעגן א שלאָג געטאָן אן אויסטערלישע פארטייעטע שטילקייט. מיט א הארץ, וואָס איז מיטאמאָל פארקלעמט געוואָרן, האָט זי דערפילט, אז עפעס איז דאָ געשען. זי האָט האַסטיק א שפאן געטאָן און זיך באלד פארטשעפעט אָן עפעס אף דער פאָדלאָגע. מיט ציטערדיקע פינגער האָט זי אָנגעריבן א שוועבעלע, צוגעגאנגען צום געלעגער און דערזען, ווי צווישן צעריעטע און פאנאנדערגעוואָרפענע בעט-ציג ליגט דער טאטע, בא זיין זייט — דער האקמעסער, מיט וועלכן זי שפאלט די שפענדלעך, און איבער דעם גאנצן קעלער זינען צעשטאָטן צעדרוזשגעטע און צעפיצלטע שטיקער האַלץ, לעדער, דראָט...

דאָס צינד-העלצל ברענט אויס, אלץ ארום טונקט זיך אָפּ אין כוישעך, און מיט א שטילן שאַרץ לאַזט זיך ליובע אראָפּ אף דער ערד באַם פאָטער צוקאָפּנס. ער דרייט זיך פאמעלעך אויס צו איר, נעמט מיט פיבערדיקע פינגער גלעטן איר פאָנעם, אירע צוקנדיקע אַסלען, און אזוי בלייבן זיי ביידע אין דער פינצטער, פארלאָרענע, פארקלעמטע, און איבער זייער קעלער און איבער זייערע הערצער שפרייטן זיך מאַרעשכוירעדיקע שאַטנס, פארצויגן מיט אויסגאנגלאַזיקייט... און דאָרטן, א פאָר קווארטאל וויי-טער — אין דער ליכטיקער, טומלדיקער גאס, ווארט דער יונגער קופריץ, און אומפארמיידלעך און הארב, ווי דער גוירל אליין, מאַנט ער און מאַנט זיין געצאָלט.

ליכט אף דער שאַטן־זייט

ווען אף דער גאס הילכן אָפּ די באַטאַגיקע גערוישן און איבער איר נעמט זיך פאמעלעך אראָפּלאָזן דער פארנאכטיקער פאַרהאַנג, קומט באַסיע אָן מיט מידע טריט, פארנעמט איר שטענדיקן אָרט אונטערן טויער און שטעלט אוועק פאר זיך איר קויש. זי עטעמט שווער אָפּ, און נאָכדעם הייבט זי אָן אויסרופן מיט א שטים, וואָס איז אויך אזוי טונקל און מאַט. ווי די אלץ געדיכטער ווערנדיקע שאַטנס ארום:

— קויפט... קויפט... פרישע גערייכערטע פישעלעך... פישעלעך!..

איינער נאָכן אנדערן צינדן זיך אָוונט־ליכט. די גאס נעמט זיך שפּיגלען אין בלענדיקער שיין. אָבער פאר אָט דעם קליינינקן אומבאהאַלפן ווייבעלע אונטערן טויער קלעקט גיט קיין ליכט. זי שטייט אין איר פארשאַטנט ווינקל, אזוי ווי ארויסגעשטופט פון דער ליכטיקער וועלט.

אָן אופהער לויפן אהין און אהער פארבייגייער. אייניקע אַינלן אהיים, דאָרטן צו געפינען רו פון דעם טאָג ארבעט; אנדערע יאָגן זיך נאָך אָוונ־טיקע פארוויילונגען און פארגעניגנס; די דריטע טרייבט איבער די גאסן איינזאַמקייט; די פערטע... די פינפטע... נאָר קאָן מען דען אויסרעכענען אלץ, צוליב וואָס און ווהיז מענטשן בלאַנדזשען ארום איבער אָוונטיקע גאסן?..

פון צייט צו צייט טיילט זיך עמעצער אָפּ פון דעם שטראָם פארביי־גייער און דערנענטערט זיך מיט אומאַנטשאַסענע טריט צו באַסיעס ווייניקעלע.

— זיינען די פישעלעך פרישע? גיט מיר א פאָר... — זאָגט ער, גיריק

אריניקוקנדיק אין דעם קויש. אָ, באַסיען איז באַקאַנט אַט דער זשענדער און צוגלייך דערשלאָגענער בליק פון הונגעריקע מענטשן. זי ווייסט, אז יענע, וועלכע לויפן פארביי די גאס מיט אייליקע טריט, נייטיקן זיך ניט אין איר סכּוירע, זיי האָבן היימען, מישפּאַכעס, פאר זיי זיינען אָפּן קראַמען, רעסטאָראַנען, אירע פּישלעך זיינען בלויז פאר אַרעמעלייט, פאר עלנטע, פאר אזעלכע, וואָס האָבן ניט מער ווי די פּאַר גראַשן אָף צו פארגינען זיך א נעבעכדיקן טרוקענעם אָונט-ברויט.

און בייס זי פארוויקלט די פישלעך אין פאפיר, און זיי בליצן מיטן גלאנץ פון צעשמאַלצענעם גאַלד אין אירע פון האַרעוואַניע פארהארטע-וועטע פינגער, קומט אין איר האַרץ און א געפיל, וואָס באַפּרידקט איר פאר דער שווערער מי, פאר די אוולעס, מיט וועלכע דאָס גרויזאמע לעבן פלאַגט זי אזוי האַרב. און זי איז שטאַלץ דערמיט, וואָס זי אליין אן אַרע-מע, א הונגעריקע, קאָן פארשאפן פרייד און זאַטקייט אנדערע אַרעמע און הונגעריקע.

דער קוינע שארט דערווייל צוזאמען קליינגעלט פון אלע זיינע קעשער-נעס, ציילט מיט טרייסלדיקע פינגער די מאַטבייעס. זי פארשטייט, אז זיי זיינען אים אַנגעקומען ניט גרינג, אז עפּשער זיינען דאָס די לעצטע גראַשנס זיינע... ניט איין מאָל האָט זי זיך שוין געשעמט, וואָס זי נעמט בא א מענטשן געצאַלט פארן ביסל פרייד, וואָס זי פארשאפט אים.

אַבער ווי קאָן זי דאָס ניט נעמען? ווי טאָר זי קומען אהיים אן ברויט, אן מילך? אין שטוב ווארט דאָך איר קראַנקער רוועלע... עס טוט איר א שניט אין האַרצן, ווען זי דערמאַנט זיך דעם פאַרליטענעם בליק פון זיינע שוואַרצע פיבערדיקע אייגלעך. דעמלט זיפצט זי זיך שווער אָפּ און נעמט צו דאָס געלט.

נאָכדעם בלייבט זי ווייטער אליין. אליין אין דעם אָונטיקן טומל, וואָס גליטשט זיך פאַרביי, זי ניט באַרינדיק. מיט פאַרשמאַכטע ליפּן רופט זי פון צייט צו צייט אויס איר סכּוירע. קויפּערס קומען צו זעלטן, און קיי-נער שטערט איר ניט זיך אַפּצוגעבן אירע טרויעריקע געדאַנקען.

...אַט קומט ער, דער בייזער דאַקטער... אייביק איילט ער זיך, לויפט... נעמט אפּגיך אָפּ בא איר דעם לעצטן צוויילאטיקן, און גלאַצנדיק מיט די ברילן זאָגט ער שטרענג: „גיט דעם יינגל מער מילך, מער פוטער!“ גיט... אַבער וווּ זאָל זי, די אַרעמע אלמאַנע, דאָס נעמען? אז אָף א שטיקל טרוקן ברויט קלעקט דאָך אויך ניט שטענדיק...

— קויפט פישלעך... גערייכערטע פישלעך, פרישע... קויפט!

1 לאַט — א מאַטבייע אין בורזשואן לעטלאַנד.

...איינ גאט ווייסט, אז זי טוט אלץ, וואָס זי קאָן. באגינען שוין הייבט זי זיך אָף, לויפט אפּן מאַרק איינקויפּן די פּישלעך, גייט א גאַנצן טאַג אַרום מיטן קויש איבער די שטיבער... אין די אָוונטן שטייט זי א מיצע ביז שפעטער שאַ אין גאַס אָף צו פאַרקויפּן דאָס, וואָס בלייבט איבער פּון באַטאַג... שטענדיק א נערוועזע, אין איינע שרעק, פּאַליציי זאָל זי ניט כאַפּן און פאַריאַגן, ווייל דער גאַסן־האַנדל איז דאָך פאַרבאַטן... און אזוי גייען די טעג, און דורכצולעבן זיך ווערט אלץ שווערער, אלץ ביטערער...
— קויפט פּרישע פּישלעך, גערייכערטע... קויפט!

אין איינעם אן אָונט איז באַסיע, ווי שטענדיק, געשטאַנען אין איר פאַרשאַטטן ווינקעלע און, אויסגעשעפט פּון א גאַנצן טאַג האַרעוואַניע, זיך אָנגעשפּאַרט אָן וואַנט. אין דעם קויש בא איר צופּונסט זיינען געלעגן צו נויפּגעפּרעסט די פּישלעך און האָבן פּון צייט צו צייט אפּגעבליצט אין שניין פּון א גאַסן־ליכט, וואָס האָט צופּעליק אַרטינגעבלאַנדזשעט אין דעם פּינצטערן דורכגאַנג. מיט א שוואַכער שטים האָט זי אויסגערופּן איר סכּויר רע, — אָבער היינט איז איר באַזונדערס שלעכט געגאַנגען, ס'איז שוין שפּעט, און דער קויש איז נאָך אינגאַנצן פּול. מיט אן אָפּגעשטאַרבן האַרץ האָט זי געקלערט וועגן דעם, אז באלד דאַרף מען שוין גיין אַהיים, פאַרביי גייער זעען זיך אלץ ווייניקער, און איר סכּוירע וועט פאַרלעגן ווערן. פאַרזונקען אין אַט די אומעטיקע געדאַנקען, האָט זי גאַרניט באַמערקט, ווי א פאַרבייגייער איז צוגעגאַנגען צו איר, און זי האָט אפּגעצייטערט פּון אומדערוואַרטקייט, דערהערנדיק אים פּרעגן:

— וואָס קאַסטן אלע פּישלעך? מיטן קויש צוזאַמען?
ווי! אלע פּישלעך וויל ער אָפּקויפּן? עס גלייבט זיך פּאַשעט ניט. און א פאַרכידעשטע און צעטומלטע האָט זי, אַנשטאַט צו געבן אן ענטפּער, גאָר אים געשטעלט א פּראַגע:

— צו וואָס... דאַרפט איר... אזויפּיל פּישלעך?
זי האָט זיך באלד פאַרכאַפט, און וועלנדיק זיך פאַרבעסערן, האָט זי זיך נאָך מער פאַרפּלאַנטערט און ווייטער א פּרעג געטאַן:
— מאַכט איר ניט כּוויזעק פּון מיר?

און באלד אָף אן אַרט האָט זי זיך שטאַרק פאַרויטלט, ווייל ס'האַט זיך איר אויסגעוויזן, אז זי האָט דעם מענטשן באַליידיקט. ער האָט זיך אָבער ניט באַליידיקט און ערנסט און טרויעריק געזאַגט:

— ניין, מיין פּרינט, מיר פאַלט גאַרניט איין צו מאַכן כּוויזעק... איז וויפּיל וועט איר מיר פאַרעכענען די פּישלעך?

מיט ציטערדיקע ליפן האָט באַסיע אַרויסגעבראַכט:
— איך וועל אָפּגעבן וואַלוול... פאַר פינף לאַט.
און זיך דערשרעקנדיק, דער קוינע זאָל קיין כאַראַטע ניט האָבן, האָט זי זיך פאַריכט:

— אויב ס'איז איך טייער, איז זאָל זיין פאַר פיר לאַט!
— אזוי, אזוי... — האָט דער קויפער אומבאַשטימט זיך אָפּגערופן און אַרײַנגעשטעקט די האַנט אין קעשענע. ער האָט אַרויסגענומען פון דאָרטן א צוויילאַטיקע מאַטבייע, נאָכדעם גענומען זוכן אין דער אַנדער קעשענע, און דאָרטן ניט געפינענדיק דאָס געזוכטע, האָט ער אָנגעהויבן נערוועזן שאַרן איבער אלע קעשענעס.

— ווייסט איר... — האָט ער צום סאָף געזאָגט אין פאַרלעגנהייט — דעם קויש וועל איך ניט נעמען. כאַטש אָן דעם קויש וועט די פישלעך ניט גרינג זיין אוועקצוטראָגן. אָבער וואָס זאָל איך טאָן? — און ער האָט הילפֿ-לאַז פאַנאָנדערגעפירט די הענט — מיט איין וואָרט... גיט מיר אָפּ די פיש-לעך פאַר צוויי לאַט. מיינט ניט, אז איך דינג זיך מיט אייך, — פּאַשעט, מער האָב איך ניט...

באַסיע איז שטאַרק אין קאַס געוואָרן אַף זיך אליין; ווער האָט איר געצויגן באַ דער צונג אזוי צו פאַרשעמען אַ מענטשן?.. זי האָט דאָך באלד געדאַרפט זען, אז ער איז ניט קיין גוויר, איז וואָס האָט זי אַ בעט געטאָן אזא מאַטמען מיט געלט? און קעדיי אויסצוקויפן איר זינד, איז זי שוין איצט גרייט געווען אָפּצוגעבן אלע פישלעך מיטן קויש אינײַנעם פאַר צוויי לאַט. זאָל זיין, כאַטש פאַרדינען וועט זי שוין גאַרנישט דערבײַ... אָבער אין דער רעגע איז זי אַ פאַרצאַפּלטע געוואָרן, זיך דערמאַנענדיק אין דעם, אז ווען זי וועט אים אוועקגעבן דעם קויש, וועט זי שוין מאַרגן ניט האָבן אין וואָס אײַנצוקויפן איר סכּוירע.

— דאַרפט איר טאַקע אזוי נייטיק דעם קויש? — האָט זי געפרעגט מיט געבעט אין שטים, ווי וועלנדיק פויעלן, ער זאָל דאָס ניט אָפּנעמען באַ איר. — איך דאַרף דעם קויש זייער שטאַרק האָבן — האָט ער געענטפערט פאַרזאָרגט און זיך צוגעבויגן צו איר — איך דאַרף דאָס, פאַרשטייט איר, אָפּטראָגן אין טפּיסע... און דאָרטן נעמט מען ניט צו אָן אַ קויש.

— ווי, אין טפּיסע? אהין דאַרפט איר דאָס אָפּטראָגן?
— יאָ, אהין! — האָט ער געענטפערט, און זיך אומקוקנדיק אין אלע זייטן, האָט ער צוגעגעבן שטיל — דאָרטן זיצן מינע כאַוויירים... גלייבט מיר, באַגאַנוועט האָבן זיי קיינעם ניט, מ'האַט זיי אַרײַנגעזעצט נאַר דער-פאַר, ווייל זיי ווילן מאַכן דאָס לעבן גרינגער. אייך, מיר, אלעמען, אזעלכע ווי מיר...

באסיע האָט נאָך קיינמאָל נישט געהערט אזוינס. זיינען דען טאקע פאראן
אזעלכע מענטשן, וואָס ווילן מאכן גרינגער דאָס לעבן פאר איר און פאר
נאָך אזעלכע, ווי זיי? זיי ווייסט נישט, וויאזוי זיי טוען דאָס, אָבער בלויז פון
הערן וועגן דעם, האָט שוין איר הארץ גענומען העפטיק שלאָגן. שלאָגן אין
באגייסטערונג פאר אַט די מענטשן, וועלכע קלערן וועגן איר, וועגן איר
קראַנקן יינגעלע, וועגן אלע אַרעמעלייט, און זיינען גרייט אפילע גיין פאר
זיי אין טפיסע! איר האָט זיך פארגלוסט אַפּדאנקען די דאָזיקע ווונדער-
לעכע מענטשן פאר זייער זאָרג, פאר זייער הילף־גרייטקייט. אַפּדאנקען פון
גאנצן הארצן...

און מיט א פארכאפטער שטים פון דער שעפע געפילן, וואָס האָבן
געברויזט אין איר, האָט זי אָנגעהויבן געשווינד ריידן:
— נעמט... נעמט צו אלץ, איר הערט? נעמט צוזאמען מיטן קויש! און
קיינ געלט וויל איך פון אייך נישט... בעשום־אויפן נישט!
און זיך צעוויינט פון צערודערונג.

דער אומבאקאנטער האָט פעסט געדריקט איר האנט, און זאָגנדיק
געריט „א דאנק, כאווער, א דאנק!“, האָט ער גענומען דעם קויש און
אפגיך אוועק.

באסיע האָט אים לאנג נאָכגעקוקט, און פון אירע אויגן האָבן זיך געגאָסן
טרערן. זי איז נאָך אלץ געשטאנען צונויפגעגאָסן מיטן שאָטן, אָבער אפן
הארצן איז איר איצט געווען ליכטיק. ליכטיק, ווי נאָך קיינמאָל נישט.

די סענטימענטן פון גאבריעל פיאסטרא

דעמלט, ווען דאָ איז פאַרלייגט געוואָרן דער בעסוילעם פון די שפּאַ-
ניאַלישע ייִדן, האָט דער אָרט זיך נאָך געפונען מיכּוּץ די גרענעצן פון ניו־
יאָרק. איצט אָבער, ווען די שטאַט ארום איז זיך אומגעהויער פּאַרנאנדער-
געוואקסן, שטייט שוין דאָס פעלד ווי אן אינדזעלע פון אייביקער רו אפן
סאַמע קרייצפונקט פון קאָכיקע גאַסן. אין זײַן דוירעס־אַלטער שטילקניט
רײסט זיך מיט גרילץ ארײַן דער ברויז פון שטאַטישן לעבן און פּאַרהילכט
דעם דרעמלדיקן געמורמל פון די פּלאטאַנען איבער די האלב־אַיינגעזונ-
קענע פּאַרגרינטע מאציוועס.

א סאך יאָרן איז מען שוין אָף דעם בעסוילעם קיינעם ניט מעקאַבער,
און אין דער שפּאַניאַלישער געמיינדע איז שוין ניט איין מאָל אופּגעהויבן
געוואָרן די פּראגע וועגן צעאַקערן און פּאַרבויען דעם דאָזיקן קיינעם ניט
נייטיקן זייכער פון פּאַרצייטנס, וואָס פּאַרנעמט נאָר אן אומזיסטן אָרט
דאָרטן, וווּ ערד איז מיט גאַלד צוגלייך. אָבער גאָר אומגעריכט איז דער
בעסוילעם אָפּגעראטעוועט געוואָרן: דער אַלטער רײכער שפּאַניאַל פּיאסטראַ
האַט אים אָפּגעקויפּט. אפּן אָרט פון דעם אוראַלטן צעקרישלטן פּאַרקאַן
האַט ער אופּגעשטעלט אן אייזערנע שטאַכעטן־צוים, אין דעם האלב־כאַרעוון
קוואַרעס־שטיבל ארײַנגעזעצט א שאמעס, — און איין מאָל אין יאָר, ערעוו
יאַמקיפּער, גליטשט זיך צו צום פּאַרקאַן א זילבער־באַשלאָגענער פּאַ-
קאַרד, און אן אונפּאַרמירטער נעגער־שאַפּער הייבט ארויס פונעם לימוזין
א פעטן, קליינגעוויקסיקן פּרייכנדיקן זאַקן און פירט אים פּאַמעלעך צו צום
טויערל אין דעם צוים. אין דער רעגע פּראַלט זיך דאָס טויערל אָף, נעמט

אריין דעם זאקן און פארקלאפט זיך טייקעף צוריק, איבערלאזנדיק דעם שאַפער אין דרויסן. דאָס האָט דער שאמעס פינטאָ, וועלכער שטייט אין דעם טאָג אף דער וואַך, געעפנט פארן באלעבאָס דעם אריינגאנג.

אין דעם מאָמענט, ווען פיאסטראַ טרעט אריבער די שוועל פונעם בע-סוילעם, לאָזט זיך איבער זיין געמיט אראַפּ א לייטזעליקע רו, און באַם ארופקוקן אף דער לאנג-אויסגעצויגענער איינגעהאַרבעטער געשטאלט פונעם שאמעס צעפינטלעך זיך זיינע סאָווע-אויגן אונטער די אָנגעשוואַ-לענע לעפלעך מיט א קאפּ פריינטלעכקייט.

— ה... — פאטשט ער מיט שלאבעריקע ליפן, וואָס הענגען אראַפּ אָפּגעלאָזן אין דעם שטעכיק-האַריקן דרייעק פון די צוגעשאַרענע וואַנצעס און דעם פון אלטקייט שיטער-געוואָרענעם בערדל — נאָך א יאָר דערלעבט, יעס... א דאנק האשיים-ייסבאַרעך, האָ? וואָס זאָגסטו?

טרייסלענדיק מיטן קירבעס-קאָפּ, רוקט ער צו צום שאמעס א טויבלעכן מיט גרינגראַען מאַך באוואקסענעם אויער, וואָס דערגייט יענעם קוים-קוים ביז דער אויסגעדארטער ברוסט.

— וואָס זאָל איך זאָגן, מאַר גאווריעל? — טוט זיך פינטאָ א בייג, ווי איבערברעכנדיק זיך, און אין זיינע פארלאַשענע אויגן צינדט זיך אף א רעגע אָן א פארטייעטער סינע-פונק — ווער עס דאנקט, און ווער ניט... און אריינפלאַנטערנדיק פינף פארהאַרעוועטע פינגער אין זיין קנולי-קער גראַשווארצער באַרד און צופאלנדיק אף איין פוס, טרעט ער אָפּ אַן א זייט. ער ווייסט, אז איצט דארף מען איבערלאָזן דעם באלעבאָס אליין. און פיאסטראַ, זיך שווער אַנשפארנדיק אָן דעם פּימסנהאַלצענעם שטעקן מיטן גאַלדענעם קנאָפּ, נעמט בלאַנדזשען צווישן די אומגעלומפערט אָנגע-וואַרפענע מאַצייוועס, וואָס סטארטשען מיט אקשאַנעסדיקע פלייצעס פון דער ערד ארויס. איבער אים רוישט פּייערלעך דאָס ווינטל אין די אנט-בלויזט ווערנדיקע קעפּ פון די פלאטאנען, אונטער אים שאַרכן אומעטיק די בערג אראַפּגעפאלענע בלעטער, פון יענער זייט צוים דערטראַגט זיך דער וואַכעדיקער שטאַטישער טומל. און דער אלטער, אָן אופהער שאַקלענדיק מיטן קאָפּ און פרום גלאַצנדיק די אויגן, מורמלט עפעס מיט א היציקן, פארקניכטן שעפטש — צי א לאנג-פאַרגעסענעם ייזקער, צי א לאנג-פארהילכטן קאדעש. דאָס דערמאָנט ער די יעניקע פון לעבן פארשניטענע, וועמען ער האָט באאוולט און צעטראַטן אין זיין אומבעראכמאַנעסדיקן געיעג נאָך רייכקייט, נאָך הערשאפט, נאָך גענוס...

שפעטער, ווען ער ווערט פון דעם לאנגן ארומגיין און פון דער געמיט-צעבראַכנקייט אזוי איינגעמאַטערט, אז די אלטע פיס קאַנען שוין מער דעם שווערן גוף ניט טראַגן, לאָזט ער זיך מיט א קרעכץ אראַפּ אף א בענקעלע

פאר איינער פון די מאציוועס און פארדעקט מיט פאדאגריש-צעקרימטע ערד-קאליריקע פינגער די אויגן. און מיטאמאל רינגלען זיי אים אלע ארום, די פון לעבן פארשניטענע וועזנס, און מאַנען זייער רעכט. דעמלט טוט ער א פאל מיטן פאָנעם צו דער ערד, זיינע האמעטנע פלייצעס ציטערן אוף אומבאהאלפן, און ער בלייבט ליגן פארשטיינערט, אזוי ווי די מאציוועס ארום, אינגאנצן א פארגאנגענער און פארזונקענער אין כאראטע און טשווע...

ווי לאנג אָבער קאָן דען אזא איינער, ווי דער גרינדער און סעניאָר שעה פונעם מאשינבויר-זאוואָד „פּיאַסטראַ און זין“ בלאַנדזשען איבער וויס-טע פעלדער פון פארגעסנקייט? און מיט א זיפצעלע פון א מענטשן, וואָס נאָכן אויסוויינען זיך איז אים לייכטער געוואָרן אפן האַרצן, הייבט ער אוף זיין קאָפּ, קוקט זיך צעטומלט ארום, און אָף די אַראָפּהענגענדיקע צע-קנייטשטע בייטעלעך אונטער זיינע אויגן ציטערן נאָך אונטער צוויי מוטנע טראָפּנדלעך... און אין דער זעלבער רעגע ווערט אויך זיין אָפּגעלאָזענער גוף אופגעכאפט דורך א פאָר קרעפטיקע הענט מיט האַרטע פארוואַרצלטע פינגער. די הענט טוען אים א נעם אונטער די שלאַבעריקע פאכועס, שטעלן אים אוועק אָף די פיס, זעצן אַרום אָף זיין נאקעטן שאַרבן דעם אַראָפּגעגלייטשטן קאפּעליש און שאַרן אַראָפּ פון זיינע קני די ערד און די צוגעשטאַנענע בלעטער.

די דאָזיקע דינסטגרייטע הענט באלאנגען צו דעם שאמעס פינטאָ, וועלכער אין, ווי נאָר דער באלעבאָס איז געפאלן קוירים, צוגעקומען און זיך געשטעלט באַ זיין זייט, קעדיי אים צו דער רעכטער מינוט אופצוהייבן. אזוי פירט זיך שוין זינט יאָרן, און דער קאפּריזער פּיאַסטראַ, וועלכער ליידיט ניט קיין פרעמד אויג בייס זיין קייווער-אָוועס-באָזוך, מוז אָבער אין דער שאַ האָבן באַ זיך דעם אלטן שאמעס. עפשער דערפאַר, וואָס דער דאָזיקער לאַנדסמאַן און געוועזענער אַרבעטער אין זיינע פאַבריקן, וועמען ער האָט אָף דער עלטער אַריבערגעפירט אָף אַט דער גרינגער אַרבעט, איז פאַר אים א דערמאַנונג אָן זיין אייגענער גוט האַרציקייט? און היינט איז דאָך אזא טאָג, ווען ער נייטיקט זיך אין אזא דערמאַנונג.

און זיין גוטסקייט האָט אין דעם טאָג טאַקע קיין ברעג ניט. זי גרייכט אזוי ווייט, אז אפן צוריקוועג צערעדט ער זיך מיט זיין געוועזענעם אַרבעטער טער גאָר ווי א גלייכער מיט א גלייכן און איז גרייט אפילע זיך א וויצל טאָן מיט אים.

—הם... — קוועטשט ער ארויס א קרומען שמייעלע אָף די ליפן, און די ליידיקע זעקלעך פון זיינע רויט-און בלאַ-געאָדערטע באַקן טאַנצן גליי.

ווערדיק אונטער — סט'ווען געטראכט, כע'כע, זיין מיילעך איבער אזא מעלוכע? זיין אוילעם פאָלגט דיר מער, כע'כע, ווי מיינע ארבעטער פאָלגן מיר... יעס.

— איז וואָס דארפט איר זיך מאטערן, מאר גאווריעל? — און פינטאָס הייזעריקלעכע שטים האקט זיך איבער פון גאל און שפאָט, — לאָמיר מאכן א בייט... איך — אהין, — ער ווייזט אָן אין דער זייט פון שטאָט, — און איר — אהער...

אין אן אנדער צייט וואָלט דער שאמעס ניט געוואגט אזוי צו ריידן מיטן אלמעכטיקן גוויר. אָבער היינט, אין דעם טאָג פון קייזער־אוועס, איז פיאסטראַ צוגעלאָזן און לייטזעליק ביז גאָר און קיין זאך פירט אים ניט ארויס פון זיין פרומער נאָכגיביקייט.

באם ארויסגיין פון בעסוילעם איז פיאסטראַ נאָך מעקייעם די לעצטע מיצווע פון דעם היינטיקן גאָטספאָרכטיקן און אלצפארגעבנדיקן טאָג: די מיצווע פון צדאָקע. און ער רוקט אריין דעם שאמעס אין האנט א צער קנייטשטן דאָלער. דערביי קוקט ער אים אָן מיט א שאלקהאפטיק־צוגע־זשורעטן בליקעלע און מאכט א ברייטן זשעסט מיטן אונטערטאנצנדיקן שטעקן.

— הם... — זאָגט ער צופרידן — אָט די אלע, זעסטו פון די אלע... בלויז מיר ביידע, קיין איינהאָרע... אלעמען איבערגעלעבט. נו, איבעראיאָר צו דערלעבן, האז יעס.

דער שאמעס מורמלט עפעס אָפּ, עפנט אף דעם טויערל, און דער שאַפער, וועלכער האָט די גאנצע צייט געווארט אף יענער זייט, כאפט אונטער דעם באלעבאָס און פירט אים אָפּ צום פאקארד.

באלד טוט זיך די מאשין א גליטש איבערן אספאלט און טראָגט אוועק דעם אלטן צוריק צו זיין ווילע אף ריווערסייד־דרייוו. און, א מאַדנע זאָל! — ווי נאָר פיאסטראַ זעצט זיך אריין אין דעם לימוזין, ווערט ער טייקעף אן אנדערער. דער מאן, וועלכער זיצט דאָ איצט אן איינגעטוליעטער צווישן די פאָלסטערן, איז שוין ניט מער יענער מעכילע־בעטנדיקער צעבראָכענער זאָקן פונעם בעסוילעם. איצט איז ער שוין ווידער דער גרויס־אינדוסטריע־לער פיאסטראַ, דער גרינדער און סעניאָר־שעף פון דער ברייט־פארצווייג־טער פירמע „פיאסטראַ און זין“, און מיט יעדן דריי פון די אויטאָ־רעדער, וואָס פירן אים אוועק אלץ ווייטער פון דעם בעסוילעם מיט זיינע שאַטנס, פארגעסט ער אלץ מער אָן דעם געוויין וועגן מעכילע אונטערן פארכאָ־לעמטן גערויש פון די פלאטאנען, און די זיכרוינעס, וועלכע קומען אים אף איין מאָל אין יאָר, פארגייען ווי א רויך, פארגייען, אזוי ווי גאָרניט געווען.

אזוי הייבט זיך אָן און פארענדיקט זיך גאווריעל פיאסטראָס ערעוור
יאַמקיפערדיקע מעכילע־בעטנדיקע נעסיע אין דער וועלט פון מאצייוועס
און פון לאנג פארגעסענע סענטימענטן. איין מאָל אין יאָר דערמאָנט ער זיך
אין זיי, איין מאָל אין יאָר פילט ער א באדערפעניש זיך אויסצווויינען
אף די מאצייוועס, און דעריבער טאקע האָט ער אָפגעקויפט דעם אלטן
בעסוילעם און לאָזט אים גיט צעאקערן, כאַטש די פרייזן אף ערד שטייגן
אלץ, און די זין הערן גיט און מיט שוים אף די ליפן צו דערווייזן, וויפל
מיליאָנען זיי ווערן אָן דורך זיין קאפּריז. ביים אָט די שמועסן בייגט דער
אלטער בלוז צו צו זינע זין דעם טויבלעכן אויער, קוקט זיי שאַרף אָן
מיט קינלעכדיקע אויגן, וועלכע פינקלען נאָך אלץ מיט שאלקהאפטקייט
און רויב־גלוסט, און שטרענג קלאפּנדיק מיט צעקרימטע פינגער איבערן
לען פונעם קונציק־געשניצטן פאַטער־שטול, פאַטשט ער מיט אראַפּהענגענ־
דיקע ליפּן:

— גענוג זאָל זיין, איר הערט? אז איכיל אוועקגיין, הם... טוט וואָס איר
ווילט! אָבער קאַלומאַן איך לעב, וועט דער בעסוילעם אויך לעבן. יעסו!
די זין קוקן זיך איבער, קוועטשן מיט די פלייצעס און מער ריידן זיי
גיט. דעם אלטנס איינגעשפּאַרטקייט דערמאָנט זיי אָן די פארגרינטע מאַ-
צייוועס, וואָס סטאַרטשען ארויס מיט פאראקשנטע פלייצעס פון דער פאַר-
וואַרלאָזטער ערד פונעם אלטן, קיינעם גיט גייטיקן, בעסוילעם.

יענעם ערעוור־יאַמקיפער איז פינטאָ געשטאנען אף איינעם פון די
שטעגלעך גיט ווייט פון דעם צוים, און מיט א בעזעם אין האנט געקערט
די בלעטער, וואָס האָבן פאמעלעך זיך אָפּגעריסן פון די פלאטאנען, א וויי-
לע געקרייזט אינדערלופטן און פייערלעך זיך געשפרייט צו זינע פיס.
ער האָט די געפאלענע בלעטער צונויפגעשארט אין איין קופע, נאָכדעם
גענומען דעם וועגעלע, וואָס איז געשטאנען צוגעגרייט, און געוואָלט זיי
אָפּפירן. און דאָ האָט ער זיך מיטאמאָל אָפּגעשטעלט און צוגעהערט: פון
יענער זייט צוים איז צו אים דערגאנגען אן אויסטערלישער, ביז איצט גיט
געהערטער גערויש. לעכאטכילע האָט ער זיך ביכלאל גיט פאנאנדערגע-
קליבן וואָס דאָס באטייט. באלד האָט ער פארשטאנען, אז דאָס דערגייט צו
אים אן אָפּהילך פון פילצאָליקע געמאַסטענע טריט. א מעכטיקער שאַרן
פון פיס איז אָנגעקומען פון ערגעץ און זיך דערטראָגן אלץ נעענטער.
אָבער שוין אין א רעגע ארום איז דער דאָזיקער שווערער גערויש צעריסן
געוואָרן אף פיי־פּיצלעך, און אף זיין אַרט האָט זיך צעשאַטן א טומלדיקער
געלאַף, אונטערגעיאָגט דורך אומגעהויערע געשרייען.

פינטאָ האָט געשטעלט א טראַט אף א קוק צו טאָן דורך די שטאכעטן פונעם צוים, וואָס אין גאס קומט פאַר. אָבער איידער ער האָט נאָך באוויזן צו שטעלן דעם צווייטן טראַט, האָט ער שוין דערזען גאָר אן אומדערווארטע זאך. ער האָט דערזען, ווי פון יענער זייט דראַפּעט זיך עמעצער ארום אפן צוים, ווי איבער די שטאכעטן וואַרפן זיך אריבער הענט, נאָכדעם באווייזט זיך א קאַפּ, א גוף, און אַט שפּרינגט אראָפּ פון דער הייך א געשטאלט און שטייט שוין אינווייניק מיטן רוקן אָנגעשפּאַרט אַנעם צוים און מיט ביידע פיס אין דעם באַרג געפּאַלענע בלעטער.

דאָ האָבן דעם אלטן א שלאָג געטאָן אין מויעך די זודיקע שפּאַניאַלישע בלוטן. מיט צאָרן האָט ער א כאַפּ געטאָן די לאַפּעטע, גרייט זיך צו פאַר-מעסטן אפן אומגעבעטענעם גאַסט. און מיטאַמאַל האָט ער דערזען, ווי יענער פאַרלירט דעם גלייכגעוויכט, קלעפט זיך אָפּ פון דעם צוים און נעמט זיך פאַמעלעך אראָפּלאָזן צו דער ערד, אזוי ווי א געפּאַלענער בלאַט. דעמלט האָט פינטאָ אוועקגעוואָרפן די לאַפּעטע, צוגעגאַנגען צום ליגנדיקן און שטרענג א פּרעג געטאָן, וועלנדיק מיט דער שטרענגקייט פאַרהילכן דעם אופּקומענדיקן געפּיל פון ראַכמאַנעס:

— וואָסי דיר? ווי קומסטו אהער?!

די בלייכע ליפּן פון דעם פּרעמדן האָבן מיט שוועריקייט זיך געשפּאַלטן און קוים צו הערן ארויסגעבראַכט:

— איבערן רוקן... קלאַב!... פּאַליס יאַגט...

אזוי פּלוצעם ווי אופּגעקומען, איז באַ פינטאָן אויך אנטרונען זיין קאַס. מיט שוין ניט פאַרהוילענעם מיטגעפּיל האָט ער זיך אינגעקוקט אין דעם פון ווייטעק צעקרימטן יונגן פּאַנעם, און אים האָט געמאַטערט א געדאַנק: ווי העלפט מען דעם דאָזיקן צעשלאָגענעם באַכערל, ווי ראַטעוועט מען אים פון פּאַליס? און יעדע מינוט דאַרף דאָך קומען אהער פּיאַסטראָ, און ער טאָר דאָך דאָ דעם פּרעמדן ניט זען. מ'מוז אים וואָס גיכער באַהאַלטן. אָבער ווי? דער אלטער האָט אומבאַהאַלפן גענומען וואַרפן אויגן אין אלע זייטן. לאַנג צו טראַכטן איז אָבער ניט געווען קיין צייט. אין גרויס איילעניש האָט ער צוגעפּירט דאָס וועגעלע צום צוים, געהאַלפן דעם געפּאַלענעם זיך אופּ-הייבן, לייגן זיך אין וועגעלע, און האָט ארוּפּגעשאַטן אף אים א באַרג געפּאַ-לענע בלעטער. אָפּגעטאָן די דאָזיקע אַרבעט מיט א ניט-געוויינטער גיכ-קייט, האָט ער שווער אָפּגעכאַפּט דעם אַטעם, מיט א פאַרהאַרטעוועטער האַנט אראָפּגעווישט דעם שווייס פון שטערן, און מיט דער גאַנצער געש-ווינדקייט פון זיינע שוואַכע פּיס אוועקגעהונקען צום טויערל.

¹ סטעק פון פּאַליציסט (ענגליש).

אָבער ווי ער האָט זיך ניט גענילט, איז ער געקומען צו שפעט, און דורך די שטאכעטן האָט ער שוין געזען, ווי דער באלעבאָס שטייט אף יענער זייט און ווארט. פינטאָ איז א פארציטערטער געוואָרן. ער האָט געוואוסט, אז פיאסטראָ וועט אים דאָס ניט פארשווייגן, און זיין פון אופרעגונג אונטער שפרינגענדיקע האנט האָט לאנג ניט געקאָנט געפינען די שליסל־עפענונג. ווען דאָס טירל האָט ענדלעך מיט א קרעכץ זיך געעפנט, און דורך איר האָט זיך דורכגעשפארט פיאסטראָס שווערער גוף, האָט דער שאמעס אין דערווארטונג פון דעם פסאק שוין אינגעצויגן זיין קאָפּ אין די דארע פליי־צעס. אָבער דער באלעבאָס האָט אים אָנגעקוקט מיט דער שטענדיקער ערעוויאָמקיפערדיקער לייטזעליקייט, צוגעבויגן צו אים דעם אויער, און, ווי שטענדיק, אָפגעפאטשט מיט אראָפהענגענדיקע ליפן:

— הם... הייסט עס, נאָך א יאָר דערלעבט. געלויבט האשעם־ייסבאָרעך, האָ?

— יאָ, מאַר גאווריעל... האָט פינטאָ געענטפערט, אָפּווענדדיק זיין בליק, און איז טייקעף אָפגעטראָטן. שווער איז אים געווען אויסצובאהאלטן זיין פריידיקע צערודערונג און דעם כידעש, וואָס אלץ איז אזוי גלאט אראָפּ. און פיאסטראָ איז, ווי שטענדיק, קניקלענדיק זיך, אוועק וואנדלען איבער די שטעגלעך צווישן די מאַצייוועס, זיך נאָכדעם צוגעזעצט, א פאל געטאָן מיטן פאָנעם צו דער ערד און א וויילע געבליבן ליגן אין צעבראָכנ־קייט. נאָכדעם האָט אים דער שאמעס אופגעהויבן, אָפגעפוצט, געגאנגען באגלייטן...

אלץ, אזוי ווי שטענדיק.

אָבער ניט ווי שטענדיק איז געווען דאָס, וואָס אפן צוריקוועג האָט פיאסטראָ אינמיטן גיין מיטאמאל זיך אָפגעשטעלט, א וויילע שטיל געפרייכט, שארף אָנקוקנדיק דעם שאמעס און א זאָ געטאָן אזוי צאָרנדיק, אז זיינע בערשטלידיקע וואַנצעס האָבן זיך געהויבן און אראָפגעלאָזן:

— א דעמאָנסטראַציע האָבן זיי געמאכט, די באַנדיטן, די שטרייקערס... ס'געזען? דאָ, דערביי אדורך. זייער פירער מוז דאָ זיין, יעס, מ'האָט אים געזען אריבערקריכן דעם צוים... וואָס זאָגסטו, האָ?

פינטאָס הארץ האָט גענומען העפטיק פויקן פון שרעק. אָבער צוגלייך מיט דעם האָט אים ווי אָפגעברייט א זודיקע כוואליע. אָט וועמען ער האָט אויסבאהאלטן און דער קאלך־ווייסער פארליטענער פאָנעם מיט די צארפול־פארשטשעמעטע ליפן, וועלכע זיינען אים די גאנצע צייט ניט ארויס פון זיגען, האָבן איצט מיט א באַזונדערער שארפקייט אפגעלעבט פאר אים. אין דעם געשטאלט פון דעם געיאָגטן ארבעטער האָט ער דערזען די כאוויירים פון אלע זיינע האָרעפאשנע און געפלאָגטע יאָרן, דער איידע־

לער פארווייטעקטער פאָנעם האָט אים דערמאָנט אַן דזשאָנען און אַן איי זיקן, אַן מניקלען און אַן פערייראַ. ער האָט געזען אין אים אלע די מיט וועמען ער, פינטאָ, האָט געטיילט זײַן לעבן, וואָס איז פול געווען מיט מי און זאַרג... און אזוי שטאַלץ איז ער געוואָרן דערמיט, וואָס אים, דאָפּקע אים, דעם נידעריק־געפּאלענעם שאַמעס פון דעם בעסוילעם איז איצט באַ־ שערט צו ראַטעווען פון די פּאַרפּאָלגער און אַרבעטער, א מענטשן פון זײַן בלוט און פלייש, אזוינעם ווי ער אליין איז געווען א גאַנצן לעבן, — אזוי שטאַלץ איז ער געוואָרן, אז זײַן שטענדיק געהאַרבעט געשטאַלט האָט זיך אזש אויסגעגלייכט און זײַנע פּאַרלאָשענע אויגן האָבן אַנגעהויבן פינקלען.

צוזאַמענעמענדיק אלע קייכעס, קעדיי צו האַמעווען זײַן צערודערטקייט, האָט ער שטיל געזאַגט:

— א טאַעס... קיינער איז ניט אַריבערגעקראָכן...

און מיט פעסטקייט צוגעגעבן:

— איך לייג מיין קאַפּ, אז ניט!

דאָס אָפּגעזאַגט, האָט ער מיט פיבערדיקע אויגן זיך אינגעגעסן אין פּיאַסטראָס ליפּן, וואָס האָבן אונטערגעציטערט, ווי צערייצטע פּיאַוקעס. פון דעם, וואָס זיי וועלן איצט א זאַג טאָן, איז דאָך אָפּהענגיק אלץ. און פינ־ טאַס האַרץ איז אָפּגעשטאַרבן באַם אויסמאַלן זיך, ווי פּיאַסטראָ צעקאַכט זיך, לאַזט רופן פּאַליסן, ווי מע געפינט דעם באַהאַלטענעם...

אַבער פּיאַסטראָ האָט גאָר א פאַטש געטאָן מיט די ליפּן און טרייסלענ־ דיק מיטן קאַפּ אַרויסגעבראַכט:

— א טאַעס, זאַגסטו, האַז הם, ס'קאָן זײַן... כ'האַב טאַקע אוועקגעשיקט די פּאַליסן: ניטאָ דאָ וואָס צו זוכן. באַ מיר איז ניטאָ וואָס צו זוכן. יעס.

ער האָט שווער זיך אָנגעשפּאַרט אפּן שטעקן און מער שוין ניט גערעדט דעם גאַנצן וועג ביז צום אַרויסגאַנג.

אַבער ווען זיי זײַנען שוין געשטאַנען באַם טויערל, האָט פּיאַסטראָ זיך צוגעבויגן צום שאַמעס, און, זיך אַרומקוקנדיק אין אלע זײַטן, שלאַנגיש א שפּטשע געטאָן:

— אומזיסט, פינטאָ, אומזיסט... לייגסטו דיין קאַפּ... ער איז דאָך דאָ, כ־כ־כ־, ער איז דאָ, יעס.

— ווער?.. וואָס?.. כ'פאַרשטיי ניט, מאַר גאַורזעל... — האָט פינטאָ צעשראַקן אַרויסגעשטאַמלט.

— אַט ער, דער אַנטלאָפּענער... מיינסט, כ'זוייס ניט? — פּיאַסטראָ שטים האָט געסקריפּעט ווי א זעג, און מיט א קרומען שאַלקהאַפּטיקן

שמייכעלע האָט ער צוגעגעבן — פּיאַסטראַ איז אַן אלטער פּוקס, כּע־כּע...
פּיאַסטראַ דערשמעקט פּונדערווייטן. יעס.
באַם שאַמעס האָט פאַרשווינדלט דער קאַפּ, און ווי דורך אַ נעפל זינען
צו אים דערגאַנגען פּיאַסטראַס וויטערדיקע רייד:
— כּווייס ניט, הַם, כּווייס ניט. איז דאָס געווען מיט דיין הילף, צי
ניט... נאָר כּווייל ניט וויסן... היינט בין איך גוט, יאָ.
און מיט צעקרימטע פינגער איינקלעמענדיק פינטאַס אַרעם, צוגעגעבן
מיט אַ מידער שטייט:
— און זאָל ער טייקעף זיך אָפּטראַגן... הערסט, קיין מינוט זאָל ער דאָ
ניט בלייבן. יעס.

אַ צייט לאַנג האָט דער שליסל אַרומגעטאַנצט אין פינטאַס האַנט, וועלכע
האַט דאָס מאָל שוין געציטערט פון פּריידיקער צערודערונג. ענדלעך האָט
די טירל מיט אַ סקריפּ זיך געעפנט און פּיאַסטראַ איז אַרויס, צום ערשטן
מאָל פאַר די אלע יאָרן פאַרגעסנדיק איבערצולאָזן דעם שאַמעס זיין
שטענדיקע ערעווייאַמקיפּערדיקע נעדאַווע. דער אָפּוואַרטנדיקער שאַפּער
האַט אָפּגעפירט זיין באַלעבאַס צום פּאַקאַרד, אַריינגעדריקט זיין שווערן
גוף צווישן די פּאַלסטערן און איינגעוויקלט זיינע ציטערדיקע פיס אין
פּלעד.

אָבער ווי נאָר דער לימוזין האָט זיך גענומען סאַמעטיק גליטשן איבערן
אַספּאַלט און מיט דער וואַרעמער צעזונגענקייט פון זיין אַכטצילינדערדיקן
מאָטאָר פאַרווייגט דעם אלטן, האָבן אין פּיאַסטראַס האַרץ אלץ שאַרפּער און
פּינלעכער זיך גענומען אַריינבלייסן געפילן פון כאַראַטע און שאַנד.
„שעמען מעגסטו זיך אין דיין ווייטן האַלדז אַריין“, האָט עס אים גע-
יאַדעט, „אַזאַ זאַקן ווי דו, און נאָך אלץ אַזאַ שוויטע! טאַקע ערעווייאַמקיפּער,
טאַקע קיינער־אַוועס... אָבער אַרויסלאָזן אַ באַנדיט, אַ שטריקער, אים
אויסבאַהאַלטן? ביסטו באַם קלאַרן סייכל, האָ?..“

דער פּאַקאַרד האָט זיך שטיל געגליטשט, דער מאָטאָר האָט צאַרט און
געמיטלעך געוואַרקעט, אָבער דער אלטער, זיך אונטערהוידענדיק אין די
פּאַלסטערן, האָט זיך געפילט גאַר ניט געמיטלעך, און אין זיין פאַרושאַ-
ווערטן מויעך האָבן, אזוי ווי אָפּגעריסענע שטיקער שפינוועבס, זיך גע-
פּלאַנטערט צעשויערטע מאַכשאַוועס:

„און וווּ אויסבאַהאַלטן? וווּ? אָף דיין בעסוילעם! דיין בעסוילעם טינאָך
ווערן אַ באַהעלטעניש... יאָ, אַ באַהעלטעניש פאַר שטריקער, פאַר באַנדיטן!
און דו וועסט דאָס צווען און שווייגן, האָ?“

מער האָט ער זיי שוין ניט געקאַנט אַריבערטראַגן, די בלייסקע טיינעס
פון זיין צעבאַלעמוטשעטן געוויסן, און ווען דער לימוזין האָט אָף אַ קרייץ-

פונקט זיך אָפּגעשטעלט איבערצוווארטן דעם פארביגייענדיקן שטראם, האָט פיאסטראָ דורכן טרייבל באפוילן דעם שאַפער צורופּ א פּאַליסמען.

ווען דער טויערל פון בעסוילעם האָט זיך פארקלאפט הינטערן באלע-באַס, איז פינטאָ, אין גרויס איילעניש איבעריאָגנדיק זיין אייגענע צעהינקט-קייט, אוועק צום וועגעלע, אראָפּגעשארט די קופּע בלעטער און געהאַלפּן דעם באהאלטענעם ארויסקרייכן.

— איך ווייס, ווער דו ביסט — האָט ער דערביי צערודערט גערעדט — איך ווייס! איך בין אויך אן ארבעטער. איך וויל דיר העלפּן. איך מוז דיר העלפּן. דו דארפסט גיכער אנטלויפּן. קענסט גיין?
— איך מיינ, כּוועל קענען... — האָט יענער מיט א שוואכער שטים געענטפערט.

פינטאָ האָט אים אָנגענומען פארן אַרעם, און, זיך אומקוקנדיק, גענומען פירן דעם נאָך אף די פיס ניט אינגאנצן זיכערן יונגמאן איבער זייטיקע שטעגלעך. אין א ווייטן ווינקעלע זינען אינעם צוים געווען א פּאַר צעבויי-גענע שטאכעטן, פּונדוואנען מ'האַט געקאַנט ארויסקומען אין א זייטיק געסל, — און די פּאַליס-לייט, וועלכע זינען אין א וויילע ארום אריינגעפאלן אהער און געזוכט און גענישטערט אין אלע ווינקעלעך האָבן שוין דאָרטן ניט געפונען דעם, וועמען זיי האָבן געזוכט.

אף מאַרגן נאָך יאָמקיפּער האָט גאווריעל פיאסטראָ געלאָזט אריינרופּן צו זיך אלע זיינע זיבן זין פון זיינע דריי ווייבער, און זיי האָבן געהערט פון אים אזעלכע רייד, אף וואָס זיי האָבן זיך שוין גאַרניט געריכט.
— דאכט זיך, הם... — האָט ער געפאטשט מיט די ליפּן און נערוועניש געפויקט מיט די פינגער אף די אַרעם-לענען פון זיין פּאַטער-שטול — דאכט זיך, איר האָט געוואַלט אראָפּטראָגן דעם שפּאַניאַלישן אלטן בעסוילעם, האז איז מעגט איר דאָס טאקע טאָן. איך דערלויב. יעס.

אָפּגעזאָגט די ווערטער, האָט ער איין מאָל פאר אלע מאָל פארלאָשן אין זיין אויסגעדרייוערטן הארצן דעם לעצטן סענטימענט, וואָס האָט נאָך דאָרטן געטליעט און געטשאדעט.

דער מישפעט אין די בערג

1

דער אלטער מאָזעס — אזוי האָט אים אָנגערופן דער פישער אולע טריגוועסען פון סאַגו, און דער דאָזיקער נאַמען איז אים שוין אזוי געבליבן אין מעשעך פון יאָרן.

א הויכער, א ברייטפלייציקער, מיט א קרעפטיקן פירקאנטיקן שטערן, מיט א געדיכטער פארפלאַכטענער באַרד, וואָס איז ארויסגעוואקסן אזש פון אונטער די בוילעטע שוואַרץ-סאמעטענע אויגן און האָט זיך געצויגן ביז צום גארטל און זיך צעווייעט אין אלע זייטן אונטערן באַרג-רוינט, אזוי ווי א גרוי-שוואַרצע פּאַן. די דאָזיקע פּאַן האָט מען געזען פלאטערן אין דאָרעם-נאָרוועגיע, אָנגעהויבן פון די כוּישעכדיקע, אין אייביקן גרויזאמען שאַטן פארוויקלטע האָרונגער פעלדזן, און געענדיקט מיט די כיינעוודיקע, אין מילדער זון זיך שפּיגעלענדיקע, באַרג-פליינען פון טעלעמארקען. מיטן הויכן פאסטעך-שטעקן אין די קלעמיקע פינגער האָט ער פלינק געשפּרייזט איבער בערג און געשפּרונגען איבער אָפּגרונטן, און אין אלע צייטן פון יאָר האָט זיין מעכטיק געשטאלט מיטן פּולאַנגעפּאקטן זאק אף די פלייצעס שאַרף זיך אויסגעמאַלט אפן הינטערגרונט פון די צעשויבערטע, ווי אין צאר פארשטיינערטע הויל-נאקעטע באַרג-שפיצן.

האָט עמעץ געוויסט, פּונדאנען דער אלטער מאָזעס שטאמט? צי ער האָט ערגעץ א היים? און ווי לאַנג ער וואָלט שוין דאָ מיט זיין פּאק צווישן

די בערג געוויסט האָט מען נאָר איין זאך: אז ער איז צוזאמענגעוואקסן און פארפלאַכטן מיט די גרויע פעלדזענע ווענט, פונדאנען עס זינקען העפֿ- פאלן; אז ער איז איינס מיט די שנייקע געווייען וואָס וויען אין די ווינטער־כאדאַשים ווי מאכנעס הונגעריקע וועלן; אז ער איז ווי אן אופגעלעבטער אָפּשפּליטער פון דעם שטורעם און שטילקייט, פון דער איימעדיקייט און פראכט פון דער בריישיסדיקער וועלט. פאר אַט די אלע פארשוויגענע, פארהארטעוועטע בארג־מענטשן איז דער אלטער מאָזעס א טייל פון זייער הארבן, איינזאמען לעבן, אָן אים וואָלטן זייערע טעג, איינ־ געקלעמטע צווישן די בארג־שפאלטן, נאָך איינזאמער, נאָך פארגעסענער געווען. און דעמלט, ווען ער האָט זיך באוויזן צווישן זיי, אראַפגענומען פונעם אקסל זיין זאק און גענומען שעפן פון דאָרטן בערג מיט שטאַטישן קאַלטווו — האָבן אין זייערע אַרעמע, אפן ראנד פון אָפּגרונט הייערנדיקע, הייזעלעך אריינגעשליכט געפערלעכע און צוגלייך לאַקנדיקע גרוסן פון דער ווייטער טומלדיקער וועלט.

לאנג און האמעטנע געוועלטיקט דער הארבער ווינט איבער דער בארג־ וועלט, מיט זיין אכזאַריעסדיקן בושעווען פארקאוועט ער אלץ אין אייביקן קלעם, הוליעט פארשייט איבער פעלדזשפיצן און אָפּגרונטן און ווייעט אָן ארום אזויפיל שניי, אז ער קאָן שוין אליין קיין וועג ניט געפינען און רייסט זיך מיט א ווילדן גרילץ גלאט אף העפקער. דעמלט זיצן די בארג־לייט אין זייערע פארשאַטענע הייזעלעך, הערן זיך איין פארטייעט אין די וויער גיטן פונעם צעבושעוועטן דרויסן, פלעכטן נעצן פארן זומערדיקן פישפאנג אין די טיינטיקע פיאַרדן. זייערע צעקארבטע פארשלאַסענע פענעמער עפֿע־ נען זיך זעלטן־ווען אוף אין א קארגן שמייכעלע באם צוהערן, ווי יונגווארג לייענט ארויס פונעם זשורנאל „יעמעט“ עפעס א באזונדערס געלונגענעם שפיצל פון די שטיפעס קנאַל און טאַט. דאָס איז פאר די איינזאמע מענטשן א טרייסט אין די הארבע ווינטער־כאדאַשים, און די דאָזיקע איינציקע טרייסט ברענגט זיי אויך דער אלטער מאָזעס, דער איינציקער, וועלכער שרעקט זיך ניט אָפּ פאר די צעהוליעטע קויכעס פונעם בארג־ווינטער. עס דוכט, אז די פארשייטסטע שטורעמס, שנייען און פרעסט האָבן אָפּשיי פארן דרייסטן וואנדערער, לאָזן אים אומגעשעדיקט דורך דורך זייער מעלכע, זיך בלוין פארגינענדיק א שטיף צו טאָן מיט אים, אים צופן בא דער פלאטערדיקער באַרד און רייסן בא די פאַלעס, א בריי (טאָן) מיט קאלטן פֿיער זיין ביינער־ דיקע נאָז, אים א שמייץ טאָן ביטערניש אין די אויגן, אז טרערן זאָלן פון

דארטן ארויסשפארן — און טייקעף זיך באהאלטן הינטער זיין רוקן.

אף זיין וועג ליגן דא און דארטן שטיבלעך, אינגעזונקענע, פארשאטענע, שטיבלעך און א פאנעם און און א געשטאלט — אים אבער איז באקאנט יעדעס ווינקעלע אין די בערג. ער ווייסט, אז אונטער דעם בארג שניי ליגט פעדערסענס הייזקע, אונטער יענעם — ביערקעס, און ווייטער אפן סאמע ראנד פון אפגרונט — מאטיאסענס. מיט זיין לאנגן שטעקן שארט ער אוועק דעם שניי פונעם אריינגאנג, די טיר עפנט זיך פאר אים מיט א קרעכץ, און מיט זיין אריינקומען ווערט אינעם פארכוישעכטן שטיבעלע מיטאמאל ליכטיק און פריילעך: די קינדער פאטשן אין די הענטלעך, בא די פרויען און מיידלעך רויטלען זיך די באקן, וואס זיינען אויסגעבלייכט פון דעם ווינטערדיקן שטוב-זיצן. די מענער וואכן פאמעלעך אוף פון זייער פאר-שטארטקייט, און דער רויך פון זייערע קורצע פייקעס נעמט שלאגן העפט-קר — א סימען פון צערודערטקייט. אפילע די הינט שפרינגען אים ארויס אנטקעגן מיט פריינטלעך-ארויסגעשטעקטע צינגער און טאנצן מיט אופגע-הויבענע וויידלען ארום זיינע פארשנייקטע שטיוואלעס.

— גאָד אַפּטען,¹ מאָזעס — באגעגנט מען אים אין די שטיבלעך מיט דער אופגעוועקסטער פרייד, אף וועלכער די דאָזיקע הארטע שווינגער זיינען גאָר פיייק — א צייט שוין גיט געווען בא אונדז...

— אז איר האָט קיין געלט גיט, קום איך גיט צו אייך... — ענטפערט מאָזעס. א קרומער שמייכל טוט א בלאַנדזשע איבער זיין פארפראָרענעם פאָנעם, און אלע שמייכלען מיט, אלע ווייסן זיי, אז ס'איז גיט אזוי, אז דער אלטער מאָזעס לאָזט קיינמאָל קיינעם גיט דורך אף זיין וועג אין די בערג, און אז אין די הייזלעך פון די אָרעמעלייט שפארט ער אָן פונקט אזוי אַפּט, ווי אין יענע שטיבער, וווּ מ'גיט אים גוט צו לייזן.

— אָט, ווען אינגע וועט מיר אָפגעבן אירע צעפ, וועל איך איך איבער-לאָזן מיין גאנצן זאק סכּוירע אומזיסט... — וויצלט ער זיך און טוט א גלעט די קליינע אינגע איבערן זוניקן קעפל, פון וועלכן עס הענגען אראָפּ א פאָר לאנגע גאָלדיקע צעפ.

און דער אלטער מאָזעס ווארפט אראָפּ, ווי א שפילעכל, דעם זאק פון די פלייצעס, גלייכט אויס זיין מעכטיקן רוקן, דערווארעמט מיטן אָטעם זיינע פארשטייפטע פינגער און שארט ארויס פון באָרד די צאפנס אייז, וואָס צעגיסן זיך אין קאלוזשעס אונטער זיינע פיס. נאָכדעם זעצט ער זיך און נעמט פאמעלעך און האנאָעדיק זופן פון דעם גרויסן טאס קאווע, וואָס

¹ גוטן אָונט (נאָרוועגיש).

די באלעבאָסטע האָט אוועקגעשטעלט פאר אים; צווישן איין זופ און דעם אנדערן, איין הוסט און דעם אנדערן, דערציילט ער וועגן דעם, אז בא קנוט פינע האָט זיך געציגלט די ציג און אז נילס סאמועלסען וועט זומער כאסענע מאכן זיין טאָכטער מיט ניבאָרגס זון פון דראמען, אז אולאו סטור-דאל גרייט זיך, באלד ווי דער פּרילינג וועט קומען, פאַרן קיין אמעריקע. — און איך האלט... — גלעט מאָזעס זיין באַרד און רעדט מעיושעוור-דיק — ניטאָ וואָס צו לויפן זוכן גליקן... אין פרעמדע לענדער... דין טאטע, דין זיידע האָבן דאָ געלעבט, לעב דאָ אויך אויס דינע טעג...

און ווייטער דערציילט מאָזעס ניס פון דער גרויסער וועלט, ווי עס האלט מיט מילכאָמע און שאַלעם — און אלע אין שטיבעלע שלינגען זיינע רייד. ווער עס הערט אויס שוויגנדיק פארטיפט, ווער עס שלאָגט איבער מיט צווישנרופן. און ווען אלע רייד זיינען שוין אויסגעשעפט, נעמט זיך דער גאסט צו זיין זאק, וואָס שטייט אין ווינקעלע און ווארט געדולדיק, און הייבט אָן פון דאָרטן אויסלייגן קאַלערליי אנטיקלעך. די אלע סכּוירעס, וואָס ער באווייזט, גייען אוף ווי ליכטיקע זונען אונטער די פארייכערטע באלקנס פון די שניי-פארשאַטענע היזעלעך און פארישעפן מיט זייער פראכט די פארבענקטע געמיטער.

— פאר דיר, טרינע — זאָגט ער צו דער עלטערער טאָכטער, און די אויגן זיינע צעפּינקלען זיך אין א שמייכעלע — האָב איך געבראכט א געבולומטן שפּאנישן טוך... דאָס איז די לעצטע פאריזשער מאָדע. אין דעם טוך וועסטו באזונדערס געפּעלן מעלערסטענען...

טרינע פארויטלט זיך, אנטלויפט אין א ווינקעלע, און דער ייד פאר-לויבט שוין פאר דער באלעבאָסטע א פאַר אוירינגלעך און פאר דער יינגער רער טאָכטער א מעשענעם אָרעמבאנד. אויך פארן באלעבאָס האָט ער עפעס אויסטערלישעס — אן ענגלישע פּינקע מיט א גוטן צענדליק מילעס.

פארן יינגל סווען ווידער האָט ער גאָר א באזונדער סכּוירע:

— די מערקווירדיקע פאסירונגען פונעם אינדיאנער בופאלאָ — רופט ער אויס אפן קאַל, אים דערלאנגענדיק א העפט אין א פילפארביקער הילע — פון דעם ביכל וועסטו ארויסזען, ווי דער דאָזיקער העלד האָט זיך געשלאָגן מיט די פרעמדע באצווינגער פון זיין לאנד. לייצע און לערן זיך, סווען...

אַבער ניט בלוין דער אלטער מאָזעס אליין גייט מיטן פאק אף די פליצעס איבער די בערג. איבער די פארדרייטע קאַפשווינדלדיקע שטער-געלעך שפּרייזט אויך זיין קאַנקורענט, דער הויקער גוסטאו פּעלדעזער.

מיט א פאק, וואָס שטארצט אָף זײַן געבויגענער פלייצע, אזוי ווי א צוויי-
 טער הויקער, מיט א זיסן פאלשן שמייכלע אָף זײַן פייגלש פענעמל און
 שטענדיק ריכנדיק איינע אין דער אנדערער זײַנע קלעפיקע הענט, גליטשט
 ער זיך אריין מיט שטילע, גניווישע טריטלעך צו די בארג־מענטשן אין
 די שטיבער. אָבער בא זײַן קומען ווערט דאָס בארג־היזעלע ניט בא-
 שטראַלט מיט אזא יאָמטעוודיקן גלאַנץ, ווי באַם אָנקום פונעם אייביקן ייד,
 אים, פעלדעזערן האָבן זיי ניט ליב, די בארג־לייט, זיי געטרויען אים ניט,
 און ניט געקוקט אָף דער גאַנצער זיסלעכקייט, מיט וועלכער ער זוכט זיך
 איינצוקויפן בא זיי — איז ער ניט אריינגעוואקסן אין זייערע הערצער
 און אין זייער לעבנס־שטייגער. איז דאָס ארויסגערופן דורך דעם, וואָס
 ער איז א זײַטיקער, געקומען פון דער פרעמד, אָדער דערפאר, וואָס ער
 האָט געוואַלט זיך אריינמישן אין אלץ, צופיל וועלן וויסן? די פאסטעכער
 פון די בארג־פליינען האָבן אים אָפטמאָל געזען זיך אָפשטעלן אין זײַן גיין,
 אומפערקזאם באקוקן די היילן, די בארג־שטעגעלעך, די אָפגרונטן און
 פארקריצן עפעס אין א ביכל...

— וואָס האָט א מענטש צו מעסטן און צו פארשרייבן? — פרעגן זיך
 די פויערים.

אין דער לעצטער צײַט האָבן דאָסראָון ניסן, וואָס מאָזעס האָט
 געבראכט צו זיי פון שטאָט, זיך געדרייט ארום דעם טיסק: ווי ער האָט
 אָנגעצונדן אומעטום א ווילדן פלאם, ווי ער וויל אלעמען פארשקלאפן, ווי
 ער האָט זיך פארמאָסטן אומצוברענגען גאַנצע פעלקער, און ווי ער וויל
 ווערן דער איינציקער הערשער איבער דער וועלט. אין די איצטיקע ווייני-
 טערדיקע טעג האָבן די בארג־לייט ארויסגעקוקט אָף מאָזעס נאָך
 אומגעדולדיקער, ווי שטענדיק, און מיט העפטיק שלאָגנדיקע הערצער
 האָבן זיי אויסגעהערט זײַנע טרויעריקע בסורעס וועגן נייע רעזיכעס,
 נייע אָנפאלן, נייע ווילדע פארמעסטן פון דעם אכזאַריעסדיקן טיסק. פאָשע-
 טע מענטשן זײַנען זיי געווען, די בארג־לייט, און זיי האָבן געוואַלט וויסן
 אַט־וואָס:

דו זאָגסט דאָך, מאָזעס, אז די וועלט איז גרויס און אַרט איז פאראן
 פאר אלעמען. איז וואָס עפעס האָט זיך דער טיסק פארמאָסטן צו פארכאפן
 אלץ? עס קלעקט ניט פאר אים?..

¹ דיטש (נאַרוועגיש).

און איצט האָבן זיי מיטאמאָל זיך דערמאָנט, אז גוסטאוו פעלדעזער שטאמט אויך פון די דייטשן. אזוי האָט ער זיך געהאט בארימט. איינמאָל איז קריסטענסען געווען אין קאָנגסבערג, באַם לענסמאָן¹ און ער האָט געהערט פון לענסמאָנס צימער, ווי פעלדעזער רעדט האָפערדיק: — איר מעגט וויסן, הער לענסמאָן, אז איך שטאם ניט פון נאָרוועגישע פויערים און פון פישערס. מיינע אורזיידעס זיינען געווען דייטשישע ריטער, פון די, וואָס האָבן געבויט די האַנזאַ-שטאָט בערגען.

געוויס האָט ניט קריסטענסען, ניט די אלע באַרג-לייט, וועמען ער האָט דאָס מיט כידעש איבערדערציילט, געוואָסט, וואָס עס באַטייטן די ווערטער „ריטער“, „האַנזאַ“, אָבער איינס האָבן זיי פאַרשטאַנען: פעלדעזער איז א דייטש.

און אזוי ווי ער איז געווען דער איינציקער דייטש, וואָס זיי האָבן געזען אין זייער לעבן, האָבן די טמימעסדיקע באַרג-לייט אין אים געזען אַלדאָס בייז, וואָס דער טוט אָן דער וועלט — און זיי האָבן נאָך מער פיינט באַקומען דעם הויקער און זיך נאָך מער אָנגעהויבן היטן פאַר אים.

2

האיאָר איז אין דער באַרג-וועלט דער פּרילינג אָנגעקומען מיטאמאָל. נעכטן נאָך האָט דער ווינטער אימפעטיק געפאָכעט מיט זיינע שטורעם-לינלעכער און די בלענדיקע וויסקייט האָט זיך געדרייט ווי אין א שיידים-טאַנץ — און היינט האָט שוין די זון א ברייַקן גלעט געטאַן די פעלדון-שפיצן און האָט זיי אויסגעלייזט פון אייניקן קלעם. די וואַסערפאלן, וועל-כע האָבן א גאַנצן ווינטער געברומט ווי צערייצטע כייסע, האָבן זיך צע-שווייטשערט, ווי זינג-פייגעלעך און זיך צעשפילט מיט רעגנבויגנדיקן גלאַנץ און די אָנגעוואליעטע שנייען, וואָס האָבן ווי ווייסע פאַרצוקנדיקע ציין זיך פאַרמאַסטן צו פאַרשלינגען א וועלט, זיינען ראַכמאַנסדיק און פאַרכאַ-לעמט צוזאַמענגעפאלן, און פון אוינטער זייער ברודע-גרויער צעקראַכנ-קייט האָבן פריילעך און העפקערדיק אַרויסגעריזלט באַפרייטע ריטש-קעלעך.

נאָר ווי די וואַסערפאלן און די שטראָמען האָבן ניט געקלונגען און גע-זונגען, האָבן זיי דאָך ניט געקאַנט פאַרהילכן די הודשערני פון די אַעראַ-פלאַנען, וואָס האָבן אין יענעם טאַג פון באַגינען איינער נאָכן אנדערן מיט

¹ קריטישעף.

איימעדיקער וואָרעניש זיך געטראָגן גידעריק איבער די בערג און געשווינד פארשווינדן אין די צעשפרייטע ראכועסן פונעם פריילינגדיקן הימל. דאָס זשומען פון די פראָפעלערס איז כוצפעדיק אריינגעדוונגען אין די שטיבער, וועלכע זיינען פון שטענדיק צוגעוויינט געווען נאָר צום רויש פון שטורעם און פון די בארג-וואסערפאלן. צעטומלטע זיינען די בארג-לייט ארויס פון די הייזלעך, האָבן פארשטעלט מיט די הענט די אויגן ווי מיט דעכלעך, און די בליקן, וואָס האָבן פון קינדווייז און באגלייט בלויז דעם אימפעדיקן פלי פון אַדלערס, האָבן איצט מיט שרעק נאָכגעקוקט די שטאַלענע פייגלען, ווי זיי שניידן מיט שארפן גלאנץ פון קוילער-מעסערס די ווירבליקע פריי-לינג-לופט. פארקוועטשטע ליפן האָבן זיך אופגעשלאָסן, זיך דורכגעוואָרפן מיט שווערוואַגיקע צעטומלטע רייד:

— ניט צום גוטן איז דאָס... וואָס זוכן דאָ אָט די פרעמדע פייגלען?
— און עפשער... און עפשער... איז דאָס גאָר דער פארשאַלטענער טיסק, וועגן וועלכן מאָזעס האָט דערציילט?

זיי האָבן מוירע געהאט דאָס ארויסצוזאָגן אפילע פאר זיך אליין. בלויז דער אלטער טאָם אולסען, וואָס זיין איינציקע ארבעט זינט יאָרן שוין איז בלויז צו לייענען די ביבל, טייטלענדיק אף די שורעס מיט וואַרצלדיקע טאבעק-פארברוינטע פינגער, האָט געטרייסלט מיטן אלטן פארמעטענעם קאָפּ און אַנציינערדיק געזשאמזשעט:

— קינדער, דאָס זיינען אפאָקאליפטישע רייטער, זיינען דאָס... פון דער הייליקער שריפט...

א גרויל האָט ארומגעכאפט בא אָט די קוים-ארויסגעשיפעטע ווערטער פונעם אלטן, און אלע האָבן מיטאמאָל דערזען פון די צעשטורעמטע הימלען אַנקומען די געשטאלטן פון די איימעדיקע רייטער, וואָס טראָגן אין יעדן שפאן זייערן דעם פארמעסט צו צעשטערן א וועלט. און קיינמאָל ביז איצט האָט מען נאָך, מיט אזא גליקער אומגעדולד ניט געווארט אף מאָזעסן, ער זאָל קומען אופקלערן דאָס אומפארשטענדלעכע רעטע-ניש, וואָס די ווייטע, שלעכטע וועלט האָט זיי דאָ פארגעבן...

פארנאכט-צו האָבן די אעראַפלאנען אופגעהערט קרייזן איבערן בארג-לאנד, און די וואסערפאלן, באטאָג פארהילכטע דורכן גערויש פון די פראָ-פעלערס, האָבן איצט מיט נאָך מער אימפעט גענומען ברויזן און שטורע-מען, ווי וועלנדיק זיך אַפרעכענען דערפאר, וואָס זיי האָבן א גאנצן טאָג זיך ניט געלאָזט הערן.

און ווען די זון האָט זיך שוין געזעצט און פארגאַסן די גאַנצע פעלדזון-
וועלט מיט פלאמען, האָט מען דערזען, ווי איבער די פלאם-פארגאַסענע
שטעגלעך דראפעט זיך א פינטעלע, צעוואקסט זיך ווי א קנױל פײער, און
ווען דער קנױל איז געוואָרן גרעסער, האָט א זיפֿץ פון דערליכטערונג
זיך ארויסגעריסן בא מענטשן: אין דעם ווינט, וואָס האָט צו נאַכט-צו זיך
געשטאַרקט, האָט מען דערזען פלאטערן מאָזעסעס באַרד און פאַלעס, אזוי
ווי פליגלען. ער איז געגאַנגען געשווינד. זײַן געשטאַלט איז אויסגעוואקסן
אַלץ גרעסער, אין זײַן אימפעט האָט זיך געפילט אן אומרו, א צערודערט-
קײט, ווען ער האָט זיך דערנענטערט צו דעם געזעמל אומגעדולדיק
ווארטנדיקע, איז גילס פעטערסען ארויס אים אנטקעגן מיט שווער-פאלנ-
דיקע רײד:

— מיר האָבן ארויסגעקוקט אָף דיר א גאַנצן טאַג... זאַג, מאָזעס, וואָס
איז דאָ היינט געשען?..

— אין לאַנד איז דער טיסק, אָט וואָס ס'איז געשען? — האָט מאָזעס
מיט א פאַרשטיקער, הייזעריקער שטים געענטפערט און אן אומ-
היימלעכן גלאַנץ געטאָן מיט די אויגן, אין וועלכע ס'האָבן זיך צעברענט
די צאָרנדיקע פלאמען פון אונטערגאַנג — ער האָט פאַרכאַפט אונדזער
לאַנד... איז אונדז באפאלן אומדערווארט, דער פאַרשאַלטענער!
אַלע זײַנען געבליבן שטיין פאַרגליווערטע, אזוי ווי די פעלדזון, וואָס
האָבן זיי ארומגערינגלט.

— וואָס וועט איצט זײַן?.. — האָבן ליפן געפרעפלט, זיך פאַרקרימט אין
פאַרדראָס, און שטימען האָבן צעבראַכן געציטערט — אין אונדזער לאַנד
וועט באלעבאַטעווען דער טיסק?!

— אויב מ'וועט אים לאָזן, וועט ער באלעבאַטעווען?.. — האָט אין גרויס
צאָרן געענטפערט מאָזעס און א פאָך געטאָן מיט זײַן שטעקן. ער האָט
געשווינד אוועקגעשפרייזט איבער אן אָפגעלעגענעם באַרגיקן שטעגל.
די פויערים האָבן מיט פאַרקלעמטע בליקן נאַכגעקוקט דאָס געשטאַלט,
וואָס האָט זיך אַלץ מער און אַלץ געשווינדער אָפגעטונקט אין די פלאמען
פון דער זיך זעצנדיקער זון. דאָס זיגט דוירעס אינגעשטעלטע לעבן האָט
מיטאַמאַל זיך איבערגעביטן. וואָס ס'וועט איצט זײַן — האָבן זיי נאָך ניט
געוויסט, אָבער געקלערט האָבן זיי, אז ס'דערנענטערן זיך טאַקע די
צײטן פון די אפאַקאליפטישע רײטער, וועגן וועלכע דער אלטער טאַם האָט
גערעדט.

א צײט זײַנען זיי נאָך אזוי געשטאַנען, שווער געטראָטן פון איין פוס
אפן אנדערן, ווי דעמבעס וואָס וואקלען זיך אין שטורעם, און צוגעקוקט
זיך, ווי די פלאמען אין מײרעוועלעשן זיך, ווי דער בייגהאַשמאַשעס

צעלייגט זיך אלץ געדיכטער און ברייטער צווישן די בארג־שפאלטן, פאר־
ווישט שארפע קאנטן פון די פעלדזן. און זיי, וועמענס גאנץ לעבן ס'האָט
זיך געוועבט ארום אָט די פעלדזן, איז דאָ מיטאמאָל אומהיימלעך געוואָרן.
פון די שטייגערנע פארהוילענישן האָבן זיי פלוצעם דערזען ארויסגלאַצן
געשפענסטער... אין שטומען פאכעד זיינען זיי נאָך א וויילע געשטאנען
און צום סאָף, אויסמיידנדיק אַנצוקוקן איינער דעם אנדערן, זיך פאנאָר־
דערגעגאנגען איבער די הייזלעך, וואָס האָבן היינט אויך אזוי שרעקעוודיק
און אומבאהאַלפן זיך געקלעפט צו די מעכטיקע פלייצעס פון די בערג...
און ס'האָט אראָפגענידערט א פרילינג־נאכט, וואָס איז דורכגעלעכערט
געווען פונעם דונער פון שטורמישע, אין אַפגרונטן אראָפזינקענדיקע, וואסער־
פאלן. און אָט די באנאכטיקע צעברויזטקייט, די פיל הילכיקע שטימען,
וועלכע האָבן פארוויקלט די בארג־מענטשן פון זייער געבוירן ביז זייער
לעצטן אָטעם, האָבן איינגעגעבן פרישן מוט און קראפט אין די געמיטער,
און זיך דרייענדיק אף זייערע הארטע געלעגערס און זיך צוהערנדיק צום
איביקן ברום פון די וואסערפאלן, צו די גרילצן פון באנאכטיקן ווינט, וואָס
האָט פריי זיך ארומגעטראָגן צווישן בארג־שפאלטן, האָבן די מענטשן זיך
פארשעמט פאר זייער באטאָגיקן פאכעד. זיי האָבן מיטאמאָל דערפילט, אז
קיינ שום שטאַלענע פויגלען וועלן זיי ניט אומברענגען און אז קיינ שום
שווערער יאָך וועט זייערע פרייע אָדלער־הייכן ניט פארקנעכטן. און אין
זייערע הערצער און מויכעס האָבן אופגעלעבט די צאָרנדיקע ווערטער
פונעם אלטן מאָזעס:

„ער וועט באלעבאטעווען — אויב מ'וועט אים לאָזן!“

3

באלד האָבן שוין די בארג־מענטשן, וועמען ס'איז, אכוץ דעם
קלעם פון דער הארבער נאטור פון זייערע בערג, פרעמד געווען יעטווידער
מענטשלעכער יאָך, דערפילט אף זיך די האמעטנע האנט פונעם פרעמדלעכ־
דישן אונטערדריקער.

אַנגעהויבן האָט זיך דאָס דערמיט, וואָס דער לענסמאן האָט ארויסגערופן
צו זיך אין קאַנגסבערג אלע איינווינער פון די ארומיקע בארג־יישווהים
און געהאלטן פאר זיי א רעדע:

— מיר האָבן איצט אין לאנד א נייע אויבערמאכט — האָט ער געזאָגט, א
בליץ טוענדיק מיט זיינע ברילן, און געטראכט האָבן אלע, ווי גוט אים
איז, וואָס ער קאָן בא די ווערטער באהאלטן זיינע אויגן הינטער גלעזער, —

נייע געזעצן וועלן הערשן בא אונדז... געזעצן פון מילכאמע-צייט... מיר מוזן העלפן דער דייטשישער ארמיי זיגן...

א, ער איז געבילדעט, דער לענסמאן, און ער רעדט אזוי שיינ און גלאט! זיי, די בארג-לייט, האָבן שטענדיק באוונדערט זיין איידעלן רעדן. אָבער זיי האָבן ניט געקאָנט טראַכטן, אז ער וועט אויך איצט אזוי ריידן, איצט, ווען א פרעמדע מאַכט רייסט זיך אַרײַן אין זייער וועלט, ווען עס ווערן אָפּגענומען בא זיי די אייביקע רעכט, וואָס זיי האָבן א יערושע פון זייערע פּאָטערס און זיידעס...

און דער לענסמאן גלאַנצט מיט זײַנע אויגן-גלעזער, נישטערט אין א שטיס פאפירן און לייענט פון זיי און לייענט איין פארארדענונג נאָך דער אנדערער, אַן א ברעג און אַן א שיר:

„עס ווערט פארבאָטן צו פאנגען אין פּיאָרד פיש... ווער ס'וועט ניט פּאָלגן — וועט באשטראַפּט ווערן לויט די געזעצן פון מילכאמע-צייט...“
„ציגן, שאַף, אויפּעס — אָפּליפּערן דער ארמיי, ווער ס'וועט אויסבא-האלטן — וועט באשטראַפּט ווערן אפן שטרענגסטן אויפן...“

און נאָך און נאָך פארארדענונגען לייענט דער לענסמאן, און די פאראקשנטע שטערנס פון די נילסן און אולעס און ארנעס באשלאַגט א קאלטער שווייס. זיי זײַנען צערודערט, זיי נעמען ארויס די לאַנגפארלאַ-שענע פּייקעס פון די מזלער, האלטן זיי מיט ציטערדיקע הענט: געשעט דאָס טאקע אינדערמעסן? איז דאָס ניט קיין בייזער כאַלעם? פארווערט מען זיי טאקע צו כאפן פיש אין די פּיאָרדן, וווּ ס'האָבן זיך געמיט זייערע פּאָטערס און זיידעס און עלטערזיידעס פון אייביק אָן? און מוזן זיי אָפּגעבן זייערע פּרייזנט, די געטרייע באשעפּענישן, וואָס העלפן זיי טראַגן דעם יאָך און מאטער פונעם הארבן לעבן אין די בערג? און וועלן די געקומענע פרעמדלינגען ביכלאל באטרעטן די פעלדזן, וואָס זײַנען דורכגעזאפּט מיט זייער שווייס?

פארן פאנאנדערגיין זיך מוזן זיי אויסהערן פון לענסמאן נאָך עפעס, וואָס ער לייענט שוין ניט פון זײַנע פאפירן, נאָר ער זאָגט אויסווייניק מיט זיין געבילדעטער שפראך:

— נאָך א זאך, לאַנדסלייט, דארפט איר וויסן: אונדזער נייע מאַכט איז קעגן יידן. צו אייך אין די בערג קומט שטענדיק א יידישער סכורער-טרעגער. ער טאָר מער צו אייך ניט קומען, פאר אים איז ניטאָ קיין אָרט צווישן נאָרוועגער. מיט אלץ, אין וואָס איר נייטיקט זיך, וועט אייך פארזאָרגן דער האַנדלסמאן פעלדזער.

בא אַט דעם אַנזאָג לאָזן די מענטשן נאָך מער זינקען זייערע קעפּ. מאַזעסן, הייסט עס, נעמט מען אויך אָפּ בא זיי דעם פּרייזנט מאַזעס,

וואָס איז א טייל פון זייער וועלט, דעם מענטש, אָן וועלכן זיי קאָנען זיך גאָר ניט אויסמאַלן זייער לעבן. און פארוואָס טאָרן זיי אים איצט מער ניט אופנעמען? מיט וואָס איז ער אנדערש פון זיי? וועט דאָס זיין זייער דאנק דערפאר, וואָס ער האָט קיינמאַל זיך ניט געשאנעוועט און האָט אין שניי-שטורעם און פראַסט און אין גוס-רעגן אָנגעשפארט אין די פארוואָרפענע הייזלעך זייערע, אומעטום אריינגעבראכט גרוסן פון דער גרויסער וועלט?..

„ניין, דער סוינע וועט דאָס ניט דערלעבן!“ איז אין פאראקשנטע מויכעס אופגעקומען א געדאנק און האָט זיך פאמעלעך און שטייף אויסגעשמידט אין א באשלוס.

אפן צוריקוועגס אהיים, זיך הייבנדיק אין שווערער פארקלערטקייט איבער די שיפּוים פון די בערג, טראכטן אלע וועגן איינס. אזו וואָס העכער זיי שטייגן אָף די בערג, און וואָס מער זיי עטעמען איין די פרייע לופט פון די הייכן — אלץ שאַרפער זידט אין זיי אָף דער צאָרן קעגן די פרעמד-לענדישע באצווינגער. און ווען זיי גייען זיך פאנאנדער איבער די באר-גיקע שטעגלעך, יעדער צו זיין פארוואָרפענער היים צו, קומט שוין אין מויכעס ווייטער אָף די דערמאָנונג וועגן זייער לאַנדסמאנס ווערטער: „ער וועט באלעבאטעווען, אויב מ'וועט אים לאָזן...“

און ניט צוזאמענגערעדטערהייט בליצט אָף אין הארצן בא דעם איינעם און בא דעם אנדערן א פארביסענער ענטפער:

— ניט לאָזן! ניט לאָזן!..

אַבער וויאזוי ניט לאָזן — דאָס האָט נאָך קיינער אָף קלאָר ניט געוויסט...

און טעג זיינען דערווייל געגאנגען, די זון האָט זיך אלץ מער צעוואר-רעמט און זיך צעשפילט איבער די פעלדזון-שפיצן און בארג-פליינען, די שטראַמען האָבן זיך אלץ מער צערוישט. די פריילינגדיקע פרייד האָט זיך אלץ מער צעזונגען און צעברויזט. אָבער אין הערצער האָט זיך אלץ בריי-טער צעלייגט הארבסטיקע כמארנעקייט און דאָרטן געשפונען אירע גרויע נעצן. טאָג-איין טאָג-אויס האָבן נידעריק איבער די בארג-שפיצן מיט טיילוואַנישן געפילדער געקרייזט שטאַלענע פייגלען — דאָס שפירן אויס דעם סוינעס אערטאָפלאנען די שטאַלצע בערג, וועלכע ווילן זיך פאר זיי אָף די קני ניט שטעלן.

נעכט זיינען געשטאנען איבער די בערג שטייפע, פרעסטלידיקע, דער הימל האָט זיך געשפרייט איבער דער וועלט, ווי אן איבערגעקערטער

בעכער, פון וועלכן ס'האט זיך שעפעדיק געגאסן א בארוישנדיקער בלויער געטראנק, אָבער די סאמעטיקייט פון די פּרילינג־נעכט איז צעשטאָכן געוואָרן דורך בייזע פּראָזשעקטאָרן, וואָס האָבן אין דער לענג און אין דער ברייט זיך ארומגעוואָרפן ווי צעטומלטע, און אין זייער ליכט האָבן געשפענס־טיק אופגעבליצט די פעלדזן, די היזלעך, און האָבן זיך באלד ווייטער אָפּגעטונקט אין כוּישעך — ס'איז אָנגעגאנגען א גרויזאמע באהעלטעניש־שפּיל. די באַרג־לייט האָבן מער ניט דערקענט זייער הימל, זייער וועלט. ווי נאָר דער אָוונט איז געקומען, האָבן זיי זיך פּאַריגלט אין די שטיבלעך און דאָרטן געוועבט זייערע פּאַרביסענע שווערע מאכשאַוועס.

און אוועק איז דער פּרילינג, ס'איז אָנגעקומען דער זומער. זון־גלוט האָט זיך אויסגעלייגט אף די פעלדזן־שפיצן, וואָס האָבן נאָקט־הויל זיך געריסן צום גלייכגילטיק־צעשפּרייטן בלאַס־גרינעם הימל, אזוי ווי צעבונד־טעוועטע, אין צאָרן פּאַרשטיינערטע הענט; די נעכט האָבן זיך געשפּרייט פינצטערע און פּאַרטייעטע, און די מילדקייט, מיט וועלכער זיי זינען שטענדיק געווען אָנגעלאָדן, האָט דאָס יאָר זיך פּאַרוואַנדלט אין ברויזיקן, איבער אלע ברעגן אריבערשווימענדיקן האַס. געדאַכט האָט זיי, אז די באַרג־וועלט איז שמעלער געוואָרן, די פעלדזן האָבן ווי צוזאַמענגעשטופּט זייערע קעפּ און געברומט, שטשירענדיק ווייסע צייַן פון וואַסערפּאַלן:

- דער טיסק איז אין לאַנד...
- דער סוינע איז דאָ...
- וואָס ווייטער?..

אין קאָנסטערע איז שוין איצט אפּן אַרט פונעם באַזיטיקטן נאָרוועגישן לענסמאַן געזעסן א דייטשישער הויפטמאַן. א שאַרפּער, א קוויטשיקער, מיט שפיציקע פּראָש־אויגן. ער האָט קעסיידער געמאַנט און געמאַנט, און די באַרג־לייט האָבן געמוזט אויספילן אלץ נייע, אלץ שטרענגערע באַ־פעלן... זיי זינען מער ניט געגאנגען אף פישפּאַנג אין פּיאַרד, האָבן זיך ניט געקליבן אין געזעמלען, האָבן אוועקגעגעבן זייערע ציגן, און דערפאַר באַקומען נישטיקע פּאַפּירלעך, וועלכע זיי האָבן לאַנג און צאָרנדיק געדרייט צווישן די פּאַרהאַרטעוועטע פינגער, און נאָכדעם, ווי זיך אָפּבריינדדיק דער־מיט, א שפּיי געטאָן אף דעם און עס פּאַרוקט טיף אין דער ברייטער פּויערישער קעשענע.

אין פּאַרטייעטע הערצער האָט געקאַכט דער צאָרן, ער איז געשטיגן אלץ העכער און העכער, האָט ארויסגעבליצט מיט גרינעם פּייער פון אויגן און האָט זיך געשטיקט און געבלעזלט אין דערוואַרטונג פון אויסלייזונג.

דעם אלטן מאָזעסן זעט מען ניט אין די בערג זינט א לאנגער צייט. די פויערים בענקען נאָך אים. אָן אים זינען זיי אינגאנצן פארלאָרן, זיי ווייסן ניט, וואָס עס טוט זיך אף דער וועלט, וואָס עס טוט זיך אין די שטעט. אָפטמאָל רייסן זיי איבער דאָס שטילשווינגעניש און מיט אָפּגעהאק־טע רייד ווארפן זיי איבער פון איינעם צום אנדערן זייער אומרו:

— וואָס איז מיט מאָזעסן?..

— עס מוז זיין שלעכט... האָט דאָך געזאָגט דער לענסמאן, אז דער טיסק איז קעגן יידן...

איצט טראָגט פעלדעזער ארום איבער די בערג פון אינדערפרי ביז באנאכט זיין זאק מיט זיין הויקער, מיט זיין נייגער. באפרייט פון דעם קאָנקורענט, האָט ער געמיינט, אז איצט וועט ער פארנעמען זיין אָרט בא די בארג־לייט. אָבער די פויערים האָבן אינגאנצן אופגעהערט זיך איינצור־קויפן עפעס, קעדיי ניט אריינצולאָזן צו זיך דעם אויסוואַרף. ער האָט זיך ארומגעדרייט איבער די בערג, געקלאפט אין די טירן, געשאָטן מיט זיסע ריידעלעך. אָבער די הייזלעך האָבן מיט כויעק אים געגלאָצט אנטקעגן מיט שטומע שויבן. און ער האָט געביילט זיינע פויסטן און געטראכט וועגן אָפרעכענען זיך.

אין איינעם א טאָג האָט מען באַמערקט זיינע באַזונדערס האָפּערדיקע טריט איבער אלע פארוואַרפענע באַרגיקע ייִשוויים, זיין צופרידענעם מאַר־שוויצטן פייגלשן פאַנעם, ער האָט אָפּגעשטעלט יעדן איינעם פון די באַ־געגנטע באַרג־לייט.

— יאָ — האָט ער געזאָגט, רייבנדיק די קורצע פארשוויצטע הענט־לעך — נעכטן איז מיר אויסגעקומען צו זיין געשעפטלעך אין אָסלאָ... דאָרטן האָב איך זיך דערוואַסט, אז דער ייד — ווי הייסט ער, מאָזעס, דאכט זיך? — איז פארשפארט אין טפיסע... קיין האַניק לעקט ער דאָרטן געוויס ניט...

באם אויסהערן די בסורע זינען די פענעמער פארצויגן געוואָרן מיט אשיקער בלאַסקייט, צייער האָבן זיך איינגעביסן אין פארטריקנטע ליפן. קרעפטטיקע דלאַגייס האָבן זיך גענומען רייבן אינעם גראָבן געוואַנט פון די הויזן — און דער הויקער האָט אפגיך זיך אָפּגעטראָגן, ווייל די אופגע־בליצטע פלעמלעך אין די שטענדיק רויקע אויגן האָבן אים קיין גוטס ניט אַנגעזאָגט.

אין א שפעט-זומערדיקער נאכט, ווען די בארג-וועלט איז געלעגן א צערייטע אונטערן ליכט פון דער לעוואָנע און איבער די פעלדזן-שפיצן האָט זיך אויסגעשפרייט א קאלטער אייזערנער געוועב, האָט יאָרגען ביל, זיך פאַרענדיק פארן שלאָפן גיין אין זיין פינצטערער שטוב, דערהערט א שטילן קלאפ אין נידעריקן פענצטער. ער איז צוגעגאנגען און דערזען א שאַטן זיך טונקלען אנטקעגן שייבל, און ווען ער האָט זיך צוגעקוקט נענער טער, האָט אין לעוואָנע-שיין זיך ארויסגעשיילט א קאַפּ. יאָרגען האָט זיך א צי געטאָן צו זיין יאגד-מעסער אף דער וואנט און מיט א הייזעריקער שטים געפרעגט:

— ווער קלאפט?!

א פאַנעם האָט צעשוומען זיך צוגעפלעטשט צום שייבל, און א באקאנטע שטים האָט הייס און צערודערט געשעפטשעט:

— לאָז אריין, יאָרגען. דאָס בין איך... איך!

יאָרגען האָט אופגעציטערט. אף יענער זייט פענצטער איז געשטאנען מאָזעס, אָבער עפעס אן אנדערער, ניט יענער, וועמען ער האָט פון לאנג געקענט. נאָר די שטים איז געבליבן די זעלביקע. מיט א ציטערדיקער האנט האָט ער אופגעריגלט די טיר, און אין שטוב איז אריינגעפאלן א טונקל געשטאלט, האָט שווער פרייכנדיק זיך אראָפגעלאָזט אף א בענקל און האָט זיך פארקייכט אין א לאנגן צעבראַכענעם הוסט. ווען דער באנאכ-טיקער גאסט האָט ענדלעך אָפגעכאפט דעם אָטעם, האָבן אין דעם כוישעך פונעם ארום דורכגעפיבערט זיינע רייד:

— וווּנדערסט זיך, יאָרגען, האָז ניט דערקענט דיין אלטן מאָזעס? דאָס האָט דער טיסק מיר אויסגעריסן מיין באָרד מיטן פלייש צוזאמען, האָט אָפגעגאַלט מיין אלטן שאַרבן, האָט מיר אונטערגעהאקט די לונגען... אָבער דאָס איז אלץ גאַרנישט — וואַלסט זען, יאָרגען, וואָס ער טוט אָפּ אין די שטעט! אזוי קאָן מען מער ניט לעבן, ניין! איך וויל זען אלעמען... דער-צייילן...

און יאָרגען, אזוי ווי ער וואָלט נאָר געווארט אף דעם, איז באלד אפן אָרט ארויס פון שטוב, איבערלאָזנדיק דעם יידן זיצן אפן בענקל אין פינצטערן קאמער. ער האָט געשווינד אוועקגעשפרייזט איבער די באַרגיקע שטעגלעך פון איין הייל צו דעם אנדערן, האָט געקלאפט אין טונקלע פענצטערלעך, געוועקט און אָנגעזאָגט אלעמען, מ'זאָל זיך צוזאמענקלייבן אין „הייל פון די זיבן שוועסטער“! דאָרט וועט דער אלטער מאָזעס דער-צייילן גיט פון שטאָט.

א פרייד האָט אלעמען ארומגענומען באַם הערן די בסורע וועגן דעם ייִדנס צוריקקער. און פון אלע ייִשוּווים, נאָענטע און ווייטע, האָט מען זיך באלד אוועקגעלאָזט צו דעם אָנגעוויזענעם אָרט.

די „הייל פון זיבן שוועסטער“ איז א טיף פארבאהאלטן אָרט צווישן פעלדזן, און דער אריינגאנג אהין איז, ווי מיט א פאָרהאנג, פארדעקט דורך אראַפּפאלנדיקע וואסערן פון זיבן שטראַמען, וועלכע זינקען מיט גרויס טומל אראַפּ אין טהאַם אריין. און א מערקווירדיקע אייגנשאפט האָט די הייל: דער גערויש פונעם וואסער, וואָס קערט וועלטן פון דער אויסנווייִניקסטער זייט דרינגט אינווייניק ניט אריין, און ווען מע קומט אריין אין הייל, א באַטייבטער פונעם דרויסנדיקן ברויז און אן אויסגעווייקטער פון דורכרייסן זיך דורך דעם שטראַמיקן וואסער־פאָרהאנג — ווערט מען פאר־פלעפט פון דער שטילקייט, וואָס הערשט אינווייניק, מע פילט זיך ווי אריינגעפאלן אין א שטילער סוידעסדיקער וועלט, און ס'דאכט זיך, אז מ'הערט די שטילקייט שפינען איר אייביקן געוועב.

פלינק זיינען די געניטע באַרג־לייט אריבערגעשפרונגען דעם שמאַלן דורכגאנג, וואָס האָט געפירט צו דער הייל און גאָר גיך איז דער גאנצער כאַלעל אירער פול געוואָרן מיט מענטשן, העפטיק־אַטעמענדיקע פון צאָרן און פון אומגעדולד. און אונטער דער שטילקייט פון די געוועלבן, אונטערן שוץ פונעם מוירעדיקן געבראָזג, וואָס האָט געריסן שטיקער פון דער פעלדזן־וואנט און זיי געיאָגט אין טהאַם אריין, האָט דער אלטער מאָזעס גערעדט, און זיינע לייַדנשאפטלעכע רייד זיינען אָפט איבערגעריסן גע־וואָרן דורך צעבראַכענע לאַנגע הוסטן, וואָס האָבן צעטרייסלט די פאר־טייעטע שטילקייט אין כוּישעך פונעם ארום און פילפאַכיק פאנאנדערגע־טראָגן געוואָרן אף די פליגלען פונעם ווידערקאָל.

מיט ליפן צעביסענע ביז בלוט, מיט ביז קראמף פארשטשעמעטע פויסטן, האָבן די פויערים אויסגעהערט די דערציילונג וועגן די פלינען, אין וועלכע דער פיינט האָט פארוויקלט דאָס לעבן פונעם נאָרוועגישן פּאָלק. ער האָט גערעדט וועגן קנעכטשאפט און מאָרד, וועגן שווערער אויסגאנגלאָזער נויט, וועגן גיפטיקער כוּזעקמאכעריי. ער האָט דערציילט וועגן דעם, ווי יעדן טאָג ווערן פארטייעס מענטשן אָפגעקליבן און געשיקט צום טויט, ווי פון איינעם אזא טויט־מארש איז אים געלונגען צו אנטרינען, קעדיי זיך צו דערקלייבן אהער צו זיינע פריינט...

— צו די איינציקע פריינט, וואָס זיינען מיר געבליבן אף דער וועלט — האָט ער געזאָגט מיט א שטים, אין וועלכער עס האָבן זיך איבערגעגאָסן

טרערן — א גאנצן לעבן... האָב איך געארבעט... פאר מיין מישפּאַכע... פאר
מינע קינדער... איצט זינען זיי שוין גיטאָ מער...

זינע לעצטע ווערטער זינען פּאַרכלינעט געוואָרן אין אן אופברויז
פון אויסטערלישע קלאַנגען. א געמיש פון יאָמער און הוסט, וואָס האָט
א צייט לאַנג אים געוואָרן, האָט זיך ארויסגעריסן פון זיין פּאַר-
קראַמפּטן האַלדז, דאָ מיט א פּיף פון האַרבסטיקן ווינט, דאָ מיט א ברום
פון א פּאַרווונדעטן לייב, דאָ מיט אומבאהאַלפענעם פּיפּס פון א געיאָגט
פייגעלע.

די באַרגלייט האָבן זיך געטופּעט צעשראַקענע, זיך געפילט, ווי זיי
וואָלטן געטראָגן די שולד פאר דעם געשעענעם, און ווען די צעברויזט-
קניט האָט פּאַמעלעך זיך אַינגעלייגט, האָט פון א ווייניג ווינקל אָפּגעצוי-
טערט א שטיק, זיך געמיט דורכצורייסן די ספּאַזמעס, וואָס האָבן פּאַר-
קלעמט דעם האַלדז, און אומגעשיקט געטרייסט:

— מאָזעס... מיר זינען מיט דיר, שטענדיק... זיינע פּריינט... ברידער...
אונדז טוט אויך וויי...

די האַמעטנע ווערטער האָבן אַראָפּגעקניקלט שווערע שטיינער פון
אַלעמענס הערצער. און אין כּאַלאַל פון דער הייל האָבן זיך געטראָגן
געשרייען:

— גערעכט! ער איז גערעכט! מיר זינען מיט דיר, מאָזעס... ביסט גיט
אַליין!

— גיט אַליין... — האָט דער ווידערקאַל באַשטעטיקט פון יעדן ווינקל
באזונדער.

— איך דאַנק אייך, פּריינט — האָט דעם ידנּס שטיק אומדערוואַרט
מעכטיק, ווי אָפּגעפּרישט, דורכגעהילכט דעם רוים — און איך וועל אייך
נאָך וואָס זאָגן, ווייל גיט בלויז טרויעריקע יעדעס בין איך געקומען אייך
ברענגען. מיר זינען גיט הילפּלאַז! אונדזער נאַרוועגיש פּאַלק האָט זיך
גיט אונטערגעגעבן, און עס ווערט פיל געטאָן אף צו ברענגען די באַפּרייזונג:
מע קלייבט וואָפּן און מע גרייט אן אופּשטאַנד. איך בין געשיקט צו אייך
ריידן, איר זאָלט צושטיין צו אונדז — פּונדאַנען, פון די בערג, דאַרף זיך
דאָס אָנהייבן!

בא די ווערטער האָבן די פּאַרקלעמטע הערצער אופּגעצאַפּלט. און די
פּינצטערניש אין הייל איז מיטאַמאַל ווי צעטריבן געוואָרן פון א גרויסער
אופּגעאַנגענער ליכט. דער ערשטער האָט יאָרגען ביל פּעסט און אנט-
שלאָסן א זאָג געטאָן:

— איך... איך וועל אָפּגעבן... מיין לעבן דערפּאַר...

און באלד האָבן פון אַלע זייטן זיך דערטראָגן צערודערטע שטימען:

— מיר שטייען צו! מיר שטייען צו! א טויט דעם פאשיסט? לעבן זאל
נאָרוועגיע!

— לעבן... נאָרוועגיע... — האָט דונערדיק געהילכט דער ווידערקאל.
ווען די צעברויטע לייַדנשאַפטן האָבן אָפּגעשטורעמט און ס'איז
געוואָרן שטיל, האָט מאַזעס ווייטער גערעדט:

— איך האָב געוואוסט, פריינט, אז אזוי וועט זיין. אונדזער היימלאַנד
איז אונדז צו טייער, אז מיר זאלן עס אוועקשענקען דעם פיינט. הערט
מיך אויס: אין הענעפּאַס איז אָנגעקליבן וואָפּן פאר די באַרג־לייט. מיר
מוזן דאָס אַריבערטראָגן אהער. דעם לאַגער וועלן מיר מאַכן דאָ, אין „הייל
פון די זיבן שוועסטער“. איך דארף צען מאָן אף אַריבערטראָגן דעם וואָפּן.
שווער איז געווען זיך אָפּצושטעלן אף צען מאָן, ווייל אלע ווי איינער
האָבן זיך געריסן אף דעם. צום סאָף האָט מען אויסגעקליבן צען יונגעלייט,
וועלכע זיינען נאָך אין דער זעלביקער נאַכט, צוזאַמען מיט מאַזעסן אוועק
קייַן הענעפּאַס ברענגען די ערשטע פאַרטיע געווער.

און פאַנאַנדערגייענדיק זיך פון דער הייל, האָבן אלע צום ערשטן מאָל
נאָך שווערע כאַדאַשים קנעכטשאַפט פרייער אָפּגעאַטעמט. איז טמימעסדיקע
הערצער האָט אומגעשפּראַצט א האַפּענונג און טרייסט, און אלעמען האָט
זיך געדאַכט, אז זיי זעען ווי די דראַענדיקע פעלדזן רוקן זיך צונויף און
דערשטיקן אין זייערע קלעמען דעם סוינע, און פון דעם אייביקן רויען
פון די באַרג־שטראַמען האָבן זיי שוין אַרויסגעהערט דונערנדיקע קוילעס:

— א טויט דעם פיינט! א טויט דעם פיינט!

דער הויקער פעלדעזער האָט באַמערקט, אז עפעס אַן ענדערונג איז
פאַרגעקומען. וואָס דאָס איז פאַר אַן ענדערונג — האָט ער דערווייל ניט
געוואוסט, נאָר אין די האַפּערדיקע בליקן פון די באַרג־מענטשן, אין זייערע
פעסטע שפּרייזן און רויקע זשעסטן איז געלעגן אַ זיכערקייַט, וואָס ער
האָט שוין אַ צייט ניט געזען. דאָס זיינען דאָך געווען פאַשעטע מענטשן,
דערוואַקסענע קינדער, און זיי האָבן ניט געקאַנט פאַרשטעלן די גרויסע
פרייד, וואָס האָט פון זיי אַרויסגעשפּאַרט, זיך געוואָרפן אין די אויגן.

אינגיכן האָט ער זיך אויך דערגראָבן צו דער סיבע פון דער פרייד,
וואָס האָט אַרויסגעשטראַלט פון זייערע אויגן; זייענדיק אין שטאַט, האָט
ער זיך דערוואוסט, אז דער יידישער סכּוירע־טרעגער איז אַנטלאָפּן, און
ס'איז קלאָר געוואָרן, אז אַנטלויפן האָט ער געקאַנט נאָר צו זיינע פריינט,
וועלכע באַהאַלטן אים אויס אין די בערג.

און ס'האט זיך אָנגעהויבן א שארפע שפירערני. פעלדעזער האָט איצט קעסיידער זיך געגאנוועט איבער די בערג, זיך צוגעקוקט, גענישטערט, שוין צו אָפט געקלאפט אין די טירן פון די פארוואַרפענע הינזלעך, און ווען ער האָט די מענער ניט באגעגנט אין שטוב, האָט ער זיך פאנאנדער געלייגט מיט זיין פאק סכּוירע, געריבן די הענט, געכּיכּיקעט, אויסגעפרעגט די פרויען און די קינדער. די בארג־לייט האָבן זיך נאָך מער אָנגעהויבן היטן פאר אים, אָבער ס'האָט ניט געהאַלפן. מיט זיין אומדערמידלעכער שפירערני האָט ער דאָך אויסגעפונען דאָס, וואָס ער האָט געזוכט.

— מיר איז געלונגען זיך צו דערוויסן, אז די בארג־לייט פון יאָטונפיעל־דער געגנט באהאלטן אן אנטלאָפענעם ייד. איך האָב זיי אויסגעשפירט, די פויעריים, זיי זיינען געגאנגען באגינען אף האוסטער וועג... מיט זעק אף די פלייצעס.

— דער ייד וועט שוין האָבן זיין סאָף! — האָט דער הויפטמאן א געשריי געטאָן — אָבער וואָס זיינען דאָס פאר א זעק? ווהיין זיינען די פויעריים געגאנגען?

דער הויקער האָט אין פארלעגנהייט געענטפערט:

— דאָס, הער הויפטמאן, האָב איך נאָך ניט געקאָנט אויסגעפינען. זיי האָבן זיך באוויזן און פארשוונדן ווי אונטער דער ערד. א צווייט מאָל וועל איך שוין...

— א צווייט מאָל וועל איך שוין אליין מיטגיין! — האָט דער הויפטמאן אים איבערגעשלאָגן — איך זע, דו קאָנסט זעלבשטענדיק ניט ארבעטן! אזא זאך דורכצולאָזן! איך בין זיכער, אז זיי טראָגן געווער, די פארדאמטע נאָרוועגער. שוין מאָרגן מוז אויסגעפונען ווערן, וווּ זיי לייגן דאָס אָפּ! און ער האָט באפוילן דעם הויקער מאָרגן באגינען קומען נאָך אים, וועלן זיי צוזאמען ארויס אין די בערג.

5

אפן הינטערגרונט פון דעם קוים־געבאָרענעם באגינען האָבן פאמעלעך זיך אָנגעהויבן ארויסשיילן די בערג. א נעפל האָט נאָך פארהילט די שפיצן פון די פעלדזן, וועלכע האָבן אויסגעזען, ווי שווארצע שוואנען, וואָס שווימען בלינד און שטאַלץ ארום איבער מילך־ווייסע אַזערעס. אין די קנוילן נעפל, וואָס האָבן ווי געשפענסטיקע פינגער זיך דאָ אויסגעצויגן, דאָ איינגעצויגן איבער די וועגן, האָבן זיך געשווארצט צוויי פינטעלעך — דאָס זיינען פעלדעזער מיטן הויפטמאן געגאנגען אף זייער אָפּגערעדטן געיעג.

— ביסט זיכער, פעלדעזער, אז מיר גייען מיטן ריכטיקן וועג? — האָט דער הויפטמאן שוין צום וויפלטן מאל געפרעגט מיט א שטים, פארשטיקט פון דעם קנולינקן נעפל, און באלד זיך אויסגעזידלט — פארשאַלטענער נעפל! אז אָפעטעמען קען מען דאָ גאַרניט, אין די פארדאמטע בערג!

ער האָט זיך געפילט ניט גוט, דער הויפטמאן. עס האָט זיך אים געדאכט, אז אין דעם געדיכטן נעפל זינען אים די פיס אָפגעריסן פון לייב און גייען אליין אוועק איבער די גליטשיקע שטעגלעך. איבערלאַזנדיק זיין גוף זיך הוידען אינדערלופטן... א הייסער קלעפיקער שווייס האָט א ברי געטאָן זיין רוקן בא יעדן טראָט.

— איך בין זיכער, הער הויפטמאן! — האָט דער הויקער מיט גרייטקייט געענטפערט — אָבער מיר מוזן גיין גיכער, אניט קאַנען מיר זיי נאָך פארזאמען!

דער הויפטמאן האָט גאַרנישט געענטפערט. ער האָט נאָר אראָפגענומען זיין היטל, אָפגעווישט דעם שווייס פון שטערן און אינדערשטיל זיך אויסגעזידלט.

— גיט מיר אייער האנט, הער הויפטמאן, וועט איר טרעטן זיכערער — האָט דער הויקער אים אָנגעבאָטן זיין הילף, זעענדיק, ווי שווער יענעם קומט אָן זיך צו רירן פון אָרט. אָבער דער הויפטמאן האָט מיט גיטע אָפגעוואָרפן די אָנגעבאָטענע הילף און ווייטער געשלעפט זיך מיט פלאַנטער-דיקע פיס. אים האָט זיך אויסגעדאכט, אז דער נעפל ווערט פון מינוט אלץ געדיכטער, אז ער באטאפט אים אלץ כוצפעדיקער מיט זינע קלעפיקע פינגער, און דאָס רופט אין אים ארויס איבלקייט און קאַפשווינדל.

— און וועלן מיר זיי דערזען פונווייטן? — האָט ער אין א וויילע ארום ווייטער געפרעגט מיט א שטים, אין וועלכער ס'איז שוין אויסגעלאָשן געווען יעטווידער פונק פון זיין שטענדיקער זיכערקייט.

— מיר וועלן זיי זען, הער הויפטמאן, זיכער זען — האָט זיין וועג-ווייזער אים באַרויקט.

דער הויפטמאן האָט זיך אָבער ניט באַרויקט. ער האָט געשטעלט ציטער-דיקע טריט איבער די שמאַלע גליטשיקע שטעגלעך און האָט צעקאַכטער-הייט פארשאַלטן די בערג, די נאָרוועגער, זיין באַגלייטער, און זיך אליין האָט ער אויך נישט געשאַנעוועט, דערפאר וואָס ער האָט זיך געלאָזן אָף אזא אומבאַרעכנטן שריט.

— איך מיין — האָט ער געברומט — אז ס'האָט זיך דיר אויסגעדאכט... — ניט אויסגעדאכט!!! — האָט גאָר אומגעריכט דעם נעפל-געוועב דורכגעריסן א שטים, וואָס האָט אָפגעהילכט אזוי ווי א ווידערקאל אין

די בערג, און איידער די צוויי צעטומלטע בארג־שפאנערס האבן נאך באוויזן אופצורייסן די ליפן, זינען שוין אויסגעוואקסן ארום זיי געשפענסט טער, האבן אויסגעצויגן לאנגע אַרעמס, וואָס זינען געווען ווי א העמשעך פונעם נעפל, און האָבן זיי אין איין רעגע פארדרייט די הענט און פארבונדן אף אהינטער.

דאָס אלץ איז געשען מיט דער אייגענער געשווינדקייט, מיט וועלכער א בארג־שטראָם זינקט אראָפּ פון א פעלדזן־וואנט אין אָפּגרונט אריין. און מיט דער געשווינדקייט פון א בארג־שטראָם האָבן זיך אויך געביטן די ראָלן אין יענעם באגינען אין די בערג — די אַקאַרשטיקע יעגער זינען אליין פארוואנדלט געוואָרן אין געיאָגטע, און די יעניקע, וועמען מע איז געאנגען אויסשפירן, זינען אליין געוואָרן די יעגער.

ביסלעכווייז האָבן די שטראלן פון דער אופגייענדיקער זון, אין אנהייב ניט דרייסט און וואָס ווייטער אלץ שארפער, זיך גענומען דורכשניידן זייער וועג אין די בערג. אין טויט־אנגסטן זינען פון זיי אנטרונען די נעפלען, אין זייער גאלאָפּ זיך צערייסנדיק אף פיץ־פיצלעך און איבער־לאָזנדיק אין די טיפערע שלוכטן, ווהיין די יונגע שטראלן זינען נאָך ניט אריינגעדונגען, צעפליקטע שטיקער פון זייער מאנטל. איצט איז שוין די בארג־וועלט אופגעשטאנען צו א נייעם, פארביקן לעבן, און אנטקעגן דער אופגייענדיקער זון האָבן מיט א גאַלד־רויטן שמייכל זיך צעשטראלט די פעלדזן, און די וואסערפאלן, וואָס האָבן געפלאטערט אף זייערע בוזעמער, האָבן זיך געצויגן, ווי ראָזע סטענגעס.

די געפאנגענע האָבן דאָס אלץ ניט געזען, ווייל צוגלייך מיט די הענט האָט מען זיי אויך פארבונדן די אויגן. און נאָך א לאנגע צייט ארומבלאָנד־זשען איבער פארדרייטע שטעגלעך, האָט מען זיי געבראכט צו דעם בארג־פליין, אנטקעגניבער וועלכן עס האָט זיך שטאַלץ געהויבן דער פעלדזן מיט די אראָפּשטורעמענדיקע „זיבן שוועסטער“ איבער דער פארבאָרגענער עפענונג. איינער נאָכן אנדערן איז מען אריבערגעשפרונגען די שמאַלע שלוכט, אריבערגעשלעפט די זעק מיט וואָפן און אריינגעשלעפט אין הייל די צוויי געפאנגענע, וואָס זינען געווען אינגאנצן אויסגעווייקט פון די אראָפּזינקענדיקע שטראָמען און פון טויט־אנגסטן.

און אזוי, מיט פארבונדענע אויגן, האָט מען דעם הויפטמאן מיט זיין באגלייטער צוגעשפארט צו א פייכטער קאלטער וואנט, און ס'האָט זיך געהערט ווי ביידנס ציינער קלאפן פון דער באגינענדיקער אייזיק־נאסער קעלט און פון שרעק פאר זייער ווייטערדיקן בלינדן גוירל. פעלדזענער האָט געוויסט, אז בא אָט די שווייגנדיקע איינגעשפארטע מענטשן זינען ניטאָ קיין וויצן, און זיין שרעק האָט זיך איבערגעגעבן דעם הויפטמאן,

וועלכער איז שוין אליין אויך געווען גענוג אָנגעלאָדן מיט אומהיימלעכע געפילן.

איצט האָט מען אראָפּגעריסן די טיכלעך פון זייערע אויגן, און זיי האָבן דערווען ווי די שיין פון א לאַמטערן טרייבט פּאַנאַדער איבער די צעביסענע פייכט־גלאַנציקע ווענט הויערנדיקע, שווערפעליקע שאַטנס.

— אָט אזוי, לאַנדסלייט... — האָט דער הויקער מיט א פּלאַנטערדיקער צונג ארויסגעבראַכט — נעמט איר און... דעם פּאַרשטייער פון דער מאַכט... וועלכער איז געקומען אָף א באַזוך אין אונדזערע בערג?

די שטים, מיט וועלכער ער האָט דאָס געזאָגט, איז געווען א פּאַר־דעמפּטע, א הייזערדיקע, און פון דעם איז קיינעם, און אויך אים אליין, ניט גרינגער געוואָרן. בלויז דער ווידערקלאַנג האָט אים אופגעכאַפט און נאָך מער צעשאַלט זיין אומבאהאַלפּנקייט.

— ניט וויצלען זיך... — האָט זיך געהערט א ברום — שווינגן.

און פעלדעזער, וועלכער האָט אויסגעצייכנט געקענט אלעמען אָף די צענדליקער קילאַמעטערס ארום, האָט אפּילע ניט אונטערשיידט וועמענס שטים דאָס האָט אים איינגעשטילט. זיי האָבן זיך איצט אלע אויס־געמישט פאַר אים, ער האָט דערשפּירט, אז דאָ קומט צום אויסדרוק דער גאַנצער צאָרן, וואָס די דאָזיקע מענטשן האָבן יאָרן לאַנג אָף אים געטראָגן. ער האָט געוירט, דער צאָרן, און אָט דאָ, אין דער גרוייליקער פּינצטערניש פון דער הייל, האָט ער זיך אויסגערייפּט. אים האָבן שוין אפּילע קיין מונטערקייט ניט צוגעגעבן די רייך פונעם הויפטמאַן, וועלכער האָט געפרוּווט שרעקן די פּויערים:

— די מינוט... באַפרייט דעם פּאַרשטייער... פון... דער דיטשי־שער מאַכט! דער וויץ... וועט אייך טייער... קאַסטן!

ער האָט זיך געפּלייטט צו זיין שטרענג, ווי שטענדיק, דער „אַרעמער“ הויפטמאַן, אָבער האָט מען אים דען געקאַנט נעמען ערנסט, אים, א געבונד־דענעם אין דער געהיימניספּולער הייל, אן ארומגערינגלטן דורך די אופגעבראַכטע באַרג־לייט?

קיינער האָט אָף דעם ניט געענטפּערט. און נאָכדעם, נאָך א שטילער רעגע, וועלכע האָט ווי צוגעגרייט אלעמען פאַר דעם, וואָס וועט קומען, האָט פון דעם געזעמל דראָענדיק־שווינגנדיקע מענטשן זיך דערהערט א שטילע, צאָרנדיק־ציטערדיקע שטים:

— נאַרוועגער! — די שטים האָט זיך געהאַלטן באַם איבערשלאָגן, הוסט־ספּאַזמען האָבן זי געפרוּווט פאַרקניכן, אָבער מיט אויסטערלישער אַנשטרענגונג האָט זי פאַרטריבן דעם קראַמף און ווייטער גערעדט: — וואָס פאַר אן אורטייל וועט איר ארויסטראָגן אָט די צוויי אויסוורפּן?

— טויט! טויט! — האָט א דונער דורכגעהילכט דעם כאָלאָל.
— אראָפּוואַרפן אין טהאַם! — האָט זיך געהערט א שטים.
— אופּהענגען!

און דער ווידערקאָל האָט די געשרייען איימעדיק פּאַרפילפּאַכט.
אָף דער געל־שימערנדיקער וואנט האָבן דערוויל זיך געהוידעט און
געצאפּלט ווי צעשראַקענע פּלעדערמיזן די שאַטנס פּונעם הויפטמאַן און
פון דעם הויקער, און די באַרג־לייט האָבן מיט פּאַראַכטונג און סינע
אויסגעמיטן צו קוקן אָף זיי און האָבן מיט אומגעדולד געוואַרט, וואָס
מאָזעס וועט זאָגן.

— הענגען? שלידערן אין אָפּגרונט? — האָט ער איבערגעכאַזערט — איז
דאָס ניט צו ווייניק? איך מיין, אז זיי דאַרפן באַשטראַפּט ווערן מיט אַן
אויסטערלישער שטראַף, וואָס זאָל ניט פּאַרגעסן ווערן, אזוי ווי עס וועלן
ניט פּאַרגעסן ווערן זייערע פּאַרברעכנס. זאָל די וועלט וויסן, ווי דאָס
נאַרוועגישע פּאַלק שטראַפּט! איך לייג פּאַר...

דער אורטייל, וואָס זייער לאַנדסמאַן און פּריינט האָט ארויסגעטראָגן,
איז באַגעגנט געוואָרן מיט אויסרופן פון באַפּרידיקונג, ארויסגעפּלייצטע
פון צעברויזטע געמייטער און פּאַרפילפּאַכטע דורכן דונערדיקן ווידערקאָל.
די פענעמער פון די פּאַרורטיילטע האָבן זיך אויסגעצויגן און האָבן אינעם
האַלב־שאַטן פון זייער ווינקל זיך אויסגעטיילט מיט געשפּענסטיקער
בלאַסקייט.

6

שווער און פול מיט סאַקאַנעס זיינען די שמאַלע געדרייטע שטעגלעך,
וואָס פירן ארום צום האוסטאַפּעלדז, דעם העכסטן פּיק פון יאָטונפּיעלדער
באַרג־וועלט. די ארומיקע פעלדזן רוקן זיך אָפּ פון אים מיט אָפּשיי, און ער
שטייט אָפּגעזונדערט פון אלעמען, איינזאַם און שטאַלץ, און שטעלט אונ־
טער זיין הארטנעקיגן שטערן בלויז דעם גלעט פון די וואַלקנס. איבער
דעם צעשויבערטן שטיינערנעם קאַפּ פון דעם ריז בושעווען שטורעמס,
טראָגן זיך ארום מיט בלוט־פּאַרקילנדיקע געשרייען אימפעטיקע אַדלערס.
און צווישן די פּאַרגליווערטע קנייטשן פון זיין שאַרבן ציען זיך פלינק
אויסגעדארטע פעלדזן־פּאַרביקע שלאַנגען, וואָס פּרעסן פון הונגער
און רישעס איינע די אנדערע.

איז יענעם פּרימאַרגן האָט איבער די שמאַלע שטעגלעך צום פעלדזן־
שפּיץ זיך געצויגן א גרופּע שווינגנדיקע מענער. פּאַרויס האָט געשפּאַנט
דער, אלטער מאָזעס. אין יעדן טראַט — ליינשאַפּטלעכע אומגעדולד,

וואס האָט אים געטראָגן, ווי אף פליגלען. און ער האָט קעסיידער זיך געמוזט אָפּשטעלן ווארטן אפן אַנקום פון די איבעריקע, וועלכע האָבן געשפּרייזט פאמעלעך, שווער, און געפירט צווייען. די געפירטע האָבן קימאט ווי פארלאָרן זייער מענטשלעך געשטאלט און האָבן זיך פאכדאָניש געצאפלט, ווי זוכנדיק מיט דער צאפּלעניש זיך אויסדרייען פון זייער גוירל. אָבער צען פּאַר וואכזאמע אויגן האָבן זיי אָפּגעהיט, ניט ארויסגע-לאָזט אף קיין איין רעגע פון זייער קרייז.

לאנגע שאַען האָבן די מענטשן געשטיגן און געשטיגן. די הייבקיטן האָבן זיי אופגעכאפט און זיי אלץ פארקלענערט, אָפּטמאַל פארטוליעט אין געפּל, אָפּטמאַל ווייטער ארויסגעוויקלט, ביז זיי זיינען אינגאנצן פארוואנדלט געוואָרן אין פינטעלעך, און ווען זיי האָבן צום סאָף דער-גרייכט דעם אין געפּלען פארהילטן פעלדזן-שפיץ — איז שוין געווען נאָך האלבן טאָג.

שווער האלטנדיק דאָס גלייכגעוויכט אונטער די אָנפליען פונעם שטור-רעם, אונטערגעטריבן פון די ווילדע געשרייען פון די הויבקיטן זינדקע אָדלערס, האָבן די שטראָפּערס אויסגעזוכט אן אָרט, אָנגעוואליעט מיט מוירעדיק גרויסע שטיינער, האָבן צו די שטיינער צוגעשפּאַרט די פארמיש-פעטע, זיי פעסט ארומגעפלאַכטן מיט שטריק, און זיך אפּילע ניט אומקונ-דיק אף זיי, זיך פארנומען אפן וועג צוריק. בלויז ענע פון האלינגסקייד, דער יינגסטער צווישן זיי, האָט מיט שטיפּערישער נייגעריקייט נאָך א קוק געטאָן אף צוריק און האָט מיט שרעק אויסגערופּן:

— א שלאנג!

— שווינג! — האָט מען אים געענטפערט. אייניקע הענט האָבן זיך אפּילע א כאפּ געטאָן צו די היטלען — אזוי שטארק איינגעוואַרצלט איז געווען בא אָט די פּאַשעטע מענטשן דער דערעכערעץ פארן טויט. זיי האָבן אָבער באלד פארשעמט צוריקגענומען די הענט און אויסגעשפיגן. שטיל-שווייגנדיק האָבן זיי אראָפּגענידערט פונעם פעלדן. איבער זייע-רע קעפּ האָבן געקרייזט אָדלערס און מיטן פּאָך פון זייערע מעכטיקע פליגלען צעווייבלט די שטייפּע בארגיקע לופט. צו נאכט-צו האָט זיך פאר-נומען א שטורעם און האָט מיט העפקערדיקער פינפּעריי אָנגעהויבן דורכ-רייסן זיך צווישן די בארג-שפאלטן. און די צען בארג-לייט זיינען געטראָטן פעסט און זיכער, ווייל זיי האָבן געווסט, אז די בארג-וועלט איז זייערע. דאָ זיינען זיי געבוירן געוואָרן, דאָ געלעבט, דאָ האָבן געלעבט און גע-שטאַרבן זייערע פּאַטערס און זיידעס. דאָ וועלן לעבן זייערע קינדער, און אף יעדן סוינע, וואָס וועט זיך פארמעסטן צו פארשקלאפּן אָט די וועלט — ווארט דער סאָף פון יענע צוויי אפן פעלדן.

א בינטל שליסלען

— שוין איינמאל א ווילע! אן עמעסער שלאָס...
 — און די שטילקייט... די שטילקייט אין גאַרטן!
 — אָט א מאזל! זיין דער באלעבאַס פון אזא פראכט!
 אזעלכע אויסרופן האָבן אין מעשעך פון יאָרן זיך ארויסגעריסן בא
 יעדן איינעם, ווער ס'איז נאָר פארבייגעגאנגען יענע ווילע הינטער דעם
 אייזערנעם קונציקגעשמידטן פארקאן. ניט געווען קיין איינער, וואָס
 זאָל ניט מעקאנע זיין דעם אייגנטימער, וועמענס נאָמען, — דער נאָמען
 פון דעם אין שטאָט באקאנטן נאָגיד פייראַס, — האָט מיט זעלבסטצופֿ-
 רינדקייט זיך אראָפגעגרויסט פון דעם שילדל איבערן אריינגאנג... אָבער
 אָט איז געקומען דער זומער פון יאָר 1940, ווען די פריער בורזשואזע
 מעדינע איז געוואָרן א סאָוועטישע רעפובליק און ס'איז אָפגעשאפן געוואָרן
 פּריוואַט־אייגנטום. דעמלט איז די ווילע הינטער דעם צעוואקסענעם בלע-
 טער־פאַרהאנג געוואָרן דאָס אייגנטום פון פּאָלק.
 פארשטייט זיך, אז פייראַסן איז זייער שווער אָנגעקומען דאָס געזעגע-
 נען זיך מיט זיין ווילע, אין וועלכער ער האָט איינגעזען דעם גאנצן זין
 פון זיין קינדערלאָזן לעבן. און כאָטש זינט דעמלט זיינען שוין אוועק ניט
 ווייניק יאָרן, געדענקט ער נאָך אלץ יענעם טאָג, ווען ס'איז געקומען צו
 אים די קאָמיסיע מיטן אָנזאָג, אז די ווילע — זיין ווילע! — איז נאציאָנאַ-
 ליזירט.
 — ווי?! וואָס... ווילט איר זאָגן?! — האָט פייראַס קוים ארויסגעהויכט
 מיט אָפגעשטאַרבענע ליפּן.

— אָט דאָס, וואָס איר הערט! — האָט דער באפולמעכטיקטער אָפּגע-
 שניטן און אופגעפאָדערט אָפּצוגעבן די שליסלען.
 — די שליסלען?.. א, די שליסלען... — האָט פּייראַס פארלאָרן גע-
 מורמלט — יאָ, יאָ... אָבער... כ׳האַב זיי פארלאָרן... כ׳ווייס ניט וווּ האָב
 איך זיי אהינגעטאָן... בעמעס ניט...
 אין אָנהייב האָט דער באפולמעכטיקטער זיך געבייזערט, נאָכדעם
 געפרווט ווירקן מיט גוטן. אָבער זעענדיק, ווי צעטומלט דער דאָזיקער
 געוועזענער באלעבאַס איז, ווי מע קען זיך מיט אים גאַרניט צוזאמענריידן,
 האָט ער א מאך געטאָן מיט דער האנט:
 „עט, לוינט זיך דען צו אמפערן וועגן דעם? וועט מען צופאסן אנדערע
 שליסלען...“

דעם עמעס גערעדט, האָט פּייראַס אליין קלאָר ניט געוואוסט, פארוואָס
 ער האָט זיך אָפּגעזאָגט אוועקצוגעבן די שליסלען. צי וויל עס האָט זיך
 אים ניט געלייגט אפן סייכל, ווי גיט מען דאָס אָפּ א ווילד־פרעמדן די
 שליסלען, וועלכע מע האָט א גאנץ לעבן געטוליעט צום הארצן, אזוי ווי
 ליבלעכע קינדער?.. צי וויל טיף אין הארצן האָט געטליעט בא אים א
 שטיקעלע האָפענונג, אז די צייט פון די שליסלען איז נאָך ניט אינגאנצן
 פארבי און ער וועט זיי נאָך אמאָל האלטן, אזוי ווי ער האָט זיי אלע
 יאָרן געהאלטן? ווי עס זאָל ניט זיין — אָבער ער האָט די אָפּגעראטעוועטע
 שליסלען, צוזאמען מיט א גרויסן פאק קאָלערליי ווערט־פאפירן, וואָס
 האָבן שוין איצט פארלוירן יעטווידן ווערט, אריינגעלייגט אין א בלעכע־
 נעם שאכטל און פארגראָבן אין א זיכערער באהעלטעניש. דאָס טוענדיק,
 האָט זיך אים אויסגעדאכט, אז עפעס אן אָנהאלט פארמאָגט ער נאָך
 אין לעבן...

אזוי איז פארלאָפן א יאָר, און עס איז אויסגעבראָכן די מילכאָמע.
 פּייראַס האָט זיך עוואקוירט, און איבער דער באהעלטעניש, וווּ זיין
 שאכטל איז געווען באגראָבן, האָבן מיט ציין־קריצעניש זיך אריבערגע-
 וויכערט גרויזאמע יאָרן. מיט ווילדער וועלפישער וויעניש האָבן איבער
 דער פארפּיניקטער שטאָט זיך געטראָגן אומקום און פארטיליקונג, וואָס
 די פאשיסטן האָבן אהער געבראכט. נאָכדעם איז מיט א שוונגפולן פאָך
 פון אַדלער־פליגלען אָנגעקומען די באפריונג. און אונטער די שטראלן
 פון א פרידלעכער זון זיינען שוין מאכענס מענטשן ארויס אין די כאָרעווע
 גאסן פון דער געשענדטער שטאָט און מיט ליבעפולע האָרעפאשנע הענט
 זיך גענומען פארהיילן אירע ווונדן.

...אין איינעם פון די נאכמילכאמעדיקע פּרילינגן האָט פּייראַס זיך צוריק געקערט אין זיין אופגעריכטער היימשטאַט. ער איז געקומען אליין, זיין פרוי איז אין די עוואקואציע־יאָרן געשטאַרבן. און כאָטש ער האָט דורכ־געמאַכט פּאַרשיידנס, און דאָס לעבן האָט אים שוין אויסגעלערנט מיט נייע אויגן צו קוקן אָף דער וועלט, — איז אין אים נאָך אופגעקומען דער כיישעק ווידער צו זען זיך מיט די רעשטלעך פון זיין אמאָליקער גווירער־שאפט, וועלכע ער האָט דעמלט באַגראָבן. ער האָט דערביי ביטער גע־שמיכלט, ווייל געוואוסט האָט ער, אז דאָס האָט נישט קיין שום זין און קיין שום ווערט, — אָבער דעם דאָזיקן געפיל האָט ער דאָך נישט געקאַנט בייקומען!

ווי א גאנעו האָט פּייראַס באַנאַכט זיך צוגעשליכט צו דעם געהיימען אָרט, דאָרטן א צייט לאַנג געגראָבן און ענדלעך געפונען דעם פּאַרזשאַ ווערטן שאַכטל. מיט ציטערדיקע הענט האָט ער אים אוועקגעטראָגן צו זיך אין איינזאַמען צימערל, דאָרטן האָט ער לאַנג באַטראַכט די שוין האַלב־צעפּוילטע פּאַפּירן און צום סאָף זיי איינעם נאָכן אנדערן פּאַר־ברענט. עמעס, באַם רייבן די שוועבעלעך האָבן זיינע פינגער אַ ביסל אונטערגעציטערט, אָבער ער האָט זיך באַהערשט, און מיט אַ פּאַר־שטיינערט־גלייכגילטיקער מינע זיך צוגעקוקט ווי דער אָפּגאַט, וועלכן ער האָט אַ גאַנצן לעבן געדינט, קאָרטשעט זיך אין ווייען און ווערט פּאַר־וואַנדלט אין אש.

נאָכדעם האָט ער אויסגעקערט אפן טיש דעם שאַכטל, טאַמער וועט פון דאָרטן נאָך אַרויספאלן עפעס א זאך, וואָס ער אליין האָט אין מעשעך פון די יאָרן אין דעם פּאַרגעסן. און דאָ איז מיטאַמאָל אַרויסגעפאלן אַ בינטל שליסלען. אַרויסגעפאלן מיט אַ בראַזג, אַזוי ווי זיך בייזערנדיק, וואָס מע האָט זיי געשטערט אין זייער יאָרנלאַנגער אומבאוועגלעכער רו. און אַט דער הייזעריקער בייזער בראַזג האָט אופגעוועקט אין פּייראַסן די געפילן, וואָס זיינען געלעגן אין אים אין טיפן שלאָף פּאַרזונקען, — די שוין פון לאַנג פּאַרשטומטע געפילן פון דעם גוויר און אייגנטימער. ער האָט נישט געקאַנט אָפּרייסן זיין בליק פון די שליסלען, וועלכע האָבן טעמפּ אַרופגעלאָצט צו אים: געדענקט ער זיי דאָך פון אַמאָל אַזעלכע בלאַנקע, אַזעלכע האָפּערדיקע! איצט ליגן זיי דערשלאָגענע, נעבעכדיקע. פּייראַס האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ אָף די הענט, זיך פּאַרטראַכט...

„דערמאָנסט זיך“, האָט זיך אים מיטאַמאָל אויסגעדאַכט, אַז ער הערט אַ כריפענדיק שטעפטשען, „דערמאָנסט זיך, ווי דו האָסט אין אַמאָליקע יאָרן זיך נישט געשיידט מיט אונדז אָף קיין איין רעגעז?.. דערמאָנסט זיך, ווי פּריי און זאָרגלאָז מיר האָבן אַלעמאָל געקלונגען אין דיין האַנט,

בייס דו האָסט אונדו ארויסגענומען פון קעשענעז? ווי ברייטהארציק מיר האָבן געעפנט פאר דיר טיר און טויער פון דער ווילע, פון דיין ווילע... געווען צייטן, האָ?

מיט א פארקלעמט הארץ האָט פייראַס פארנומען דעם שעפטש פון די שליסלען, זיך צוגעקוקט צו זיי — און יעדער באזונדער האָט געוועקט אין אים זיכרוינעס! ווי איינגעבאקן איז אים געווען אין הארצן אַט דאָס בינטל שליסלען, די אלע גרויסע און קליינע, די ניקעלנע און בראַנזענע, די גלאטיק־רונדיקע און די פלאטיק־ציינדלדיקע היטער פון זיין אמאָלי־קער גווירעשאפט, די שאַמרים פון זיין פארשוונדענער מאכט!

„און ווער באלעבאטעוועט איצט אין דיין ווילע...“ — האָבן די שליסלען, איבערשלאַנגנדיק איינע די אנדערע, אָן אופהער אים געשאַטן זאלץ אף די ווונדן. „אוואדע אזעלכע, וועמען דו האָסט פרייער אף דיין שוועל ניט ארופגעלאָזן! גאַרנישטן, פאר וועמען מיר האָבן קיינמאַל קיין טיר ניט געעפנט! וואָלט באדארפט, כ'לעבן, א קוק טאָן... ווי מיינ־סטו?“

פון דעמלט אָן האָבן די שליסלען שוין ניט אָפגעלאָזט פייראַסן, האָבן אים טאָג און נאכט געיאדעט און מיט זייערע פארזשאווערטע פיענקעס־ציינער זיך איינגעביסן אין זיין הארץ, געדרעלט און געבויערט. ביז עס האָט זיך פאנאנדערגעצונדן אין אים א ברענענדיקער פארלאנג טאקע מיט די אייגענע אויגן צו זען, וואָס פון זיין ווילע איז געוואָרן און ווער עס באלעבאטעוועט דאָרט איצט... ער האָט געפרוּווט זיך אָפווערן פון דעם, האָט זיך אליין אָפגערעדט: צו וואָס אופירן אלטע ווונדן? „אַבער די שליסלען האָבן ניט אָפגעלאָזן. און קעדיי סאַפקאַלסאָף זיך צו באַפרייען פון זייערע צושטייענישן, האָט ער אין איינעם א טאָג זיך אריינגעזעצט אין עלעקטרישן צוג און אוועקגעפאַרן אהין, ווהיז עס האָבן אים געצויגן די אופגעווירבלטע זיכרוינעס.

אַנגעקומען אף דער קליינער דאטשע־סטאנציעלע, ווו ער איז אין מע־שעך פון יאָרן טאַג־איין, טאַג־אויס אראָפגעשטיגן, האָבן פייראַסן באלד א זעץ געטאָן אין קאַפּ די אמאָליקע, אזעלכע ווילבאקאנטע שאַרפע סאַסנע־רייכעס. א פארשיקערטער פון אַט די קאַפּשווינדלדיקע רייכעס, און נאָך מער פון די געפילן, וואָס האָבן אים באהערשט, האָט ער זיך אוועקגעלאָזט מיט דער שמאַלער סטעזשקע דורכן וואלד. און פייראַסן איז אופגעפאלן, וואָס מיט דעם זעלביקן וועג, ווו מע האָט אלעמאַל נאָר ווען־ניט־ווען געזען א דורכגייער, זינען איצט געגאנגען מערערע מענטשן, האָבן מיט אופגע־

רודלטער שטאטישער טומלדיקייט געוועקט די דרעמליקע שטילקייט פונעם סאָסנע-וואַלד.

„וואָס איז דאָ איצט עפעס אזוי לעבעדיק?“ — האָט פּיראַס זיך געוונד-
דערט.

נאָך אַ ווײַלע גיין איז ער אַרויס פֿון דעם וואַלד און אַרום אַף אַ זון-
באַגאַסענער, מיט געקאַסיעטן היי שמעקנדיקער לאַנקע, פֿונדאָנען ער האָט
שוין געזען דעם אזוי גוט באַקאַנטן פֿאַרקאַן. די בלאַנקע שטאַכעטן האָבן,
אזוי ווי אין אַמאַליקע יאָרן, קאַקעטיש אָפּגעשפּיגלט די שטראַלן פֿון דער
זון, און איבער זייער שפּיציקער צייל האָט קיינעוודיק זיך געהוידעט די
גרינע ליכט-דורכגעפֿלייצטע בלעטער-שעפע. באַם צוזען דאָס אַלץ, האָט
פּיראַסעס האַרץ זיך ווייטיקדיק אַ צאַפֿל געטאַן, און באלד אַפֿן אַרט האָט
ער שוין כאַראַטע באַקומען אַפֿן לאַזן זיך פֿאַרפֿירן דורך „געפֿילעכצן“
(ווי ער האָט מיט ביטערניש איצט אָנגערופֿן זײַן טריב אַהער), און אַפֿילע
געפֿרוווט אַפּגיך שטעלן אַ טראַט אַף צוריק, אַנטלויפֿן... אָבער באַם מאַכן
דעם האַסטיקן טראַט האָט ער מיטאַמאַל דערהערט אַ שטילן בראַוג: דאָס
האַבן זיך צעקלונגען די שליסלען, וועלכע ער האָט, וועדליק זײַן יאַרנלאַני-
גער באלעבאַטישער געווינהייט, פֿאַרנדיק אַהער, אַרײַנגעלייגט אין קע-
שענע. און אַט דער קלונג האָט, ווי מיט אַ רוגזע, אים דערמאַנט:

„און וווּ איז אונדזער אָפּמאַך? אין אים האַסטו גאַר פֿאַרגעסן?..“

פֿאַרשעמענדיק זיך פֿאַר זײַן אַייגענער אומאַנטשלאַסנקייט, האָט
פּיראַס זיך אָנגעטאַן אַ קויעך און איז ווייטער צוגעשטאַנען צו דעם שטראַם
מענטשן, וואָס האָט זיך געצויגן דורך דער לאַנקע. און מיט גרויס כידעש
האַט ער דערזען, ווי די ערשטע פֿון דעם שטראַם, די יעניקע, וועלכע האָבן
געשפּרייזט מיט אַייליקערע טריט, זײַנען דרייסט אַרײַן אין יענעם טויער,
וואָס האָט אלעמאַל זיך געעפֿנט נאָר פֿאַר אים אליין.

אין פֿלוג האָט דאָך דאָס פּיראַסן גאַרניש באַדאַרפֿט אַרץ, — ער איז
דאָך שוין ניט פֿון היינט געוויינט צו דעם געדאַנק, אַז די ווילע איז ניט
זײַנע. און געקומען אַ קוק טאָן אַף איר איז ער דאָך בלויז אויס נײַגעריקייט,
נישט מער. אָבער פֿונדעסטוועגן, צוזעענדיק ווי די פֿרעמדע גייען זיך
ברייטלעך אַרײַן אין דעם גאַרטן, וואָס האָט אַמאַל נאָר פֿאַר אים אליין
געבליט, זײַנען באַ פּיראַסן פֿון אופֿרעגונג אַזש אופֿגעדראַלן געוואָרן די
אַדערן אַף די שלייפֿן, און ניט ווילנדיק האָט ער פֿאַרגיכערט זײַנע טריט,
ווי מיט דער קאוואַנע אָנצוויאַגן אַט די כּוצפֿעניקעס און מיט בייזער זיי אַ
פֿרעג טאָן:

— וואָס פֿאַראַ רועך טראַגט אײַך אַהער?!

געפֿרעגט האָט ער דאָס טאַקע ניט, אָבער דער קאַס אין אים האָט זיך

ניט איינגעשטילט, און אַניאַגנדיק איינע א פרוי, האָט ער גאליק איר געפרעגט:
— וואָס לויפן עפעס אלע אהין, אָט אין יענער ווילע? וואָס זוכן זיי דאָרטן?

ניט אָפּשטעלנדיק זיך, האָט די פרוי אפגיך געענטפערט:
— היינט איז דאָך אן עלטערן־טאָג אין דעם פּיאָנערן־לאַגער!
אז און איך האָב ניט געווסט... — האָט פּייראַס אָפּגעמורמלט, איז נאָכגעאנגען נאָך דער פרוי מיט אן אראָפּגעלאָזטן קאַפּ, און האָט דעם גאנצן רעשט וועג זיך שוין ניט געקאָנט באַפּריינען פון דער ביטערער פאַרשטעלונג ווי אין זיין ווילע, וווּ עס האָט אלעמאַל געהערשט אזא פּינער־לעכע שטילקייט, האָט זיך אריינגעריסן די טומלדיקע גאס...
און אזוי פארטראכטערהייט, איז ער צו צום פארקאן און איז פאמעלעך אריין אין דעם ברייט־אופגעעפנטן טויער. אנטקעגן האָבן, ווי באַגריסנדיק אים, א רויש געטאָן די באַקאנטע קאשטאַנעס, און באַם אריינגאַנג אין דער אלייע האָט ער זיך געמוזט אָפּשטעלן און אָנכאַפן זיך באַם האַרצן — אזוי העפטיק האָט עס מיטאַמאַל גענומען שלאָגן.

— וואָס איז אייך, פעטערל? — האָט מיטפילנדיק און נייגעריק צוגלייך א פרעג געטאָן א גאַלדקעפּיק מיידעלע, זיך אופהייבנדיק פון א באַנק באַם אריינגאַנג — אייך טוט עפעס וויי?

— גאַרנישט, גאַרנישט... — האָט פּייראַס געענטפערט, און נאָך דעם ווי דאָס מיידעלע האָט זאָרגעוודיק אים געהאַלפן זיך צוועצן אפן באַנק, האָט ער מיט א בלאַסן שמייכל ארוּפגעקוקט אָף איר און געפרעגט:

— דאָס ביסטו די באלבאַסטע פון... (דאָ האָט זיך באַ אים שיר ניט ארויסגעכאַפט „פון מיין ווילע“) ... פון דער ווילע?

דאָס מיידעלע האָט ארוּפגעוואָרפן אָף אים א קלאָרן בליק פון די בלאַע אויגן און מיט שטאַלץ געענטפערט:

— יא, היינט בין איך די באלעבאַסטע. איך בין דעזשורנע. איז וועמען ווילט איר זען? וועמען האָט איר דאָ באַ אונדז?

— וועמען... איך האָב דאָ? — האָט פּייראַס פארקלערט איבערגעפרעגט און שטיל פארענדיקט — קיינעם ניט... איך קום פונדערווייט...

— אז — האָט די דעזשורנע מיט א זינגעוודיק שטימעלע אויסגערופן — איך פארשטיי איר זייט א גאַסט? צו אונדז קומען אָפּט געסט זיך באַקענען מיט אונדזער לאַגער. איר ווילט זיך אויך באַקענען? גוט, באלד וועט דאָס ווערן געמאַכט! — האָט זי צוגעגעבן ערנסט, און א פאַטש טוענדיק אין די פּוּכקע הענטלעך, האָט זי צוגערופן איינעם פון די פּיאָנערן, וואָס זיינען ארוּמגעלאָפן דאָ ניט ווייט:

— רוף ארויס די פארוואלטערן, — האָט זי אים באפוילן, — זאָג, און
א גאסט איז געקומען צו אונדז!

דער צעהיצטער און פארפריכטער יאטל האָט פלינק צורעכט געמאכט
זיין רויטן האלדזוטן, וואָס איז פון גרויס באשעפטיקטקייט אוועקגעפאָרן
אַן א זייט, און א וואָרף טוענדיק אפן פרעמדן לוסטיקע אייגלעך, פון וועל-
כע עס האָט ארויסגעפינקלט א שטאַלץ מיט זיין שליכעס, האָט ער געשר-
ווינד זיך א ריס געטאַן פון אַרט, און אוועק ווי א בליץ.

פייראַס איז געבליבן זיצן אפן גאַרטן־בענקעלע, בא דער זייט פון דער
דעזשורנע, וועלכע האָט פון צייט צו צייט געוואָרפן אף אים זייטיקע
פארינטריגירטע בליקן, און ער האָט זיך אינגעגעסן מיט די אויגן אין
דעם ארום.

אַט זעט ער זי ווידער, די צעוואקסענע קאשטאנעס־אלייע אונטער דעם
זאפטיק־גרינעם בלעטער־דאך, וואָס שפרייט אזא ווארעמע דורכזיכטיקייט.
אויבן אין די קרוינען פון די ביימער רוישט לינד א ווינטעלע, און דורך
דער בלעטער־שעפע רייסן זיך דורך שטיפערישע שטראלן און יאָגן ארום
זון־העזעלעך איבער די מעכטיקע שטאמען און איבער דעם זאמדיקן וועג
אונטער זיי. אלץ איז דאָ ווי אמאָל: די ווארעם־שאַטנדיקע אלייע, דער
גרינער באוועגלעכער דאך איבער איר, אפילע דאָס ווינטעלע... אָבער עס
איז דאָך אנדערש ווי אמאָל, און די זון־העזעלעך, וועלכע זיינען אין די
פריערדיקע צייטן אזוי איינזאם ארומגעשפרונגען איבער דער ליידיקער,
דרעמלענדיקער אלייע, פארמעסטן זיך איצט אין טומלדיקן געיעג מיטן
צעהוליעטן יונגווארג, פלאטערן און צעשמייכלען זיך איבער צעהיצטע
פענעמלעך, צעצינדן זיך מיט גינגאַלדענער פרייד איבער רויטע האלדזוט־
כער...

פייראַס האָט נאָך קיינמאָל ניט געזען, די דאָזיקע אלייע זאָל האָבן אזא
פאַנעם. ניט ווילנדיק האָט ער זיך גענומען גריבלען און פארגלייכן צווישן
דעם אמאָל און היינט, און ער האָט גאַרניט באמערקט, ווי צו דער באַנק
איז צוגעקומען א פרוי, אונטער וועמענס פריצייטיק גראָ־געוואָרענע האָר
האַבן מיט באזונדערער מילדקייט ארויסגעשטראלט טונקעלע, ווארעמע,
נאָך גאַר יונגע אויגן.

— איך בין די פארוואלטערן — האָט זי אים אופגעוועקט פון זיין פאר-
טראכטיקייט — מ'האָט מיר געזאָגט, אז איך אינטערעסירט ווי מיר לעבן
דאָ?

און ניט אַפּווארטנדיק זיין ענטפער, האָט זי גאסטפריינטלעך צוגעגעבן:
— איך בעט איך מיטגיין מיט מיר.

...און אָט שפּאַנען זיי שוין איבערן ווייט־פּאַרלייגטן גאַרטן, און גייען־
דיק בא דער זייט פון דער פרוי, קוקט זיך פּייראַס זשענדע צו צום ארום,
דערקענט אים און דערקענט אים ניט. איבער אלע וועגן און שטעגעלעך
זעט ער ארומלויפן צעשטיפטע קינדער, זיי שפּרינגען פלינק און פּריילעך
ארום איבער דעם אמאָל אזוי גלאט־אַינגעלייגטן און פון קיינעם ניט־
באריטן זאמד, איבער די אמאָל אזוי צירלעך־באַשניטענע גראָזן. ער
הערט אומעטום הילכן זינגעוודיקע, זאָרגלאָזע שטימעלעך, — און ער
דערמאָנט זיך אין דער שטיפּער אומבאוועגלעכער שטילקייט, וואָס האָט
אלעמאָל דאָ אזוי שווער געקנוילט זיך איבער די שטענדיק־אַינזאַמע
שאַטנדיקע ווינקעלעך און זון־באַגאַסענע פּלעצער פון דעם זעלביקן גאַרטן.
די פּאַרוואַלטערן האָט זיך אָפּגעשטעלט פאַרן אריינגאַנג אין דער ווילע.
— דאָ לעבן די קינדער און דאָ ארבעטן זיי — האָט זי געזאָגט —
ווילט איר זיך באַקענען מיט אונדזערע ארבעט־קרייזלעך?

— יאָ... געוויס... — האָט ער ארויסגעבראַכט, און מיט א צערודערט
געמיט און א שווינדל אין קאַפּ נאַכגעאַנגען זיין באַגלייטערן אין דעם
גערוימן, ליכטיקן זאל, ווו עס זיינען אלעמאָל געשטאַנען אין טיפן שטיפּן
שלאָף פאַרזונקענע מעבלשטיקער, פאַרצויגענע מיט ציכלעך.
איצט האָט ער געזען שטיין פּאַזע די ווענט טישן פּול־אַנגעפּאַקטע מיט
ווערקצייג און מיט מאַדעלן פון שיפן, פון אעראַפּלאַנען, פון מאשינעס. די
פּאַנעלעך בא די טישן, שטאַרק פאַרטאַנענע אין זייער ארבעט, האָבן גע־
וואָרפן צעשטרייטע בליקן אָף די אריינגעקומענע און טייקעף ווייטער
פאַרטיפּט זיך אין שניצן, אין מעסטן און קלעפּן. און אַינזאַפּנדיק אין זיך
דעם אָטעם פון פּריידיקער מי, וואָס האָט דורכגעגליט דעם רוים, האָט
פּייראַס זיך דערמאָנט אין יענע יאָרן, וועלכע ער האָט אין די זעלביקע
ווענט פאַרבראַכט אין אַינזאַמקייט, אין לאַנגווייל, אין נודנער. ליידיק־
גייעריי. ער איז געטראָטן איבער די איצט דורך א סאך לעבנסלוסטטיקע
פּיסלעך אָפּגעריבענע און דורך די אזוי געמיטלעך געוואָרענע פאַרקעטן,
די זעלביקע פאַרקעטן, וועלכע האָבן שטענדיק קאַלט און אומבאַריילעך
געבליאַסקעט, — און ער האָט פּונדאַסניי איבערגעלעבט יענע צייט, ווען
דאָ האָט זיך געהערט בלויו דאָס אומעטיקע פּיס־שאַרן פון צוויי עלנטע,
צו אומפּרוכטבאַרקייט פאַרשאַלטענע מענטשן. און ער האָט אליין ניט
באַמערקט, ווי בא אים האָט זיך ארויסגעריסן פון טיפן האַרצן:
— איצט איז דאָ אַנדערש... אַנדערש, ווי אמאָל...

דער טאָן, מיט וועלכן דאָס איז געזאָגט געוואָרן, און דער שטילער
זיפּף, וואָס האָט די ווערטער באַגלייט, האָבן געוועקט בא דער פרוי מיט־
געפּיל.

— איר וויסט, ווי דאָ איז געווען אמאָל? — האָט זי געפרעגט.
— איך געדענק... — האָט ער געענטפערט — אויסגעקומען דאָ צו זיין...

— נאָך אין יענער צייט, ווען דאָס אלץ — זי האָט מיט א ברייטן זשעסט באוויזן ארום — האָט באלאנגט צו א פריוואטן באלעבאָס?
— יא, אין יענער צייט... — ער האָט א קוים־באמערקבארן ביטערן שמייכל געטאָן — איך האָב אים געקענט, דעם אייגנטימער... איד דערמאָן זיך, ווי ער האָט ארומגעוואנדלט איינזאם איבער די פרעכטיקע צימערן... ווי זיי זיינען דאָ שטענדיק איינזאם געווען זאלבעצווייט, ער מיט זיין פרוי... ניין, ער האָט ניט געזען קיין עמעסע פרייד אין די ווענט... — און פארענדיקט מיט א זיפץ — ניט געזען...

— און פונדעסטוועגן — איז די פרוי אים אריינגעפאלן אין די רייד — האָט ער די ווילע ניט געוואָלט אָפגעבן! אוי, ווי ער האָט ניט געוואָלט! פייראַס איז א צעטומלטער געוואָרן.

— פונדאנען... ווייסט איר? — האָט ער מיט א ציטערדיקער שטים קוים ארויסגעבראכט.

— איך ווייס דאָס — האָט זי געענטפערט — ווייל אין יענעם ערשטן סאָוועטישן זומער בין איך דאָ געווען די אָנפירערן פון די פּיאָנערן. מיינט ניט, — האָט זי צוגעגעבן מיט א שמייכל, — אז אלעמאָל בין איך געווען אזוי גראָוו... יא, איז ווייס איך, אז דער פּרזידענט באַלעבאָס האָט ניט געוואָלט אָפגעבן די שליסלען. אָבער, ווי איר זעט, האָבן מיר די טירן דאָך געעפנט...

פייראַס האָט גאַרניט געענטפערט. די פרוי האָט א ווילע אים אָנגעקוקט מיט פאַרשטענדעניש אין בליק. נאָכדעם האָט זי ארופגעלייגט די האנט אָף זיין ליכט־אונטערציטערדיקן ארבל און שטיל א פרעג געטאָן:
— מיינט איר ניט, אז מיר האָבן שוין געזען גענוג אָדער איר ווילט נאָך באַקוקן?

ווי אפּוועקנדיק זיך פון דרעמל, האָט ער געענטפערט:
— דאכט זיך... כּוּהאַב שוין געזען אלץ...

ווען זיי זיינען ארויס פון ווילע און מיט פאמעלעכע טריט אוועק איבער דער אלייע, האָט די זון שוין געהאלטן באם זעצן זיך. איבער די וועגן פונעם גאַרטן האָבן זיך געשפּרייט צונטער־רויטע פאסמעס, אזוי ווי ס'וואָלטן דאָ אויסגעלייגט געווען גרויסע פּיאָנערן־האלדזטיכער, און איבער זיי זיינען ארומגעלאָפן צעהוליעטע קינדער. אין דער ווירבלדיקער

לופט, וואס איז אָנגעזעטיקט געווען מיט געווירציקע גראַז־אַראַמאטן און מיט זעטיקן רייך פון פרישע מילך, האָט זיך געקנוילט אן אומופֿהערלעכער קלאַנג פון הילכיקע קינדערשע שטימעלעך.

אָף יענער זייט טויער האָט פֿיראַס זיך געזעגנט מיט דער פֿאַרוואַל־טערן, און ווען זי האָט אים דערלאַנגט די האַנט, האָט ער, אויסמיַדנדיק איר בליק, געזאָגט פֿאַרשעמט:

— איצט וועל איך אַיך אויסזאָגן... דאָס בין איך דאָך געווען... דאָס האָב איך דעמלט... מיט די שליסלען... איך בין געווען דער אייגנטימער... און איידער די פֿרוי האָט נאָך באַוווּזן צו ענטפֿערן, האָט ער האַסטיק אַרויסגענומען דעם בינטל שליסלען פון קעשענע, אומגעשיקט אים גערוקט איר אין האַנט אַרײַן און דערבײַ געשאַטן מיט היציקע רייד:

— איך ווייס... איר טראַכט: וואָס גיט ער מיר זיי, אָט די פֿאַרזשאַ־ווערטע שליסלען? אָף וואָס דאַרף איך זײַ? אָבער נעמט זיי צו! זיי זײַנען אַייערע... איצט האָב איך אַינגעזען, אז זיי זײַנען טאַקע אַייערע! און מיט די ווערטער איז ער אַפּגײַך אַוועק.

די פֿרוי האָט לאַנג באַטראַכט די שליסלען אין איר האַנט און געקלערט וועגן דעם מענטשן, וועלכער האָט איר געבראַכט אָט די שפּעטע, איצט שוין ניט נײַטיקע, אָבער אזא מערקווירדיקע מאַטאַנע. מיט דער דלאַניע פון דער אַנדער האַנט, באַשירעמענדיק די אויגן פון דער פֿלאַמיקער זיך זעצנדיקער זון, האָט זי נאָכגעקוקט די אַינגעבויענע פֿיגור פון דעם אַלטן מאַן, ווי זי ווערט אַלץ קלענער און קלענער, ביז זי פֿאַרשווינדט אַינגאַנצן הינטערן וואַלד־ראַנד.

און ווי אַרויסבאַגלייטנדיק די דאָזיקע פֿאַרשווינדנדיקע געשטאַלט, האָט אין דעם מאַמענט מונטער זיך צעשאַלט דער פֿיאַנערישער סיגנאַל־האַרן און האָט מיט אַימפּעט דערציילט דער וועלט וועגן דער יונגער פֿרייד, וואָס האָט אזוי ניצאַכנדיק זיך באַזעצט אין דער אַלטער, פֿריער אין אַינזאַמקײַט און לאַנגווייל פֿאַרוונקענער ווילע, און האָט זי אָף אַיביק באַנייט.

די פרוי פון מיין בענקשאפט

דעם ליכטיקן אַנדענק פון מיין
לעבנס־באגלייטערן

די גאס, אף וועלכער איך וווי, איז זייער א שמאַלע, און קוקט מען ארויס דורכן פענצטער, מוז דער בליק ניט־ווילנדיק אריינפאלן אין א שטוב, וואָס געפינט זיך קעגניבער. איינמאָל, ביים איך האָב ארויסגעקוקט פון מיין איינזאמען צימער, האָט מיין אויג צופעליק זיך פארהאלטן אף א פענצטער אף יענער זייט גאס, און זינט דעמלט — כ'בין זיך אָפּהארציק מוידע — האָב איך שוין, אזוי שטייענדיק א פארבאהאלטענער הינטער דער גארדין, אין מעשעך פון יאָרן נאָכגעפּאָלגט דעם לעבן, וואָס האָט זיך אָפּגעשפּילט אין יענער שטוב.

דאָרטן, אין דער איינצימערדיקער באשיידענער דירעלע, האָט געוווינט א באיאָרט פּאַרפּאָלק, דער מאן איז, ווי עס שיינט, געווען א ליטעראט, ווייל איך האָב אים אלץ געזען ארבעטן באם שרייבטיש, אָדער דיקטירן אף דער שרייבמאשינקע. און די פרוי... אָט וועגן איר וויל איך טאקע דער־ציייל, ווייל צו איר האָב איך זיך צוגעקוקט מיט א וואקסנדיקן אינטערעס. פלינקע — אָבער אָן פארהאוועטקייט, א זאָרגעוודיקע — אָבער אָן פארמורעטקייט, איז זי שטענדיק מיט עפעס פארנומען געווען: דאָ מיטן אריינראָגן אלץ מער געמיטלעכקייט אין דער שטוב, וועלכע האָט שוין אזוי אויך געשטראלט מיט ריינקייט און געמיטלעכקייט; דאָ מיט צערטלעך און באגיסן די פלאנצן און בלומען, וואָס האָבן מיט שעפע פון פארב און

פאָרם ארויסגעלויכטן פון יעדן ווינקעלע; דאָ ווידער האָט זי מיט פליזטיקע פינגער קונציק אויסגענייט אף קאנווע קאַלערליי פילקאַליריקע פּרעכטיקע האפטערייען... אָבער נאָך אָפטער האָט זי געשריבן אף דער מאשינקע אונטערן דיקטאט פון איר מאן, און וויפל פיאניסטן מיר אין אויסגעקומען אין לעבן צו זען, איז עפשער קיינער פון זיי ניט געזעסן בא זיין מאיעסטער טישן אינסטרומענט מיט אזא צעזונגענקייט אין גאנצן וועזן, ווי אָט די באשיידענע מאשין־שרייבערן, און קיינער פון זיי האָט ניט איבערגעקליבן די קלאווישן פון זיין אינסטרומענט מיט אזויפיל כייף, ווי זי די קלאווישן פון איר באשיידענעם אינסטרומענט.

שטייענדיק הינטערן גארדין, איז מיר אָפטמאָל אויך אויסגעקומען זען, ווי דער מאן רייסט האסטיק איבער זיין דיקטירן, שפּרינגט אוף פון שטול און נעמט שפּאַנען איבערן שטוב מיט האסטיקע, צערודערטע טריט. ווי עס שיינט, זיינען בא אים אופגעקומען שעפערישע שוועריקייטן, ער האָט זיך געראנגלט מיט א געדאנק, מיט א וואָרט. לאנג אָבער האָט דאָס ניט געדויערט, און נאָך א ווילע באראטן זיך מיט דער פרוי האָט ער זיך בארויקט, זיין פּאָנעם האָט זיך אויסגעלייטערט — דעמלט האָב איך פאר־שטאַנען, אז דאָס האָט זי אים ארויסגעהאַלפן געפינען דאָס נייטיקע וואָרט, געגעבן די געהעריקע אייצע, און אָט דיקטירט ער שוין ווידער, און אונטער די פלינקע קלוגע פינגער קלאפן שוין ווייטער אויס די קלאווישן פון דער מאשינקע זייער ווונדערלעכע מוזיק, די מוזיק, וואָס איך הער טאקע ניט, אָבער איך פיל — דאָס איז א מוזיק, מיט וועלכער נאָר די פרוי אליין מיט איר געטריישאפט און אומבאצווינגלעכן כייף פארשטייט צו באלעבן אלץ ארום.

פון צייט צו צייט האָב איך געזען, ווי אין דער קעגניבערדיקער שטוב ווערן אופגענומען געסט. אין אזעלכע אָונטן האָבן די פּייערלעך פון דער ליוסטערע שטיפעריש זיך געשפיגלט אין די פלעשער ווייזן אפן יאָמטעוודיק־געדעקטן טיש, די געשמאקפולע סערווירונג און די פילפארביקע בלומען האָבן געפרייט דאָס געמיט און געהויבן די שטימונג. אָבער נאָך מער פון דער גאנצער צעשטראלטקייט ארום האָבן געלויכטן די אויגן בא דער באלע־באָסטע פון שטוב, געלויכטן און געפינקלט פון הארציקער פרייד, וואָס אָט האָט זי א גליקלעכע געלעגנהייט צו פארשאפן מענטשן פארגעניגן.

אין יענע אָונטן, ווען מיינע שכיינים זיינען אליין געווען אין שטוב, האָב איך זיי אָפט געזען זיצן באם ראדיאָ. וואָס די ראדיאָ האָט געשפילט, איז צו מיר ניט דערגאנגען, און דאָס איז מיר אויך ניט נייטיק געווען, ווייל פון דעם מאַמענטנווייז העל־צעשטראלטן, מאַמענטנווייז טרויעריק־פּאַר־שאַטנען פּאָנעם פון דער פרוי האָב איך שוין אראָפּגעלייענט אלץ, איך

האָב געאַטעמט איין אָטעם מיט איר טיף־אופגעמענדיקן און צערודערטן געמיט, און די דורך מיר ניט געהערטע מוזיק האָט מיך צוגלייך מיט איר אויך באַגליקט און באַרייכערט.

אין שפעטער באַנאכטיקער שאַ האָב איך שטענדיק געזען, ווי פון קעגניבערדיקן פענצטער שפרייט זיך א שניץ אין דער אַרומיקער, שוין פון לאַנג איינגעשלאָפענער נאכט. דאָס האָט די פרוי געלייענט אָף איר געלע־ גער. מיט אַט דעם לעצטן גענוס האָט זי פאַרענדיקט דעם טאַג, וואָס איז פאַר איר אזוי אָנגעפילט געווען מיט פרייד, מיט מי, מיט צעזונגענקייט און מיט האַרציקער מענטשלעכקייט. און ווען איך בין א מידער אוועק פון פענצטער, און זי נאָך אלץ איבערגעלאָזן א פאַרטיפטע אין ליינען, האָט מיך שוין פון פאַרויס באַגליקט די דערווארטונג פון דעם מאַרגן, ווען איך וועל פונדאָסני זיך וואַרעמען אין די שטראַלן פון דער מילדער זון, מיט וועלכער מיין אומבאַקאַנטע באַקאַנטע באַשיינט און באַצירט אזוי מיין לעבן, אליין אפילע פון דעם ניט וויסנדיק.

איינמאָל, ווען איך האָב זיך צוריקגעקערט פון א ריזע און בין די ערשטע זאך צוגעלאָפן צום פענצטער אריבערקוקן צו דער פרוי, נאָך וועל־ כער איך האָב געבענקט, איז מיר אָבער באלד אופגעפאלן, אז עפעס איז דאָרטן קעגניבער ניט אזוי, ווי אלעמאָל. מיין אויג, וואָס איז שוין צוגע־ וויינט געווען צו דער אַרדענונג און ריינקייט פון יענער שטוב האָט אופגע־ כאפט, אז אפן גארדין האָבן זיך באוויזן עטלעכע קנייטשו, אז די שויבן שפיגלען זיך ניט אזוי קלאַר, ווי שטענדיק, אז א קווייט איז בלומען־טאַפּ האָט אומעטיק אַראָפגעבויגן א פאַרוועלקט בלעטל...דאָס אלץ האָט מיר קיין גוטס ניט אָנגעזאָגט, און נאָך ביטערער איז מיר געוואָרן אפן האַרצן ביים איך האָב געזען, ווי פאַרביי דעם פענצטער שלייכט זיך דורך מיט געבראַכענע, שלעפּנדיקע טריט א געבויגן געשטאַלט, אין וועלכן כ'האַב קוים דערקענט דעם אלעמאָל אזוי קרעפטיקן, געכאַוועטן מאַן פון קעגניבער מיט זיין שטענדיק מונטערן, זיכערן גאַנג.

שפעטער, ווען איך האָב אים דערזען ארויסקומען אין דרויסן, בין איך געשווינד אַראָפגעלאָפן די טרעפּ אים אנטקעגן און מיט א צעשראַ־ קענעם אומגעדולד זיך נאָכגעפרעגט אָף זיין פרוי. אין אַנהייב האָט ער מיך אָנגעקוקט ווי מיט אומפאַרשטייענדיקע אויגן, האָט א צייט לאַנג ניט גערעדט, אָבער זיין פאַרצווייפלטער פאַנאַנדערפירן מיט די ציטערדיקע הענט האָט מיר שוין אָן ווערטער אלץ דערציילט.

— וויאזוי? — האָב איך מיט מאַטערניש ארויסגעבראַכט — וויאזוי האָט

דאָס גאַר געקאָנט פאסירן?.. אין איר איז דאָך... געווען אזויפיל לעבן... ס'איז אומגלייבלעך...

— איר האָט געקענט מײן פרוי? — איז ער מיר ארײַנגעפאלן אין די רײד, ווי זיך שרעקנדיק, איך זאָל נישט ארויס מיט דעם שוידערלעכן וואָרט, צו וועלכן ער האָט זיך נישט געקאָנט און נישט געוואָלט צוגעוויינען. — יאָ, איך האָב זי געקענט! — האָב איך אויסגערופן — געקענט איר הארציקײַט, איר לעבנספרייד, איר גאסטפרינטלעכקײַט, איר ליבע צו מענטשן! כאָטש פּערזענלעך האָב איך זי נישט...

— ווארט, ווארט... — האָט ער איבערגעשלאָגן — דאָס זײַט איר אוואדע דער שאַכן פון קעגניבער?

איצט איז געקומען מײן ריי זיך צו ווונדערן, פּונדאנען ער ווייסט דאָס... איך האָב אים אָנגעקוקט מיט שטוינונג, און ער האָט איבערגעפרעגט:

— זײַט איר דאָס יענער שאַכן... וואָס האָט צו אונדז אלעמאָל אריבער-געקוקט פון קעגניבערדיקן פענצטער?

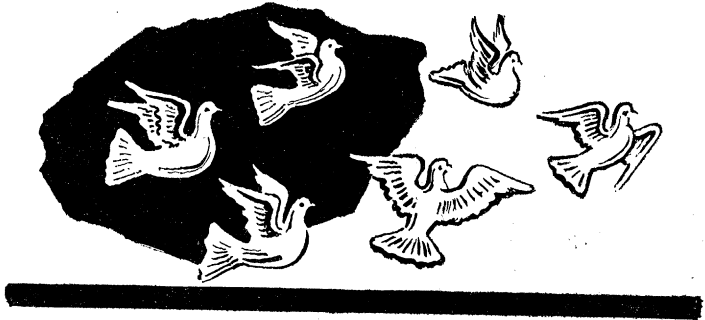
— און איר האָט דאָס געוויסט? — האָב איך אויסגערופן אביסל פאר-שעמט.

ער האָט פריינטלעך ארופגעלייגט די האנט אף מײן אקסל.
— געוויס האָבן מיר דאָס געוויסט — האָט ער שטיל געזאָגט — געוויס האָט זי דאָס געוויסט... איר איז דאָך געווען אזוי נאָענט אלץ, וואָס אַנבאָ-לאנגט מענטשן און מענטשלעכקײַט... איז אָט האָט זי אין איינעם א טאָג מיר געזאָגט: „ווייסט, — האָט זי געזאָגט, — דאָרטן קעגניבער שטייט עמעצער הינטערן פענצטער-פאַרהאַנג און קוקט אריבער צו אונדז...“ נו, איך בין בעטעווע א מענטש א פארשלאָסענער, דערצו נאָך א שטיקל קײַסן אויך, בין איך, פארשטייט זיך, באלד ארויס פון די קיילים און זיך שוין געקליבן ארײַנגיין צו אייך און אייך דערלאנגען די געהעריקע גאָב. „פארטרייב אים נישט“, האָט זי זיך אײַנגעשטעלט, „ער מײַנט נישט קיין שלעכטס! איך האָב זיך דערוויסט וועגן אים, דאָס איז א מענטש אן אײַנזאמער, מיטאמע איז ער פארבענקט נאָך א ביסל היימישקײַט... ווי עס שײַנט, געפֿינט ער דאָס בא אונדז. איז דארפן מיר אים נישט אַפּטרייבן, פארקערט — מיר מעגן גאַר זײַן צופרידן, וואָס אונדזער היים, מעג דאָס זײַן אפילע דורכן פענצטער, גיט א מענטשן א ביסל ווארעמקײַט...“ אָט אזא מענטש איז זי געווען, מײן פרוי... — האָט ער פארענדיקט מיט א צי-טער אין שטים. אף א וויילע זיך אָפּגעקערט, נאָכדעם ווידער זיך געווענדט צו מיר:

— יאָ, זי האָט אַפט אײַך דערמאָנט, זיך אפילע געקליבן אײַך בעטן ארײַנגיין צו אונדז און אלץ געקלערט ווי דאָס צו מאכן אזוי, איר זאָלט

זיך ניט באליידיקן. אָבער זי האָט שוין ניט באוויזן... ניט באוויזן... און איצט... — די ווינקלען ליפן האָבן בא אים גענומען צוקן — און איצט... האָט איר שוין מער ניט... קיין פענצטער... ווהיין אריינצוקוקן...
איך האָב לאנג געדריקט זיין האנט און בין נאָכדעם צוריק ארום אין מיין מיטאמאָל אזוי עלנט־געוואָרענער שטוב, ווייטער, לויט געוויינשאפט, זיך געשטעלט הינטערן גארדין, און געטראכט האָב איך וועגן דעם, אז ער איז ניט גערעכט געווען, דער פאריאַסעמטער מאַן... ניין, איך האָב אים אלץ, דעם פענצטער, איך האָב אים. פאר מיין בליק הערט ניט אויף אף א מינוט ארומצושוועבן דאָס ליבהארציקע געשטאלט פון דער פרוי פון קעגניבער, פון דער פרוי, וועלכע האָט מיטן ביישפיל פון איר אייגענעם שיי־נעם און ריינעם לעבן פארהילט אויך מיין לעבן אין פרייד און ליכט און הארציקייט. און אין מיין טיפן טרויער נאָך אַט־דער ליכטיקער פרוי איז מיר געווען א טרייסט די דערמאָנונג וועגן דעם, אז מיר האָט אין לעבן אָפגעגליקט, און איך האָב געהאט דאָס גרויסע מאזל אריינצוקוקן אין דעם ריכטיקן פענצטער.

נאדדעלעטן

שפורן

עס איז געשטאנען זייער א הייסער זומער. די הירשן האָבן געליטן פון דאָרשט. דער עלטסטער הירש פון דער סטאדע האָט ארומגעבלאָנדזשעט און געזוכט א וואסער-קוואל. איינמאָל האָט אים א יעגער דערוען פונדער-ווייטנס און אויסגעשאָסן אין אים. מיט דער קויל אין זייט איז דער הירש פארשווינדן אין וואלד. אָבער דער יעגער איז פון אים ניט אָפגעשטאנען, געגאנגען נאָך די בלוטיקע שפורן, און ביים דער הירש האָט פונדאָסניי זיך באוויזן אף דער לאַנקע, האָט אים אָנגעיאָגט א צווייטע קויל.

מיט די לעצטע קויכעס האָט דער הירש זיך דערשלעפט צום וואלד און דאָרטן אומגעריכט אָנגעטראָפן צו א מורמלענדיקן קוואל. ער איז געפאלן, איינגעטונקען זיין שווערן קאָפּ אין דעם פרישן וואסער. די אויגן האָבן פאמעלעך אָנגעהויבן פארלאָשן ווערן...

און ווי ער איז אזוי געלעגן, האָט זיך אים גענומען דאכטן, אז ער הערט עפעס א קאָל:

— דיין אומגליק איז, וואָס דו האָסט געלאָזט שפורן נאָך זיך. ווען ניט זיי, וואָלט דיך דער טויט ניט אָנגעיאָגט... פארדריסט דיך דאָס ניט, מיין בידנער הירש?

— ניין... — האָט דער הירש געענטפערט זיך אליין. — ס'איז טאקע עמעס, אז לויט די שפורן האָט מיך געפונען דער טויט. אָבער לויט מינע שפורן וועלן דאָך אנדערע הירשן אויך געפינען דעם וועג צום וואסער-קוואל...

סאקסאול

אף א רייזיקן שעטעך האָט זיך אויסגעשפרייט דער סאקסאול-וואלד. ווי ווייט אן אויג קאָן נאָר כאַפּן, האָבן זיך צעפויזעט און ליגן ווי פארר טייעטע שלאנגען די קנזליקע גלידער-וואַרצלען. איך שפרייז איבער זיי, מיינע טריט שטרויכלען זיך איבער די פארפלאַנטערטע, אין אלע זייטן זיך שפרייטנדיקע געוויקסן, און מיר דוכט זיך, אז איך טרעט איבער אַרעמס, געשפאנטע אין געראנגל, איבער פינגער, וואָס קלעמען זיך אין פאראקשנטן און פארצווייפלטן קאמף. זיי זיינען אָבער פארשאַלטן צו בלייבן פארגליווערט אין זייער בענקשאפט און צאר.

און כ'זוייס: אזא איז שוין דער גוירל פונעם סאקסאול. ער פרוכפערט זיך אין טרוקענעם מידבער — דעריבער שרייט ארויס פון זיינע פון דאַרשט צעפייניקטע אייוורים די לעכצונג נאָך פייכטקייט, נאָך וואסער... ווען עס זאָל אָבער געשען א ווונדער און ס'זאָל פארווירקלעכט ווערן דער אייביקער טרוים זיינער — שטארבט דער סאקסאול. ער טאָר זיך צו זעט ניט אָנטרינקען.

און דאָך הערט ער ניט אופ זיך ציען צום וואסער אין פארביטערטן געראנגל. ער זאָגט זיך ניט אָפּ פון זיין שטרעבן צום ליכטיקן ציל. איז דען אויך ניט אזא די טעווע פון אלע טרוימער און קעמפער, וועלן כע זאָגן זיך קיינמאָל ניט אָפּ פון זייער שטרעבונג, — אפילע ווען זיי ווייסן, אז ס'וועט זיי קאָסטן זייער לעבן?..

דער טעפּיך

פאר די אלע טעג און נעכט, וואָס שערפּאט האָט גענייט דעם טעפּיך, האָבן אין דער גלאטער הויט פון איר שטערן זיך אריינגעשניטן קנייטשן און די טויבאהויכטע באקן זיינען געוואָרן פארוועלקט. אָבער אונטער אירע פלינקע פינגער האָט דער טעפּיך זיך אלץ מער צעבליט, אלץ שעפעדיקער צעשפּילט זיך.

און אָט איז ער שוין פארטיק, דער טעפּיך, איז אויסגעשטעלט אפן מארק־פּלאץ, און אלע לויפן אים אַנקוקן אף כידושים, ווי פארקישעפטע. צווישן דעם גאפנדיקן געזעמל איז געווען איינער א פרעמדשטאַטי־שער — א גרויסער ליבהאַבער און קענער פון קונסט. באם צווען דעם טעפּיך האָבן זיך בא אים די אויגן צעשטראלט, און מיט גרויס נייגער האָט ער געפרעגט:

— וווּ איז זי, די ווונדערלעכע מייסטערין? איך וויל זי זען!

איצט ערשט האָט מען זיך געכאפט, אז שערפּאט איז דאָ ניטאָ. מ'האָט זי לאנג ארומגעזוכט און צום סוף געפונען אין א פארוואַרפענעם ווינקל, וווּ זי האָט פיבערדיק און זעלבסטפארגעסן שוין געארבעט באם אויסנייען א נייעם טעפּיך.

די אלע אנערקענונג־רייד פאר דער אָפגעטאַנענער ארבעט האָט זי אָבער אויסגעהערט גלייכגילטיק, ווייל פּרעכטיק איז פאר איר דער טעפּיך געווען נאָר דעמלט, ווען זי האָט געארבעט איבער אים. איצט איז ער פארטיק — און איר בלענדט שוין די זעונג פון דעם נייעם טעפּיך, וואָס זי נייט. זי ווייסט, אז נאָר ער וועט זיין איר העכסטע און הערלעכסטע דערגרייכונג, די דערגרייכונג, צוליב וועלכער עס לוינט צו לעבן אף דער וועלט. און זי פארגעסט, אז וועגן יענעם, דעם אַקאַרשט פארענדיקטן, האָט זי אויך דאָס אייגענע געטראכט. דעמלט, ווען ער איז נאָך ניט פאר־טיק געווען...

טויבן

מיט א מילדן שמייכל אפן צערונצלטן פאָנעם פּאָלגט נאָך דער אלטער דעם פלי פון די טויבן, ווי זיי קרייזן איבערן סקווער, שעמערירנדיק מיט ווייסער, שאַקלאַד-פּאַרביקער און אַפּאַל-בלאַַער באַפעדערונג. און ווען זיי נידערן אראָפּ און לאָזן זיך אוועק אָף אַ שפּאַציר, כיינעוודיק הוידענר דיק די קעפלעך און שטיל אונטערוואַרקענדיק, בייגט זיך דער אלטער זיי אנטקעגן און באַגריסט זיי אָף זייער לאַשן:

— גור־ר... גור־ר...

די טויבן וואַרפן אָף אים אַן אַנאַזיטיקן קוק, נעמען שטעלן געמאַס־טענע, וואַקלדיקע טריטעלעך צו אים, און איין באַזונדערס דרייסטע טויב כאַפט זיך אַרום אָף דעם אלטנס אויסגעשטרעקטן אַרעם. די אויגן זיינע צעשטראַלן זיך.

— גיט נאָר אַ קוק, ווי גוט, ווי צוטרוילעך זי איז... — שעפטשעט ער, גלעטנדיק איר סאַמעטיקן רוקן, און גיט צו — קוקנדיק אָף אַט דער ליט־זעליקער באַשעפעניש, ווילט זיך גאָר ניט גלייבן, אז די אורטויב, פון וועמען זי שטאַמט אָפּ, איז געווען אַ ווילדער פּויגל... אז אַט די זעלביקע בעגעלעך — און ער באַרירט צערטלעך אירע ראַזע קראַלן — אַט די בעגע־לעך, וואָס גליטשן זיך אזוי מילד איבער דער וועלט און טוען קיינעם קיין בייזניט, האָבן אין לאַנגפאַרגאַנגענע צייטן בלוטיק זיך איינגעדראַפעט אינעם רויב, און אז אַט דאָס אומשולדיקע שנעבעלע האָט זיך פאַרנומען מיט אויספיקן אויגן... יאָ, די טויב פאַרדינט דעריבער טאַקע מער פון אלע אנדערע באַשעפענישן צו זיין דער סימבאָל פון שאַלעם. און טאַקע צוליב איר רויבערישער פאַרגאַנגענהייט פאַרדינט זי דאָס. וויל יענע — דער שעפּס, די סאַרנע — זיינען געווען פון אָנהייב אָן גוט. זי, די טויב, שטייט אַבער העכער פון זיי — זי איז געוואָרן פון שלעכט גוט...

א רעטעניש

...אונטערן פליוכענדיקן רעגן שלעפט זיך א פארדריפעט באלעגאליש
ביידל, פול אָנגעלייגט מיט לעכערדיקע זעק, וואָס ווערן קעסיידער אלץ
ליידיקער און אינגעשרומפענער. ווייל עפעס שיט זיך פון זיי אָן אופהער
און ווערט פארשלונגען אין דער בלאַטע אפן וועג...
אַט אזוי האָט זיך מיר אין די קינדער־יאָרן אויסגעמאַלט דער האַרבסט,
ווי ער פירט א פור מיט זעק, פון וועלכע עס שיטן זיך איינע נאָך דער
אנדערער ארויס די מינוטן, און די טעג ווערן אלץ קירצער.
אַבער ווען די צייט האָט זיך אָנגעהויבן דערנענטערן צום נייעם יאָר,
האָב איך זיך שוין אויסגעמאַלט דעם זעלביקן באלעגאַלע האַפערדיק פאַרנדיק
צוריק אהיים איבערן זעלביקן, איצט שוין שטייף־אינגעפרוירענעם, וועג,
און די זעק אף זיין פורל ווערן אף א ווונדערלעכן אויפן אלץ פולער.
און טאקע דעריבער, וואָס איך האָב באשנימפערלעך געזען, ווי די
זעק ווערן אָנגעקוואַלענער און די טעג ווערן לענגער, קערנדיקער און
ליכטיקער, זיינען מיר אינגאנצן אומפארשטענדלעך געווען די רייד, וואָס
מיר איז אויסגעקומען צו הערן פון איינעם אן אלטיטשקן.
— עמעס, — האָט ער געזאָגט מיט א זיפץ — די טעג ווערן טאקע
לענגער. אָבער וואָס קומט מיר דערפון ארויס, וויבאלד דאָס לעבן ווערט
קירצער?
„ער גיט מיר און א רעטעניש, דער אלטיטשקער“, האָב איך דעמלט
געטראכט, „די טעג ווערן לענגער און דאָס לעבן ווערט קירצער... וויאזוי
שיקט זיך דאָס?“
איצט ווייס איך שוין פון לאנג דעם באטייט פון דער רעטעניש. און
האגאם פאר מיר איז קיין סאָד ניט, אז יעטווידע מינוט, וואָס קומט צו
צום טאָג, שניידט אראַפ א מינוט פון מיין לעבן — הער איך אָבער אלץ
ניט און צו טראַגן אין האַרצן די האַפּענונג, אז דער אָנקום פון די לאנגע
ליכטיקע טעג וועט מיר ברענגען באַניונג און פרייד.

די אומגעזעענע זון

מיט א ציט פריער האָבן שוין מענטשן געמאכט האכאַנעס צו באגע-
גענען די ליקע־כאמע, וואָס אסטראָנאָמען האָבן פאַרויסגעזאָגט. מ'האַט
צוגעגרייט פארויכערטע גלעזלעך, מ'האַט אָפּגערעדט קומען צו באקאנטע,
וואָס וווינען אף הויכע שטאַקן. אנדערע האָבן אפילע ארויסגעוויזן כיישעק
ארופצוקריכן אף דעכער און דורכדעם זײַן געענטער צו דער זון און צו
איר פארטונקעלונג.

און אָט איז דער טאַג געקומען, אָבער אויסגעפאלן איז ער א פאר-
וואַלקנטער, און א בליינער הימל איז אראָפּגעהאנגען איבער אים. הינט
גיי זײַ א כאַכעם און געפין ארויס אין אזא טאַג א ליקע־כאמע! אז אלץ
ארום זעט אויס, ווי ס'וואַלט גאָר ביכלאל אף דער וועלט קיין זון ניט
געווען...

גאָר ערגעץ הויך איבער די בליינע כמארעס איז דאָך געווען א זון,
און פונקט צו דער מינוט פון דער אָנגעזאָגטער ליקע־כאמע האָט זי זיך
גענומען פארטונקלען און אן אומהיימלעכער ביינ־האשמאַשעס האָט פאר-
הילט די ערד. שפערלעך אף הייזער־געזימסן האָבן אומרוק זיך צעצווי-
טשערט, טויבן זיינען געפלוין אין צערודערטע מאכנעס, הינט מיט אראָפּ-
געלאָזטע וויידלעך זיינען ארומגעלאָפן צעטומלטע, און אין מענטשלעכע
געמיטער האָט זיך אריינגעשליכט אן איימע, ווי דאָס לעבן וואַלט זיך
געשטעלט מיטן קאַפּ אראָפּ.

געדויערט האָט דאָס בלויז איין אויגנבליק. דעם אויגנבליק, וואָס די
לעוואָנע האָט זיך פארבייגעגליטשט פארביי דער זון. און טייקעף האָט
דאָס לעבן צוריק זיך אומגעקערט. אָבער די קורצע רעגע האָט געקלעקט
אף צו באווייזן, אז די זון איז שטענדיק מיט אונדז, אז זי קוקט אף אונדז
אראָפּ פון הינטער בליינע כמארעס. און אפילע דעמלט, ווען מיר זעען
ניט אירע בלענדיקע שטראַלן, שיקט זי דאָך אַן אופהער ליכט און ווארעם-
קייט.

„אזוי ווי אלע מענטשן!“

מיין פרוי איז ניט צופרידן געווען מיט מיר, און דעם גאנצן זומער האָט זי געהאלטן אין איין טיינען:
— וווּ איז דאָס געהערט געוואָרן, א מענטש זאָל טעג און נעכט אָפּזיצן באַם שרייבטיש? פאָרגין זיך אמאָל א שטיקל אָפּרו, האָב האַנאַע פון לעבן, אזוי ווי אלע מענטשן פאָרגעס אָף איין טאָג, אז דו ביסט א שרייבער... איך ווייס ניט אָף קלאָר, וואָס עס האָט געווירקט מער: צי די אַגיטאַציע פון מיין פרוי, צי דאָס, וואָס כ'האַב זיך שוין טאַקע געפילט איינגעמאַטערט און געוואָלט אמאָל א לעב טאָג, „אזוי ווי אלע מענטשן“ אין איינעם א לויטערן פרימאָרגן האָב איך זיך אונטערגעגעבן און געזאָגט:
— נו, איך בין גרייט... לאַמיר פרווון האַנאַע האָבן פון לעבן!
— גיסט מיר א וואָרט, אַז היינט וועסטו פאָרגעסן?..
— איך גיב...

א גאַנצן טאָג האָבן מיר געבלאָנדזשעט האַנט אין האַנט איבער צע-שטראַלטע און צעשמייכלטע פעלדער און לאַנקעס און זיך געהילט אין וואַ-רעמען שאַטן פון סמאָלע-שמעקנדיקע נאַדל-וועלדער. פאַרנאַכט האָבן מיר זיך געשיפלט איבערן שטילן טייך. אפן וועג אהיים האָבן מיר געזען, ווי אין דעם אָפּגורנט-פינצטערן הימל פינטלען די שטערן פאַרשלאָפן, און ווי אָפטמאַל קאָנען זיי מאַכעס פאַרשלאָפנקייט ניט איינהאַלטן זיך אפן אַרט און פאלן אראָפּ ערגעץ און פאַרלעשן זיך...
ווען איך האָב נאָכן איינדרוקפולן טאָג באַדאַנקט מיין פרוי פאַר איר גוטן איינפאַל, האָט זי צופרידן אויסגערופן:

— הייסט עס, האָסטו ניט קיין כאַראַטע אפן טאָג פון אָפּרו און וואָס דו האָסט מיך געפאַלגט און פאָרגעסן אָף היינט, אז דו ביסט א שרייבער?
איך האָב אָפּגעשוויגן. און ווי האָב איך געקאָנט אויסזאָגן מיין פריינט, וועלכע האָט דאָך געמיינט גוט, אז איך האָב איר ניט געפאַלגט און ניט געהאַלטן וואָרט? ווייל באלד פון דער ערשטער מינוט, ווי נאָר מיר זיינען ארויס פון שטוב, האָב איך דאָך שוין פאָרגעסן מײַן צוואַג און זיך גענומען זשענדע אלץ באַטראַכטן, אלץ איינזאַפן אין זיך, אלץ פאָרגעדענקען... דאָס הייסט: טאָן אלץ, וואָס ס'האַט מיר שטענדיק געשטערט פאַשעט האַנאַע צו האָבן פון לעבן, אָט אזוי ווי אלע מענטשן.

און אין דער זעלביקער נאַכט בין איך שוין ווייטער געזעסן באַם שרייבטיש און באַשריבן דעם טאָג, אין וועלכן איך האָב געדאַרפט פאַר-געסן, אז איך בין א שרייבער.

א דאנק פאר נעכטן

אף מאָרגן נאָך דעם, ווי כ'האָב צוזאמען מיט נאָרוועגישע פּריינט געמאכט א שפּאַציר אף א יאכטע איבערן אַסלאַפּיאָרד, האָט מען אין פּרייער שאָ מיך גערופן צום טעלעפּאָן. כ'האָב גענומען דאָס טרייבל און געהערט:

— האלאָ, עס רעדט האַלם... א דאנק פאר נעכטן!

אין א ווילע ארום — א צווייטער קלונג.

— האלאָ, עס רעדט אולאפּסען... א דאנק פאר נעכטן!

איך האָב בעשום־אויפן ניט געקאָנט באַגרייפן, פארוואָס אייגנטלעך דאנקט מען מיך. ערשט שפּעטער האָב איך זיך דערוויסט, אז אזוי איז שוין איינגעפירט באם נאָרוועגישן פּאָלק: מענטשן, וואָס האָבן פארבראכט צוזאמען, זאָגן אף מאָרגן איינער דעם אנדערן א דאנק. א דאנק דערפאר, וואָס מ'האָט זיך געטיילט מיט ברויט און זאלץ; וואָס מ'האָט זיך קעגנזייטיק באַפרוכפּערט מיט געדאנקען; וואָס מ'האָט פארשאפט איינער דעם אנדערן פרייד.

איך האָב ארויסגעזאָגט איינעם א נאָרוועגישן שרייבער מיין באַגרייטע־רונג פאר אַט דעם שיינעם פּאָלקס־מינהעג.

— יאָ, ער איז שייך, דער דאָזיקער מינהעג... — האָט דער נאָרוועגער געזאָגט, — אָבער איך מייך, אז אכוץ זיין שיינקייט פארמאָגט ער אויך א טיפן מענטשלעכן זין. יעדער איינער, צו וועמען מע ווענדעט זיך מיט אַט דעם דאנק, מוז ניט־ווילנדיק א קלער טאָן: איז טאקע פאראן פארוואָס מיר צו דאנקען?.. וואָס שנייעך מיר, בין איך זיך מוידע, — האָט ער אָפּהארציק צוגעגעבן, — אז אָפּטמאָל ווען מע דאנקט מיר אזויאָ, קומט מיר אויס זיך צו פארשעמען...

אינדערעמעסן: אָפט קומט אויס זיך צו שעמען, ביים מע פארטראכט זיך איבער דעם, צי די מענטשן וועלן מאָרגן זאָגן א דאנק פארן צוזאמען פאר־בראכטן היינט?..

פרינטשאפט

מיט שטאלצער איינזאמקייט ווייעט פון דעם קאקטוס, וואָס האָט אַרייַן געבראכט אין הויז פון מיניע פריינט דעם ווילדן גרוס פון אריזאנער וויסטעניש. ווי א ספרוט די רויבערישע טאפערס, שפרייט ער אין אלע זייטן שווערד-שארפע, מיט שטעכלקעס באוואקסענע שפראַצונגען, אזוי ווי קיין זאך וואָלט אים נישט ליב זיין, אזוי ווי די שפראַצן זיינע וואָלטן באשאפן געווען בלויז אף ארויסרוף און צאָרנדיקן פארמעסט.

לעצטנס אָבער האָב איך אָנגעהויבן מערקן, ווי די שווערדן פונעם קאקטוס נעמען זיך מיט אומגעריכטער פריינטלעכקייט אראָפּבייגן אף אונטן, און ווי זיין גאַנצער גאזלאַגיש-צוגעשפיצטער לעוווש הילט זיך אין א מין מילדקייט, אזוי ווי אין א צניעסדיקן שלייער.

איך זוך די סיבע פון דער ווינדערלעכער ענדערונג, און דאָ דערזע איך, ווי פון דער שוואַרץ-ערד צופוסנס פון דעם באלגייווע שלאָגט זיך רירנד ארויס א סאמעט-ווייך בלימעלע, וועמענס ציטערדיקן ווקס דער שטעכיקער פלאנץ באשירעמט צערטלעך און געטריי.

אין עטלעכע טעג ארום זע איך, ווי איינע פון די העל-גרינע שטייפע שפראַצונגען, וואָס האָבן שטענדיק מיט אזא גאדלעס ארויסגעשאַסן פון דעם בלומען-טאַפּ, נעמט מאכטלאַז אראָפהענגען, ווערט געל און וועלקט אָפּ: דאָס האָט דער קאקטוס אָפּגעגעבן די שפּייזונג און די קראפט פון זיין שפראַץ דעם אומבאהאַלפענעם בלימעלע...

און דאָ קומען מיר אפן געדאנק די יעניקע מענטשן, וואָס זעען אויס ווי אַט-דער קאקטוס, שטעכיק און פארביסן. און ווי ניט אלע ווייסן, אז אַפּטמאָל שלאָגט בא זיי הינטער דער אויסערלעכער האַרבקייט א מילד און ווארעם האַרץ. א האַרץ, וואָס ווייסט דעם סאָד פון מאַקרוו זיין זיך פאַר א פריינט.

אומר

איך קום אָפּט אריין אין דעם ווארשטאט, ווו ס'ארבעט מיינער א באקאנטער זייגערמאכער. איך האָב ליב צו הערן, ווי די זייגערס אף דער וואנט מעסטן די צייט, יעדער איינער מיט אן אנדער „טיק־טאק“. איך האָב ליב צו שמועסן מיטן אלטן מייסטער און אויסהערן זיינע טשיקאווע פאר־גלייכן.

— קוקט נאָר, — ווייזט ער מיר אָן אף איינעם אן אומר, וואָס ווארפט זיך אונטערן ציפערבלאט מיט גרויס אימפעט אהין און צוריק, — קוקט, ווי ער יאָגט עס, וויל אריינכאפן די וועלט! אָבער ס'זעט דיר ניט העלפן, מײן פייגעלע, — אויך פאר דיר האָט די שאַ נאָר זעכציק מינוט. קיין רעגעלע ניט מער...

וועגן אן אנדער זייגער זאָגט ער:

— זעט נאָר, אף וואָס פאר א פאָר האמעטנע געוויכטן ער שפארט זיך דאָס אָן. דארף ער דאָך אלפֿי־סייכל האָבן א געדיכטע באסאווע שטימ, הא? הערט זיך אָבער צו צו זיין דינינקן קעלעכל! פון א מענטשן ווארט מען אויך אָפטמאָל, וועדליק זיין אויסערלעכקייט, גרויסע זאכן, אָבער ווייזן ווייזט זיך ארויס פונקט פארקערט.

און איינער א זייגער, וואָס לייגט גאָרניט צו צו דעם אלגעמיינעם טומל, — זיין אלט־פרענקישער מעשענער אומר ווענגט אראָפּ אָן באַ־וועגונג, — רופט באַ אים ארויס אזא באַדאכטונג:

— און דו, מײן קרוין, האָסט שוין ביכלאל אופגעהערט ווייזן די צייט? דיין אומר איז שוין אינגאנצן שטיל געבליבן? פונקט ווי דער מענטש: קאָלומאן דער אומר ברויזט אין זיין הארצן, לעבט ער מיט דער צייט, ווערט אָבער דער אומר פארגליווערט, שטארבט אָפּ — ווייזט דער מענטש מער ניט די צייט. ניט זיך און ניט יענעם.

אליין

יינגלווייז האב איך זיך געשראקן צו בלייבן אליין אין שטוב, און כ'בין זיך מוידע, אז אלע מיינע יאָרן בין איך געבליבן דער זעלביקער פאכדן. ס'איז א ביזאָיען צו זאָגן, אז אפילע איצט, ווען ס'קומט מיר אויס צו בלייבן אליין, ווילט זיך מיר מיט טרערן אין די אויגן בעטן די אוועק-גייענדיקע:

— ניטע... גייט ניט אוועק! כ'האָב מוירע...

אַט גאָר ווי אמאָל.

פארשטייט זיך, אז איך זאָג דאָס ניט, פאָרט א זיידע! זוך איך קאָלעראַליי טרוצים זיך ארויסצודרייען פון בלייבן אליין און דערביי ניט פארשעמט צו ווערן. אָבער ניט שטענדיק העלפט דאָס. אָפטמאָל קומט מיר דאָך אויס צו בלייבן אליין צווישן פיר ווענט און זיך פּיניקן אין שרעק, וואָס ווערט אפילע ניט פארטריבן דורכן רעווען פון ראדיאָ, וואָס כ'שטעל דעמלט שטענדיק אָן דער גאַנצער פאָרטאָ.

און קאָן זי דען ביכלאל פארטריבן ווערן, די שרעק? קאָנען דען אלע ראדיאָס אין דער וועלט פארטויבן די איימע, וואָס נעמט ארום דעם מענטשן, ביים ער בלייבט אליין, אָפגעזונדערט פון אלעמען? דעמלט, אין די קינדערייאָרן האָט מיך ארומגעכאַפט אן אומבאוויסטיגיקער פאכעד פארבלייבן אליין. איצט ווייס איך: דאָס שרעק איך זיך פאר דער איינזאַמ-קייט, וויל שווער און גרויליק איז צו לעבן אָן מענטשן. אפילע א שאָ. אפילע א מינוט.

די ווייטע און די נאָענטע

איך בין אריין צו אים אין שטוב און אים געטראָפֿן באַם ליינען אַ כּריוו. מיין אויג איז גע־תּאלן אַף דעם אַקאַרשט־אופּגעריסענעם קאַנווערט מיט דער אויסטערלישער מאַרקע אַף אים. כ'האַב געפּרעגט, פּון וואָס פּאַר אַ לאַנד די דאָזיקע טשיקאַווע מאַרקע קומט.

— פּון מאַזאַמביק — האָט ער געזאָגט, און אַנווייזנדיק אַף נאָך עטלעכע דערבייליגנדיקע קאַנווערטן, צוגעגעבן מיט שטאַלץ: — איר וועט דאָ זען קאַלערליי אומבאַקאַנטע מאַרקעס, ווייל איר באַקום בריוו פּון אלע ווינקער־לעך פּון דער וועלט, איך בין, ווי איר ווייסט, אַ פּילאַטעליסט, איז שיק איך אונדזערע מאַרקעס אהין און באַקום זייערע. אַט אזוי האָב איך זיך אינגעשאפּט אַ היפשע מאַרקעס־קאַלעקציע, און אַדאַנק דעם אויך אַ קאַלעקציע פּריינט, מיט וועלכע איך פיר אַ רעגולערע קאַרעספּאַנדענץ. איך אונדזער ווייטערדיקן שמועס האָב איך צופּעליק דערמאַנט דעם נאָמען פּון אונדזערן אַ געמיינזאַמען באַקאַנטן.

— א, דער גאַרנישט? — האָט דער פּילאַטעליסט מיט פאַראַכטונג פאַרצויגן די ליפּן — איר האָט נאָך מיט אים אַ מאַגע־אומאַסע? איך האָב שוין לאַנג איבערגעריסן מיט אים אלע באַציונגען.

איך לויף פּון אונדזער געשפּרעך האָב איך אַנגערופּן דאָ איין נאָמען, דאָ אַ צווייטן. אלץ מענטשן פּון אונדזער שטאַט, מענטשן, מיט וועלכע ס'פאַרבינדן אונדז ביידן געמיינזאַמע אינטערעסן, מענטשן, מיט וועלכע מיר ביידע באַגעגענען זיך אָפּט אַף סימכעס, אַף לעווייעס... און באַ יעדן אַנגערופּענעם נאָמען האָט דער קאַלעקציאָנער זיך אַ קרים געטאַן און אַרויסגעזיט צווישן די צייַן:

— מיט דעם אויסוואַרף רעד איך ניט!

— שוין צוויי יאָר ווי איך גיב דעם לינדאַק ניט די האַנט!

— דער לעקיש איז פאַר מיר ביכלאַל אַ פּוסט אָרט...

ווען כ'בין שפּעטער, נאָכן אַנהערן זיך אַ היפשע פּאַרציע גאַליקע און ביטלדיקע אַפּרופּן, אַרויס פּון דער שטוב, האָב איך געטראַכט וועגן דעם, אַז ס'איז אוואַדע גוט זיך אינצושאַפּן פּריינט צווישן מענטשן פּון ווייטע מעקוימעס און זיך ווישן מיט זיי מיט יעדידע־בריוולעך. אָבער מע דאַרף אויך ניט פאַרגעסן, אַז אין דער שכינעסדיקער גאַס וווינען מענטשן, וואָס זיינען עפּשער אויך ניט ערגער פּון יענע.

פרוכטביימער

אין א זוניקן טאָג פון שעפעדיקן הארבסט זינען מיר זאלבעצווייט מיט א פריינט אוועקגעגאנגען צוגאסט צו א באקאנטן גערטנער אין פרוכט־סאָד. מיר האָבן לאנג שפאצירט איבער די אלייען און געהאט האנאָע צווענדיק, ווי די ביימער ארום בייגן זיך אונטער דער מאסע פון די צייטיקע פיירעס, און אונדז איז פאָרגעקומען, ווי זיי וואַלטן זיך בעטן, מיזאַל אזוי געשמאק זיך אריינבייסן אין זיי, או די זאפטן זאָלן ריינען. נו, מאַלט אייך, אז מיר האָבן זיך ניט שטארק געלאָזט בעטן.

— ווייסט איר, וואָס מיר איז איינגעפאלן באם געניסן די פיירעס? — האָב איך געזאָגט צו מיניע באגלייטער, ווען מיר האָבן זיך שוין צו זעט אַנגענאשט — ס'איז גוט, וואָס די פרוכטביימער האָבן א קורצן זיקאַרן? ביידע האָבן מיר אַנגעקוקט פארכידעשט:

— א קורצן זיקאַרן?.. די ביימער?..

— יאָ, א קורצן זיקאַרן. זאָגט אליין — ס'איז דאָך קוים א יאָר אריבער, ווי מ'האָט זיי געשטעלט בעדיל־האדאל, אויסגעטאָן נאקעט, און זיי האָבן שוין אין דעם פארגעסן, און מיט א מאַדנער זאָרגלאַזיקייט פונדאָסניי זיך צעבליט, ווידער געלאָזט אופקוועלן אין זיך זאפטן און שוין געבאַרן א נייעם דאָר פיירעס! נו, איז דאָס ניט קיין קורצער זיקאַרן? איז דאָס ניט... — האָסט א טאָעס! — האָט מיין פריינט מיך איבערגעשלאָגן — זיי פארמאָגן דאפקע א גוטן זיקאַרן, די פרוכטביימער. זיי בליען אוף פונדאָסניי טאקע דערפאר, ווייל זיי געדענקען פון די פריערדיקע יאָרן די פרייד פון טראָגן אף זיך פיירעס, פון לאָזן זיי אויסריפן, פון פילן זייער זיסע שווערקייט! און וואָס פארא באטרעף האָבן אין פארגלייך מיט אָט די ליכטיקע זיכרוינעס יענע שאַטנדיקע?..

— מיר דאכט זיך, אז ביידע זייט איר ניט גערעכט! — האָט דער גערטנער נאָכן אויסהערן אונדז געזאָגט — ניט דערפאר בליט דער בוימ, ווייל ער האָט א קורצן זיקאַרן און פארגעסט, און ניט צוליב דעם בליט ער, וואָס ער האָט א גוטן זיקאַרן און געדענקט. ער בליט דערפאר, ווייל ער לעבט, און לעבן הייסט — קעסיידער זיך באנייען, קעסיידער ברענגען זאפטיקע פיירעס, קעסיידער זיי פארטיילן מיט אן אָפן הארץ און מיט א ברייטער האנט!

א בייזער הונט

מיט הארצקלאפעניש עפן איך דאָס טויערל אין א שיינעם געצאצקעטן פארקאן, וואָס צוימט ארום א געדיכט־באבלעטערטן סאָד. מיט הארצקלאַפֿעניש — ווייל באַם אריינגאַנג הענגט א שילדל „א בייזער הונט“... איך פארשטשמעמע די ציין און שפאן אָן מיין גאַנצן מוט אין דערווארטונג פון דעם צעווילדעוועטן שוימער, וואָס וועט דאָ באלד ארופאלן אף מיר. אָבער אַנשטאַט דעם ביזן הונט לויפט מיר ארויס אנטקעגן א באשע־פעניש, וואָס דרייט גוטוויליק מיטן וויידל, הייבט אָף אף מיר א פאָר האכנאָעדיקע אויגן, רייבט זיך מילד פרייכנדיק ארום מינע פיס, ווי בעטנדיק ראכמים, איך זאָל גאָר אים קיין ביזן ניט טאָן.

„אַט אזא בייזער קעלעו ביסטו דאָס?“ טראכט איך און גלעט דעם רוקן פונעם אונטערטעניקן פירפייסיקן. „נעבעך אויסגעטראכט א בילבל אף דיר...“

מיטאַמאַל קומט ארויס פון הינטער די ביימער א מענטש. דער באלעבאָס. און איידער איך באווייזן נאָך צו זאָגן גוטמאָרגן — פאלט ער שוין ארוף אף מיר מיט דער גאַנצער טאקיפעס פון אן אומבאַגרענעצטן זעלבסט־הערשער. וויאזוי דערוועג איך זיך עס קומען אהער אומגעבעטן. וואָס האָב איך דאָ פארלאָרן? איך זאָל זיך טייקעף אָפּטראָגן פונדאנען. מיין גליק איז, וואָס דער הונט איז נאָך א יונגער, אַניט וואָלט ער מיך שוין אויסגעלערנט ניט צו קריכן אין פרעמדע סעדער... און דאָ נעמט אויך דער הונט אונטערבילן מיט א יונג, פיסקעוואטן קעלכל. ער פארשטייט, אז וויבאלד דער באלעבאָס שרייט, דארף מען אויך עפעס טאָן...

ארויסגעגאַנגען פון דער קאַליטקע, האָב איך נאָכאַמאַל אָנגעקוקט דעם שיינעם פארקאן, דאָס שילדל מיט דער אופשריפט „א בייזער הונט“ און דערביי זיך געפרעגט: ווער איז דאָ אייגנטלעך געווען דער בייזער הונט?

אמאָל איז געווען

זיי זיינען געזעסן, די אלטיטשקע, בא א גלעזל טיי און האָבן, פינטלענ-
דיק מיט די טרערנדיקע אויגן און אונטערזיפצנדיק, אָן אופהער געטאדלט
דעם היינט און געזונגען לויב-לידער דעם אמאָל.
— אין אונדזערע צייטן... — האָבן אָנציינערדיקע מיילער געטיינעט, —
אין אונדזערע צייטן... איז אלץ געווען אנדערש... קיין פארגלייך ניט מיטן
היינט...

אָן א זייט איז געזעסן איינער, אויך אן עלטערער מענטש, ער האָט
זיך צוגעהערט צום וואָרטשענדיקן שמועס, און אין זיינע נאָך ניט אויסגע-
לאָשענע, קימאט יוגנטלעכע אויגן האָט זיך צעצונדן א פלעמל פון כויעק.
ער האָט מיטאמאָל אויסגערופן:
— איר זייט גערעכט, און נאָך א מין גערעכט! אָט וועל איך אפך
אויך עפעס דערציילן...
אלעמענס פענעמער האָבן זיך געווענדט צו אים, און ער האָט אָנגע-
הויבן:

— אָט איר זאָגט: די היינטיקע יוגנט איז אן אנדערע... די פראָדוקטן
זיינען אנדערע, די וועטערן אפילע זיינען אנדערע... אָבער איר האָט ניט
דערמאָנט די היינטיקע באלמעלאַכעס. קאָן מען דען די היינטיקע באלמע-
לאַכעס צוגלייכן צו די אמאָליקע? בעשום-אויפן ניט! איך געדענק, איך
פלעג אריינגיין צו א פאריקמאכער — פלעגט ער מיך שטענדיק אזוי עלע-
גאנט ארומשערן און פארקעמען, ס'איז מאמעש געווען א פארגעניגן! און
היינט — בא וויפל פאריקמאכערס איך בין שוין ניט אויסגעווען —
קיינער קאָן מיך ניט ארומשערן און פארקעמען ווי געהעריק... פארטאטשעס
זיינען זיי, די היינטיקע, ניט קיין באַלמעלאַכעס! ניין — האָט ער טרויער-
ריק פארענדיקט, — זיי טויגן ניט, די היינטיקע צייטן, זיי טויגן ניט...

ווי פון זיך אליין האָבן אלעמענס בליקן זיך א גליטש געטאָן איבער
זיין קאָפּ, מיסטאמע קעדיי זיך צו איבערציגן, ווי די היינטיקע באלמע-
לאַכעס פארטאטשעווען, און דאָ האָבן אלע דערזען, ווי עס בלישטשעט
אונטער דער עלעקטרישער שיין זיין הויל-נאקעטער קאָפּ ווי אן אָפּגעשיילט
איי. דעמלט האָבן אייניקע ביגניווע אונטערגעשמייכלט, אנדערע האָבן א
פארשעמט הוסטעלע געגעבן. אלע האָבן זיך געפילט אין פארלעגנהייט.
אף א ווילע איז געוואָרן שטיל. נאָכדעם האָט מען גענומען ריידן וועגן
פארשידענע זאכן. אָבער צו דער טעמע „אמאָל איז געווען“ האָט מען
זיך שוין מער ניט צוריקגעקערט.

באפרוכפערונג

שוואלבן פליען נידעריק. קעץ לעקן גראָז. בא אלטע לייט ברעכן די ביינער. דער רעגן הענגט שוין אף מישקוילעס. און אָט פאלן די ערשטע האמעטנע טראָפנס. באלד טוט א פלייץ פון די הייכן א מאבל און פארוויקלט אלץ ארום אין שלייער פון פריש-מעכניע-דיקע גערוישן און פון האַניק-רייכעס.

דאָס האָבן די אומדערמידלעכע וואַגלער, די פון ווייטן אָנגעטראָגענע כמארעס, שעפעדיק אויסגעלאָדן זייער בראַכע איבער דער צעלעכצטער ערד. און זי, די באַגליקטע, ווייסט, אז אונטער דער פּרינגיביקייט פון די כמארעס, וואָס האָבן לאנג געוואנדערט, האָבן אינגעזאפט אין זיך די לינדנשאפטלעכע אויסאַטעמונג פון יאמען און געקומען אהער שווער-בא-לאָדענע, וועלן אירע זאפטן זיך צעשפילן און פאנאנדערבליען. ווייל באפרוכפערונג קאָן ברענגען נאָר דער, ווער ס'האַט אריינגענומען אין זיך די זיסקייט און די ביטערקייט פון א וועלט און איז גרייט יעדע רעגע ברייטהארציק צו פארטיילן די אויצרעס, מיט וועלכע א לעבן האָט אים באשאַנקען.

דער מענטש אין קאמבינעזאן

נישט דורך קיין מילכאמע־טראנשיי איז די גאס צעבראכן און צעריעט. דאָ ציט זיך א פרידלעכער פילקילאָמעטערדיקער קאנאל אף אריינצונעמען אין זיך א טרויב, דורך וועלכער עס וועט דערלאנגט ווערן גאז פון דער ווארעם־צענטראלע. און ביז די טרויב וועט איינגעגראָבן ווערן, ליגן אפן ראַנד קאנאל אָנגעקייקלט איינער אפן אנדערן אירע באזונדערע טיילן און האלטן אופגעריסן קיילעכדיקע מיזלער, ווי אין א גרויסן גענעץ. מיסטאמע איז זיי שטארק לאנגווייליק זיך צו וואלגערן אין פוסט־און־פאס...

— אונדז איז אומעטיק... — קלאָגן זיך די אָפגעזונדערטע טיילן פון דער טרויב — פארוואָס טרייבט מען אין אונדז ניט אריין דעם באלעבנדיקן שטראָם! מיר לעכצן דאָך שוין צו דערשפירן אין זיך זיין אימפעטיקן, שטורמישן געלויף...

זיי ווייסן ניט, די גלידער פון דער טרויב, אז פארן אריינלאָזן אין זיי דעם גאז־שטראָם, מוזן נאָך זייערע לעפצן צוגעהעפט ווערן איינער צום אנדערן. אז ערשט נאָך דעם, ווי דער שווייסער וועט מיטן ברויזיקן, פונד־קענשפריצנדיקן אפאראט אין זיין קלעמיקער האַרעפאשנער האנט זיי צוזאמענשמעלצן און צונויפגיסן אין איין קרעפטיק ליב — ערשט דעמלט וועלן זיי בעקויעך זיין אריינצונעמען אין זיך דעם מעכטיקן גאז־שטראָם, אים פאנאנדערצוטראָגן. ווייל נאָר ער, דער מענטש אין קאמבינעזאָן, פארמאָגט די ווונדערלעכע קראפט אף דורכצופירן די וויכטיקסטע שליכעס אין לעבן: צונויפצושמעלצן יעכידים אין א געזונטן, מאסיוון קלאל, זיי באהעפטן איינעם מיטן אנדערן פאר א פרוכטבארן צוזאמענלעבן און צוזאמענשאפן.

פאַרשטאַט-קינדער

די צעשויבערטע פאַרשטאַט איז שטענדיק טעמפּעראַמענטפולער און היציקער פון דעם צוגעלעטן צענטער-שטאַט. איך געדענק, ווי לאַנגווייליק מיר איז אלעמאַל געווען, ווען די מאמע פלעגט מיך ארויספירן אף א שפאציר פון אונדזערע הינטערגעסלעך אין שטאַט אריין. דאָרט, אין די „לייטישע“ גאַסן, זיינען מיר דערווידער געווען די אלע קינדער, וואָס זיינען אזוי סטאַטעטשנע געגאַנגען באַ דער זייט פון זייערע מאמעס און באַנעס. ווען מײַן מאמע איז ניט דערביי — פאל איך ארוף אף אַט אזא פאַרשויןדל, צעשויבער זײַן צוגעלעקטע פאַרקעמונג, צעקנייטש זײַן גע-פרעסטן מאַטראַסן-קאַסטיומל, קנעט אריין אין שטויב זײַנע גלאַנציקע שטיוועלעך. אַט וואָלט איך זיך דאָס דעמלט מעכניצע געווען!

— קום, מאמע, קום שוין אהיים! — האָב איך זי געצופט באַם אַרבֿל — דאָ איז דאָך אזוי אומעטיק!

— נו יאָ, — האָט די מאמע געזאָגט צו זיך — פאַרבענקט זיך נאָך די כאַוויירי, נאָך די קאַזיקס און די וועלפּקעס... ווי מיט אַ מאַגענט צייט אים צו זײַ.

יאָ, דורך מײַן גאַנצער פאַרשטאַט-קינדהייט האָט מיך געצויגן צו זײַ, צו די קאַזיקס און די וועלפּקעס. פון זייערע ברענענדיקע אייגלעך האָט שטענדיק ארויסגעקוקט דער הונגער, זייערע נעזלעך זיינען שטענדיק צעדראַפּעט געווען ביז בלוט, זייערע באַרוועסע פּיסלעך — באַדעקט מיט ווינדן און בײַלן... דערפאַר אָבער האָט זײַ קיין זאך אין דער וועלט ניט אָפּגעשראַקן, אלעמאַל האָבן זײַ זיך אײַנגעשטעלט פאַר שוואַכע און באַאוולטע. קאָן איך דען פאַרגעסן, ווי דרייַסט קאַזיק האָט זיך געוואָרפן אפן גראָבן גאַראַדאָווי, בייַס יענער האָט אַ בריק געטאָן און צעשטאָן באַ דער אלטער דוויירען דעם קויש באַב, מיט וועלכע זי האָט געהאַנדלט אָן אַ פאַטענט? אָדער ווי וועלפּקע האָט צעדראַפּעט דעם פּאַנעם באַ אַ שפּיק, וואָס האָט זיך געיאָגט נאָך מינע דער זאַקנשטריקערן? אָדער ווי זײַ ביידיע האָבן פון אַ באַהעלטעניש מיט קונציקע קאַטאַפּולקע-שאַסן צעמאַזיקט די נײַע געזעלן, וואָס ליפּע דער בעקער האָט אַראַפּגעבראַכט אף צו פאַרבייטן זײַנע שטריקנדיקע אַרבעטער?..

זײַ האָבן ניט געקאַנט צווען קיין אוולעס, די קאַזיקס מיט די וועלפּקעס שוין קליינערהייט, און ווען איך האָב מיט יאָרן שפּעטער שוין פון דעם אַרבעטער וועלפּקען געהערט: „עס מעג מיר מײַן לעבן קאַסטן, אָבער ניקאַ-ליקע וועט קיין קייסער ניט זײַן!“ האָב איך געוואַסט, אז מיט דעם זעלביקן

ברען, מיט וועלכן ער האָט יינגלווייז זיך געשלאָגן מיט קאַלערליי פּאַר־
שויןען, וועט ער אויך איצט זיך אריינװארפן אין דעם ניט־גלייכן קאַמף
מיט אָט דעם „ניקאַליקען“.

און ער האָט זיך אריינגעװאַרפן — און האָט געזיגט!
אָט אזוי זיינען זיי דורכגעגאַנגען דורכן לעבן, די אַרעמע, הונגעריקע,
אַבער שטענדיק מונטערע און מוטיקע פּאַרשטאַט־קינדער, אָט די קאזיקס
און די װעלפּקעס, די קינדער פון די הינטערגעסלעך מיטן צוגעשארפטן
געפיל פאַר יוישער, מיט דער ברױזנדיקער סינע צו באַליידיקער, מיט דער
פאַראכטונג צו גלייכגילט און גלייכגילטיקע. זיי האָבן אלעמאַל זיך גע־
װאַרפן אין ניט־גלייכן געראנגל — און אלעמאַל געזיגט. װייל פּייערדיקער
טעמפּעראמענט, געפּאַרט מיט ליידנשאפטלעכן שטרעבן צו גערעכטיקייט,
האַלט שטענדיק אָפּ ניצכױנעס אפּילע אין דעם אומגלייכסטן קאַמף.

אכטונג, געפאר!

איך שטיי אף א קרייצונג פון גאסן און קוק זיך צו, ווי פלינקע לימוזי-
נען, פרייכנדיקע אוטאָבוסן, האמעטנע לאסט־אוטאָס און טראַלייבוסן טראָגן
זיך אין גרויס פארטאָנענקייט אף אלע זייטן. אָפטמאָל קנוילן זיי זיך
צונויף אין איין געדיכטן פלאַנטער און דעמלט דאכט זיך, אז א צוואמענ-
שטויס איז אומפארמיידלעך.

אָבער מיטאמאָל בלייבן אלע שטיין, ווי צוגעשמידט. דאָס האָט דער
סוועטאָפּאַר מיט זיין רויטן אייגל זיי צוגענאָגלט צום אָרט... אלץ ארום
ווערט רויק, זיכער. קיין בייז קאָן ניט געשען. קיין סאקאָנע לאַקערט מער
ניט.

און אין אַט דער אריינגעטראַטענער אומבאוועגלעכקייט קומט מיר אוף
א געדאנק וועגן דעם, ווי ס'וואָלט אויסגעזען, ווען אף אונדזערע מענטש-
לעכע קרייצוועגן וואָלטן אויך אויסגעשטעלט געווען אזעלכע סעמפאָרן,
און ווען פאר יעדער מעגלעכער סאקאָנע וואָלט זיך אויך אָנגעצונדן א
רויט פייערל און געוואָרנט: אכטונג, געפאר! אָפשטעלן זיך! דעמלט וואָלטן
דאָך געוויס א סאך געפארן אויסגעמיטן געוואָרן, און פיל מענטשן, אָנשטאָט
זיך ארויסצולאָזן דער סאקאָנע אנטקעגן, וואָלטן געבליבן זיצן און ווארטן...
דאָ האָט דאָס רויטע אייגל פארביטן א געלע שייך, נאָכדעם האָט א
פינטל געטאָן א גריין, רויק ליכט. די מאשינעס האָבן זיך א ריס געטאָן פון
אָרט, און באגלייטנדיק מיט די אויגן זייער פלינקע ריי, ווי זי גליטשט זיך
זאָרגלאָז איבערן גלייכן, געפארלאָזן וועג, וואָס דער גרינער סיגנאל האָט
פאר זיי געעפנט, טראכט איך, אז פונדעסטוועגן... וואָס ס'איז גוט פאר די
מאשינעס, איז פארן מענטשן ניט צוגעפאסט. איז דאָך דאָס לעבן פונעם
מענטשן פול און רייך טאקע אדאנק דעם, וואָס ער יאָגט מיט אימפעט אלץ
פאָרויס און שטעלט זיך ניט אָפּ פאר קיין לויערנדיקע סאקאָנעס, קעמפט
און דערגרייכט. וואָס עס זאָל דעם מענטשן ניט דערווארטן אף די קרייצ-
וועגן — פאָרויס, שטענדיק פאָרויס! אזא איז דער געבאָט פון אונדזער
לעבן און פון אונדזער צייט.

הענטשקעס

אז ס'איז געקומען דער ווינטער און די הענט האָבן מיר אָנגעהויבן פֿרירן, האָב איך זיך איינגעשאפט א פּאָר הענטשקעס. גוט צוגעפּאסטע לעדערנע הענטשקעס אף א פעלצענעם אונטערשלאק. זיי זיינען מיר געזעסן אף די הענט, ווי אויסגעגאָסן, און יעדער פינגער איז ווי א צעבאלעוועט בעניאָכידל געלעגן אויסגעבעט אין זיין נעסט. ניט ווייניק האָב איך זיך געגרייסט מיט מיינע הענטשקעס.

אָבער לאַנג איז מיר ניט באשערט געווען זיך צו פֿרייען. ווייל ווען איך בין, אן אויסגעפּוצטער אין אַט דער לעדערן־פעלצענער פּראַכט, ארויס אין גאס — האָב איך דערפֿילט מיינע פינגער פֿרירן א שרעק! די קעלט האָט זיך איינגעגעסן אין זיי נאָך ווייטעקדיקער ווי אין יענע צייטן, ווען איך בין געגאנגען גאָר אָן הענטשקעס. נאָר כּוועל דאָך ניט נעמען און זיך מוידע זיין, אז אין אזעלכע עלעגאנטע הענטשקעס, אף וועלכע גאָט און לייט מעגן מעקאנע זיין, איז מיר פּאָשעט קאלט! האָב איך געליטן און געשוויגן.

ווי לאַנג אָבער קאָן מען לייַדן צוליב א פּאָר הענטשקעס? האָב איך זיי ספּאָקאָלסאָף דאָך אופּגעהערט טראָגן און באשלאָסן בעסער צו גיין מיט בלויוזע הענט.

נאָר גיין אין די קעלטן מיט בלויוזע הענט איז דאָך אויך ניט קיין פּלאַן. האָב איך באשטימט ווייטער זיך איינשאפּן הענטשקעס. איצט אָבער זיך שוין מער ניט יאָגן נאָך פינגער־הענטשקעס. איצט בין איך שוין אן אויסגעלערנטער און ווייס וואָס פּאָרא הענטשקעס כּ'באדארף! בין איך אוועק און זיך איינגעקויפט א פּאָר פּאָשעטע פּויסט־הענטשקעס, און ווי איך האָב זיי נאָר אָנגעטאָן — איז מיר טאקע ווארעם געוואָרן אין די הענט. ווייל אין זיי, אין די פּויסט־הענטשקעס, זיינען מיינע פינגער מער ניט געווען אָפּגעטיילט איינער פּונעם אנדערן, האָבן ניט איבערגעלאָזן איינער דעם אנדערן אף העפּקער. איצט האָבן זיי מיט געמיינזאמע קויכעס זיך אנטקעגנגעשטעלט דעם פּראָסט און ווינט.

אפּאָנעם, אז פינגער, אזוי ווי מענטשן, קאָנען בייקומען שוועריקייטן נאָר דעמלט, ווען זיי האלטן זיך אלע צוזאמען און העלפּן איינער דעם אנדערן.

די גאלדענע טויב

קעדיי ניט פארבלענדט צו ווערן פון דער שעפע גינגאלד, וואָס גיט זיך פון הימל, האלט איך די האנט ווי א דעכל איבער די אויגן און מיט א פארהויבענעם קאָפּ קוק איך, ווי אין דער לויטערער ראכוועס קרייזן ארום טויבן. ניט אלע פליען זיי אף דער גלייכער הייך און דאָסראָו שוועבן נידעריק, זיי האָבן מוירע שטארק אָפצורייסן זיך פון דער ערד, וווּ עס ליגן שטענדיק צעוואָרפן זעטיקע ברעקלעך... איין טויב אָבער איז דרייסט. זי טוט זיך א באַפרייטן ריס פאָרויס און פליט ארוף הויך־הויך, דער זון אנטקעגן, און באלד זע איך זי שוין א בלישטשענדיקע, אינגאנצן אן אָפגעטונקענע אין ליכט און גלאַנץ.

א יונגעלע, וואָס שטייט באַ מיין זייט און קוקט א פארגאפטער אין דער הייך, טוט מיך האַסטיק א שטארקן צופ באַם אַרבל.

— אַי, זעט נאָרו! — פארגייט ער זיך אין היספּיילעס — זעט נאָרו! די פליגעלען פון דער טויב זיינען דאָך אינגאנצן פון גאלד! — א ווילע קלערט ער און גיט נאָכדעם צו — זאָגט מיר... וועט זי באלד אופהערן פליען?

— וואָסי? — ווונדער איך זיך — דיר געפעלט ניט, ווי זי פליט?

— נאָך אַ מיין געפעלן! אָבער — און דאָ שפּרינגט ער אונטער אומגע־דולדיק — אָבער איך וויל, זי זאָל שוין זיין אונטן! איך וויל, אז אָט דאָ, דערביי באַ אונדו, זאָל אַרומשפּאַצירן א גאלדענע טויב! אָט וועט זיין וואָס צו זען... — גיט ער צו פארכאַלעמט.

— אזוי־אזוי... נו, באלד וועסטו טאקע זען די טויב אָט דאָ. אָבער — און איך עפן אים די אויגן אף דער טרויעריקער וואָר — ווען זי וועט זיך אַראָפּלאָזן אף דער ערד, וועט זי שוין מער ניט זיין קיין גאלדענע — זי וועט ווייטער זיין ברוין, אָדער בלאָ, אָדער גראָ, אזוי ווי אלע אנדערע טויבן...

— דאָס קאָן ניט זיין! — רופט ער אויס — זי איז דאָך פון גאלד, איז ווי קאָן זי ווערן אזוי ווי דיי־אָ? — און אַנווייזנדיק מיט גרינגשעצונג אף די טויבן, וואָס דרייען זיך ארום אונדו און פיקן קערנדלעך, פאָרענדיקט ער מיט קינדישער אַקשאָנעס — ס'קאָן ניט זיין!

— זי דארף דאָס גאַרניט ווערן, קינד — זי איז דאָס שוין! זי איז ניט אנדערש פון אלע אנדערע טויבן, און א גאלדענע איז זי נאָר דערפאַר, ווייל זי פליט הויך!

און איך גיב אים צו פארשטיין, אז איטלעכע פון די טויבן, וואָס מיר זעען דאָ, קאָן אויך אזוי ווי יענע, ווערן אַ גאַלדענע. עס דארף נאָר קומען איר צייט...

— און ווען קומט איר צייט? — פּרעגט דאָס יינגעלע נייגעריק.
— איר צייט קומט דעמלט — פארענדיק איך דעם דאָזיקן קינדישן און צוגלייך אזוי ערנסטן שמועס — ווען זי נעמט זיך אָן מיט דרייסטקייט און טוט אַ פּלי הויך-הויך... דעמלט דערפרייט זיך מיט איר די זון און שיקט איר אנטקעגן טויזנטער שטראלן, וואָס פארוויקלען אירע פליגלען אין גינגאַלד און פארוואנדלען זי אין דער גאַלדענער טויב פון פּאַנטאזיע.

צו שפעט

ער איז געשטאנען אפן ראנד פּעראָן, געהאלטן צוגעדריקט צום האַרצן דעם הוט, און זינע גראָווע צעפּאטלטע האָר זיינען געפּלויגן אפן ווינט. ער האָט נאָכגעקוקט דעם צוג, וואָס איז אַקאַרשט אָפּגעגאַנגען, און געמורמלט פאַרביטערט:

— פאַרוואָס? פאַרוואָס האָב איך אזוי ניט געזאָגט?.. פאַרוואָס וועגן דעם ניט גערעדט?.. נו יאָ... — ער האָט שווער אָפּגעזיפּצט — פאַרוואָס... ווי שטענדיק, פאַרוואָס...

— איר האָט פאַרוואָס דעם צוג? — האָב איך מיטפּילנדיק געפּרעגט.
— ניין... אייגנטלעך, יאָ... — און צוטרוילעך צוגעגעבן — כ'האַב, פאַרשטייט איר, באַגלייט א נאָענטן מענטשן. פאַרן געזעגענען האָבן מיר זיך אויסגערעדט... אָבער איצט זע איך איין, אז איך האָב ניט געזאָגט אלץ, וואָס מע דאַרף. כ'האַב ניט דערזאָגט... ניט דערזאָגט...
— און געכאַפט האָט איר זיך דאָס נאָך דעם, ווי דער צוג איז אָפּגע- פאַרן?

— יאָ... — האָט ער געענטפּערט שטיל, און זינע אויגן האָבן פּייכט אופּגעגלאַנצט — און אלעמאָל איז מיט מיר אזוי... אלעמאָל...
און איז אוועק מיט שלעפּנדיקע, דערשלאַגענע טריט.
איך האָב נאָכגעקוקט זיין איינגעהויקערטע פיגור און געטראַכט וועגן דעם, ווי גרויס ס'מוז זיין די פּיין פון טראָגן אַף זיך די לאַסט פון ניט- דערזאָגטקייט. באַזונדערס, ווען מ'זעט דאָס איין צו שפעט. נאָך דעם, ווי דער צוג איז שוין אָפּגעגאַנגען.

„פעטערל“

עמעצער שטייגט אריין אין טראמוויי. ער זעט דארטן א באקאנטן, באגריסט זיך מיט אים און זעצט זיך צו אפן פרייען ארט בא זיין זייט.
— איך זע — זאגט אין א וויילע ארום דער געקומענער מיט א דונער-דיקן קאָל — איר זיצט און שמיכלט... ווי ס'שניינט, זייט איר מיט עפעס שטארק צופרידן?

— יאָ — ענטפערט יענער מיט א מילדער, פארקלערטער שטים — און ווייסט איר, מיט וואָס? איך האָב זיך דערמאָנט, ווי אין גאס האָט היינט א צופעליקער מענטש מיך אָנגערופן „פעטערל“...

— דאָס אלץ? — איז יענער אנטוישט און גיט צו מיט א שטיקל כוין זעק — זייט איר דאָך דער עמעסער פאנטאזיאַר!

— עפשער זענט איר גערעכט... — גיט צו דער ערשטער — אָבער אזוי איז שוין יעדעס מאָל, בייס א פרעמדער מענטש רופט מיך אָן מיט אזא ווארעמען מישפּאַכע-נאַמען „פעטערל“, „פּאַטערל“, „ברודערקע“ — דוכט זיך מיר, אז מיר זיינען מיט אים איין מישפּאַכע, און כ'באקום כיישעק פעסט צו דריקן זיין האנט און הארציק זיך אויסשמועסן מיט אים, טאקע ווי מיט א קאַרעוו...

— אָבער צי ווייסט איר, נאיווער מענטש — רופט אויס זיין מיטשמוע-סער — אז דער יעניקער, וואָס האָט אייך אָנגערופן מיט דעם פאר אייך אזוי ליבן נאַמען, האָט מיט דעם זעלביקן נאַמען אָנגערופן עפשער נאָך א צענדליק מענטשן?

דער נאיווער מענטש לאָזט זיך אָבער ניט אָפּפאטשן די פליגלען.
— איז נאָך בעסער — זאָגט ער מיט פעסטער איבערצייגונג — הייסט עס, אז נאָך א צענדליק מענטשן איז ווארעם געוואָרן אפן הארצן...
זיין שאַכן טוט זיך א פאטש אין קני און רופט אויס מיט א געלעכטער:
— נו, זייט איר א פאנטאזיאַר! שוין איינמאל א פאנטאזיאַר! אָבער וואָס זאָל איך אייך זאָגן — דאָ ווערט זיין שטים, אף וויפל עס לאָזט זיך, נאָך ווייכער און הארציקער — קאַלזמאן עס זיינען פאראן צווישן אונדז אזעלכע פאנטאזיאַרן — איז טאקע ווארעמער צו לעבן אף דער וועלט... ברודערקע!

„אז פונקען זאלן פליען!“

ביז שפעטער שאַ בין איך געזעסן און געארבעט. דער בארג פארשריי-
בענע פאפירן איז זיך שטארק פאנאנדערגעוואקסן, אָבער עס האָט זיך אליין
ניט באקומען דאָס, וואָס נייטיק. צום סאָף, זעענדיק, אז היינט וועט זיך מיר
גאַרנישט ניט איינגעבן, האָב איך, אן אויסגעמאטערטער און אומצופרידע-
נער, זיך צוגעלייגט און א צייט לאנג זיך נאָך געהוידעט אפן גרענעץ
צווישן ביטערן וואך זיין און שווערן איינשלאָפן.

...מיטאמאָל האָט זיך צו מיר דערטראָגן א הילכיקער אויסרוף: „שלייפן!“
און צוזאמען דערמיט האָט אין אָפענעם פענצטער, בא וועלכן איך בין גע-
שלאָפן, זיך באוויזן (איך ווייס ניט וויאזוי, כוויין דאָך אפן זעקסטן שטאַק!)
עמעצער מיט א ווייסער באָרד און מיט א רעדערדיקן ווארשטאט אף דער
פלייצע, און אריינגעשריען אין שטוב אריין:

— פאראן בא אייך מעסערס, שערן, העק צו שליפן?

— מעסערס, שערן... — האָב איך אווטאָמאטיש אים נאָכגעקרימט,
בארויגעז אף דער שטערונג, און מיטאמאָל א פרעג געטאָן מיט כויעק: —
פעטער, און געדאנקען שליפט איר?

ער האָט מיך ערנסט אָנגעקוקט און געענטפערט:

— געדאנקען, מיין פריינט, טאָרן ניט ווערן טעמפ. זיי מוזן שטענדיק
זיין שארף און בליציק, ווי מעסערס... טרעפט אָבער אמאָל, אז זיי ווערן
ארוםגעוואקסן מיט א טעמפיקיט פון ווערטער — דארף מען דאָס אָן
ראכמאַנעס אראָפּשליפן פון זיי. אראָפּשליפן — פונקען זאלן פליען!

און אונטערפּינטלענדיק מיט אן אויג, איז ער פארשווינדן...

אופגעכאפט זיך פון שלאָף, האָב איך זיך א וואָרף געטאָן אפן ניט-
געלונגענעם קסאוויאד און אים גענומען שליפן, אז פונקען זיינען געפלוין.
כ'האָב אזוי לאנג געשניצט פון אים די ווערטער-טעמפיקיט, ביז פון דעם
גאנצן פאנאנדערגעוואקסענעם פאק פאפירן איז געבליבן בלויז איין זייטל.
בלויז איין זייטל — אָבער איז זי גענוג שארף?

א שטיין

ווען עס גייט א רעגן און פון דער ריננווע פלייצן אראפ שטראמען וואסער — פילט ער זיך גוט, דער שטיין, ער האט האנאָע, ביס פונויבן גיסט זיך אף אים א שטראָם, ווען ארום אים קאָכט און ברויזט, און ער באַדט זיך אין פרישקייט און גלאַנץ. זיינע ליידן הייבן זיך אָן שפעטער, נאָך דעם ווי דער רעגן שטראָמט שוין אָפּ און פון דער דאָררינווע נעמט קאפען אף זיין שאַרבן. דעמלט, ווען די גודנע רעגן-טראָפנס, וואָס האָבן אין מעשעך פון יאָרן שוין באוויזן אויסצולעכערן אין אים א גריבעלע, נעמען דרעלן זיין מויעך.

און ווען איך זע, ווי פון צייט צו צייט טריפט אראָפּ א טראָפן פון דער ריננווע און בויערט זיך מיט ווייטעק אריין אין דעם שאַרבן פונעם שטיין — דאכט זיך מיר, אז אונטער יעדן טריף ציטערט דער שטיין אוף און עס דערגייט צו מיר זיין שטומע קלאַג:

„זאָלן זיי מיך פארטויבן, די שטורעמס! זאָלן זיי מיך פארכליבען, די פלייצרעגנס! דאָס אלץ קאָן איך פארטראָגן. גיט צום פארטראָגן אָבער איז די פאמעלעכע און גודנע פּיין, וואָס טריפט און דרעלט טאָג-איין, טאָג-אויס, יאָר-איין, יאָר-אויס...“

דאָס האַרץ זאָל ניט וויי טאָן

דאָ ניט לאַנג האָב איך זיך ערשט דערוואוסט, אז איך האָב אַ האַרץ. אז דאָרטן, אין דער לינקער זייט פון ברוסט־קאסטן, געפינט זיך אַ פלייש־זעקעלע די גרייס ווי אַ פויסט; א זעקעלע, וואָס וועגט דריי הונדערט גראַם, גיט זיבעציק שלאָג אין אַ מינוט און קאָן דערצו שטארק וויי טאָן. דער דאָקטער, וואָס האָט מיך צום ערשטן מאל אין לעבן איינגעהייליקט אין דער מיסטעריע פון קאמפער־איינשפריצונגען, האָט געוואָרנט:

— און פון איצט אָן — פאמעלעך גיין, שטיל ריידן... איר הערט?

הייסט עס, איך דארף אָנהייבן לעבן ווי אַ גאַרטן־שנעק, אָט ווי יענער מענטש, וועמען כ'באגען אָפטמאל אין סקווער, ווי ער גייט מיט געמאַסטענע טריטעלעך, אָנגעשפארט אין אַ שטעקן. און זעצט ער זיך צו — רעדט ער שטענדיק מיט די שכינים אָף דער באַנק בלויז וועגן זיין סטענאָקארדיע. וועגן דעם, ווי מע ווייסט ניט וואַזוי אים צו היילן, ווי ער פארשטייט מער פון די דאָקטוירים... פון זיינע ליפן פערלט אָן אופהער: „איך... מיר... מיך...“ ער איז אזוי פארטאָן מיט זיך, אז אפילע בייס ער טוט אַ באַס און מ'ווינטשט אים „צו־געזונט“, זאָגט ער אָנשטאַט אַ דאַנק: „יאָ, זאָל מיר טאַקע זיין צו־געזונט“...

צי שוין־זשע בין איך פון איצט אָן אויך פארמישפעט צו פירן אָט אזא קורצזיכטיק און לאַנגווייליק לעבן? צי שוין־זשע וועל איך אויך ארומ־גיין מיט אזעלכע פאמעלעכע טריטעלעך, ניט מיטהאלטן מער מיטן אימ־פעטיקן שפאָן פונעם ארומ? צי שוין־זשע... אוי!

מיין האַרץ דערלאַנגט מיטאַמאל אַ טיַאַַק. מיר איז קלאָר, וואָס דער ווייטעק באַטייט. ער איז ארויסגערופן דורך דער גרויליקער פאַרשטעלונג, אז איך קאָן נאָך אויך ווערן ענלעך צו יענעם פארשוין.

און עס בלייבט באַ מיר:

וואָס עס זאָל ניט זיין — דאָס פּייער פון האַרצן וועל איך ניט פאַר־לעשן! איך וועל בעשום־אויפן ניט דערלאָזן, אז די גליווערדיקע וואַכעדי־קייט זאָל פאַרפירן דעם הייסבלוטיקן שלאָג זיינעם! איך וויל, אז דאָס פלייש־בייטעלע אין מיין ברוסט, וואָס וועגט קוים דריי הונדערט גראַם, זאָל אַרניינעמען אין זיך די וואָג פון אַ וועלט מיט אירע פריידן און ליידן! איך וויל, אז יעדער איינער פון די זיבעציק שלאָגן פון מיין האַרץ זאָל מיך באַהעפטן מיט אַלדאָס שיינע און דערהויבענע, צוליב וואָס עס לוינט צו לעבן אונטער דער זון!

אופגעהוויבענע אויגן

אָפֿט באַגעגן איך יאטעלעך פֿון א דערבייזיקן קינדערגאַרטן גיין אפֿן שפּאַציר. פֿאַרוויזן קניקלען זיי זיך, אזוי ווי פֿילפֿאַרביקע פענכערלעך, האַלטן זיך באַ די פּוּכקע הענטלעך און פֿלאַפלען אָן א שיר. זיי רייזן וועגן אַלץ, וואָס זיי באַגעגענען אפֿן וועג. דאָסראָו אָבער דרייען זיך זייערע געשפּרעכען אַרום אַזעלכע זאַכן, וואָס זיי דערזעען באַם אופֿהייבן די אויגן אין דער הייך.

— גיב א קוק אָף דעם בערדיקן זיידעלע! — וויזט איינער אָן, און עטלעכע צענדליק צעשטיפּטע אייגעלעך טוען זיך א הייב אויבנצו און פֿאַרטוליען דעם אַלטיטשקן אין וואַרעמקייט: — אָט אזוי ווי דער זיידע־פּראָסט! אויך אזא פֿריילעכער, אזא גוטער...

— זע, אפֿן דאָך גייט אַרום א קוימענקערער! אָט אים איז גוט, ער זעט אזוי ווייט!

און עס טוען א פֿלאַטער נאָך אויבן צעשטראַלטע, בלויע, שוואַרצע, ברוינע, גרויע בליקן פֿון היספּילעס.

— יענער פֿלזער אין אַעראַפּלאַן זעט נאָך ווייטער! איכ'ל אויך זיין א פֿליער!

— קוק אָף דער וואַנט! ווי עס שפּרינגט אַרום דאָס זון־העזעלע! אָט לויף איך עס אָנכאַפֿן!

און אָט אזוי האַלטן זיי אַין איין קוקן. אין איין שלינגען אַלץ מיט די אויגן. אַלץ איז ניי פֿאַר זיי, פֿאַר די פֿריילעכע שטיפּערלעך. אַלץ וועקט זייער נייגער. אַלץ שפּייזט זייער פֿאַנטאַזיע. ניט דערפֿאַר, ווייל זיי זעען דאָס צום ערשטן מאַל — איטלעכן טאַג זעען זיי דאָך אַעראַפּלאַנען, און קוימענקערערס, און בערדיקע אַלטיטשקע — נאָר ווייל קעדיי דאָס צו דערזען, דאַרפֿן זיי אופֿהייבן די אויגן. און קוקט מען העכער פֿון זיך — זעט מען שטענדיק אויסטערלישע און ניט אַלטעגלעכע זאַכן, וואָס פֿאַר־ווינדערן און באַגייסטערן, זאַכן, וואָס באַפֿליגעלען די פֿאַנטאַזיע.

הייבט מען אָבער ניט אָף די אויגן — דערזעט מען ניט א סאך פֿון דעם, וואָס איז מעסוגל אַרויסצורופֿן היספּילעס און באַווינדערונג. אזוי געשעט טאַקע מיט פֿיל דערוואַקסענע, וועלכע הייבן זעלטן אָף זייערע בליקן, קעדיי דערזען עפעס איבער זיך. זיי האַלטן, אז העכער פֿון זיי איז קיין זאך נייטאָ.

וואָס א פּינטעלע באַטייט

מיט דער הילף פון קלעצעלעך, מיט אַנגעקלעפטע אף זיי באציפערטע פאפירלעך, האָט מײַן מוטער מיך געלערנט ליינען ציפערן.

— געדענק — האָט זי געזאָגט — א פאסיקל באַטייט אן איינס. א צוויי איז א קניקעלע אף א פיסל, וואָס גליטשט זיך אף א שליטעלע. און א דריי זעט אויס, ווי צוויי אָפגעביסענע בייגעלעך וואָלטן געלעגן איינער אפן אנדערן...

אלץ האָב איך באנומען גוט. אז ס'איז אָבער געקומען צום זעקס און צום ניין, איז מיר די זאך געוואָרן קאָשע.

— עפעס אזעלכע מאַדנע... — האָב איך ניט געקאָנט שאַלעם מאכן מיט זיי — דרייט זיך אזוינער אין ביידע זייטן און דו קאָנסט קיינמאָל ניט וויסן, וואָס ער איז — א זעקס, צי א ניין... ניט קיין ריכטיקע זיינען זיי!

— מע דארף נאָר אוועקשטעלן בא זייער זייט א פּינטעלע — האָט מיר די מאמע דערקלערט — דעמלט ווערן זיי ריכטיקע. א פּינטעלע בא דער זייט פון פיסל — איז א ניין. שטעלסט ווידער אוועק דאָס פּינטעלע בא דער זייט פונעם בייכל — האַסטו א זעקס.

דעמלט האָב איך גאָר גיך זיך אויסגעלערנט שטעלן די פּינטעלעך און אַנווייזן דעם זעקס און דעם ניין זייערע ערטער. איצט אָבער איז מיר דאָס שוין ניט אזוי לייכט. און ווי גייטיק ס'וואָלט אָפטמאָל געווען אוועק צושטעלן דעם געהעריקן פּינטעלע בא דער זייט פון עמעצן, וואָס איז ניט מער, ווי א זעקס, אָבער ער הייבט זיך ארויס מיט זיין בייכל נאָך אויבן און האלט, אז ער איז אַ גאַנצער ניין און אַן אנדער מאָל ווידער פאָדערט זיך שטארק אוועקצושטעלן א פּינטעלע בא דער זייט פון א ניין, וואָס ווערט פאָרגרעבט, דרייט זיך איבער מיטן קאָפּ אראָפּ און פאָרוואַנדלט זיך אין א זעקס מיט א בייכל.

אין טעאטער

ווען איך בין אלט געווען א יאָר אכט, האָט מיין עלטערע שוועסטער מיך צום ערשטן מאל גענומען אין טעאטער. דעם אונטערשייד צווישן לעבן און טעאטער האָב איך נאָך ניט געוויסט, און דעריבער בין איך זיכער געווען, אז אלץ וואָס דאָ קומט פאַר, פּאַסירט אָף אַן עמעס: אז די באַסמאַל-קע האָט טאַקע פאַרבלאַנדזשעט אין וואַלד; אז זי ווערט טאַקע דורכן בייזן מענטשן-פּרעסער אוועקגעשלעפט אין זיין הייל; אז די גוטע קאַרליקלעך ראַטעווען זי... כ'האַב דאָס אלץ איבערגעלעבט אפן שאַרפּסטן אויפן — אין געוויסע ערטער אפילע אופגעשפרונגען, געצופּט מינע שכינים באַ די אַרבל, און אין אַ באַזונדערס שפּאַנענדיקן מאַמענט, ווען דער מענטשן-פּרעסער האָט מיט אַ מוירעדיקן פּלאַקן געפּויקט אין טיר און די קאַרליק-לעך האָבן געציטערט פאַר שרעק, האָב איך ניט אויסגעהאַלטן און אַ געשריי געטאָן אפן גאַנצן זאַל:

— אוי, לאָזט אים נאָר ניט אַרײַן!

אַרום איז געוואָרן אַ טומל, מע האָט גענומען צישן פון אלע זייטן, און איינער אַ שאַכן האָט זיך צוגעבויגן צו מיר און שטיל געפּרעגט:
— יינגעלע, דו שרעקסט זיך שטאַרק פאַר דעם מענטשן-פּרעסער?
— ווי זאָל איך זיך ניט שרעקן? — האָב איך איבערגעפּרעגט, און מיט טרערן אין שטים צוגעגעבן — אז ער איז אזא גרויסער... אזא מוירעדי-קער...

— ווילסט, — האָט יענער געזאָגט שטילערהייט — ער זאָל ווערן אַ קליינטשיניקער, אַ גאַרנישטל?.. נא, גיב נאָר אַ קוק!

מיט די ווערטער האָט ער אופגעהויבן צו מיינע אויגן עפעס אַ צוויי-רעריקן קוקערל, און דורך אים האָב איך מיטאַמאל דערזען דעם שרעקלעכן מענטשן-פּרעסער אזא פּיטשעמאַנטשינקן! ווי ער שטייט אזוי אָף שטרויענע פּיסעלעך און פּאַכעט מיט אַ שטעקעלע, די גרייס ווי אַ שוועבעלע. דערצו איז ער נאָך געווען אזוי ווייט פון מיר, אז כ'האַב אים קוים געקאַנט כאַפן מיטן בליק!

„אַט פאַר דעם פּיפּערנאַטערל האָב איך זיך דאָס געשראַקן?“ — האָב איך אַ טראַכט געטאָן און הילכיק זיך צעלאַכט. אזוי הילכיק, אז מע האָט זיך ווייטער גענומען אומקוקן אָף מיר. אָבער דער פּעטער באַ מיין זייט האָט מיר שוין ווידער גערוימט אפן אויער:

— און איצט, יינגעלע, גיב נאָר אַ קוק אָף די קאַרליקלעך! וועסט זיי דערקענען?

ער האָט א דריי געטאָן די האנט, האָט פונדאָסני צוגעטראָגן דעם
קוקערל צו מיינע אויגן, און איך האָב דערזען — שוין איינמאָל דערזען!
קיין קארליקלעך זיינען שוין מער ניט געווען בענימצע, און הארט בא מיר
האָב איך געזען שטיין גרויסע צעוואקסענע ריזן, גיבוירים מיט מעכטיקע
מוסקולן, און איצט בין איך זיכער געווען, אז — אָהאַ! זיי וועלן שוין
בייקומען יענעם נעבעכדיקן מענטשן-פרעסערל!

מיינע אויגן זיינען פארנעפלט געוואָרן פון פריידיקע טרערן און מיט
דאנק האָב איך ארופגעקוקט אף דעם גוטן מעכאשעף בא גמיין זייט, וואָס
האָט אזוי ליכט און אזוי גיך, מיט איין האנט-אומדריי, אופגעשטעלט די
גערעכטיקייט אף דער וועלט!

אין די שפעטערדיקע יאָרן האָב איך ניט איין מאָל געבענקט נאָך
יענעם קישעפדיקן קוקערל. מיר האָט זיך געוואָלט דאָס גוטע זען גרויס
און נאָענט, און דאָס שלעכטע — קליין און ווייט. אָבער ניט שטענדיק
האָט זיך דאָס איינגעגעבן! גאָר אָפט האָט מיר דאָס לעבן געוויזן דאפקע
דאָס ביזן פארגרעסערט און דאָס גוטס פארקלענערט...

געטריישאפט

אין מעשעך פון די ווינטער־כאדאָשים פאלט ער ניט אראָפּ בא זיך, דער שפּערל. מונטער און שטיפּעריש שפּרינגט ער ארום איבער פארפּרוירענע הרודעס און גיט דערביי מיט קיין מינע ניט ארויס, אז דאָס טוט ער קעדיי צו דערווארעמען זינע דינינקע פיסעלעך... און די קינדער, וועמען זיין זאָרגלאָזער געצוויטשער פארשאפט אזויפיל פרייד, ווייסן ניט, אז דערמיט זוכט ער צו פארהילכן דעם נאָגנדיקן הונגער, ווייל ושווער קומט אויס אָט דעם קלייניקן נעפעשל זיך צו ראנגלען פאר זיין עקזיסטענץ.

אומעטיק אָבער ווערט דער שפּערל גראָד דעמלט, ווען אין דער לופטן הייבן אָן ווייען פּרילינג־ווינטעלעך. איצט, דאכט זיך, וואָלט ער שוין געקאָנט אָנהייבן לייכטער לעבן, אָבער ווען ער דערמאָנט זיך, אז באלד וועלן די וואנדער־פייגלען זיך צוריקקערן — ווערט אים שווער אפן הארצן. ער ווייסט, אז זיי וועלן זיך אָנהייבן גרייסן, דערציילן די ווונדער, וואָס זיי האָבן געזען אין דער פרעמד. ער אָבער וועט ניט אופגענומען ווערן אין זייער סויווע. ווייל וואָס קאָן דען אזא באשיידענער שפּערל, אזא שטוב־זיצער, זיי דערציילן פאר א ניס — זיי, די פּיל־בארזיטע און פּיל־דער־פארענע?

וועט זיך אָבער איינגעפינען עמעצער, וואָס זאָל אופקלערן דעם שפּערל, אז ער דארף ניט אראָפּפאלן בא זיך? אז דאפקע בא אים, בא דעם קליינעם און אומבאמערקטן דארף מען זיך לערנען געטריישאפט און העל־דישקייט? ווייל דעמלט, ווען די אלע גרויסארטיקע פייגלען אנטלויפן פון זייער היים, ווי נאָר עס נעמען בלאָזן הארבסטיקע ווינטן — באהאלט ער געטריישאפט צום לאנד, ווו ער איז אויסגעוואקסן און צו די, וואָס האָבן אים אלעמאָל געשפּיזט. און האגאם ער ווייסט, אז עס ווארטן אף אים הארבע ווינטערדיקע צייטן — בלייבט ער דאָך, קעדיי מיט זיין שפּילעוודיקן שפּרינגען און מונטערן צוויטשערן צו וועקן און אופצוהאלטן אין לאנד און אין מענטשן די האָפענונג אף פּרילינג און אף פּריידקער דערוואכונג.

לעבנס-דערפארונג

כ'האָב אָנגעהויבן מערקן, אז מײנע פּרײנט וואַרפֿן אָף מיר בליקן פּול מיט באַדויערונג און מיטגעפּיל. אָפּטמאָל אפּילע האָט עמעצער פּון די ײַנגערע א מורמל געטאָן עפעס וועגן „אָנגעקליבענער לעבנס־דערפארונג“ און וועגן דעם, אז „יעדער עלטער האָט זײנע פּרײדן...“

אין אָנהייב איז מיר דאָס געווען ניט פּאַרשטענדלעך. אינגיכן אָבער האָב איך אײנגעזען, וואָס די מיטפּילנדיקע בליקן באַטייטן: דער שפּיגל האָט געווײזן, אז מײנע קרויזן ווערן שײטערער.

„הײסט עס, זי גײט שוין אָף מיר, די לעבנס־דערפארונג!“ — האָב איך שווער אָפּגעזיפּצט און מיט ביטערניש געטראַכט, אז האַגאם לעבנס־דער־פּאַרונג איז א גוטע זאַך און איז נײטיק ווי לעבן, אָבער די פּרײז פאַר איר איז א ביסל צו הויך...

נאָר יאָ הויך, ניט הויך — כ'האָב געצאָלט. און נאָך ערגער איז געוואָרן, ווען די אלטע וווכערניצע, די צײט, איז שוין גאָר אריין אין שוונג, און נאָכן כאַרעו מאַכן מײנע האַר־קרויזן, זיך פאַרמאַסטן אויך אָף מײן גאַנג. כ'האָב זיך אפּילע געפרוּווט דינגען, אָבער געהאַלפֿן האָט דאָס ניט, און איך האָב געמוזט נעמען אין אײן האַנט א שטעקן, אין דער צווייטער — א נײ פעקל לעבנס־דערפארונג.

— נו — האָט מיר די צײט געטרייסט — איצט מעגסטו זײן צופּרידן: האָסט שוין לעבנס־דערפארונג אָף דיין גאַנצן רעשט לעבן!

— אָבער מײן געדיכטן טשוב און מײן פּלינקן גאַנג האָב איך דאָך נישט! — האָב איך אויסגערופֿן אין פאַרצווייפלונג — הערסט א מײסעז! מיך בעדיל־האַדאַל געשטעלט, אָפּגענומען באַ מיר אזעלכע אַנטיקלעך, און דערפאַר דערלאַנגט עפעס א פאַרלעגענע סכּוירע...

— שווינג! — האָט די גאזלענטע איבערגעשלאָגן — לעבנס־דערפארונג איז פאַר אים „עפעס א פאַרלעגענע סכּוירע!“ דאָס איז דאָך מער ווערט ווי די אלע פּוסטע שמאַכטעס, מיט וועלכע דו האָסט זיך אין דיין נאַריש־קײט שטענדיק גרויס געהאַלטן!

— גיט זײ מיר אָפּ, אָט די פּוסטע שמאַכטעס! — האָב איך געוואלדע־וועט — די מינוט קערט זײ מיר אום! וועט איר נישט אָפּגעבן מיט גוטן — וועט זיך אָפּטאָן כּוּישעך!

די צײט האָט זיך צעשמײכלט מיט אלע אירע קנײטשן און געלאָסן אָפּגעענטפּערט:

— שא-שא, ניט געהיצט זיך... אָט דערמיט באווייזסטו טאקע, אז דיר פעלט לעבנס־דערפארונג! דו ווייסט אפילע ניט פון דעם קלאל, אז אויב איך נעם עפעס צו — מעג מען זיך שוין געזעגענען דערמיט אף אייביק... אָבער זעענדיק, ווי איך הייב אָן זיך בייטן אין פּאַנעם, אז אָט־אָט פאל איך אין כאלאַשעס — האָט זי גוטמוטיק צוגעגעבן:

— נו, וויבאלד דו נעמסט זיך אזוי צום הארצן, האָב איך באשלאָסן דיר לאָזן צורוּ כאַטש דעם עמעס גערעדט, האָב איך זיך אָנגעמערקט נאָך ניט איין געשמאקע זאך אָפּצונעמען בא דיר...

זי האָט געהאלטן וואָרט, די צייט, און מער שוין בא מיר נישט אָפּגענוּר מען: ניט דעם אומרו פון הארצן, ניט דעם אופברויז פון געמיט, ניט די אומדערזעטלעכע וויסנגיריקייט. צוזאמען מיט דעם האָט זי מיר אויך איבערגעלאָזן דעם פרישן לייכטזין פון די יונגע יאָרן. מע זאָגט, אז צונויפגעפּאַרט מיט לעבנס־דערפארונג שטעלט דאָס אלץ מיט זיך פאַר א היפּשן ווערט. מע זאָגט אפילע, אז קאַלזמאַן דאָס אלץ איז פאראן באם מענטשן, איז נאָך זיין יוגנט ניט אוועק.

איך בין מאסקים מיט די, וואָס האלטן אזוי. איך טרייסט זיך דערמיט. פונדעסטוועגן דערמאָן איך נאָך אָפט מיט א זיפּץ יענע צייטן, ווען די לעבנס־דערפארונג מיינע איז געווען שיטערער — דערפאר אָבער זיינען מיינע האָר געווען געדיכטער.

פריציטיקע וועלקונג

דער דעמב אין מיין סאך האט האיאר דער ערשטער דערפילט דעם דערווייל נאך ווייטן הארבסט, און דעמלט, ווען דער זומער האט נאך געהאלטן אין רעכטן גרינען, האב איך שוין געמערקט אף די צווייגן פונעם אלטן דעמב עטלעכע געלרויטע בלעטער — דעם ערשטן אָנזאָג... די יונגע ביימלעך און קוסטעס, וואָס זײַנען צעוואָרפן געווען איבערן סאך, האָבן נאָך אפילע מיט קיין איין אָדערל ניט געשפירט דעם אָנקום פון הארבסט. און קוקנדיק אף דער בורשטיגענער געלקייט און דעם זשאווערדיקן רויט, וואָס האָט ארויסגעפינטלט פון צווישן דער דעמבענער באבלעטערונג, האָבן זיי פארוונדערט און גרינגשעציק געצוקט מיט די גרינע אקסלען. „ווי קומט דאָס“, האָבן זיי געשאַרבעט, „ווי קומט דאָס, וואָס דו, אלטער דעמב, וועמען מ'שטעלט שטענדיק ארויס פאר א מוסטער פון מעיושעוודי-קייט, וועמען מ'האלט פארן קרעפטיקסטן אין אונדזער מישפּאַכע, זאָלסט זיך אזוי ליכט אונטערגעבן און נאָך איידער וואָס-ווען, בעשאַס קיינער פון אונדז טראכט נאָך אפילע ניט וועגן הארבסט, האַסטו שוין דערלאָזט דינע בלעטער זשאווערן און וועלקן? מיסטאמע ביסטו גאַרניט אזוי מעכ-טיק און אויסהאלטעוודיק, ווי מע רעדט וועגן דיר, און מיר, יונגע, זײַנען שטארקער: מיר זײַנען נאָך אינגאנצן גריין, און מיר וועלן נאָך לאנג אזוי זײַן!“

דאָס ווינטעלע האָט דערטראָגן די דאָזיקע לייכטזיניקע רייד צום דעמב, און ער האָט טרויעריק געשאַקלט מיט זײַן אלטן קלוגן קאַפּ און גערוישט מיט שטילן פארדראָס. ניין, ער איז ניט באליידיקט פון דעם, וואָס די יונגע האלטן, אז מאכעס שוואכקייט גיט ער זיך אונטער דער פריציטיקער וועלקונג... א, ער איז גענוג מעכטיק, קעדיי אופצוהאלטן זײַן גריין לענגער פון זיי. אָבער צוליב אן אנדער סיבע האָט ער זיך צוגעפילט ארופצוציען די פארבן פון הארבסט. ער וויל באווייזן דער יוגנט, וואָס אף איר ווארט. זאָלן די יונגע אין זייער גרויסהאלטעריי ניט מיינען, אז זיי וועלן אייביק בלייבן גריין. זאָלן זיי איינזען, אז אין דעם רעכטן בלי פון זומער דארף מען זיך אויך דערמאָנען אין הארבסט.

שווארצע ברילן

אין א צעבליטן, זוניקן, מיט אלע פראכטן אָנגעזאפטן טאָג האָב איך אים באַגעגנט מיט שווארצע ברילן אף די אָויגן.

— קוק אים נאָר אָן — האָב איך אויסגערופן מיט פאָרווירף — א באלאַגעס זיך אזוי צו פארשווארצן די וועלט... אף וועלכע רוכעס דארפט איר זיי, די פעסימיזמען?

— איך דארף זיי, — האָט ער ערנסט געענטפערט, — ווייל איך וויל האַנאַע האָבן פון דער וועלט!

— און אַט די שפאָקולן העלפן אייך דערצו? — ביך איך געווען דער־שטוינט.

אַנשטאַט אן ענטפער, האָט ער אַראָפגענומען די ברילן און זיי אָנגעטאָן מיר אף די אָויגן — און מיטאַמאָל בין איך ווי אַריינגעזונקען אין א טהאַם. ס'זיינען פאָרווישט געוואָרן אלע פארבן און אָפגעטויט געוואָרן איז די פרייד פון דעם צעשטראַלטן טאָג. איך האָב אפּגיך צוריק אַראָפגעכאַפט די גלעזלעך, און דאָ האָט זיך מיר אויסגעדאַכט, אז די זון שיינט גאָר העלער, אז דער הימל שפּרייט זיך גאָר בלויער, אז די ביימער גרינען גאָר זאַפטיקער...

— איצט פארשטייט איר שוין, צוליב וואָס איך טראָג די ברילן? — האָט ער געזאָגט, זעענדיק, ווי איך שטיי א פאַרגאַפּטער פון דער נייער אַרומיקער שיינקייט, — איך טו זיי אומישנע אָן, קעדיי אף א וויילע צו זען די וועלט א פאַרטונקלע. דערפאַר אָבער ווען איך נעם זיי אַראָפּ, דערפיל איך, אַט אזוי ווי איר איצט, מיט נאָך מער שאַרפּקייט די פילפאַר־ביקע פראַכט אַרום מיר... פּאָלגט מיך, טוט אזוי, און איר וועט דערזען די וועלט פּונדאַסני!

אָבער איך האָב אים ניט געפּאָלגט, און קיין שווארצע ברילן ניט אָנגע־טאָן. פאַר מיר איז די וועלט שייַן און פּרעכטיק און צעשטראַלט יעדע מינוט, יעדע מינוט פון מײַן לעבן אנטפלעקט זי זיך פאַר מיר אין אַלץ נייע ווונדערלעכע געשטאַלטונגען, און דאָס צו דערזען און צו באַווונדערן נייטיק איך זיך ניט אין קיין קינסטלעכע מיטלען.

א קרוג וואסער

א פריינט מיניער, מיט וועמען מיר האָבן יאָרנלאנג געלעבט צוזאמען אין א פון דאָרשט פארסארפעטער אזאטישער שטאָט, וווּ וואסער איז געווען מיט גאָלד צוגלייך, האָט אלעמאָל, ווען ער איז געגאנגען אָנשעפן וואסער פאר זיך (דער ברונעם האָט זיך געפונען ווייט פון אונדזער דירע), נאָכן אַנטרינקען זיך, מיטגעבראכט א קרוג פריש וואסער און ארופגעשטעלט אפן טיש.

— איך האָב טאקע געלאָשן מיין דורשט — האָט ער דערבני געזאָגט, און מיט א באשיידענעם שמייכלעלע צוגעגעבן: — מ'טאָר אָבער ניט פאָר געסן, אז כּוץ מיר וויל נאָך עמעצער אויך טרינקען...

מע האָט מיין פריינט צוגעשריבן קאָלערליי הינטער-קאוואָנעס צוליב אַט דעם איידעלן שטריך זיינעם. און ווי ס'פירט זיך שוין, האָבן מער פון אלעמען זיך געפלייסט דאפקע די, וואָס האָבן געטרונקען פון זיין קרוג.

— אַט א פוסטער לעץ — איז געווען דער טיפזיניקער פּסאק פון די כאכאָמים, וואָס ווייסן אלעמאָל אלץ בעסער — האָט צוגעטראכט די גאנצע זאך נאָר צוליב דעם, מ'זאָל אים לויבן און רימען ווי א גרויסן מענטשן פריינט.

— וויל פאר זיין קריגל וואסער זיך איינקויפן אוילעמהאבע — האָבן געכויעקט לייצים — געוויס, קיין וואסער זשאלעוועט ער ניט. פרווון אָבער בעטן בא אים א גלאָז וויין, וועלן מיר דעמלט זען זיין גוטסקייט.

— זאָרגט ניט, מינאסטאם לוינט אים דער אייסעק — האָבן פראקטישע מויכעס געמאכט א כעזשבן — דערווייל טיילט ער טאקע אומזיסט וואסער. אָבער, נישקאַשע, ס'וועט קומען א צייט און ער וועט איינמאָנען...

אַט אזוי איז מיין פריינטס איידלקייט פארשפאָט און באשפיגן געוואָרן. ס'איז דאָך די גרינגסטע זאך כויעק צו מאכן פון יעדער אנטפלעקונג פון מענטשלעכקייט און איינצוזען אין דעם א באהאלטענע אומריינע קאוואָנע, וואָס ליגט דעם אָפּשעפטער אליין אמנאָענטסטן צום הארצן.

שפרונגען

מיין אייניקל, פארטיפט אין ליינען, האלט אונטערגעשפארט מיט ביידע הענט דעם קאפ. מיטאמאל צעווארפט ער די דלאַניעס אפן טיש, צעהוידעט זיך אפן שטול און פלאצט ארויס אין א געלעכטער.

— גיב נאָר א קוק, זיידע, — טייטלט ער אין בוך — דאָ איז באַ שריבן, ווי עס שפּרינגען פארשיידענע כּינעס. איז אָט א פּלוי... — און ער קאטשעט זיך אזש פון געלעכטער — איז איר שפרונג, כאַכאַ... צוויי הונדערט מאָל לענגער פון איר אליין? פארשטייסט? און א לייב — באטראכט זיך נאָר: א לייב! שפּרינגט גיט וויטער, ווי דרײַ מאָל לענגער פון זיך אליין... נו?

— וואָס „נו“?

— קומט דאָך אויס, אז א פּלוי איז פלינקער און העלדישער פון א לייב! — שיסט ארויס דער קליינער זאָלאָג און גיט ערנסט צו — איז דאָך גאָר א ליגן וואָס מיזאָגט, אז א לייב איז דער שטארקסטער און דער פלינקסטער...

איך דערקלער דעם ינגל, אז דער שפרונג פון א פּלוי, וואָס איז טאקע צוויי הונדערט מאָל לענגער פון איר אליין, באטרעפט קוים א האלבן מעטער. אָבער דעם לייבס שפרונג, וואָס איז בלויז אין דרייען לענגער פון אים אליין, באטרעפט גאנצע פינף מעטער.

— און אף וויפל מאָל לענגער פון זיך שפּרינגט א מענטש?

— א מענטש?.. — דאָ פארטראכט איך זיך — ווי וועלכער מענטש...

דאָס יאטל קוקט מיר אָן מיט כידעש:

— וואָס הייסט? זינען דען ניט אלע גלייך?..

יא, דערווייל איז אים דאָס טאקע אומפארשטענדלעך, אָבער עס וועט קומען א צייט און ער וועט זיך דערוויסן, אז עס זינען פאראן מענטשן, וואָס שפּרינגען אומזיסט און אומנישט פון דער הויט. פאראן אָבער אזעלכע, וואָס טוען געמאָסטענע שפרונגען — אָבער אין יעדן שפרונג פון אזוינעם זעט מען, אז דאָס איז א לייב.

טעג פארלארענע, טעג געפונענע

יעדן פרימאָרגן באַגריסט מיך פונעם קאלענדאַר אף מיין טיש דער
נייער אַנקומענדיקער טאָג. באַגריסט מיך מיט אַ שאַלקהאַפטיק־צוגע־
קוועטשט אייגל און מיט אַ שפּיציק־נייגעריקער מינע אפן מונטערן גלאַטן
פאַנעם, אזוי ווי זאָגנדיק:

— כ'בין אַ באלן צו וויסן, וואָס וועסטו היינט באַוווּיזן אופצוטאָן?
אין אַוונט, ווען איך קער שוין איבער דאָס בלעטל, טוט עס אַ מידן
שאַקל מיטן קאַפּ צום לעצטן גרוס. און מיר דאכט זיך, אז איך הער ארויס
פון זיין שאַרד:

— איז וואָס זשע האָסטו היינט פאַרט אופגעטאָן?

איז די טעג, ווען איך האָב יאָ עפעס באַוווּיזן, איז דער שאַרד פון דעם
איבערגעקערטן בלעטל אַ מונטערער, אַ האַפּערידיקער, דעמלט זאָגט ער:
— ניט אומזיסט, הייסט עס, האָב איך געלעבט אף דער וועלט! איך

גיי אוועק — אָבער אַ זייכער נאָך מיר בלייבט!

נאָר ניט שטענדיק הער איך אזעלכע רייד. אמאָל גייט אוועק אַ טאָג
אין ניוועץ, פאַרלויפט ווי אַ שאַטן, איבערלאַזנדיק נאָך זיך אַ פּוסטקייט.
און ווען איך קער איבער דאָס בלעטל פון אזא פאַרשווענדטן טאָג, דער־
הער איך אן אומעטיקן שאַרד:

— וואָס האָסטו געמאַכט פון מיר? — קלאָגט ער. — געקומען צו דיר
בין איך אן אַנגעלאַדענער מיט האַפענונג, און מיט וואָס גיי איך אוועק?
ער, דו!

אַ כאַרפע און אַ בושע באַפאלן מיר דעמלט, און איך זאָג הייליק
צו אין דער צוקונפט שוין קיין איין טאָג ניט לאַזן פאַרלאַרן גיין. און
דאכט זיך, — איך הייב אָן צו האַלטן וואָרט. ווייל אויב אַט די עטלעכע
שורעס וועלן עמעצן באַוועגן צו פאַרטראַכטן זיך — איז שוין דער טאָג,
וואָס כ'האָב אַפּגעגעבן אף אַנצושרייבן זיי, ניט אינגאַנצן קיין פאַרלאַ־
רענער.

דער שטראל

די זון צילעוועט זיך פון איר בלענדנדיקן פילבויגן און שיסט ארויס א שטיפערישן שטראל, וועלכער שניידט זארגלאז דורך די בלאַע לופט און נעמט אומגעשטערט שוועבן איבערן וועלט־רוים.

און ווי ער פליט זיך אזוי, א צעשמייכלטער און צעהוליעטער, דער־זעט ער מיטאמאל אף זיין וועג אן אַפענעם פענצטער, שפּרינגט אהין אריין און שטויסט זיך אָן אין א געשליפענעם קרישטאַלענעם הענגל פון א ליוסטערע. דעמלט לאַזט ער זיך אריין אין א געפעכט מיט דער שטרויכ־לונג — און צעשפילט זיך מיטאמאל אף די געשליפענע קרישטאַל־פלאכן מיט אלע פארבן פון רעגנבויגן.

אייגנטלעך זיינען דאָס די קאַלירן, וועלכע האָבן שוין פון שטענדיק געגליט אין דעם שטראל, נאָר דעמלט, ווען דער וועג האָט זיך אויסגע־לייגט פאר אים גלייך און גלאט, האָט מען זיי ניט ארויסגעזען. ערשט איצט, נאָך דעם, ווי ער האָט זיך באגעגנט מיט שוועריקייטן און זיך פארנומען אף א געראנגל מיט זיי — האָט ער זיך צעשמערירט מיט די אלע ווונדערלעכע פארבן, וואָס זיינען אין אים געווען פארבאָרגן.

מזין צווייטער איך

איך קוק זיך איין אין שפיגל — און אין דער זעלביקער רעגע ווערט אף זיין זילבערנער אויבערפלאך קעגן מיר געבארן מזין צווייטער איך. דער יעניקער, וואָס מאכט נאָך יעדע באוועגונג מינע, יעדע מינע, יעדן קער און ריר. ער מאכט דאָס אזוי קונציק און אזוי פינקטלעך, אז איך קוועל גאָר אָן און טראכט דערביי:

„אַט דאָס איז טאקע דער עמעסער געטרייער פריינט! א פריינט ניט מיט ווערטער, נאָר מיט מיססים!“

אַבער אין מזין גרויס היספּילעס באמערק איך ניט איין קליינקייט, — אז בא זיין גאנצן פינקטלעכן נאָכמאכן, טוט מזין צווייטער איך אין שפיגל אייגנטלעך גאָר דעם הייפּעך, וואָס איך... ווען איך באוועג די רעכטע האנט — מאכט ער א באוועגונג מיט דער לינקער; פינטל איך מיטן לינקן אויג — פינטלט ער גאָר מיטן רעכטן. און אזוי אין אַלץ.

וואָלט איך אָבער ניט אזוי פארבלענדט געווען פון דער קלוימערשטער פינקטלעכקייט און געטריישאפט אין זיין אָפּשפיגלען מיד, וואָלט איך דאָך געמעגט וויסן, אז אזוי איז שטענדיק: שטייט עמעצער קעגן מיר, איז אויב אפילע ער פרוווט נאָכטאָן יעטוידן ריר און קער מינעם און זוכט מיד איינצושמועסן, אז ער איז מיר געטריי ביזן גאָר — קאָן ער מיר אָבער דאָך ניט זיין געטריי. אן עמעסער פריינט קאָן זיין נאָר דער, וואָס גייט מיט מיר זייט בא זייט, אין איין ריכטונג, צו איין ציל.

צוויי רייען קנעפ

צווישן מיר און דעם שניידער, וואָס האָט מיר אראָפּגענומען א מאָס אף א מאנטל, זינען אנטשטאנען כלוקעדייעס. ער האָט געהאלטן פון א צווייבארטיקן בעגעד. איך אָבער האָב געהאלטן אין איין טייענען: נייט מיר א מאנטל מיט איין ריי קנעפ!

— איז וואָס זשע קאָן דאָ זיין פאר א סיבע אזא? — האָט ער זיך געכידעשט — פארוואָס ווילט איר גיין קעגן א וועלט? אלע טראָגן דאָך מאנטלען מיט צוויי רייען קנעפ!

— דאָס איז דערפאר, ווילט איר וויל נישט טראָגן אף זיך קיין ליידיק-גייערס!

— ליידיקגייערס?... — האָט ער געקוועטשט מיט די פלייצעס — אף זיך?.. איך פארשטיי נישט...

— זאָגט מיר נאָר, — האָב איך אים א פּרעג געטאָן, — צוקנעפלען זיך וועל איך אף איין ריי קנעפ, אָדער אף ביידע?
— אף איינער, פארשטייט זיך...

— הייסט עס, אז נאָר איין ריי קנעפ וועט ברענגען נוצן, וועט צוואַ מענהאלטן מיין מאנטל און וועט מיך באשיצן פון רעגן און קעלט, יאָ? וואָס וועלן אָבער טאָן די קנעפ פון דער צווייטער ריי?

— אז זיי דארפן גאַרנישט טאָן, — זיי זינען בלויז א צירונג...
— אהא, א צירונג?! און איך האלט, אז נישט זיי, די ליידיקגייערס, זינען א צירונג — א צירונג זינען דאפקע די האָרעפאשניקעס פון דער ערשטער ריי!..

אזוי האָבן מיר זיך לאנג געאמפערט. דער שניידער האָט אלץ נישט געוואָלט נאָכגעבן, האָט פאראקשנט זיך געקלאַמערט אָן דער צווייטער ריי. צום סאָף אָבער, זעענדיק, אז ער קאָן מיך נישט איבעריידן, האָט ער געלאָזט גיין ווי עס גייט און מיר אופגענייט א מאנטל אף איין ריי קנעפ, נאָר געזען האָב איך, אז ער קוקט אף מיר ווי אף א נישט אינגאנצן קלאַרן... נו מיילע, זאָל ער קוקן ווי ער וויל. אבי איך טראָג איצט דעם דאָזיקן איינרייקן מאנטל, און יעדן מאָל באם אַנטאָן אים טראכט איך וועגן דעם, אז ס'איז נישט שווער זיך צו באפרייען פון די קנעפ-ליידיקגייערס אין א מאנטל. שווערער אָבער איז פאָטער צו ווערן פון די מענטשן-ליידיקגייער אין לעבן. און ביפראט נאָך, אז א סאך האלטן אזוי, ווי יענער שניידער, אז די צירונג זינען גאָר די ליידיקגייערס.

דער בוים פון לעבן

ווי מיט א מאגניט ציט מיך שטענדיק צו יענעם קליאָן, וואָס וואַקסט באַם ברעג טיך. מיך ציט זיין צעצווניגטקייט, די פאַרכאַלעמטקייט, מיט וועלכער ער שפיגלט זיך אין מילדן וואַסער. שאַענלאַנג קאָן איך שטיין און באַטראַכטן אים, און דעמלט דאָכט זיך מיר, אז ער צענעמט מיט גרויס ווונדער אלע פינף צארטע פינגער פון יעדן דורכזיכטיקן בלאַט זינעם און האַלט אין איין כידעשן זיך:

„וויאָזוי איז דאָס מעגלעך, אז מיין בילד בלייבט שטענדיק אַף איין און דעם זעלביקן אָרט, אין דער צייט ווען דאָס וואַסער, אין וועלכן איך שפיגל זיך, שטראַמט און שטראַמט און פליסט אוועק אלץ ווייטער?“

היינט גיי קלער און דעם דאָזיקן איינמאַל פאַר אלעמאַל פאַרווונדערטן בוים, אז אין אַט דעם שטייענדיקן בילד זינעם אַף די באַוועגלעכע וואַסערן איז פאַרבאָרגן אַן אייביקער סאָד. אז פונקט ווי אַט דער שטראַם, פליסן אַפ און פליסן צו די דוירעס, און אז אין אלע אוועקגייענדיקע און אַנקומענדיקע שפיגלט זיך אַפ איין בילד, וואָס בלייבט אומפאַרענדערט, — דער בוים פון לעבן.

דער לייכט־טורעם

אין א פינצטערער נאכט בין איך געשטאנען אפן ברעג יאם און געזען, ווי פון צייט צו צייט לייגט זיך אויס איבער די כוואליעס א קישעפדיקער סנאָפּ לייכט, געוואָרפן פון א ווייטן לייכט־טורעם. מיט פריידיקער שפאנונג האָב איך זיך צוגעקוקט, ווי העלדיש די בלענדיקע שיין קעמט מיטן קאם פון לייכט די צעפאטלטע כוואליעס און ווייזט אָן די אין ווייטקייטן בלאַנד־זשענדיקע שיפן זייער וועג איבער יאמיקע טהאַמען.

נאָר וויפּל איך האָב געזוכט צו דערזען דעם לייכט־טורעם גופע, — יענעם גיבער, וואָס שיט אזוי ברייטהארציק אופבליצן איבערן יאם און האלט אָפּ אזעלכע ווונדערלעכע ניצכוינעס איבערן כוישעך — האָב איך אים אָבער ניט געזען. געזען האָב איך נאָר זיין לייכט, — דער לייכט־טורעם אליין איז געבליבן אומבאמערקט און באשיידן. אזוי ווי ס'איז בא־שיידן יעדער בעעמעס גרויסער לייכט־ברענגער. יעדער, אין וועמענס שטראלן עס לייכט און דער ארום.

מזין זייגער

ווען איך בין געווען א יינגל, האָב איך מעקאנע געווען יעדן איינעם, וואָס האָט אַרויסגענומען פון וועסטל־קעשענע א ציבעלע־זייגער, מיט א גרויסארטיקער באוועגונג אופגעפנט דאָס זילבער־דעקל און נאכלעסיק א מורמל געטאָן צו דעם, ווער ס'האָט אים געפרעגט וויפל ס'איז דער זייגער:

— אָט, אָן פינף מינוט צען... מזין זייגער, זאָלט איר וויסן, גייט פונקט אף א האָר!

אף אזא גליקלעכן זייגער־באזיצער האָב איך געקוקט, ווי אף אן אויס־דערוויילטן, און דער כאַלעם פון מזין לעבן איז געוואָרן אויך צו זיין איינער פון די אויסדערוויילטע.

און די צייט איז דערווייל געגאנגען. ציבעלע־זייגערס זינען ארויס פון דער מאַדע, זייער אָרט האָבן פארנומען בראסלעט־זייגערס, און איצט האָב איך שוין אָנגעהויבן מעקאנע זיין יענע גליקלעכע, וואָס פארמאָגן עלעגאנטע בראסלעטן.

דעמלט בין איך שוין געווען א באַכערל, און מזין „זייגערלאָזיקייט“ האָט מיר נאָך מער וויי געטאָן, ווייל מאכמעס דעם האָב איך שטענדיק פארזאמט אף אָפגערעדטע טרעפונגען, און ווען כ'בין א פארסאָפּעטער שוין געקומען אפן ראנדעווי מיט א היפשער פארשפּעטיקונג, האָט דאָס מיידל געזאָגט מיט פאריבלדיק־פארצויגענע ליפעלעך:

— איך זע, אז אייער זייגער איז היפש אָפגעשטאנען! אינטערעסאנט, וויפל ווייזט ער איצט?... באווייזט נאָר...

היינט גיי זיי זיך מוידע, אז דו האָסט קיין זייגער ניט און האָסט אים קיינמאָל ניט געהאט! און א סאך יונגע ליבעס זינען מיר טאקע דורך דעם פאר דער צייט פארשניטן געוואָרן...

א גאנץ לעבן קאָן אָבער א מענטש דאָך אָן א זייגער ניט בלייבן, און ענדלעך, נאָך מערערע יאָרן, איז געקומען דער גליקלעכער טאָג, ווען כ'האָב זיך איינגעשאפט א זייגער. מער דארף איך שוין קיינעם ניט זיין מעקאנע. אָבער, א מאַדנע זאך — מיט הארצווייטעק און שטילן טרויער דערמאָן איך זיך אין יענע צייטן, ווען כ'האָב נאָך קיין זייגער ניט פאר־מאָגט, ווען כ'האָב מעקאנע געווען, ווען כ'האָב אפילע פארזאמט אף ראנ־דעווען...

ווייל איצט דינט מיר דער זייגער בלויז אף צו וויסן פינקטלעך די צייט, ווען איינצונעמען רעפּעס.

דער געבורטסטאג

מיט א צייט צוריק האָב איך באַגעגנט א באַקאַנטע פּרוי. איינע פּון די, וואָס האָבן אַריבערגעלעבט די צייטן פּון אומקום... זי איז געגאַנגען אין באַגלייטונג פּון א שיינעם, שוואַרציינעוודיקן יונגמאַן. איך האָב זי באַגריסט און געוואָלט גיין ווייטער, אָבער די פּרוי האָט מיך אָפּגע-שטעלט.

— באַקענט זיך מיט מיין זון? — האָט זי געזאָגט און צוגעגעבן מיט שטאַלץ — א יונגער דאָקטער איז ער.

מיר זיינען געגאַנגען א שטיקל וועג צוזאַמען. באלד האָט דער דאָקטער זיך אַנטשולדיקט און איז אוועק, איבערלאָזנדיק מיך מיט דער מוטער.

— א שיינער זון בא אַיך — האָב איך געזאָגט — ווי אַלט איז ער? — יאָרן האָט ער זעקס-און-צוואַנציק — האָט זי שטיל און פאַרטראַכט געענטפּערט — אָבער געבאַרן איז ער מיט דריי-און-צוואַנציק יאָר צוריק... וויאזוי, וועט איר פּרעגן? וויאזוי? אָט ווי...

א וויילע האָט זי געשוויגן, פאַרטיפּט אין זיך. נאָכדעם אָנגעהויבן:

— ווען ס'איז געקומען די צייט איבערצוואַנדערן אין געטאָ, האָט א לעטישער פּריינט פּון מיין שוין פּריער דערמאָרדעטן מאַן באַהאַלטן אין א האַלץ-קעלער מיך מיט מיין יינגעלע, אָט דעם זעלביקן. געווען איז ער דעמלט נאָך ניט קיין פּולע צוויי כאַדאַשים. אין דער באַהעלטעניש האָבן מיר געלעבט... יאָ, געלעבט... אין מעשעך פּון יאָרן, אָן ליכט, אָן לופט, קימאַט אָן באוועגונג... דאָס קינד איז געוואַקסן, אָפּטמאַל געוואָלט א שטיף טאָן, נאָר איך האָב אים געהאַלטן אין איין איינשטילן, אין איין האַמעווען. ווען ער איז עלטער געוואָרן, האָב איך בא דער שייך פּון קוים-פּינטלענדיקן לעמפל פאַר אים פּאַרגעלייענט א ביכל. מיט אויסגעצערטע פּינגער האָט דאָס קינד געטייטלט אָף די בילדער און מיט פאַרשמאַכטע ליפּן מיר נאָכערעדט:

„א הינטעלע. א הינטעלע מאכט האו-האו“.

— א הינטעלע? — האָט דאָס קינד פאַרכידעשט געפּרעגט — וואָס איז דאָס א הינטעלע? וויאזוי מאכט ער האו-האו? ווייז מיר א הינטעלע, מאַמיקע...
— איך קאָן דיר דאָס איצט ניט ווייזן, מיין קינד... — האָב איך געענטפּערט א פאַרקלעמטע — שפּעטער וועסטו עס זען, שפּעטער... דאָס אייגענע איז געווען מיט די בילדעך פּון א קאַץ, פּון א פּערד, פּון

א קו... און מיר איז פון טאג צו טאג אלץ שווערער געוואָרן אים צו ענטפערן...

ענדלעך איז געקומען די באפרייונג און מיר זיינען ארויס פון אונר דזער קעלער, האָבן דערזען די זון, דערזען באוועגונג, דערהערט שטימען פון לעבן. מײן יינגעלע האָט צום ערשטן מאל זיך באגעגנט מיט דער ליכטיקער וועלט, און ווען אָף אונדזער ערשטן שפאצירגאנג איז אונדז אנטקעגן געלאָפן א פערד, האָבן באם קינד זיך צעשטראלט די אויגן.

— זע נאָר! זע נאָר! — האָט ער אויסגערופן מיט א פרייד, וואָס כ׳האָב צום ערשטן מאל דערהערט אין זײן שטים — א פערדעלע! פונקט ווי דאָרטן, אין ביכל... אָבער עס לויפט דאָך!

אין א וויילע ארום האָט ער געזען און געהערט נאָך ווונדערלעכע זאכן, אַן א שיר ווונדער.

— גיב נאָר א קוק, מאמינקע! — האָט ער מיך געהאלטן אין איין צופן באם קלייד — א הינטעלע! און עס לויפט דאָך אויך! און מאכט האר האו! אוי, ווי גוט... האר-האו! האר-האו!

און ער איז אלע לעבעדיקע באשעפענישן נאָכגעלאָפן. אליין אויך ווי א יונג לאַשעקל, וואָס רייסט זיך ארויס פון די פענטעס און שפרינגט און טאנצט אנטקעגן דער זון.

— און טאקע דעמלט — האָט די פרוי פארענדיקט — דעמלט, ווען ער האָט צום ערשטן מאל דערזען די לעבעדיקע, זון-באשטראלטע וועלט, איז ער דאָך אָף אן עמעסן געבאָרן געוואָרן. דעמלט, מיט דרײַ-און-צוואַנ-ציק יאָר צוריק, איז אויסגעפאלן זײן אייגנטלעכער געבורטסטאָג...

אדרעסן

— האָסטו נישט צופעליק דעם אדרעס פון ק. ? — האָב איך געפרעגט מינעם א פריינט.

— וואָס הייסט „צופעליק“? — האָט יענער זיך באליידיקט. — בא מיר קאָנסטו געפינען די אדרעסן פון אלע מינע באקאנטע!

ער האָט ארויסגענומען פון קעשענע א גראָב ביכל און מיר געוויון, ווי אַנגעפיקעוועט עס איז מיט נעמען, אדרעסן און טעלעפאָנען. די זיטלעך זיינען געווען געדיכט באשריבן אין דער לענג און אין דער ברייט, און אפילע די טאָוולען זיינען געווען באטינטלט מיט נאַטיצן.

— אָט איז ער, מיין אדרעסן־בוך! — האָט ער מיט שטאַלץ געזאָגט.

— נו — האָב איך א שמייכל געטאָן — האָסט דאָס א ביסל באקאנטע, קיין איינהאַרע. אינגליכן וועט דאָך שוין בא דיר אין בוך קיין אַרט נישט קלעקן.

— וועל איך איינפירן א צווייטן! און מעגסט מיר גלייבן — אין יענעם וועט אויך גאָר גיך קיין אַרט נישט זיין. ס'קומען צו אלץ נייע נעמען, נייע אדרעסן.

מ'דארף צוגעבן, אז דער דאָזיקער שמועס איז פאַרגעקומען מיט פיל יאָרן צוריק.

נאָכדעם איז איבער דער וועלט אריבער א בייזער שטורעם, איך בין אף לאנג צעשיידט געוואָרן מיט מיין פריינט. און ווען מיר האָבן ענדלעך זיך ווידער באגעגנט אין אונדזער שטאָט, זיינען זיינע ערשטע ווערטער געווען:

— געדענקסט מיין בוך מיט די אדרעסן? ווי ער איז שוין אינגאנצן פול געווען, איך האָב זיך געקליבן איינפירן א נייעם? איצט גיב א קוק...

מיט א זיפץ האָט ער ארויסגענומען פון קעשענע א דארינק נאַטיץ־ביכעלע, מיט א ציטערדיקער האנט א פיר געטאָן איבער דעם און ביטער געזאָגט:

— אָט אין דעם ביכעלע גייען אריין אלע מינע אדרעסן... און ס'בלייבן נאָך איבער א שפּאַר ביסל ליידיקע זיטלעך. דאָס איז אלץ, וואָס מ'האָט מיר איבערגעלאָזט... דאָס איז אלץ...

די גוטע, ליבע זון

אין די קינדערייארן איז מיר איינמאל אין א ווינטער-פארנאכט אויס-געקומען גיין צוזאמען מיט מיין פאטער איבער א שליאך. פון איין זייט וועג האט זיך געצויגן א טונקלער, סוידעסדיקער וואלד, פון דער אנדער-רער זייט — א פעלד, וואס איז געלעגן פארטוליעט אין אן ענדלאזער שניי-קאלדערע, און מיר ביידע האבן געשטעלט אונדזערע טריט אפן שליטן-וועג און געשפאנט און געשפאנט אינמיטן פון אט-דער אין שטיל-קייט און קעלט פארקאוועטער פרעכטיקער וועלט.

און ווי איך האב אזוי געהאלטן אראפגעלאזט די אויגן אפן שניי, האב איך מיטאמאל צו מיין שטויבען געזען, ווי איבער זיין וויסקייט שפרייט זיך פאמעלעך אויס א צארט-ראזער שלייער. איך האב אפגעהויבן דעם בליק און דערזען, ווי ווייט-ווייט, איבערן פאס, ווו עס באגעגענען זיך הימל און פעלד, איז גאר נידעריק און גרויס ווי א ראד געהאנגען א רויטע צעפלאמטע זון. א זון אזא, ווי איך האב זי קיינמאל אין אונדזער שטאטישן הויף ניט געזען. און אויסגעדאכט האט זיך מיר, אז זי קוקט אזוי אומעטיק און אזוי ווי פארשעמט.

— פארוואס איז די זון אזא אומעטיקע? — האב איך געפרעגט דעם פאטער.

ער האט זיך א וויילע פארטראכט און אַנשטאַט צו ענטפערן גאר א פּרעג געטאָן בא מיר:

— זאָג, דיר איז היינט געווען קאלט?

— אוואדע, א גאנצן טאָג האָב איך געהאלטן אין איין פּריירן...

— אָט דערפאר טאקע איז זי אומעטיק, די גוטע זון — האט מיין פאטער מיר אפגעקלערט — זי האט דיך דאך אזוי געוואלט דערווארעמען! אט אזוי ווי זי טוט דאס זומער. אבער אירע קאלטע און בלאסע ווינטער-דיקע שטראלן האבן קיין קויעך ניט געהאט, און אזוי האט זי זיך ארומגע-דרייט א גאנצן טאָג און קיינעם איז פון איר ניט געווארן אף א האָר אפילע ווארעם. און דערפאר איז זי איצט, פארן אוועקגיין, פארשעמט און אומעטיק...

איך האב איר שטארק מיטגעפילט, דער אַרעמע זון. און כ'דערמאָן זיך, אז איך האָב אפילע אינדערשטיל אונטערגעכליפעט.

ס'איז אוועק א ביסל צייט און דער ווינטער האט זיך גענומען געזען גענען. נאָכדעם האָט שוין די זון מיט א ווארעם שמייכלעלע גענומען אריינ-
8—2188

קוקן צו אונדז אין הויף. פון טאג צו טאג האב איך געזען, ווי זי קומט אליץ מער צו די קרעפטן.

דעמלט האָט מיין פאָטער מיר געזאָגט:

— געדענקסט יענעם ווינטערדיקן פארנאכט, ווי אומעטיק די זון איז געוועזן און זע נאָר, ווי זי שיינט און שטראלט איצט. דאָס שטראלט זי פון פרייד און נאכעס, ווייל ס'איז געקומען איר צייט צו לייכטן און צו ווארעמען. מער וועט זי שוין ניט דארפן צוקוקן זיך, ווי א וועלט פרייט, מער וועט איר ניט אויסקומען צו שעמען זיך, וואָס זי קאָן מיט גאַרנישט העלפן...

אין די שפעטערדיקע יאָרן האָב איך זיך באקענט מיט די געזעצן, וואָס הערשן אין וועלט־רוים. מיר זיינען ניט פרעמד די באגריפן „עקליפטיק“, „פריילינג־פונקט“, „הימל־עקוואטאָר“. געוויס איז די זון אדאנק זיי מיר געוואָרן בעענטער און דאָס וועלט־בילד פארשטענדלעכער. אָבער אינדערעמעסן דערנענטערט צו מיר די זון האָט יענץ נאיוו און הארציק וועלט־בילד, וואָס מיין פאָטער האָט מיר אין דער קינד־הייט אויסגעמאַלט. אזוי דערנענטערט, אז כאַטש געם און שטעק איר אָפּ א שאַלעם־אלייכעם, דער גוטער, ליבער זון.

פוסטע פיש

אין יענעם טאָג פון מיין פריער קינדהייט, ווען כ'בין צום ערשטן מאָל ארויס אף פישפאנג, האָט מיין ווענטקע, ווי עס שיינט, קעסיידער אָנגער-טראָפן אף געניטע פיש. אף פיש, וועלכע האָבן גוט פארשטאנען די קונץ פון ארויסדרייען זיך פון יעדער סאקאָנע, וויל וויפל מאָל עס האָט געפיקט און וויפל מאָל די ווענטקע איז שוין שווער געוואָרן אין מיין האנט — ארויסגעצויגן אָבער האָב איך זי שטענדיק א ליכטע און א לידיקע. דער סאָף איז געווען, אז נאָכן אָפּזיצן אומזיסט און אומנישט לאנגע שאַען באם טייך, בין איך אוועק אהיים א דערשלאָגענער און פארשעמטער, טראָגנדיק א פוסט קוישל אין האנט. און נאָך מער האָט מיר פארקלעמט באם האַרץ, ווען מיניע שוועסטערלעך האָבן מיר געמאכט דעם עמעסן קאבלעספאָנעם.

— מאזלטאָו דיר, גרויסער פישכאפער וואָס דו ביסט! — האָבן זיי געכויזעקט — אָט וועלן מיר דאָס היינט עסן פיש פון דיין פאנג! די עמעסע געשמאקע פיש...

— און מיר וועלן דאָס טאקע עסן! — האָט די מאמע געזאָגט ערנסט און שטיל און מיטן פארטעך מיר אויסגעווישט די הייסע טרערן. — ווי מיניט איר, ער וועט אייך זשאלעווען פיש? א פולן קויש האָט ער דאָך געבראכט צו טראָגן!

— געבראכט?!... געבראכט... פיש?! — האָבן די שוועסטערלעך דער-שטוינט איבערגעפרעגט, און מיר האָט מאמעש אויסגעפעלט אָטעם. כ'האָב אפילע פארגעסן, אז כ'דארף וויינען...

— יאָ — האָט מיין מוטער דערקלערט. — ער האָט געכאפט אזעלכע פיש, וואָס ניט אלע זעען דאָס. פוסטע פיש הייסט דאָס. אָט וועל איך זיי אויסקאָכן צו ווארמעס, און איר וועט האנאָע האָבן... און אונדזער מישפאָכעלע האָט טאקע געהאט האנאָע. מיר האָבן געהאט האנאָע און נעבעך ניט געוויסט, אז דאָס עסן מיר א פאָשעטע בולבע-יויך, אָן א שפור פון פיש, פארקאָכט בלויז מיט פעטרישקע און צוגעווירצט מיט פעפער און ציבעלע. א מאָגערע אַרעמאנסקע יויך אונטער א צוגע-טראכטן אָפּנארערישן נאָמען...

...יאָרן זיינען אוועק, און דער אמאָליקער פישפאנגער איז געוואָרן א שרייבער. ער האָט ווייטער אָנגעהויבן פארווארפן זיין ווענטקע. איצט אָבער ניט אף צו כאפן פיש — נאָר געדאנקען. און אויך אזוי ווי דעמלט — געלינגט אים ניט שטענדיק דער פאנג: עס טרעפט, אז ער זיצט אָפּ זייער

לאנג אין דערווארטונג, און וויפל מאָל אים דאכט זיך, אז אָט איז ער שוין דאָ, דער געדאנק — ציט דער פישער ארויס א גרינגע און לידיקע ווענטקע. דעמלט איז ער דערשלאָגן און פארשעמט און ס'קומט אים אוף די דערמאָ-נונג אין די פוסטע פיש פון זיינע קינדער־יאָרן.

„און וואָס וועט זיין — טוט אים א דראַפּ אין פארקלעמטן האַרץ א בייזער טייוול — וואָס וועט זיין, ווען דו וועסט אויך אזוי, ווי דיין מאמע, די פוסטע פיש, פארוואנדלען דעם פוסטן געדאנק אין א פאַטראווע? קיין בייז ניט, מע וועט אופעסן... מעגלעך, נאָך מיט מער האנאַע, ווי אן עכטן געדאנק...“

און איך בין זיך מוידע: אמאָל פאל איך אַרונטער אונטער דעם ניסאַיען און פרווו צוגרייטן אזא געקעכץ. אָבער דאָס גיט זיך ניט איין. ווייל דאָס, וואָס עס קאָן געמאכט ווערן מיט פיש, לאַזט זיך ניט אָפּטאָן מיט געדאַנ-קען. דאָ קאָן מען קיינעם ניט נארן, און פון א פוסטן געדאנק לאַזט זיך קיין געריכט ניט מאכן.

ליקע-כאמע

צום ערשטן מאל האב איך געזען א זון-פארטונקלונג, ווען כ'בין נאך געווען א קליין יינגל. איך בין דעמלט געלעגן א שלאפער, און מײן פאָטער האָט מיך, אן אײנגעוויקלטן אין קאַלדרע, ארויסגעהויבן פון בעטל און צוגעטראָגן צום פענצטער. ער האָט מיר פארשטעלט די אויגן מיט א פארויכערט גלעזל און געהייסן קוקן אף דער זון, אף וועלכער ס'האָט זיך שוין אַנגעהויבן ארופצורוקן עפעס א שווארצער טעלער און אלץ מער און מער פארשטעלט איר שײן.

איך בין געוואָרן א פארציטערטער און מיט שרעק ארומגעכאפט דעם פאָטערס האלדז.

— אוי, כ'האָב מוירע, וואָס איז דאָס פאר אזא שווארצע באַבע-יאכנע, וואָס קריכט אף דער זון און וויל זי אופרעסן??

— שרעק זיך ניט, מײן קינד! דאָס איז ניט קיין באַבע-יאכנע, דאָס איז די לעוואָנע.

— די לעוואָנע? — האָב איך אויסגעגלאַצט א פאַר אויגן — די לעוואָנע קען איך דאָך, זי איז א זילבערנע... פארוואָס איז זי מיטאמאָל געוואָרן אזא שווארצע?

— זי איז אלעמאָל אזא — האָט מײן פאָטער מיך גענומען באקענען מיט אסטראָנאָמיע — און וואָס דו זעסט זי שטענדיק א זילבערנע, איז דאָס ניט איר אייגן ליכט. זי באַרגט אלעמאָל ליכט בא דער זון.

דאָס האָט זיך שוין ווייטער ניט געלייגט אף מײן קינדישן סייכל און כ'האָב אויסגערופן דערשטוינט:

— וויבאלד זי באַרגט, איז דארף זי דאָך זאָגן א דאנק דער זון, אזוי ווי דו זאָגסט שטענדיק דעם פעטער ליפע, ביים ער באַרגט דיר עפעס... איז פארוואָס פרעסט זי זי גאָר?

גו, דעמלט בין איך נאָך געווען א טמימעסדיק קינד און געמעגט א סאך זאכן ניט וויסן. איצט פארשטיי איך שוין, אז דער, וואָס פארמאָגט ניט קיין אייגן ליכט, פארמעסט זיך אָפט צו פארשטעלן און אופצופרעסן יענע, אין וועמענס שטראלן ער לעבט.

א פאשעט סטעאריין-ליכטל

ווען די אונט-שאטנס האָבן שוין גענומען געדיכט הויערן איבער מיין צימער, האָב איך מיט דער געוויינטער באוועגונג א דריק געטאָן דאָס עלעקטרישע קנעפל. אָבער דאָסמאָל האָט איבער דער שטוב זיך ניט געטאָן א שווענק די שיין — די עלעקטריע איז קאליע געוואָרן. איך האָב אויסגעזוכט ערגעץ א פארוואלגערטע סטעאריין-ליכט, און בא איר פינטלענ-דיקער שיין זיך געזעצט צום שרייבטיש. נאָר מיינע אויגן זיינען שוין אָפגעוויינט געווען פון אזא מין צאנקענדיק פלעמל, און דאָס שרייבן איז געווען ניט ליכט: כ'האָב זיך אליין פארשטעלט מיטן שאַטן פון מיין האנט, די אויגן זיינען מיר גיך איינגעמאטערט געוואָרן, און אַנשטאָט אויסזיעס האָבן זיך באקומען קאָטשערעס מיט לאַפעטעס... איך האָב אָפגעלייגט די פען, אַנגעלענט דעם קאָפּ אין טיש און זיך איבערגעגעבן טרויעריקע געדאנקען וועגן דעם אין ניוועץ-פארגאנגענעם אונט.

און דאָ האָט זיך דאָס אָנגעהויבן.
עפּשער האָב איך איינגעדערעמלט און ס'איז געווען א כאַלעם. מעגלעך, אז דאָס איז געשען אף דער וואָר... אָבער גאָר אומדערווארט האָט פון דעם לייכטער, וווּ דאָס פלעמל האָט געצאנקט און אונטערגעשפרונגען, זיך דערטראָגן צו מיר א שטילע שטים:
„עפעס... געפעלסטו מיר ניט... — האָב איך דערהערט א שעפטש, וואָס איז איבערגעשלאָגן געוואָרן דורך א לייכט טראסקען — מ'זאָגט... דו ביסט א שרייבער... איז דארפסטו דאָך שרייבן... און דאָ זיצסטו גאָר... אראָפּגע-לאָזן דעם קאָפּ... און טוסט גאָרנישט!“
„אז דיין שיין איז אזוי טונקל — האָב איך זיך באקלאָגט — מיר טוען וויי די אויגן!“

„אך אזוי... דיר טוען וויי... די אויגן?.. און דעריבער... קאָנסטו ניט טאָן... וואָס דו דארפסט... — האָט די שטים איראַניש זיך אָפּגערופן און צוגעגעבן: — נו, הער זיך אַקאַרשט צו!“
איך האָב זיך צוגעהערט. פון דעם לייכטער האָט זיך געטראָגן א זשיפען און א צישן, גלייך ווי עמעץ וואָלט מיט זשענדע ליפן עפעס ארומגע-לעקט.

„הערסטו? — האָט די שטים געפרעגט. און ווי ס'וואָלט זיך רעדן וועגן גאָר א פאַשעטער, זעלבסטפארשטענדלעכער זאך, האָט זי צוגעגעבן: — דאָס פרעסט דער פלאם מיין לייב... ער לעקט מיך גיריק ארום, און אונטער יעדן טויטלעכן לעק זיינעם צאנקט מיין לעבן אליץ מער. אָבער אויסגייענ-“

דיק, גיב איך פונדעסטוועגן שײן, באלײכט אויך דעם שטיקל טיש, אף וועלכן דו דארפסט שרייבן — און שרייבסט גיט...”

א פארשעמטער האָב איך זיך א ריס געטאָן צו דער פען. וווּ איז אהינ־געקומען מײן מידקײט, דער ווייטעק אין די אויגן, די טונקלקײט, פאר וועלכער כ׳האָב אָקאַרשט זיך אזוי געשראַקן? מיט פלאם און ברען האָב איך גענומען שרייבן בא דער צאנקענדיקער און פינטלדיקער שײן פון ליכטל, וואָס האָט מיר געלויכטן ביז דער לעצטער אָטעם איז אים אויסגער־גאנגען.

אָט אזוי האָט אין יענעם אפדערנאכט די סטעארין־ליכט מיר באוויזן, ווי א לעבן דארף אויסגעלעבט ווערן.

א שמועס מיט מיין פאָרטרעט

אין איינעם אן אָוונט, ווען איך האָב אופגעהויבן די פארמאטערטע אויגן פונעם קסאוויאד, האָב איך מיטאמאָל דערזען, ווי מיין פאָרטרעט, וואָס הענגט איבערן שרייבטיש, קוקט אף מיר מיט א מין באדויערן... אין ערשטן מאָמענט בין איך גאָר צעטומלט געוואָרן. אָבער באלד בין איך ארויס פון די קיילים און מיט קאס זיך צעשריען:

— וואָס איז דאָס עפעס פאר א ראכמאַנעסדיקער בליק? וואָס, אייגנט־ לעך, באדויערסטו מיר?

געזאָגט האָב איך דאָס גלאט אין דער וועלט אריין, נאָר קעדיי זיך אראָפֿ צורייידן פון האַרצן, און נאטירלעך אף קיין ענטפער ניט געווארט. צו מיין גרויסער שטויבונג אָבער האָב איך מיטאמאָל דערהערט, ווי דער פאָרטרעט זאָגט שטיל:

— איך זע, אז די לעצטע צייט האָט זיך איינגעקארבט א נײַער קנייטש אין דיין שטערן און ס׳זײַנען דיר צוגעקומען גראַע האָר... יא, דו ווערסט אלץ עלטער. אָבער א מאָדנע זאך — איך בין מיט דיר איין ליב און איין נעשאַמע און איך בין נאָך אלץ יונג! נאָך אלץ ווי דעמלט, ווען איך בין באשאפן געוואָרן. אָן איין קנייטש, אָן איין גראַער האָר... אָן...

— הער צו! — האָב איך אים שאַרף און ביטער איבערגעשלאָגן: — אַנשטאַט מיר צו שיטן זאלץ אף די ווונדן, וואָלט עפשער גאָר געווען א פלאַן, זאָלט מיר גרינגער מאכן מיין לעבן און איבערנעמען אף זיך מיין עלטער ווערן? דיר וועט עס דאָך ניט וויי טאָן...

דער פאָרטרעט, ווי עס שײַנט, ניט גאָר אומבאהאוונט אין ליטעראטור, האָט פלינק אָפגעענטפערט:

— די מײַסע מיטן פאָרטרעט פון דאָריאַן גריי לאָז אָפּ! שוין אוועק די צײַטן, ווען אונדזער איינער האָט זיך מאַקריוו געווען... איך אליין וויל אויך בלייבן יונג! אָבער איך קאָן דיר געבן אן אייצע ווי דו זאָלסט זיך פארלייכטערן די לאסט פון דינע יאָרן, און וועסטו מיר נאָר פאַלגן — וועסטו אויך אזוי ווי איך שעמעירן מיט אלע פארבן פון דער יוגנט!

— איז וואָס דאַרף איך דערצו טאָן? — האָב איך געפרעגט אומגע־ דולדיק.

— טאָן? פאַרקערט — דאַרפסט אופהערן צו טאָן! לייג אוועק דיין ארבעט, וואָס קאָסט דיר אזויפיל געזונט; הער און זיך נעמען צום האַרצן אלץ, וואָס ארום דיר טוט זיך; לאָז ניט צו צו זיך קיין פרעמדן צאר;

רעאגיר ניט מיט שארפקייט אף אוולעס; באגניסטער זיך ניט, האָב ניט האָלט און האָב ניט פּיינט, זיי צו אלץ גלייכגילטיק...

— אך, אזוי?! — האָב איך אים ניט געלאָזט ווייטער ריידן — ניט ליב האָבן און ניט פּיינט האָבן?! זיין גלייכגילטיק? ניין! איך וויל ניט זיין גלייכגילטיק! איך וויל לעבן מיט די זאַרגן פון מיינע מיטמענטשן, איך וויל ווייטעקן מיט זייערע צאַרעס און זיך פרייען מיט זייערע סימכעס! — איך וויל מיט אלע מיינע קויכעס זוכן צו לינדערן די ווונדן פון דער וועלט — און מעג דאָס מיר קאַסטן מײן לעבן!..

דער פּאַרטערעט האָט אומצופרידן צונויפגעשוירלט די ליפן, האָט מיך קרום אָנגעקוקט — און זינט יענעם באנאכטיקן שמועס שוין מער אף מיר מיט באדויערן ניט געקוקט. איצט קוק איך שוין אף אים מיט באַדויערן. איך באדויער אים, וואָס ער איז אלע מאל דער זעליקער, וואָס דאָס לעבן גייט אים פארביי, רירט אים ניט אָן... איך אָבער — זאָל זיין מיט גראַע האָר, מיט אַ צעקנייטשטן שטערן... אָפטמאל מיט ביטערניש ארום די ליפן — איך בין אָבער גליקלעך, וואָס כ'געפין זיך אין קאַך און ברויז פונעם לעבן און וואָס מיינע טעג און יאָרן ווערן ניט אומזיסט אויסגעלעבט.

דער ווינט אין פּאָנעם

מיט מעשוּבעדיקן אימפעט יאָגט דער ווינט מיר אנטקעגן, שמייסט מיט בלוט־גליווערנדיקער פארביסנקייט אין פּאָנעם, שניידט זיך איין מיט שפיציקע נעגל אין מארך פון די ביינער און שלידערט מיר אין די אויגן הויפנס שטעכיקן שנייקן געווייבל. אָט ווי עס וואָלט אים געגאנגען אין לעבן ניט צו דערלאָזן מיר זיך באוועגן פאַרויס.

„קוק נאָר אָן דעם העלדז!“ — הילכן זיינע גרילצן אין מינע פארטויבטע אויערן. — זע נאָר, ווי ער דערוועגט זיך דאָס צו שטעלן טריט קעגן מיר! וואָלסט בעסער געטאָן ווי יענע, וועלכע האלטן זיך מיט מיר און גייען אין מיין ריכטונג... גיב א קוק, ווי גרינג זיי שפּרייזן — דאָס טראָג איך זיי אף מינע פליגל! טו אויך אזוי און פארלאָז זיך נאָר אף מיר, איך וועל דיך שוין ברענגען...“

„וויזיין וועסטו מיך ברענגען? — שלאָג איך אים איבער און כאפ טייקעף א פאטש פאר מיין האַזע. — דו וועסט מיך דאָך ברענגען ניט אהין, וווּ איך וויל! וועסט מיך טראָגן אף צוריק, אָבער איך, — גיב איך צו מיט שטאַלץ, — איך וויל גיין פאַרויס!“

„איז גיי, אויב דו ווילסט און קאַנסט! — ברומט ער ארויס און טוט פונדאָסניי גאזלאַניש זיך א וואָרף אף מיר, און גיט צו מיט בליסיקער וואָרענונג, — אָבער פארגעס ניט, אַז דאָס גייסטו קעגן מיר!“

זי קאָן איך אָבער דאָס פארגעסן, וויבאלד ער דערגייט מיר אזוי די יאָרן? איך ראנגל זיך מיט אים, גיב זיך ניט אונטער זיינע צאָרנדיקע שטויסן, יעדער טראָט קומט מיר אָן מיט יעסורים, — אָבער איך רוק זיך דאָך פאַרויס! אין דעם פארביטערטן געראנגל ווארעמט מיך און טרייסט מיך די האַפּענונג: ווען איך וועל סאָפּקאַלסאָף דערגרייכן מיין ציל און וועל נאָכדעם זיך פארנעמען אף צוריקוועגס — וועט דער ווינט שוין מער ניט באשווערן מיין גאנג, דעמלט וועט ער מיך דאָך אונטערשטופן פון רוקן...“

און אָט בין איך מיט מי און מאטער שוין אָנגעקומען. א צעפאטשטער, א צעשמייטענער, א פארכאלעשטער — אָבער א צופרידענער, וואָס כ'האָב זיך ניט אונטערגעגעבן! און איצט דארף מען זיך נעמען אף צוריק, אפן גוטן און לייכטן וועג...“

אָבער — צו אלדי רוכעס! — ווי נאָר איך האָב זיך אויסגעקערעוועט, האָט זיך אויך אויסגעקערעוועט דער ווינט און האָט ווייטער אָנגעהויבן

יאָגן מיך אנטקעגן און מיך שמייסן אין פּאַנעם נאָך מיט גרעסערער
אכזאַריעס, ווי פּריער.

„האַסטו מיך אזוי מעס אָפּגענארט, ווינט! — זאָג איך אים
מיט פּאַרביטערונג, — איך האָב דאָך געהאַפּט, אז דו וועסט אף מיין
צוריקוועגס יאָגן אין מיין ריכטונג, און דו האָסט, מיר, אף צולאַכעס, זיך
געטאָן אַ קער! וווּ איז דיין באשטענדיקייט, ווינט?“

„כאַ-כאַ! — האָט דער ווינט געשטשירעט די ציין, — אף מיין
באשטענדיקייט האָט ער געהאַפּט! זיי וויסן, אז באשטענדיק בין איך נאָר
מיט יענע, וואָס גייען מיט מיר... די אַבער, וועלכע פּרוּוון גיין קעגן
מיר, — זיי האָבן אויך מיך שטענדיק קעגן זיך! איך האָב פּינט אקשאַנים,
וואָס פּאַלגן ניט!“

ער האָט זיך העפקערדיק צעפּאַכעט און צעהוליעט, מיך געיאָגט און
געפּייניקט, און דעם גאַנצן וועג האָב איך שוין קיין מינוט מענוכע ניט געהאַט.

מוטערשאפט

ערגעץ אף א פארוואַרפענער מיטלאַזיאטישער סטאַנציעלע האָב אין געזען א יונגע מאמע, וועלכע האָט אין די עוואַקואציע-וואַגלענישן פאר-לאָרן איר זויג-קינד. זי איז געזעסן א צעשויערטע, א פארשטארטע אין איר צאָר, אין די ניטפינטליקע אויגן האָט מיט טרוקענער וויסטקייט געגליט יעש, און אף איר בלוזקע זיינען זיך צעשווומען צוויי פליאמעס און זיך אלץ פאנאנדערגעוואקסן. דאָס האָט די מוטער-מילך געפלאָסן פון אירע בריסט, געפלאָסן און געגאנגען אין ניוועץ.

אף דער באַנק אַנטקעגן איר איז געזעסן א צווייטע מאמע, אן אוזבעקין, און האָט געהאלטן אן אייפעלע אין איר שויס. דאָס קינד איז איינגעטוליעט געווען אין וואַרעמען שלאָף, האָט זיס אונטערגעמורמלט, און איבער די גריבעלעך פון זיינע פּוּכקע בעקלעך האָט אַרומגעפלאַטערט א שמייעלע. די יונגע מאמע האָט אָנגעקוואַלן, זיך שפיגלענדיק אין איר קינד, אָבער זי האָט קעסיידער געוואָרפן אומרוקע און מיטפילנדיקע בליקן אף דעם שווערמוטיקן געשטאלט אַנטקעגן און צייטנווייז האָט פון איר אויג אַרויסגעפערלט א דורכזיכטיקע טרער. איינע אזא טרער האָט זיך אַראָפּגעקייקלט אפן פענעמל פון איר שלאָפנדיקן קינד און אים אָפּ-געברייט... דאָס קינד האָט מיטאַמאָל זיך צעווייגט, אפגעהויבן זיין קעפעלע, זוכנדיק דעם וועג צום קוואל, פונדאנען עס שטראָמט אין אים שטענדיק אריין די באלעבנדיקע שעפע.

נאָר דאָס מאָל האָט די מאמע דעם קוואל פאר אים ניט געעפנט. זי האָט האַסטיק זיך א הייב געטאָן און צו צו דער פארשטארטער פרוי קעגניבער און, ניט אַרויסברענגענדיק קיין וואָרט, מיט גרייטקייט אַרטינגער-לייגט אין איר פארבענטן שויס דאָס וויינענדיקע קינד.

און ס'איז געשען דער נעס. דערפילנדיק די וואַרעמע מאסע פון דעם צאַפּלדיקן קלומעקל, האָט די עלנטע אפגעציטערט, געוואָרפן א צעטומלטן בליק ארום זיך און אפכאַפּנדיק דעם ווייסיינערדיקן ליבהאַרציקן שמיי-כעלע פון דער, וואָס האָט איר געבראַכט די ווונדערלעכע מאַטאַנע, האָט זי מיט פאַרכאַלעשטע און אומגעדולדיקע פינגער גענומען אופשפיליען איר בלוזקע. ווי א זון פון הינטער כמאַרעס, האָט פונדאַרטן אַרויסגעקוואַלן א לויכטנדיקע ברוסט און האָט טייקעף געפונען איר וועג צו די זשענדע לעפּצעלעך, וואָס האָבן מיט א פריילעך פאַרכלינעטן מרוקען אָנגעהויבן אַריבערציען אין דעם אופקוועלנדיקן גופל די פלייצנדיקע לעבנס-זאַפטן. דעמלט האָט פון האַרצן פון דער האַדעווענדיקער פרוי זיך אַרויסגעאַריסן

א זיפן פון פארלייכטערונג. ווייל דאס קליינע פריילעכע פרעסערל האט זי באפרייט פון קלעם און צוריק זי באהעפט צו די פריידן פון מוטערשאפט. און די מאמע פונעם קינד, די וואס האט אליין אים אריינגעלייגט אין דעם אומבאקאנטן שויס, האט אין אנהייב א ביסל א פארלארענע זיך צוגעקוקט צו דעם, ווי אין איר אויפעלעס ליבעלע שטראמען אריין פרעמדע זאפטן — ס'האט איר א שטאך געטאן אן אייפערזוכט... אבער דאס דאזיקע געפיל האט פארשאטנט איר געמיט נאָר אף איין רעגע, און באלד האבן פרייד־טרערן גענומען לויכטן אין אירע מוטערפערלדיקע אויגן; דאס האט זי פארכלינעט די דערהויבנסטע פרייד — די פרייד פון פארשאפן דעם מיטמענטשן גליק, טיילנדיק מיט אים דאס טייערסטע, וואס מע פארמאגט נאָר אליין.

שטעכלדראָט

מיט גרויס גיווע באוויזט מיר דער באלעבאַס זיין גערוימען סאַד, וואָס איז ארומגעצוימט מיט א הויכן פארקאן, איבער וועלכן עס שטשירעט זיך ביז א געדיכטע פארפלעכטעניש פון שטעכלדראָט.

— קומט ווען גיט איז אריין די זון אין אייער סאַד? — פּרעג איך.

דער באלעבאַס קוקט מיך אָן פּאַרכידעשט און טוט א מורמל:

— א מאַדנע קאַשע שטעלט איר... מיסטאמע א קאַטאַוועסל, האָ?

— איך מיין עס ערנסט. קאָנען דען די שטראַלן פון דער זון אריינדרייַגן גען אהער, וויבאלד דאָ שטייען אָף דער וואַך אַזעלכע שטעכיקע בייזע היטער?

דער באלעבאַס מעסט מיך אָפּ מיט א ביטלדיקן בליק און נעמט מיך לערנען סייכל:

— נישקאַשע, — זאָגט ער, — האָט קיין אַגמעס־נעפעש ניט! די זון קומט אהער, און מיינע פייערעס וואַקסן גוט... און וואָס אייך געפעלן ניט די שטעכיקע היטער — איז שייין וואָלט איך אויסגעזען, ווען איך שטעל ניט אוועק אַט דעם פּאַרקן מיט דראָט, מע וואָלט מיך דאָך בעדיל־האַדאַל געשטעלט... שפּילט זיך מיט די מענטשעלעך, אַז אלע זיינען גאַנאָווים און גאַזלאַנים, אַז מע טאָר זיי ניט אַנטרויען פּונדאַנען אהין, אַז... —

ווי עס שיינט, איז דאָס זיין באלעבאַס טעמע, און ער פאַרנעמט זיך גאַנץ ברייטלעך. איך שלאָג אים איבער:

— נו... נו... זיי זיינען גאַרניט אזוי שלעכט, די מענטשן... האָט איר גאַר קיינמאַל ניט געטאַן א טראַכט...

— אַז מע דאַרף וועגן זיי וואָס ווייניקער טראַכטן! — רופט ער אויס. — מע דאַרף זיך נאָר אָפּטיילן פון זיי! אָפּשיידן מיט פּאַרקאַנעס, מיט שטעכלדראָט. איר הערט: מיט שטעכלדראָט!

— אָבער צי ווייסט איר, — דערווידער איך, — אַז פּונקט ווי ער לאָזט ניט אריין, דער שטעכלדראָט, לאָזט ער אויך ניט ארויס? אַז איר זיצט הינטער אים, ווי אין א טפּיסע?

דאָס באַגריפּט ער שוין גאַרניט, דער באלעבאַס, און ער קוקט מיך אָן פאַרווונדערט.

— א טפּיסע...? — מורמלט ער, ניט פאַרשטייענדיק, — אין מיין אייגע־נעם גאַרטן?

— אוואַדע זייט איר אין א טפּיסע! — נעם איך אריינגעזען אין אים. — איר פרייט זיך, וואָס צו אייך קאָן קיינער ניט אריינקומען. אָבער צי קאָנט

איר דען ארויס אף צו דערזען א וועלט, צו דערזען מענטשן? איר קוקט אף זיי דורכן שטעכלדראָט, זעען זיי אייך אויס שלעכט. ווארפט אָבער אוועק דעם שטעכלדראָט, באַפרייט זיך פון דער טפּיסע, אין וועלכער איר האָט זיך אליין פארשפארט, און איר וועט דערזען, אז...

ער האָט מיך ניט אויסגעהערט ביזן סאָף און איז אוועקגעלאָפן ברענגן גען א לייטער. איך האָב געקוקט, ווי ער קלעטערט ארום אפן פארקאן, און געווארט ער זאל אראַפּשליידערן פון דאָרט דעם שטעכלדראָט. אָבער ער האָט נאָר פאריכט די פארבויגענע שטעכלקעס און זיי נאָך מער פאר-שפיצט...

א סטאטיסטיקער

איינער א באקאנטער מיינער אין א גרויסער מיידיס אף סטאטיסטיק. ער ווייסט אלץ אף דער וועלט, אלץ וואָס עס לאָזט זיך נאָר וועגן און מעסטן און ציילן. וועקט אים און אינמיטן דער נאכט און טוט אים א פרעג, מיט וואָס פאר א טעמפ עס וואקסן די נעגעלעך בא א יונגן קעצל, אָדער ווער עס באוועגט זיך געשווינדער — א גלעטשער, צי א העכט, — וועט ער, זיך רייבנדיק די אויגן, מיט א פארשלאָפּענער הייזעריקער שטים באלד אָפּענטפערן:

— די נעגעלעך אף די לאפקעס בא א יונגן קעצל וואקסן צו אין מע-
שעך פון א מעסלעס אף 0.01 מילימעטער...

— א גלעטשער באוועגט זיך מיט דער שנעלקייט פון 0.0005 מילי-
מעטער אין א סעקונדע, א העכט שווימט מיט דער גיכקייט פון 4.4 מע-
טער אין א סעקונדע...

אָפּגעזאָגט, וועט ער זיך א קער טאָן מיטן רוקן צו דער וואנט, אריי-
בערציען די קאָלדע איבערן קאָפּ און איינשלאָפּן מיטן רויקן געוויסן פון
א מענטשן, וואָס האָט אויסגעפילט זיין שליכעס אף דער וועלט.

טרעפט איר אים אין גאס — איז פרעגט יא, צי פרעגט ניט, — וועט
ער אייך פארשטן מיט קאָלערליי סטאטיסטישע יעדעס: וויפל טאָן עס
וועגט א העלפאנד, און וויפל מיליאָניקע טיילעכלעך פון א מיליגראם עס
וועגט א טיפּוס-באציל; וועגן דעם סכום גיפט, וואָס קוועלט אָן בייסן וויי-
טער-שלאָף אין דעם סאם-פענכער פון א שלאנג, און וועגן דעם סכום האָ-
ניק, וואָס א בין ארבעט אויס אין מעשעך פון איר גאנץ לעבן; ווי טיף עס
איז די פעל-קעשענע אפן בויד פון א קענגורו, און ווי לאנג עס איז דער
וויידל פון אן איכט-אַזאָור...

איר פרוווט זיך מיט אלע מעגלעכקייטן ארויסדרייען פון זינע הענט.
אבער ער האלט אייך פעסט פאר א קנעפל און זאָגט גיך-גיך, איר זאָלט
כאָלילע ניט באווייזן אוועקצוגיין:

— און דאָס ווייסט איר, אז אין דעם דאָרעם-אמעריקאנער אמאזאָנקע-
טייך ווידמען זיך זיבן הונדערט מינים פיש? געוויס ניט, און פונוואָנען
זאָלט איר דאָס וויסן? און אז אין מעשעך פון א פּרילינג-טאָג פליסט
ארויס פון א בערעזע 5.1 ליטער סאָק?

און אפילע דעמלט, ווען אייך געלינגט שוין זיך ארויסצוראטעווען און
צו אנטלויפן, איבערלאָזנדיק בא אים אין האנט אייערס אן ארויסגעריסן
קנעפל, קלינגט אייך נאָך פונדערווייטן זיין שטים:

— און דאָס מעגט איר אויך וויסן, אז אין בלוט פון א רעגן-וואַרעם איז פאראן העמאָגלאָבין אין סכּום...
איינמאַל, ווען איך האָב אים באגעגנט און ער האָט, ווי שטענדיק, אַנ-געוויבן שיטן מיט ציפּערן, האָב איך ניט אויסגעהאלטן און אים איבער-געשלאָגן:

— וויבאלד איר זייט שוין יאָ אזא בעריע און קלייבט זיך אזוי גוט פא-
נאנדער אין אלע וואָגן און מאָסן און צאָלן אַף דער ערד און אין די ווא-
סערן, און אפילע אין די אינגעוויידן פון אלע באשעפענישן, — וואָלט
עפּשער געווען א יוישער, איר זאָלט אופקלערן, ווי עס האלט בא אונדז,
מענטשן, מיט די מאָסן און מיט די וואָגן?

— וואָס מיינט איר דערמיט? — האָט ער זיך געכידעשט, — איך פאר-
שטיי ניט...

— כּוואָלט וועלן, אשטייגער, הערן פון אייך, וויפל טאָן עס וועגט א
שווערער מענטשלעכער כאראקטער, און וויפל טיילעכלעך פון א מיליגראם
עס וועגט דעם מענטשנס לייכטזיין... וויטער ווילט זיך מיר וויסן, וויפל
קילאָמעטער עס האלט א מענטשנס געדולד; און, כּוץ דעם, ווי טיף עס
קאַנען זיין מענטשלעכע געפילן, ווי ברייט עס איז זיין נאטור? זייט מויכל
און רעכנט מיר אויך אויס פאריינוועגס, מיט וואָס פאַר א געשווינדקייט
עס פליט א מענטשנס געדאַנק, ווי הויך עס פארנעמט זיך זיין פאַנטאַזיע,
ווי גרויס עס איז זיין אייגנליבעז און וואָס פאַרא דרוק עס קאַן אויסהאלטן
זיין שטאַלץ, און וויפל גראד היץ האלט זיין צאָרן... איר האָט אויסגע-
כעזשונט, וויפל סאָרטן פיש עס ווידמען זיך אין דעם ווייטן אמעריקאַנער
טייך — אָבער פארוואָס רעכנט איר בעסער ניט אויס, וויפל טויזנטער מיר-
נים מענטשן עס גייען ארום זייט בא זייט מיט אונדז? איר וועגט און
מעסט אלץ — איז פארוואָס וועגט איר ניט און מעסט ניט די גוטסקייט
און כאווערשאפט, וואָס אונדזערע מענטשן טראָגן אין הארצן איינער פארן
אַנדערן? די העלדישקייט, וואָס זיי ווייזן ארויס בא זייער טאַגטעגלעכער
מיז די פעסטקייט און זיכערקייט, מיט וועלכער זיי שפּאַנען צו דער ליכ-
טיקער צוקונפט?.. און אַנשטאַט דעם אלעמען פאַרמיסטיקט איר גאַר אייער
מויעך און דרייט אונדז א ספּאַדעק מיט די אלע ציפּערן וועגן די וויידלעך
פון איכט-אַזאָוורען און וועגן די בלוטן פון רעגן-ווערעם!

אויסגעהערט מיר, האָט דער סטאַטיסטיקער זיך א קראַץ געטאַן אין
פייע און אין פאַרלעגנהייט גענומען מורמלען:

— מענטשן... געפילן... געדאַנקען... וועגן דעם, זעט איר, האָב איך
גאַר קיינמאַל קיין קלער ניט געטאַן... פאַשעט, קיין צייט ניט געווען דער
רוף. איך בין דאָך אזוי פאַרנומען, אזוי פאַרנומען...

צוטרױ

פון טראמוױז בין איך אראָפּ מיט א האַרץ, פול ביטערניש. קיין ליג־נער, דאכט זיך, בין איך ניט, און דאָ האָט מען מיר ארויסגעװיזן אומצור־טרוי, פאָרגעװאָרפן א ליגן און געצװונגען צו באצאָלן שטראף פאר א נישט־באגאנגענעם כעטן פארשטייט זיך, אז ניט דער געלט־העזעק האָט מיר װײַגעטאָן, נאָר געקלעמט באם הארצן האָט מיך די איבערגעלעבטע פּינלעכע באגעגעניש מיט מענטשלעכן פארשטיינערטן אומצוטרוי. און געשען איז דאָס אזױ:

אין דער שטופעניש פון װאָגאָן האָב איך אומבאמערקט פארלאָרן מיין בילעט, דער קאָנטראָליאָר אָבער האָט בעשום־אויפן ניט געװאָלט מיר גלייבן. ס'האָבן אים ניט איבערצייגט מינע דערקלערונגען, ס'האָט אויך ניט געהאַלפן דאָס איידעס־זאָגן פון עטלעכע מיטפאָרער, אז זיי האָבן אליין געזען, װי כ'האָב אריינגעװאָרפן אין קעסטל א מאטבייע און אָפּגעריסן א בילעט. דער דאָזיקער נעפעש איז געװען קאלט און אומדערשיטערלעך װי אן אייזבארג. און מיט דעם גאנצן פּונױבנאראָפ־ביטל פון א גיװעדיקן און שמאָלקעפיקן מאכטהאָבער, האָט ער פון צװישן די צײן ארויסגעזױט זײן ענדגילטיקן פּסאָך:

— איר זענט געפאָרן אָן א בילעט, איז צאָלט, זײט מױכל, שטראף. איך בין אראָפּ פון טראמוױז מיט ביזױנעס און געשפּרייזט איבער גאסן, אליין ניט װיסנדיק װױהין. אזא שװערן און צעטומלענדיקן אייג־דרוק האָט געמאכט אף מיר דאָס אָקאָרשט איבערגעלעבטע...

„װען װעלן מענטשן אָנהייבן ארויסװױזן צוטרוי איינער צום אנ־דערן?“ האָב איך געטראכט, און אין מיין אנטױשונג געקומען צום פאר־צװײפּלען געדאנק, אז מענטשן װעלן אייביק זײן קאלט און פּײַנטלעך און װעלן זיך קײנמאָל ניט אויסלערנען ארויסװױזן צוטרוי איינער צום אנדערן...

אזױ שפּאנענדיק אין צערודערטקײט האָב איך מיטאמאָל דערפילט, װי אין מיין אפּגערגט־צײטערנדיקער האנט רוקט זיך אריין עפעס װײכס און װארעמס. און דאָ האָב איך דערזען, װי א קליינער מענטש פון א יאָר דרײַפיר לױפט מיט דריבנע טריטלעך בא מיין זײט, קוקט אף מיר פון אונטן ארוף מיט גרויסע ליבהארציקע אויגן, רוקט מיט זיכערקײט זײן קליין װארעם הענטל אין מיין האנט, און פלאפלט דערביי עפעס אן אומ־פארשטענדלעכע זיסע פלאפלעריי.

געװײערט האָט דאָס אלץ א רעגעלע, װײל באלד האָט אונדו אָנגעיאָגט

א יונגע פרוי, א כאפ געטאָן מיין אומדערווארטן באגלייטער פארן פרייען הענטל, און א פארפרייכטע און א ביסל א פארשעמטע זיך געווענדט צו מיר:

— אנטשולדיקט... איך האָב זיך א ביסל פארקוקט, איז מיין שטיפער אנטלאָפן און צוגעשטאנען צו אייך! לאָז שוין אָפּ דעם פעטערס האנט, הערסטו?

אָן באזונדערן כיישעק האָט דאָס יינגעלע ארויסגענומען זיין הענטל פון מיין האנט און אוועקגעשפאנט מיט דער מאמען. ער האָט זיך אָבער אלע וויילע אומגעקוקט, מיר אלץ צוגעווינקען, און איך האָב געזען, ווי זיינע פרישע ליפעלעך באוועגן זיך, און מיר האָט זיך אפילע אויסגעדאכט, אז איך הער, וואָס זיי שעפטשען...

„אזא גרויסער פעטער, ווי דו ביסט“, האָבן זיי געשעפטשעט, „אזא פעטער, און ווייסט נאָך אלץ ניט, אז שוין פון די ערשטע טריט ווייזן מענטשן ארויס צוטרוי איינער צום אנדערן... יא, שוין פון זייערע ערשטע טריטו!“

„וואָס אַ ציבעלע די ווערט איז“

„מיט מיר טאָר מען זיך ניט אָנהייבן! — האָט אַ שאַרפֿן טראַכט געטאָן די ציבעלע, צוועענדיק, ווי דער מענטש, שניידנדיק פֿון איר ריפּטלעך, באַגיסט זיך מיט טרערן. — שטענדיק האָט ער נאָר געהאלטן אין איין פֿאַרלעצן מיינע איידלסטע געפֿילן, שטענדיק אין איין כּויעקן איבער מיר מיט זײַן ווערטל „וואָס אַ ציבעלע די ווערט איז...“, אָט זאָל ער טאַקע איצט זען, וואָס איך בין ווערט און וואָס איך קאָן אופֿטאָן — פֿון איצט אָן וועט ער שוין אייביק וויינען!“

און די ציבעלע האָט אויסגעהויכט איר לעצטן אָטעם, אַ געטרייסטע דורך דעם געדאַנק, אז זי האָט שוין איין מאָל פֿאַר אלע מאָל זיך אָפֿ גערעכנט מיטן מענטשן... זי האָט שוין אָבער ניט דערזען, אז ווי נאָר איר ביטערקייט האָט זיך אויסגעוועפֿט און אופֿגעהערט עסן דעם מענטשנס אויגן — זײַנען אויך אויסגעטריקנט געוואָרן זײַנע טרערן. און פֿונדאָנען זאָל אַ ציבעלע וויסן, אז טרערן, וואָס ווערן געבוירן פֿון אַ דרויסנדיקער ביטערקייט, טריקענען גיך אויס, און אז בלויז מיט אזעלכע טרערן, וואָס קומען פֿון אינעווייניק, וויינט מען לאַנג.

קינדער־צייכענונגען

זיי זינען, פארשטייט זיך, געווען גאנץ פרימיטיוו, די צייכענונגען פון דעם זעקסיאָריקן שימעלען, וואָס זיין באַבע האָט מיט שטאַלץ אונדז באַוווּזן און וועלכע מיר, די געסט, האָבן מיט איבערגעטריבענעם אינטערעס באַטראַכט און אויס העפלעכקייט געלויבט. נאָר באַם צוקוקן זיך צו די אלע הויזעלעך און שיפעלעך און טראַמוויען און אַראַפלאַנען, וואָס דער יונגער קינסטלער האָט מיט גרויס זאָרגלאָזיקייט און מיט ניט צו גרויסן דערעכערעך צו גראַדע ליניעס אָנגעטינטלט אין דער לענג און אין דער ברייט פונעם פאפיר, האָט אין די אויגן זיך געוואָרפן אַ טשיקאווע זאך: די מענטשלעכע געשטאלטן, מיט וועלכע דער קינדערישער בליינער האָט באַזעצט די הויזער און טראַלייבוסן און שיפן פון זיין פאַנטאַזיע, זיי־נען שטענדיק געווען גרעסער פון די שיפן און די הויזער גופע.

— עפעס האלט איינער יונגערמאַן ניט שטאַרק פון פראַפאַרציע... — האָט איינער פון די געסט מיט אַ שמייכלע געזאָגט.

— דאָס איז ניט נאָר ער אליין! — האָט די באַבע זיך באַליידיקט פאַר איר האַדעוואַניק, — אלע קינדער צייכענען אזוי: פיגורן פון מענטשן קורמען באַ זיי אַרויס טאַמיד גרעסער פון אלץ אנדערס...

— קינדער בלייבן קינדער! — האָט אַ צווייטער באַמערקט און טיפֿזייניק צוגעגעבן: — דעם עמעסן באַגריף וועגן פראַפאַרציע באַקומען זיי דאָך ערשט שפעטער, ווען זיי וואַקסן אויס...

און אַ קוק געטאָן ווי אַ זיגער אַרום זיך. דאָס הייסט — „שאַצט אָפּ ווי געהעריק מײַן שאַרפֿזיין!“

אַבער ער ווייס ניט, דער דאָזיקער שאַרפֿזיניקער מענטש, אַז דעם עמעסן זיין פאַר פראַפאַרציע האָבן טאַקע די קינדער גראַד קאַלומאַן זיי זינען נאָך קינדער, און אַז האַלעוויי וואַלטן די דערוואַקסענע זיך געלערנט באַ זיי צו זען דעם מענטשן שטענדיק גרויס.

ווען דער כעזשבוך שטימט ניט

מיט אינטערעס קוק איך זיך צו, ווי געשיקט דער בוכהאלטער יאָגט ארום די ביינדלעך איבער דער רעכנ־ברעט. שטימט דער כעזשבוך, בלייבן די ביינדלעך רוען; שטימט ער ניט, טוט דער באל־כעזשבוך זיי א טרייב אהין, פונדאנען זיי זינען געקומען, און הייבט אן רעכענען פונדאָסני. אזוי עטלעכע מאָל. אז עס פאלט צונויף ביז א קאָפעקע, הייבט ער אוף די אויגן און קוקט מיך אָן מיט דער צופרידנקייט פון א מענטשן, בא וועמען אלץ איז אין אַרדענונג.

— איך זע, — זאָג איך צו אים, — אז איר זייט שטארק קאָנטעט מיט דעם, וואָס דער כעזשבוך שטימט... —

— אוואדע! — ענטפערט ער און גיט צו מיט א פולער זיכערקייט, — פריער צי שפעטער מוז דאָך דער כעזשבוך שטימען!

— אף דער רעכנ־ברעט געוויס! — רוף איך אויס, — איז לעבן אָבער גייט ניט אלעמען אזוי. דער מענטש קאָן מיט זינע טעג ניט טאָן דאָס אייגענע, וואָס איר טוט מיט די רעכנ־ביינדלעך... —

— און וואָס, אשטייגער, וואָלט ער באדארפט טאָן? — קוקט מיך אָן דער בוכהאלטער מיט כידעש.

אָבער אָנשטאָט צו ענטפערן דירעקט, טו איך אים גאָר א פרעג:

— ווי האלט איר, באגייט דער מענטש אין זיין לעבן טאָעסן?

— דאכט זיך, אז יא. עפשער נאָך מער, ווי מיר אין אונדזערע גראָס־ביכער... —

— אוואדע זייט איר גערעכט! — בין איך מאסקים. — אָבער ווען בא אייך שטימט ניט דער כעזשבוך, וואָס טוט איר? איר רעכנט איבער איין מאָל און נאָך א מאָל, ביז ער גייט זיך צונויף... זאָגט מיר אָבער, וואָס קאָן טאָן א מענטש, ווען ער באגייט א טאָעס אין לעבן און דער כעזשבוך בא אים שטימט ניט? ער קאָן דאָך ניט צוריקיאָגן די טעג און אָנהייבן פונדאָסני!

— טאקע עמעס. אָבער דערצו איז פאראן א מיטל, א פאָשעטער מיטל. איידער מוז גייט עפעס טאָן, דארף מען אפצופריער אין קאָפּ און אין הארצן גוט בארעכענען... דעמלט וועט זיך אין סאכאקל קיין טאָעס ניט ארציג־כאפן!

געוויס איז ער גערעכט, דער בוכהאלטער. טויזנט מאָל גערעכט. און אלע ווייסן וועגן אָט דעם מיטל. מע באנוצט זיך אָבער מיט אים ניט אָפט, און דעריבער שטימט דער כעזשבוך ניט שטענדיק.

פארביגייער

אף א באנק אין סקווער האָב איך געזען זיצן אן עלטערן מענטשן. ער איז געזעסן איינגעהויקערט, האָט געשטארט פאר זיך מיט אן אומבאוועג- לעכן, פארווייטעקטן בליק. איך האָב זיך צוגעזעצט אפן אנדערן עק באנק, א וויילע זיך צוגעקוקט פון א זייט, און נאָכדעם אים געפרעגט:

— איר פילט זיך ניט גוט? אייך העלפן מיט עפעס?
ער האָט זיך פאמעלעך אויסגעדרייט צו מיר, מיט א בלאסן שמייכל מיך אָנגעקוקט און ארויסגעבראכט מיט א שוואכער שטים:

— יא, כ'האָב זיך טאקע... געפילט ניט מיט אלעמען... אָבער איר האָט מיר שוין געהאָלפן... איך דאנק אייך... איך דאנק אייך!
— אייך? געהאָלפן? — האָב איך זיך געכידעשט, — מיט וואָס האָב איך אייך, איינגטלעך, געהאָלפן?

— די גרעסטע הילף איז געווען פאר מיר דאָס, וואָס איר זייט ניט פארבייגעגאנגען... זאָגט מיר, איך בעט אייך — האָט ער זיך צוגערוקט צו מיר, — איר האָט זיך קיינמאָל ניט פארטראכט אפן באטייט פונעם גרוי- ליקן וואָרט „פארביגיין“?

— גרויליקן? וואָס מיינט איר דערמיט?

— יא, יא, גרויליקן! — האָט ער געזאָגט און צוגעגעבן מיט באטאָ- נונג — פארבייגיין... דאָס באטייט דאָך — ניט ארויסווייזן קיין אינטער- רעס, ניט לייגן קיין אכט אף מענטשן, זיי איבערלאָזן אף העפקער... מיך שרעקן זיי שטענדיק, די יעניקע, וואָס גייען פארביי. דאָס זיינען דאָך מענטשן גלייכגילטיקע, אומבאטייליקטע. מענטשן, וואָס קוקן אף אלץ מיט א מינע פון „ס'איז ניט מיין אייסעק“.

— נו, איר איבערטרייבט! — האָב איך דערווידערט, — ניט אלע זיינען דאָך אזעלכע פארבייגייער...

— צום גליק, ניט אלע, — האָט ער צוגעגעבן — אָבער א סאך, א סאך... מיר איז דאָך געווען אזוי שלעכט, אזוי שלעכט! און — איר וועט מיר גלייבן? — ווי נאָר איר האָט זיך צוגעזעצט, איז מיר שוין גרינגער גע- וואָרן... א דאנק אייך דערפאר, א דאנק!

ער האָט זיך אופגעהויבן, מיר לאנג געדריקט די האנט, איז אוועק מיט זיין וועג. און איך בין געבליבן זיצן און קלערן וועגן דעם, ווי לייכט, איינגטלעך, עס איז אופצורייכטן א מענטשן, צוגעבן אים מונטערקייט. אף דעם איז גענוג בלוזן ארויסווייזן אים א קאפעלע אופמערקזאמקייט. מע דארף אים נאָר ניט פארבייגיין.

בענקשאפט

דער פיש האָט זיך געצאפלט, פון צייט צו צייט א שפרונג געטאָן הויך איבערן טיש. ווען ס'איז אזוי פארביי א היפשע וויילע און ער האָט נאָך אלץ ניט געטראכט אופצוגעבן די כעזשבויעס מיט זיין געפייניקט שטיקל לעבן, האָט מיין פרוי גענומען און ארופגעשאָטן אָף אים א הייפעלע זאלץ. דעמלט האָט ער פארקאטשעט אין לעצטן אָטעם די צעלעכצטע לעפצן, דער גלאָץ פון זיינע אויגן האָט גענומען גליווערן, ער האָט עטלעכע מאָל אופגעצייטערט און געבליבן ליגן אומבאוועגלעך.

— נו, זיך אָפגעמאטערט... — האָט מיין פרוי געזאָגט. — ווי איז עס מיר פרייער ניט געקומען אפן סייכל? ס'איז דאָך אזא פאָשעטע כימישע רעאקציע: די זאלץ האָט איינגעזאפט די פייכטקייט, וואָס איז אים נאָך פארבליבן אין די זשאברעס...

געוויס איז דאָס טאקע א פאָשעטע כימישע רעאקציע. די כימיע האָט אָפגעהאלטן א ניצאָכן איבערן פיש. אָבער עפשער האָט ער זיך געזעגנט מיטן לעבן ניט נאָר מאכעס דער כימישער רעאקציע? עפשער האָט אים די זאלץ דערמאָנט אין דער געזאלצענער היים זיינער, אין דער פרייער צעשטורעמטער היים, וועלכע ער וועט שוין מער קיינמאָל ניט זען? מיר דוכט, ער איז געשטאָרבן פון בענקשאפט, דער אָרעמער פיש.

ברייטער די טריט!

א הארב פרעסטל האָט ארויסגעשטופט דעם פוילן שמעלץ-וועטער מיט אלע זינע טריפנדיקע דעכער און צעווייקטע שנייען, און האָט שטייף פארציגן די ברוקן מיט א בייזן גלאנץ. מענטשן גייען און פאלן, גייען און פאלן. מיר, עמעס, האָט נאָך דערווייל אָפגעגליקט, און איר האלט זיך אף די פיס. אָבער אז אָך און וויי צו אזא האלטן זיך: איך מוז פאכדאָנעס־דיק איינציען מינע טריט, אָנשטאָט דעם געוויינלעכן דרייסיקסאנטימע־טערדיקן שפאן שטעלן א קורצינקן צענסאנטימעטערדיקן, און דערצו קלאפט מיר נאָך בא יעדן טראָט מיין הארץ, ווי בא א גאזלען, און כ׳בא־דעק זיך מיט קאלטע אנגסטן.

און ווי איך בין אזוי פארטאָן מיט ליב און לעבן אין דעם פינלעכן פאָרויסרוקן זיך, דערהער איך מיטאמאָל א לוסטיקע שטים אויסרופן הינטער מיין רוקן:

— ברייטער די טריט, פריינט!

ס׳איז שוין פינצטער, אָבער לויט דעם קאָל דערקען איך א באקאנטן.

— ווי קאָן איך שטעלן ברייטערע טריט — ענטפער איך מיין אייזע־

געבער — אז אָט־אָט און איך פאל?

— איי־אי! — באדויערט ער — איך זע, אז איר האָט פארלאָרן די זי־

כערקייט אין זיך... און דאָס טויג ניט! איבעריקנס — גיט ער צו מונטער, —

באלד איז שוין אויס סאקאָנע. די גאס הינטער דעם ראָג איז אויסגעשאַטן מיט זאמד.

און אזוי ריידנדיק, פירט ער מיך צו ביזן ראָג.

— און איצט — זאָגט ער, — מעגט איר שוין גיין זיכער!

אין מאָמענט פארגעס איך אלע אָקאָרשט איבערגעלעבטע שרעקן און נעם

שטעלן ברייטע טריט. דערביי זאָג איך צו מיין באגלייטער:

— ווי ווייניק א מענטש האָט דאָס נייטיק אף צו געווינען די פארלוי־

רענע זיכערקייט! אָפטמאָל קלעקט אף דעם בלוין א ביסעלע זאמד...

ווען איך שטעל זיך אָפ פאר מיין הויז־טיר, גרייט שוין אריינצוגיין, רופט

ער זיך אָפ אף מינע פריערדיקע ווערטער:

— איר האלט, אז נאָר זאמד? — ניינ! זאמד אליין איז ווייניק. אף צו

געווינען זיין פארלוי־רענע זיכערקייט, דארף א מענטש זיך אויסלערנען

ברייטער שטעלן די טריט. און איצט, אז איר זייט שוין דורך אייזער וועג

און קיין איין מאָל זיך ניט אויסגעגליטשט, וועל איך אייך אנטפלעקן

דעם סאָד. דער ברוק, איבער וועלכן מיר זינען געאנגען, איז מיט קיין

זאמד ניט באשאַטן.

אין דער טיף

איך האָב ליב געאַלאָגן. איך האָב זיי ליב דערפאר, ווייל זיי באנוגענען זיך ניט מיט דער אויבערפלאך און גראָבן שטענדיק אין דער טיף. אָבער ווען כ'האָב איינמאַל זיך דערקלערט אין ליבע מיינעם א פריינט, א געאַלאָג, האָט ער מיך אפילע ניט אויסגעהערט ביזן סאָף און אומגעדולדיק איבערגעשלאָגן.

— זיי ניט אזוי ניספּאַעל פון אונדזערע אופטוען! — האָט ער אויסגערוּפּן, דורכנעמענדיק מיך מיט זיינע שארפע, פון בויערן זיך אין דער טונקעלער ערד געשליפענע אויגן — מעגסט וויסן, אז בא אונדזער גאנצן גראָבן און נישטערן זיינען מיר אריינגעדרינגען אין דער טיף פון דער ערד־קאָרע בלויז אף א טויזנט־צוויי־הונדערט־זיבעציקסטן טיילכל פון דעם ערד־ראַדיוס און מיר האָבן נאָך אפילע ניט דערגרייכט ביז צו דער אזוי־גרופענער מאַנטיע, צו דעם אָרט, וווּ עס קאָכט און זידט דער אומרו פון דער ערד, וווּ עס ווערן געבוירן ערדציטערנישן, וווּ שטיינער ווערן אין גרויס יעסורים איבערגעשמאַלצן און איבערגעפורעמט! פאר אונדז, געאַלאָגן — האָט ער טרויעריק פארענדיקט — איז דאָס אלץ נאָך אומדער־גרייכבאר, דערפאר אָבער פאר אייך, שרייבער...

דאָ האָב איך אים איבערגעשלאָגן:

— אלע טיינעט איר איינס „פאר אייך, שרייבער“ — האָב איך זיך אראַפּגערעדט פון האַרצן — אָבער וואָס „פאר אונדז, שרייבער?“ פאָרגעס ניט, אז נאָר בא אייך, געאַלאָגן, איז אלץ אויסגעמאַסטן און אויסגערעכנט, און אז נאָך איידער איר נעמט זיך גראָבן און זוכן די אַנשיכטונגען, ווייסט איר שוין פאָרויס, איז וועלכן אָרט און איז וואָס פאר א סכּום דאָרטן זיינען פאראן די און יענע ארצן, די און יענע מינעראלן, די און יענע כימישע עלעמענטן... אָבער מיר? וואָס ווייסן מיר, אָרעמע שרייבער? ווי אָפט טרעפט זיך, אז מיר זוכן א פרישן קוואַל פון מענטשלעכקייט — און שטויסן זיך גאָר אָן אף פארהארטעוועטע אַנלאַגע־רונגען פון פארביסנקייט און פוסטער גיזווע... וויפל מאָל געפינען מיר אַנשטאַט די געזוכטע ברייט־הארציקייט און איידלמוט — זשעדינקייט און ניטפארגינעריי! און גראָד דעמלט, ווען מיר נישטערן נאָך געדאַנק און גייסט — שלאָגט אונדז גאָר אנטקעגן א רייעך פון פוילעניש און טעמפּקייט — און כ'האָב פארענדיקט מיט א פארביטערונג — איז אָט האַטמו דיר דעם „פאר אייך, שרייבער!“ דער געאַלאָג האָט אופּמערקזאַם אויסגעהערט און צום סאָף פארטראַכט געזאַגט:

— וואָס זאָל איך דיר אָף דעם ענטפּערן? איך קאָן נאָר זאָגן איינס:
אויב פאַר אייך, שרייבער, זיינען אָט די אומדערווארטע דערשיינונגען א
שוועריקייט און א שרעק — זייט איר שלעכטע שרייבער! פאַר אייך זיינען
דאָך ניטאָ קיין גרענעצן אזוי ווי פאַר אונדו, איר קאָנט דערגרייכן צו
די טיפּסטע טיפּענישן, איר קאָנט זיך דערגראָבן צום סאַמע מאַקער פון
מענטשלעכן אומרו, ביז צו דעם קאַלך־אויזן, ווי עס לייטערן זיך די גער
פילן... איז שרייבט אזעלכע ביכער, וואָס אין זייער היץ זאָלן צעשמאַלצן
ווערן די פאַרהאַרטעוועטקייטן פון זשעדינעקייט, סינע, טעמפּקייט און פון
אַלע אנדערע מיסע אַנלאַגערונגען, וואָס שטערן דעם מענטשן זיך צו
אַנטפלעקן אין זיין גאַנצער שיינקייט און גרייס! שרייבט אזעלכע ביכער,
וואָס זאָלן צעצינדן אין גיסט און געמיט איידעלע געפילן, וועקן פּרוכט
פּערדיקע און שעפּערישע געדאַנקען ווער נאָך אזוי ווי איר, שרייבער, אין
באַרופן מיטן קויעך פון אייער וואָרט אויסצולייטערן און איבערצוגע-
שטאַלטיקן דעם מענטשן?..

אָף דעם האָב איך אים ניט געקאָנט דערווידערן, מיין פּריינט, דעם
געאַלאָג, וואָס קוקט אין דער טיף, אוואַדע זיינען מיר, שרייבער, באַרופן
צו טאָן דאָס אַלץ, וואָס ער האָט אויסגעזעכנט. אָבער טוען מיר דאָס טאַקע
אין דער געהעריקער מאָס?..

א מענטשלעך הארץ

איבערלייענענדיק אן ארטיקל וועגן דעם, ווי א בארימטער ספעציאל-ליסט מאכט אָפּעראַציעס, ארויסרופנדיק בא די פאציענטן א צושטאנד פון אומנאַרמאל-נידעריקער קערפער־טעמפּעראַטור, האָב איך זיך ניט געפּוילט און אָנגעשריבן אזא בריוול:

„כאַשעווער פּראָפּעסאָר! געלייענט, אז איר אָפּערירט מענטשן, אָפּקילנ-דיק דעם קערפּער ביז צוועלף גראַד. איז מיר אופגעקומען א פראגע: דראַעט ניט בא דער נידעריקער טעמפּעראַטור א סאקאַנע, אז דאָס האַרץ זאָל פּאַרפּרוירן ווערן אָף אייביק?“ אָף דעם האָב איך באקומען אן ענטפּער: „אזא געפאַר איז ניט פאַראַן. וועדליק די פעסטשטעלונגען פון דער וויסנשאַפּט, קאָן א האַרץ אריבערטראַגן די נידעריקסטע טעמפּעראַטורן.“

און א צושריפט איז געווען אין בריוו: „איז דען פאַראַן אָף דער וועלט א זאך, וואָס קאָן נאָך אזוי קאַלט זיין, ווי א מענטשלעך האַרץ?“

נאָכן באקומען דעם ענטפּער האָב איך ווייטער אָנגעשריבן: „איך דאַנק פאַר דער אופקלערונג. און איצט וויל איך נאָך עפּעס פּרעגן: גוט, דאָס האַרץ וועט טאַקע אויסהאַלטן די איינפּרינג. וועט אָבער באַ אזא טעמפּעראַטור דער קערפּער ניט פאַרפּרוירן ווערן אָף טויט?“ דער ענטפּער איז געווען:

„אויסגעשלאָסן. דאָס האַרץ וועט דערצו קיינמאַל ניט דערלאָזן. ווייל, — און דער פּראָפּעסאָר האָט פאַרענדיקט מיט א פּילאָסאָפּישער מאַקסימע, — איז דען פאַראַן אָף דער וועלט א זאך, וואָס קאָן נאָך אזוי הייס זיין, ווי א מענטשלעך האַרץ?“

זעענדיק, אז איך האָב דאָ צו טאָן מיט א מעדיצינ־טוער, וואָס איז נאָך דערצו א פּילאָסאָף, בין איך שוין געווען טשיקאווע צו הערן, וואָס ער וועט מיר ענטפּערן אָף נאָך א פּראַגע.

„כאַשעווער פּראָפּעסאָר, — האָב איך זיך ווידער געווענדעט צו אים, — אין איין בריוו האָט איר מיר געשריבן, אז דאָס האַרץ איז קאַלט, אין צווייטן — אז עס איז הייס... וויבאַלד איר זאָגט, גלייב איך, אז אזוי איז דאָס. דערקלערט מיר אָבער, ווי קאָנען זיך אין האַרץ איינלעבן אזעלכע צוויי קאָנטראַסטן? איז דאָס ניט קיין צו שווערע, אומדערטרעגלעכע אָנלאָדונג פאַרן האַרץ?“

דאָס מאָל איז דער ענטפּער געווען:

„אייער באַמרויקונג וועגן א מעגלעך צו שווערער אָנלאָדונג איז ניט באַגרינדעט, ווייל — איז דען פאַראַן אָף דער וועלט אזא שוועריקייט, וואָס א מענטשלעך האַרץ זאָל ניט קאָנען אריבערטראַגן?“

אפן שפאָר־ביכל

אין דער שפאָרקאסע איז מיר אויסגעקומען א לאנגע צייט ווארטן, ביז ס'וועט דערגיין צו מיין ריי. דער יעניקער, וואָס איז געשטאנען פאר מיר, האָט אָן אופהער געוואָרפן אויגן אף די מענטשן ארום אים, און מיטאמאָל האָט ער זיך געווענדעט צו מיר:

— ווייסט איר, וואָס איכיל אייך זאָגן? די דאָזיקע ריי געפעלט מיר!

— אזוי גאָר? — האָב איך אים אָנגעקוקט מיט כידעש, — אזא ליבהאָבער

פון לאנגע רייען זייט איר?

— דאָס דאָפּקע ניט! אָבער אָט די ריי, זעט איר, געפעלט מיר. זי באַ-

ווייזט דאָך, אז מענטשן קאָנען זיך פאָרגינען אָפלייגן א גראָשן...

— יא, דערמיט זייט איר טאָקע גערעכט, — האָב איך אים צוגעגעבן,

און נאָך א וויילע קלערן א פרעג געטאָן: — אָבער זאָגט מיר, וואָלט דאָ

אויך געווען אזא ריי, ווען...

— וואָס „ווען“? — איז ער נייגעריק מיר אריינגעפאלן אין די רייד.

— אָט שטעלט זיך אף א מאָמענט פאָר, — האָב איך אים גענומען

אויסמאָלן א בילד, — אז מע וואָלט דאָ, אין דער קאסע, אכוץ געלט, קאָנען

אָפלייגן אפן ביכל אויך אנדערע אָפּשפּאַרונגען, אז מע וואָלט דאָ אָנגע-

נומען, לעמאַשל, אָפּגעשפּאַרטע געפילן, געדאנקען, פרינציפן... מאָלט זיך

אויס, אז מענטשן טראָגן דאָס אלץ אהער אָפּצולייגן אפן שפּאַר־ביכל,

קעדיי שפעטער, ווען זיי וועלן זיך נייטיקן אין א געפיל, צי אין א געדאנק,

אָדער דערשפירן א באַדערפּעניש אין א פרינציפ, — דאָס ביסלעכווייז

ארויסנעמען, אזוי ווי מע נעמט ארויס אן אָפּגעשפּאַרטן גראָשן, און...

ער האָט מיך אָבער ניט געלאָזט דעריידן און אויסגערופן אן אופגע-

בראכטער:

— צו אלדע רוכעס זאָל גיין אזא שלימאזלדיקע קאסע, ווו ס'וועלן ליגן

אין די סייפן אָפּגעשפּאַרטע געפילן און געדאנקען! צו אלדע רוכעס, הערט

איר? ווער ווייסט דאָס ניט, אז קעדיי אויסצולעבן א לעבן, ווי נייטיק איז,

טאָר מען ניט זיין שפּאַרעוודיק מיט געדאנקען און געפילן?!

שניי-שטורעם

נעכטן האָט געבושעוועט א שניי-שטורעם. דער ווינט האָט געפניפט און געברומט, געטראָגן אַף זײַנע מעכטיקע פּליגל אומגעהויערע וויסע מאכנעס. זיי האָבן זיך געריסן פון דער ערד, מיט אימפעט אטאקירט די הייכן, אין ברען פון שלאכט צוריק אראָפּגעפאלן. אָבער אלץ פּונדאָסניי אומגעדולדיק און אומדערמידלעך זיך געוואָרפן אין געראנגל. מיט מאטערניש האָב איך זיך דורכגעשלאָגן דורך דער צעוויכערטקייט. דער צעיושעטער, פון גליק פארשיקערטער שניי האָט מיר געשמיסן אין פאַנעם, העפקערדיקע גרילצן האָבן געדערעלט דעם מויעך, און דורך דעם ארומיקן ווילדן געווירבל און וויעניש האָט זיך געריסן א צעהוליעטער רוף:

— אור-הרהו... ווי גוט איז זיך אָפּצורייסן פון דער ערד! ווי גוט זיך צו טראָגן, פליען מיטן שטורעם! דערלאנגען צו די העכסטע הייכן! אור-הו!
הינט ליגן זיי שוין שטיל, די אָנגעוואליעטע שנייען, ליגן האכנאָעדיק און צערטלען זיך אונטער די שטראלן פון א ווינטערדיקער זון. בלויז די אָנגעוואָרפנקייט זייערע דערמאָנט נאָך דעם נעכטיקן אופברויז. ער-טערווייז שמעלצן זיי זיך שוין צוביסלעך און ס'זעט אויס, ווי דער שניי-וואַלט שטיל באוויינען זיין איבערגעריסענעם גיזעדיקן פארמעסט. שפעטער, ווען די זון איז פארצויגן געוואָרן מיט כמארעס, און דעם טאָג האָט פארוויקלט א גראָקייט פון שמעלץ-וועטער, — האָבן די צעריעטע בערג שניי זיך שוין פארצויגן מיט א ברודיק הייטל, גענומען מערקבאר איינגעשרומפן ווערן, און טיפע שפאלטן האָבן זיך אין זיי איינגעשניטן. מיט נאָגנדיקן אומעט קוק איך זיך צו דעם גראָ געוואָרענעם, פא-מעלעך זיך אין קויט פארוואנדלענדיקן שניי און צו די טיפע ריסן אין זיין לייב, אין דעם לייב, וואָס האָט נעכטן אזוי געבלענדט מיט זיין אומבא-רירטער צארטקייט, און מיר דוכט זיך: דאָס האָט געפלאצט זיין האַרץ. ווייל ווייטעקדיק איז דאָך נאָך א שטורמישן לעבן, פול מיט אימפעטיקן פלי צו די הייכן, אראָפּגעשלינדערט צו ווערן אַף דער ערד און זיך פארוואנדלען אין קויט.

אין איין ריי

איך זיך אף א בענקל אין סקווער און קוק זיך צו, ווי לעבן מיר לערנט
א זיידע דעם אייניקל ציילן. דער זיידע נעמט אריין דעם אייניקלס הענטל
אין זינער, פארבייגט אים איין פינגער:
— זעסט, דאָדיקל, דאָס איז איינס...
און מיטן שטעקן שרייבט ער אָן אפן זאמד אן איינס.
דאָס אייגענע טוט ער מיטן צוויי, מיטן דריי, מיט אלע ציפערן. און ווען
עס קומט צום צען, פארבייגט דער זיידע דעם אייניקלס מיזיניעצל, שרייבט
אָן אפן זאמד די צאָל צען און דערקלערט:
— קעדיי אַנצושרייבן צען מוז מען נעמען אן איינס און צושטעלן צו
אים אָט דאָס לענגלעכע קיילעכל, וואָס הייסט נול. מיט זיין הילף ווערט
דער איינס צען מאָל גרעסער, ווי ער איז ביז איצט געווען.
— וואָס איז דאָס אזוינס א נול? — פרעגט דאָדיקל, — זאָג, זיידע,
וועלכן פינגער דארף מען פארבייגן, ווען מע וויל האָבן א נול?
— אף צו באצייכענען א נול, — דערקלערט דער זיידע, — דארף מען
קיין פינגער ניט פארבייגן, א נול איז גאַרנישט, א פוסט אָרט.
— וויבאלד ס'איז גאַרנישט, — כידעשט זיך דאָס יינגל, — טאָ פארוואָס
ווערט מיט זיין הילף דער איינס צען מאָל גרעסער?
אף אזא קלאַץ-קאשע פארטראכט זיך דער זיידע שטארק. נאָכדעם
ווייזט ער אָן מיטן שטעקן אף דער צאָל צען אפן זאמד און זאָגט:
— קוק זיך נאָר צו, מיין קינד, ווי דער איינס שטייט זייט בא זייט
מיטן נול און טו א טראכט: ער, דער איינס, איז דאָך עפעס! און וואָס איז
דער נול? גאַרנישט שעבעגאַרנישט! פונדעסטוועגן קוויינקלט זיך ניט דער
איינס צו שטעלן זיך אין איין ריי מיט אזוינעם, וואָס איז נידעריקער פון
אים. און אדאנק דעם, וואָס זיי שטייען צוזאמען אין איין ריי און העלפן
איינער דעם אנדערן, בארייכערן זיי איינער דעם אנדערן און וואקסן
ביידע אויס.

ווינדן

נאָכן ארויסציען דעם וואַרצל, וואָס איז מיר געזעסן אין דער יאסליע
פעסט, ווי אן אייזן, האָט דער סטאַמאַטאַלאָג באטראכט די ווינד אין צאָר-
פלייש און מיך געטרייסט:

— נו, קיין ביזן ניט... ביז מאַרגן וועט דאָס פארגיין!
— אייך... איז ליכט.. צו זאָגן.. — האָב איך קוים ארויסגעבראכט
מיט א שטייפער צונג פון דער נאָואַקאינ-אינישפריצונג. — מיר אָבער...
טוט שטארק וויי... אוי, ווי ס'טוט וויי!
— שא, שא, די סאַקאַנע איז ניט גרויס! — האָט ער מיך באַרויקט און
צוגעגעבן: — א ווינד אין מויל, זאָלט איר וויסן, פאַרהיילט זיך גיך... ניט
אזוי ווי א ווינד, וואָס ווערט פאַררזאַכט דורך א מויל. פון אזא מין ווינד
קומט אויס אַפּטמאַל צו ליידן א גאַנץ לעבן...

אפישן

— ווהיזן גייט מען היינט אָוונט?

איינעם נאָכן אנדערן לייען איך די אפישן אפן רעקלאמע-סלופ, און די אויגן לויפן זיך פאנאנדער: אָט זיינען באשיידענע מעלדונגען וועגן קאַנר צערטן, וועגן טעאטער-פּאַרשטעלונגען, וועגן ליטערארישע אופטריטן, און זיט בא זיט מיט זיי — טומלדיקע אפישן וועגן פארמעסטן אין באַקס און כאַקיי, וועגן פּערד-געיעגן. אין נאַענטער שכינעס מיט פידל-ווירטואַזן, פיאניסטן און מיסטערס פון קינסטלערישן וואָרט הויזן בויכריידער, אט-לעטן און קלאָונען...

דאָ, אפן רעקלאמע-סלופ, שפילט זיך אָפּ אן אָנאָפּהעריקער געפּעכט צווישן גייסטיקייט און גאשמיעס, צווישן פיזישן פיזישן קויעך און אינטעלעקט. א גאנצן טאָג האלטן די אלע אפישן מילכאָמע איינער מיטן אנדערן: זינר גער פרווון פארהילכן די טראסקערי פון מאָטאָרן; פוטבאָליסטן זוכן וויל-יונגעריש אריבערשריען א סימפּאָנישן אַרקעסטער, באלערינעס פלייסן זיך פארטונקלען די בלענדעניש פון צירק-אטראַקציעס...

ווען עס קומט אָבער דער אָוונט, און די שלאכט טראַגט זיך אריבער פון דעם אפישן-סלופ צו דעם באלויכטענעם זאל, געהערט שוין דאָס לעצטע וואָרט אין דער מילכאָמע א דריטן צאד. יענעם צאד, וואָס שטייט באַטאָג אין אומאנטשלאָסנקייט פאר די אפישן און פרעגט זיך: „ווהיזן גייט מען היינט אָוונט?..“ דעם צאד, פאר וועמען עס זינגען די ווירטואַזן און עס טאנצן די די פוטבאָליסטן, פאר וועמען עס שפילן די ווירטואַזן און עס טאנצן די באלערינעס און עס בלענדט די פילפארביקייט פון צירק... דער צאד פאר וועמענס ווילגעניגטקייט דאָס אלץ ווערט געמאכט און געוויזן און צוליב וועמענס אפלאַדיסמענטן די אלע טאלאנטן פון גייסט און פון וואָרט, פון מוסקול און פון פלינקייט האַרעווען און איבן זיך א גאנץ לעבן.

באנאכט ווידער, ווען די פארמעסטן אין די זאלן הילכן אָפּ און אלע ליכטער פארלעשן זיך, באווייזט זיך באם רעקלאמע-סלופ גאָר א שפּאַגלי-נייער אַנטוילנעמער פון דער אייביקער מילכאָמע: דער אפישן-קלעפּער. ער נעמט מיט זיין גרויסן פענדזל שמירן איבער אלץ און אלעמען, קיינעם ניט שאַנעווענדיק. ער פארקלעפט אלעמען גלייך, ער האָט ניט קיין רעס-פעקט אפילע פארן גרעסטן אפיש און פאר די גלענצנדיקסטע נעמען אָף אים. ער איז הארט און גרויזאם, פונקט ווי דער גוירל אליין, און אונטער דעם הארבן, שווערן פענדזל פארכאפט בא אלע אפישן דער אָטעם, און דאָ

הויכן זיי אלע אויס זייער לעבן — דאָס לעבן, וואָס האָט אזוי פיל צו-
געזאָגט.

און אף מאָרגן שעמערירט שוין דער רעקלאַמע-סלופ מיט נייע אפישן,
וואָס זאָגן אָן דער וועלט וועגן נייע קינסטלער, וועגן נייע אופטריטן, וועגן
נייע דערגרייכונגען, און מענטשן שטעלן זיך פונדאָסניי אָפּ און פרעגן זיך
אין אומאנטשלאָסנקייט „ווהיין גייט מען היינט אָונט?.. וווהיין גייט מען.“ —
קעדיי מיט באַגייסטערטע אפלאַדיסמענטן צו באַקרוינען דעם קינסטלער
אָדער מיט גרינגשעצונג צעטרעטן אין שטויב זיין מי.
אָבער דער אָנהייב פון דעם פארמעסט איז געלייגט אָט דאָ, אפן פא-
פירענעם שלאַכטפעלד, באַם סלופ, פון וועלכן עס שעמערירן אראָפּ די פיל-
פארביקע אפישן און דערציילן וועגן דער פילפארביקייט פונעם לעבן.

פארביקער שניי

יענעם ווינטער האָב איך געווינט אין א שטיבעלע אפן ראנד פון דאָרף. פון מיין פענצטער האָט זיך געעפנט אן אויסבליק אָף אן אומענדלעך פעלד, וואָס איז ביזן סאמע האַריוואָנט פארדעקט געווען מיט א דיקער קאָלדער טיפן, צארטן שניי, און איך האָב אָן אופהער זיך צוגעקוקט צו דעם שניי, וועלכער האָט געהאלטן אין איין אָפּשפיגלען די ווונדערלעכע קאָלירן פון דער ארומיקער וועלט.

אין די פראַסטיקע פרימאַרגנס, ווען די זון האָט אַקאַרשט געהאט ארויסגעריבן דעם נעפל פון אירע נאָך פארשלאָפענע אויגן — האָט זי שוין אין צארטער ליבשאפט געגלעט דעם שניי מיט רויטלעך-גאַלדיקע פינגער, און אונטער איר צערטלעכקייט האָט ער אופגעלויכטן און ארויס-געשטראַלט אין דער וועלט די מילדע ראָזקייט, מיט וועלכער זי האָט אים באַלייטעליקט.

באטאַג, ווען איבערן פעלד האָט מאיעסטעטיש געשפּאנט א לויטערער פראַסט און געטראָגן אָף זיין מעכטיקן שטערן א קרוין פון קאלטער שטאַלצער זונשיין — האָבן פון דעם שעמערירנדיקן צודעק, אונטער וועלכן ס'האָט זאפטיק זיך געשפּרייט די בלענדיקע שנייקע ראכוועס, ארויסגע-פינקלט און שאלקאפטיק אונטערגעפינטלט מילי-מיליאָסן פארפירערישע שמייעלעך פון געשמאַלצענעם גאָלד.

און ווען ס'האָט זיך גענענט די אָפּשייד-שאַ פון דער זון און אפן פעלד, וואָס איז געלעגן פארכאלעשט אין אייגענער פראכט, האָט געציי-טערט איר צעפלאַמטער צאָרן פארן צו-פריען אוועקגיין — האָט איבערן שניי זיך צעגאָסן א צונטערדיקער אָפּשיין, אזוי ווי א ריזיקער קרוג מיט רויטן קלאָרן וויין וואָלט זיך אויסגעקערט און פארכלינעט א וועלט מיט שיקערער פרייד.

און אפילע דעמלט, ווען דער ווינטער-טאַג האָט זיך שוין אריבערגע-בויגן אָף יענער זייט וועלט, שוין גענומען פארלעשן זיינע קאָלירן, און פארנאכטיקע שאַטנס האָבן אָנגעהויבן יאָגן און זיך קוילערן איבערן פעלד — האָט איבערן שניי, ווי א לעצטע מאַטאַנע, זיך אויסגעשפּרייט דער שלייער פון דורכזיכטיקער, צעזונגענער בלויקייט.

און צוקוקנדיק זיך צו דעם, ווי דער צארטער און ווייסער שניי שפיגלט אָפּ און גיט איבער ווינטער אין דער וועלט אריין אלע פארבן פונעם טאַג, האָב איך געטראכט וועגן דעם, אז וואָס צארטער און ווייסער ס'איז א מענטשנס געמיט — אלץ גיריקער זאפט ער איין און אלץ פרייגיביקער פארטיילט ער אלע ווונדערלעכע קאָלירן, מיט וועלכע א לעבן באַגליקט אים.

רעצעפטן

מיט יאָרן צוריק, ווען איך בין נאָך געווען א יונגע־מאן, האָב איך איינ-מאָל אָנגעהויבן שטארק הוסטן. אָבער ווי הוסטן? מיט א לאנגן אויסגעצויי-גענעם קריי, מיט א פארקייכטן פיף, מיט א זשאוערדיקן סקריפ פון א קאליע־געוואָרענעם זיגער... כ'בין אוועק צום דאָקטער, ער האָט מיך אויסגעקלאפט, געפונען בא מיר עפעס א לאטיינישע קרענק. מיט א דאָקטערישן קאָטשער־קסאוו האָט ער אויסגעשריבן א לאנגן רע-צעפט, און ס'האָט טאקע געהאַלפן: דער הוסט איז שפורלאָז פארשוונדן. אָבער מיטאמאָל, נאָך א סאך יאָרן, האָט ער זיך צוריקגעקערט צו מיר, דער שוין פון לאנג פארגעסענער כריפענדיקער הוסט. האָט מייסע אלטער באקאנטער זיך ברייט צעלייגט און מיך חניטער גענומען ווערן. האָב איך גענומען נישטערן צווישן מיינע פארוואלגערטע פאפירן, גע-פונען דעם פארגעלטן רעצעפט און אוועק דערמיט אין אפטייק. דער פראַ-וויזאָר האָט געדרייט דעם צעטל, אים באקוקט פון אלע זיטן, נאָכדעם מיר אים אומגעקערט און געזאָגט.

— גייט צום דאָקטער און באקומט א נייעם רעצעפט!

— וואָס דארף איך א נייעם? — האָב איך געפרוווט זיך שטעלן אנט-קעגן, — וואָס דארף איך א נייעם, וויבאלד אָט דער אלטער האָט מיך געראטעוועט?

— זייער מעגלעך, — האָט דער אפטייקער דערווידערט, — אז דעמלט האָט דער רעצעפט אייך טאקע געראטעוועט, אָבער ווען איז דאָס געווען? — און ארופקוקנדיק אף מיר מיט א שמייכל, האָט ער צוגעגעבן: — איר זינט דאָך נאָך דעמלט געווען א יונגע־מאן... ניין, דער רעצעפט טויג שוין מער ניט, גייט צום דאָקטער און באקומט א נייעם! נאָכדעם ווי א דאָקטער האָט מיך אונטערוזכט, בין איך מיטן נייעם רעצעפט אוועק אין דער זעלבער אפטייק.

— זעט איר, — האָט דער פראַוויזאָר מיר דעמלט געזאָגט, — אז איך בין געווען גערעכט: דאָ איז שוין פארשריבן גאָר עפעס אנדערש! ס'איז דאָך באוויסט, אז קורירן זיך לויט אן אלטן רעצעפט, אפילע ווי גוט ער איז ניט געווען אמאָל, קאָן מען ניט...

און פארקלערט צוגעגעבן:

— אזוי ווי מע קאָן ביכלאל ניט לעבן לויט אלטע רעצעפטן...

צווישן בערג

א ווונדערלעך געפיל נעמט ארום א מענטשן באם שטיגן אף א הויכן בארג. וואָס העכער ער הייבט זיך ארוף, אלץ ווייטער און ברייטער שפרייט זיך פאר אים די וועלט, אלץ פריידיקער צעשפארט זיין ברוסט דער שטאַלץ, וואָס ער איז אויך א טייל פון אַט דער גאנצער גרויסקייט און פראכט, וועלכע ציט זיך אונטער אים אָן א ברעג און אָן א סאָף. אין אזעלכע מאָר מענטן קומט אוף אין הארצן אן איידעלע בענקשאפט צו דער ערד און אירע מענטשן מיט זייערע אופטוען און שטרעבונגען. דעריבער זינען מיר שטארק ניט געפעלן געוואָרן די רייד פון איינעם, וועלכער האָט נאָכן אומקערן זיך פון א בארגיקער געגנט צווישן אנדערע ריזע-אינדרוקן דערציילט:

— צופוסנס פון דעם בארג, וועלכן איך האָב אין יענעם פרימאָרגן בא- שטיגן, האָבן מענטשן עפעס געטאָן: געהאקט דעם וואלד, וואָס וואקסט אף די שיפוזים, צי געגראָבן, צי עפעס דורכגעלייגט... איך ווייס ניט וואָס, און דאָס האָט מיך אויך ניט אינטערעסירט. מיך האָט אינטערעסירט עפעס אַנ- דערש, — און ער האָט מיט ביטל זיך פאנאנדערגעלאכט, — וואָלט איר געזען, ווי קליין זיי זינען געווען! קארליקלעך, און גאָר! און וואָס העכער איך האָב זיך אפגעהויבן, אלץ קלענער און קלענער זינען זיי געוואָרן... איך קאָן אייך גאָרניט אויסמאָלן, וואָס פאר א פארגעניגן ס'איז צו זען די מענטשעלעך אונטער זיך, ווי זיי ווערן אלץ קלענער און קלענער, פונקט ווי די מורעשקעלעך... דעמלט דערפילט מען זיך אזוי דערהויבן, אזוי אויס- געוואקסן, העכער פון אלעמען... אויב איר ווילט איבערלעבן אזא אויס- טערליש געפיל, וואָס מ'לעבט דאָס ניט אַפט איבער, איז לאַמיר צוזאמען אונטערנעמען אזא נעסיע. איר וועט מיר דאנקבאר זיין!

— ניין! — האָב איך זיך אָפגעזאָגט. — איך וועל מיט אייך אין די בערג ניט פאָרן!

— פארוואָס אזוי שארף? — האָט ער באליידיקט געפרעגט.
— ווייל מיר געפעלט ניט צו זען די מענטשן קליין! איך וויל זיי זען אלעמאָל גרויס. גרויס — אזוי ווי זיי זינען און, דעריקער, ווי זיי זינען ווערט צו זיין. און דאָס, וואָס איר זאָגט, אז איר פילט זיך גרויס, בייס איר זעט זיי קליין, — איז האָט איר א טאָעס: קיינער איז נאָך ניט אויס- געוואקסן אדאנק דעם, וואָס ער קוקט אף מענטשן פון אויבן אראָפ!

קאַנטאקט

מעצער האט זיך באקלאַגט, אז ס'איז זייער שווער אָנצובינדן מיט מענטשן א הארציקן קאַנטאקט.

— זיי זינען אזעלכע מאַדנע, די מענטשן... — האָט ער געטיינעט — מ'קאָן זיך גאָר מיט זיי ניט פארשטענדיקן! אז זיי טוען גאָרנישט, קעדיי זיך צו דערנענטערן...

— און איר וואָס טוט? — איז איינער אים אריינגעפאלן אין די רייד — וואָס גיט איר די מענטשן, מיט וועמען איר ווילט דערגרייכן פארשטענדי- קונג?

— איך? פארוואָס עפעס איך?

אָנשטאַט א דירעקטן ענטפער, האָט יענער אים א פרעג געטאָן:

— איך איז דאָך געוויס באקאנט, וואָס עס באטייט „סטאלאקטיטן“ און „סטאלאגמיטן“?

— דעם עמעס... כ'האַב שוין א ביסל פארגעסן...

— וועל איך איך בעקיצער דערמאָנען. סטאלאקטיט הייסט א פאר- שטיינערטער צאפן, וואָס הענגט אראָפּ פון דאך פון א הייל. פון אַט דעם צאפן טריפן אראָפּ טראָפנס קאלך, וועלכע ווערן פארגליווערט, זאמלען זיך אָן איינער אפן אנדערן אזוי, אז אונטן פונקט אנטקעגן דעם סטאלאק- טיט נעמט סטארטשען א בערגל, דער דאָזיקער אונטערשטער צאפן הייסט סטאלאגמיט.

— א יאשערקויעך איך — האָט יענער מיט ליכטער איראָניע בא- דאנקט — וואָס איר האָט דאָס אָפגעפרישט אין מיין זיקאַרן... אָבער וואָס אייגנטלעך פאר א שייכעס...

— ווארט, כ'האַב נאָך ניט דערזאָגט! — האָט דער אנדערער אים איבערגעשלאַגן — הערט ווייטער: אופכאפנדיק די טראָפנס, וואָס פאלן פונעם סטאלאקטיט, צעוואקסט זיך דער סטאלאגמיט אלץ העכער, קומט אלץ נעענטער צום סטאלאקטיט. צום סאָף באגעגענען זיי זיך אפן האלבן וועג. און אַט אזוי — האָט ער פארענדיקט — דארפט איר אויך טאָן. ווילט איר בעזעמעס איינשטעלן א קאַנטאקט מיט א מענטשן — זייט מייכל און קומט אים אנטקעגן, אַט אזוי ווי יענער סטאלאגמיט!

גראווע קעפ

די סאסנעס האָבן, ווי עס שיינט, איבערגעלעבט א גרויסן אומגליק, ווייל איבער נאכט זיינען זייערע קעפ גראווע געוואָרן, דער גרינער סכאך איז ארומגעוואקסן געוואָרן מיט טויִגעפּריר. עס האָט אויסגעזען, ווי פון נעפל קוקן ארויס געליטענע מענטשן, באלאָדענע מיט פּריציפּטי־קער גראַווקייט, וואָס וועט שוין אלעמאַל בלייבן אַף זיי.

אַבער די גראַווקייט פון די סאָסנעס איז געווען אַן איבערגייענדיקע. ווייל שפּעטער־צו, ווי נאָר די זון האָט דורכגעריסן דעם נעפל און פאַר־בלאָנדזשעטע שטראַלן האָבן זיך אַרײַנגעפלאַנטערט צווישן די גראַווע קעפ, האָבן זיך צוריק אַרויסגעשיילט די פּריילעכע גרינע נאָדל־בינטלעך, פון צווייג צו צווייג האָבן גענומען זאָרגלאָז אַרומשוועבן וועוּר־קלעך, און די שטאַלצע קרוינען האָבן מיט אַפּגעוועקטער האָפּער־דיקייט זיך צע־וויגט אונטער די גינגאַלדענע זון־שמייעלעך.

...דרייט זיך אַרום א מענטש צווישן די שטאַלטע סאָסנעס און בעט זיי אנטפּלעקן אים דעם סאָד, ווי מע קאָן אזוי געשווינד אומקערן זיך צו א ניי לעבן און צו נייער האָפּענונג נאָך א דורכגעלעבטן אומגליק, פון וועלכן מע ווערט איבער נאכט גראַוו... און ער הערט פליסטערן:

— זאַפּ אינן מיט אלע דייענע כּוּשִים די פּרייִד, וואָס די זון ברענגט... זאָל אונטער איר גאַלדענעם שמייעל צעגיין דיין לייִד און צאַר... אזוי ווי מיר!

— וועט די גראַווקייט פון מיין קאַפּ דעמלט פאַרשווינדן? — פּרעגט ווייטער דער מענטש מיט פאַרטייעטן אָטעם.

די ביימער שאַקלען טרויעריק מיט די זון־באַשטראַלטע קרוינען און ענטפּערן ניט. און וואָס קאָנען זיי ענטפּערן? זיי ווייסן דאָך, אַז פון דעם מענטשנס קאַפּ וועט די גראַווקייט קיינמאַל אונטער קיין שום זון ניט פאַרשווינדן... און שווייגנדיק פאַרבייגן זיי פאַרן מענטשן זייערע גרינע קעפ. זיי אַנערקענען, אַז זײַן אַפּטו איז גרעסער פון זייערן. ניט שווער איז אין גרינע האָפּער־דיקע צווייגן לאָזן שפּילן א צעשמייעלטע זון. שווער רער אַבער איז צו טראַגן אין האַרצן ברויז און ברען דעמלט, ווען דער קאַפּ איז שוין פאַרצויגן מיט ניט־פאַרגייענדיקער גראַווקייט. און דאָס קאָן באַווייזן נאָר דער מענטש.

שיטלעך האַלץ

אין איינעם א קאלטן פארנאכט האָב איך אויסגעלייגט אין אייוועלע יאָדערדיקע, מיט סמאַלע שמעקנדיקע שיטלעך האַלץ, צווישן זיי אריינגערוקט שטיקלעך קאַרע און קינעלעך, די לויזע ערטער פארשטאַפט מיט פאפיר און אונטערגעצונדן. אין איין מאָמענט האָט דער שיטער זיך צעפלאַקערט, ס'האָט אָנגעהויבן קנאַקן און זשומען, און מיך האָט אלץ מעכטיגער דיקער דורכגענומען א וואַרעמקייט, וואָס האָט געשטראַמט פון דער אייניגעהייצטער הרובע.

מיטאַמאַל — א קלונג אין טיר. א ניטצופרידענער פון דער שטערונג, האָב מיך פאַרלאָזט מיין געמיטלעך ווינקעלע, אוועק עפענען, — און צור זאַמען מיט דער קעלט פון דער אופגעפראַלטער טיר, האָט אין שטוב זיך אריינגעוואַליעט א מענטש נאָך א קעלטערער: איינער א באקאַנטער, וואָס האָט א טעווע שטענדיק צו ווירקן אף די נערוון מיט זיין איינגעגעסענער סינע צום מיין מענטש. אלעמאַל קומט מיר אויס מיט אים זיך צו אמפערן. איצט בין איך אָבער געווען אין א לייטזעליקער שטימונג. כ'האָב אוועקגעמאַכט מיט דער האנט אונדזערע שטענדיקע ווידעראַנאַנדן, אים פריינטלעך אריינגעבעטן אין צימער און צוגערוקט פאר אים א שטול צום אייוועלע. און ווי נאָר ער האָט זיך צוגעזעצט און א ביסל געקומען צו זיך פון דער דרויסנדיקער קעלט, האָט ער גענומען ריידן אונטערן אקאַמפאַנעמענט פון דער קנאַקעריי אין דער הרובע.

— א וועטערל... א קעלט אביסעלע... — האָט ער געזאָגט, זיך ריכטנדיק די הענט, — אונטערשיידט זיך ניט פיל פון די מענטשעלעך, וואָס מע באַגעגנט. זיי זיינען אויך אזוי קאלט, פארביסן, ניטפאַרגינעריש... א שרעק, זאָג איך אייך!

אהא, עס הייבט זיך שוין אָן! אָבער איך האָב ניט געוואַלט לאָזן אָפּ געמען בא זיך די אופגעלייגטקייט און האָב גוטווייליק אים איבערגעשלאָגן:

— עט, שוין צייט, כ'לעבן, אופצוהערן מיט איינער מיזאַנטראַפיע! פאַר-וואָס, אייגנטלעך, פאַרגלייכט איר די מענטשן מיטן שלעכטן וועטער אין דרויסן? פאַרגלייכט זיי בעסער מיט דער וואַרעמקייט אין שטוב! יעדער מענטש קאָן דאָך... א! — האָב איך זיך אליין איבערגעשלאָגן, זעננדיק דורך דער עפענונג אין אויווי-טירל, ווי די פּייער-גלוט הייבט זיך אָן רויט-לען, — זיך פאַרעדט און גאָר פאַרגעסן, אז מע דאַרף צולייגן האַלץ. אין דעם צעפענטן גליענדיקן פּיסק פון הרובע האָב איך אריינגערוקט

נאך עטלעכע שניטלעך האלץ און קוקנדיק, ווי זיי כאפן אוף פייער און ברענען זיך פאנאנדער, האָב איך געזאָגט צום מיזאנטראָפּ:
— גיט נאָר א קוק אין דעם אייוועלע, און איר וועט דאָ געפינען אן ענטפער אף אייערע ווערטער...

— אן ענטפער? — ער האָט מיך פארווונדערט אָנגעקוקט און זיך צובייגנדיק צום אייוועלע, צוגעגעבן: — אז איך זע דאָ נאָר ברענענדיקע שניטלעך, ניט מער... און איר רעדט גאָר וועגן עפעס אן ענטפער!
— אָט די שניטלעך מיין איך טאקע! אַקאַרשט, דאכט זיך, זינען זיי דאָך געווען בלויז טרוקענע, הארטע שטיקער האַלץ. אָבער זעט, וואָס פארא ווארעמקייט זיי פארשפרייטן איצט! ווי אַפט באגעגנט איר אויך מענטשן, וואָס זעען אויס פון ערשטן בליק הארט און טרוקן. געפינט אָבער דעם נייטיקן הארציקן צוגאנג, פארשטייט נאָר צו פארווארפן א פונק פייער אין זייער געמיט, — און איר וועט אליין שטוינען, ווי זיי צעפלאמען זיך, וואָס פארא ווארעמקייט זיי הייבן דעמלט אָן אויסצושטראלן!

ווארעמער אַטעם

אין דעם דורך און דורך פארפרוירענעם טראמווי זיצט א פאָטער מיט א יינגל. דער קליינער דרייט זיך אומגעדולדיק אף זיין אָרט, רייסט זיך ארויסצוקוקן פון דעם פענצטער, אָבער ער זעט גאַרנישט — די שויב שטייט א פאראָוועטע אין אייז און פראָסט.

— ווו זיינען מיר, טאטע? — פּרעגט דאָס יינגל — גאַרנישט צו זען? אוי, איך וויל זען!

דער פאָטער בייגט זיך צו צו דער שויב, נעמט הויכן אף איר, און אונטער זיין ווארעמען אַטעם שמעלצט זיך אַפ א קליין ווינקעלע, ברייט טערט זיך אלץ אויס, ביז אפן גלאַז וואקסט זיך פאנאדער א דורכזיכטיק אָרט, פון וועלכן מ'קאן ארויסקוקן.

איצט איז שוין דעם יאטל גיט אַפצורייסן פון פענצטער. ער קוקט און קוקט דורכן אַפגעטייעטן קרייז אף דער שויב, און באוונדערט אלץ, וואָס ער זעט.

— אוי, טאטע! — האלט ער אין איין ריידן — אָט איז די גאס, די מענטשן, די מאשינעס! אזוי קלאָר זע איך זיי! און איך ווייס — גיט ער צו מיט א גנייווישן פינגל — איך ווייס, ווי דו האָסט דאָס געמאכט...
— נו ווי?

— דו האָסט אן אַטעם געטאָן, אָט אזוי ווי יענער מעכאשעף אין דעם מיסעלע...

— יא, קינד — ענטפערט דער פאָטער — האָסט רעכט... כ'האַב גע- אַטעמט — געאַטעמט מיט ווארעמקייט...

און גיט צו ערנסט, ריידנדיק מער צו זיך, ווי צו דעם יינגל:
— און אַטעמט מען מיט ווארעמקייט — צעשמעלצט זיך דאָס אייז און עס עפנט זיך א ווינקל, פונואנען מ'דערזעט די מענטשן... פונואנען מ'דערזעט די וועלט...

קומט צו מיר צוגאסט!

דעם עמעס מוז מען זאָגן, אז ביז דאָ ניט לאנג בין איך אלע מאָל ניט שטארק צופרידן געווען, ביים אין אַוונט זינען געקומען צו מיר געסט. כ'בין געווען אופגעבראכט, וואָס עס ווערט מיר פארטאכלעוועט די בעסטע ארבעטס־צייט, און כ'האָב זיך פארהאלטן אזוי, אז שטענדיק איז מיין שלעכטע שטימונג ארויסגעשווומען, ווי בויםל אפן וואסער. מיטאמאָל אָבער איז דאָס געוואָרן אנדערש. און געענדערט האָט זיך עס אדאנק איינעם א געשפרעך.

— וואָלסט נאָר געזען דיין זויערן פאַנעם נעכטן אין אַוונט, ביים די געסט זינען געזעסן בא אונדז! — האָט מיין פרוי מיר געזאָגט, — און שטענדיק ביסטו אזא, ווען מע קומט צו אונדז אין אַוונט... ניט שיינ איז דאָס!

— אָבער קאָן איך דען זיין אנדערש? — האָב איך געפרעגט, — וויבאלד מע רויבט בא מיר צו מיין טייערע צייט? ווען איך זע, ווי די, וואָס לויפן אריין צו מיר, אזוי צו זאָגן „אפן פייערל“...

— ווארט נאָר, ווארט! — האָט מיין פרוי מיך איבערגעשלאָגן, — זיי ניט אזוי היציק און טו נאָר א קלער וועגן דעם וואָרט. וואָס דו האָסט דאָ אַקאַרשט ארויסגעזאָגט! „אפן פייערל“... „אפן פייערל“... א גוט וואָרט... א טייער וואָרט!

— וואָס זעסטו אין דעם פארא גוטס? — האָב איך זיך געכידעשט. — ביסט א מיייוו, וואָס דאָס הייסט „קומען צו דיר אפן פייערל“? — האָט זי געפרעגט, און באלד זיך אליין געענטפערט: דאָס הייסט דאָך, אז בא דיר איז ווארעם, ליכטיק, אז פון דיין פענצטער שטראלט ארויס אזא געמיטלעכקייט, אז מענטשן ציט ארופצוגיין צו דיר זיך דערווארעמען... — זע נאָר, ווי פיין דו האָסט דאָס אָפגעשילדערט! — בין איך ניספאָעל געוואָרן, — ביסט דאָך אן עמעסער ליטעראט!

— דער ליטעראט ביסטו דאָך! — האָט זי אומגעדולדיק איבערגע־שלאָגן — און וועמען־וועמען, אויב ניט א שרייבער, דארף נאָענט זיין אָט דער באגריף „אפן פייערל“? ווייל וואָס איז דען ווערט דעם שרייבערס גאנצע מ, אויב זי ווארפט ניט קיין שיינ ארום זיך, אויב זי לאָקט ניט אָן מענטשן צו קומען און ווארעמען זיך בא זיין פייערל?..

נאָך אָט דעם געשפרעך האָב איך שוין אופגעהערט צו מאכן א זויערן פאַנעם ביים מע לויפט אריין צו מיר „אפן פייערל“.

אויב איר גלייבט ניט, — קומט אריין צו מיר אין אַוונט, וועט איר זיך איבערצינגן.

דוירעס

יעדן יאָר קומט פונסניי אָן די צייט, ווען לאַקסן, געבוירענע אין איין און דעם זעלביקן טיך און שפעטער אויסגעוואַנדערטע פון דאָרטן אין יאם, פארבענקען זיך אהיים, קעדיי אין דער שטילקייט פון דעם זיסן, היימישן טיך-וואסער זיך איבערצוגעבן דער קישעפדיקער שפיל פון ליבע און פארוואַרפן די רויגן פאר א קומענדיקן דאָר. דעמלט פארלאָזן זיי דעם שטורמישן יאם, וואָגלען א לאַנגע צייט, ביז זיי קומען אָן צו דער לעפצונג פון דעם טיך, פונדאנען זיי זינען אלס ערשטגעבוירענע לאַקסעלעך אוועק אין דער ווייטער יאם-וועלט, און אויסגעמאטערטע פון דער לאַנגער נעסיע, באַגריסן זיי זייער אלטע היים, נעמען זיך אָן מיט האַרץ און הייבן אָן שווימען שטראָם-ארויף.

נאָך דעם, ווי ס'זינען שוין אָפגעשפילט געוואָרן אלע כאַסענעס און ס'זינען אָפגעוואַרפן געוואָרן אלע רויגן— באַקומען די לאַקסן ווידער כיישעק צו פארלאָזן זייער אלטע היים. זיי האָבן זיך פארבענקט נאָך די געזאלצענע טיפענישן פון יאם, און זיי פארנעמען זיך אפן צוריקוועג.

נאָר אויב אפן וועג אהער האָט דער דראַנג און די לוסט צום לעבן, צו ליבן און צו פרוכפערן זיך זיי געטראָגן קעגן שטראָם— קאָנען זיי שוין איצט, אָן אַט דעם דראַנג, אפילע מיט דעם שטראָם ניט שווימען, און אויסגעשעפטע קומען זיי אום אפן וועג. און שפעטער, ווען פון די רויגן, וואָס זיי האָבן פארוואַרפן, וואַקסט אויס א יונגער קרעפטיקער דאָר, שווימט ער שוין ארויס אין יאם אפן אַרט פון זינע אומגעקומענע פאָר-גייער.

אַבער זיי, די יונגע, ווייסן ניט, אז קעדיי צו וואַרפן די רויגן, האָבן די עלטערן דורכגעמאכט אזא לאַנגן און האַרבן וועג קעגן שטראָם און האָבן דערפאר באַצאָלט מיט זייערע לעבנס... אים, דעם יונגן דאָר, איז גוט, ער הוילעט אין יאם און נוצט אויס דאָס לעבן, וואָס די אלטע האָבן אים געשענקט, אף געראַנגל, געיעג און שטיפערני. ביז עס קומט איינמאָל א טאָג, ווען אויך אין זיי, איצט שוין דערוואַקסענע לאַקסן, כאַפט זיך און די בענקעניש נאָך די וואַסערן, וווּ זיי זינען געבוירן, זיי פארנעמען זיך אויך אף דער ווייטער געפערלעכער נעסיע, קעדיי צו פארוואַרפן רויגן פאר א קומענדיקן דאָר. און דעמלט, ווען אף זייער גוירל פאלן אויס אלע שוועריקייטן, זעען זיי ערשט איין, וואָס פאר א פילגעפרוּוּטן וועג קעגן שטראָם דער אוועקגעגאַנגענער דאָר האָט דורכגעמאכט אף צו ברענגען דעם גייעם דאָר אף דער וועלט.

קונסט

אף דער אויסשטעלונג האָב איך דערזען שטיין לעבן זיך עמעצן. ביידע האָבן מיר באטראכט איין בילד. אויך ער האָט, פונקט ווי איך, מיט באגרייטערונג זיך איינגעזויגן מיט די אויגן אין דעם פרעכטיקן לעבנס־פריידיקן נאטורמאַרט: עטלעכע מיט זאפטן קוועלנדיקע עפל; א קאווענע, וואָס איר קווערשניט האָט געפלאמט, ווי א זיך זעצנדיקע זון; א פאַר הענגלעך דורכזיכטיקע, אין אייגענער זיסקייט פארכאלעשטע ווינטרויבן און אין דער זייט — א וואזע מיט בלאס־פּיאָלעטע אסטרעס, פון וועלכע עס האָט געוונקען די מילדע אַנגעזעטיקטיקייט פון האַרבסט... דאָס ניט־גרויסע געמעל האָט אופגעפראלט פארן צוקוקער לויכטנדיקע פענצטער אין א וועלט פון צייטיקייט און פרייד, האָט גערופן צום לעבן, האָט דערציילט, אז די גאַנצע שעפע פון דער נאטור איז געגעבן דעם מענטשן, אז אלץ לעבט און בליט פונדזעטוועגן, פאר זיין וויל און גליק.

— ווי איך זע, פארשאפט אויך איך דאָס בילד גרויס פארגעניגן? — האָט דער שאַכן זיך געווענדט צו מיר מיט א פראגע און באלד אליין באַ־שטעטיקט, — און ווי קאָן דאָס זיין אנדערש? וואָס מער מע שפיגלט זיך אין דעם געמעל, אלץ מער שפירט מען דעם געווינציקן טאם און רייך פון לעבן, ניט עמעס?

— איר האָט רעכט, — האָב איך אים געזאָגט, — דאָ דערפילן מיר באזונד־דערס שאַרף אונדזער צונויפגעבונדנקייט מיט דער נאטור. דורך אזעלכע נאטורמאַרטן...

— אָט דאָס וואָרט וויל איך ניט הערן! — האָט ער מיך איבערגער־שלאָגן, — בעשום־אויפן ניט! זעט איר, וועגן דער פארבונדנקייט מיט דער נאטור האָט איר געזאָגט ריכטיק, פארוואָס אָבער באנוצט איר דעם מיעסן, אומוירדיקן נאָמען „נאטור־מאַרט“? מאַרט... דאָס באטייט דאָך טויט! נאטור — און טויט! אָט דאָס בילד — און טויט! פילט איר דען אליין ניט, אז דאָס איז א פארשוועכונג?

ער האָט גערעדט אלץ העכער, זשעסטיקולירט אלץ העפטיקער. עטלע־כע באזוכער האָבן זיך אָפגעשטעלט, מע האָט זיך גענומען קלייבן ארום אונדז.

— זאָגט אליין, — האָט ער זיך געווענדעט צו זיי, אַנווייזנדיק אף דעם בילד, — איז דען ניט קיין פארברעכן אַנצורופן אזא לעבעדיק, שטראלנדיק געמעל מיט יענעם טויטן נאָמען? ווי פאסט עס גאָר? — איך מיינ, אז דאָס פאסט יאָ! — איז איינער פון דער גרופע צוגע־

שטאנען צום געשפרעך. דאָס איז געווען אזוי אומדערווארט, אז דער היציר-
קער קונסט־ליבהאַבער האָט אין דעם ערשטן מאָמענט זיך גאַר פארלוירן.
דערנאָך האָט ער איראַניש א פרעג געטאָן:

— ווי זאָל מען דאָס פארשטיין?

יענער אָבער האָט זיך ניט באליידיקט און געדולדיק גענומען אנט-
וויקלען זיין געדאנק.

— דער קינסטלער, זעט איר, — האָט ער געזאָגט, — מאַלט דאָך אף
זיינע נאטורמאָרטן זאכן, וואָס זיינען אויסגעוואַרצלט פונעם לעבן: פיירעס,
אראָפגעריסענע פון ביימער; אראָפגעשניטענע בלומען, געשאַכטענע אוי-
פעס... אָבער ברענגען אונדז דען די בילדער דעם גרוס פון טויט און פירן
זיי אונדז דען ארוף אף אַט דעם געדאנק? מיטן קויעך פון דעם מאַלערס
מייסטערשאפט שטייט דאָס אלץ אוף צו אַ ניי לעבן, צו אַ לעבן פול מיט
פרייד. טאקע אַט די נאטורמאָרטן באווייזן אונדז אפן בוילעטסטן אויפן,
ווי אלמעכטיק די קונסט איז.

אף דער באשולדיקונגס-באנן

דער סעקרעטאר פון געריכט האָט געלייענט די באשולדיקונג.
— דער אָנגעקלאַגטער, — האָט ער אָנגעהייבן, — האָט קיינמאָל נישט
אָנגערירט יענעם, וואָס אַ האָר איז ווערט. זיין ערלעכקייט איז באווסט...
איך האָב אַ שמייכל געטאָן און זיך נישט געקאָנט אָפהאלטן פון איבער-
שלאָגן אים מיט אַן אויסרוף:

— דאָס איז די באשולדיקונג קעגן מיר? א פיינע באשולדיקונג, כלעבן.
דער ריכטער האָט מיר באפוילן שווייגן, און דער סעקרעטאר האָט
ווייטער געלייענט:

— ...ווייזט זיך אָבער ארויס, און דער אָנגעקלאַגטער איז זיין גאנץ
לעבן געווען נישט מער און נישט ווייניקער ווי א פאָשעטער גאנעוו...
איך בין אופגעשפרונגען. א גאנעוו? וואָס נאָך וועט מען אויסטראכטן
אף מיר? נו, דאָס איז געוויס אַ טאָעס! באלד וועט זיך דאָך געוויס אלץ
אופדעקן...

ווען דער ריכטער האָט זיך געווענדעט צו מיר מיט דער פראגע, צי
איך אנערקען זיך פאר שולדיק, האָב איך אויסגערופן אין גרויס אופרעגונג:
— ניין! טויזנט מאל ניין! ס'איז אַ שענדלעכער בילבל! ס'איז...
— מאכט זיך נאָר נישט טאמעוואטע! — האָט דער ריכטער שטרענג
איבערגעשלאָגן. — פאראן קעגן אייך שווערע באווייזן!
און, בלעטערנדיק דאָס היפשע פעקל אקטן, וואָס איז געלעגן אפן טיש,
האָט ער אָנגעהויבן:

— זאָגט מיר נאָר, אָנגעקלאַגטער, אף וואָס האָט איר אין מעשעך פון
אַ גאנץ לעבן באנוצט אזא שארפזיניקן מעכאניזם, ווי דער מויעך? אָדער
דעם הייסבלוטיקן אפאראט, וואָס טראָגט דעם נאָמען האַרץ? און וואָס
האָט איר געטאָן מיט אזא ראפינירט געצינג, ווי גייסט, און מיט אזעלכע
צארטע אינסטרומענטן, ווי נערוון?.. ווייטער, וואָס פארא געברויך האָט איר
געמאכט פון אזעלכע קאָמפליצירטע אגרעגאטן, ווי די ריידיקראפט און די
רעזע?.. פון די אקטן זע איך ארויס, און אָנשטאָט דעם איר זאָלט מיט דער
הילף פון אַט די ווונדערלעכע מאטאָנעס, וואָס די נאטור האָט אייך געגעבן,
איינזאפן אין זיך אַ וועלט פון דערהויבנקייט און פראכט און דאָס פאר-
טיילן צווישן מענטשן, האָט איר זיי גאָר אויסגענוצט אף צו באפרידיקן
פארשידענע קליינלעכע אינטערעסן, פארשווענדט אף נישטיקע צוועקן,
פארטאכלעוועט אף גאָרנישט מיט נישט... נו, זייט איר דען נישט קיין
גאנעוו?

— אָבער איך פארשטיי ניט... — האָב איך זיך אָפּגערוּפּן, — איך קאָן
מאסקים זיין, אז איך האָב עפּשער ניט גענוג געשאַנעוועט די אָנגערופּענע
מעכאַניזמען... אָבער זיי זיינען דאָך מיינע אייגענע! איז וועמען האָב איך
באגאַנוועט?

— וועמען, פּרעגט איר? — האָט דער ריכטער אויסגערוּפּן מיט א
דונערדיקער שטים. — זיך האָט איר באגאַנוועט! און ניט נאָר זיך אליין,
איר באגאַנוועט אלעמען, ווער עס וואָלט געקאָנט געניסן פון אייערע דער-
גרייכונגען, ווען איר וואָלט אויסגענוצט ווי געהעריק די אלע אייגנשאפטן!
יא, איר זייט א פּאַשעטער גאַנעוו! צום באדויערן, איז קיין ספּעצייעלער
פאַראַגראַף פאַר אייער פאַרברעכן אין שטראַף־קאָדעקס נאָך דערווייל
ניטאָ! אָבער, — און ער האָט געשווינד, מיט גרויס אופּרעגונג גענומען
בלעטערן דאָס געזעץ־בוך, — מיר וועלן שוין אויסגעפינען...

צו וואָס פאַר א שטראַף איך בין צוגעמישפּעט געוואָרן האָב איך זיך ניט
דערוויסט, ווייל גראַד אין דעם מאָמענט האָב איך זיך אופּגעכאַפט. אָבער
זינט דעמלט האלט איך זיך אין איין ברעכן דעם קאַפּ: וואָס פאַר א שטראַף
קומט מיר? וואָס פאַר א שטראַף קומט א מענטשן, וואָס האָט א גאַנץ לעבן
באגאַנוועט זיך אליין?

עפּשער וועט איר מיר זאָגן, וואָס פאַר א שטראַף מיר קומט?

געפוצטע שיד

אין א צעשטראלטן מיטטאָג בין איך געזעסן אף א באַנק אין שטאָט־
גאַרטן און זיך מעכניע געווען, ארויסשטעלנדיק מיין פארבענקט נאָך
וואַרעמקייט פּאַנעם אנטקעגן די לייטזעליק־גלעטנדיקע פינגער פון דער
זון. לעבן מיר איז געזעסן נאָך עמעצער. געזעסן ברייטלעך, פארלייגט א
פוס אף א פוס. ווען איך האָב צופעליק געוואָרפן א זיטיקן בליק אף מיין
שאַכן, האָב איך דערזען, אז ער באַטראַכט אופמערקזאם דעם שפיץ פון
זיין שוך, וואָס בלישטשעט אין די שטראַלן פון דער זון. איך האָב א מורמל
געטאָן, ווי סטאם אזוי, אין דער וועלט אריין:

— מאַדנע מענטשן פאראן... אַנשטאָט זיך צו קוויקן מיט דער זון...
מיין געמורמל איז דערגאנגען צו אים, און ער האָט זיך געווענדט צו

מיר:

— פונדאנען ווייסט איר, אז איך קוויק זיך ניט מיט דער זון?

— מיר האָט זיך געדוכט, אז איר קוויקט זיך מיטן שפיץ פון אייער שוך...

— און פארוואָס טאקע ניט? — האָט ער זיך פאנאנדערגעשמייכלט, —

זע איך דען דאַרטן ניט די זעלבע זון, וואָס איר? און אפילע נאָך בעסער
פון איך... איר ווערט דאָך נאָר פארבלענדט, אָבער איך קאָן קוקן אף איר,
ווייל איך טראָג די זון בא זיך, אַט־דאָ...

מיט א קלעצעלדיקן, האַריקן פינגער האָט ער צערטלעך א גלעט געטאָן

דעם שפיץ פון זיין בליציק־אויסגעפוצטן שוך און פארענדיקט:

— פאר מיר קלעקט אזא זון, ווי איך זע דאָ איך בין זייער צופרידן.

מער דארף איך ניט...

— איך זע טאקע, אז מער דארפט איר ניט... — האָב איך געזאָגט און

בין אוועק, קעדיי צו זיין וואָס ווייטער פון דעם פארשוין, וועמען עס

קלעקט די אַפּשפיגלונג פון דער זון אין דעם שפיץ פון זיין אַפּגעפוצטן

שוך...

טירן

כ'האָב זיך איינגעקוקט אין דעם נומער פון הויז: יא, דער אדרעס שטימט. דעמלט בין איך אריין אין דעם ליכטיקן קאַרידאָר, בין ארום מיט די גלייכע טרעפּ. אָט איז די דירע, וועלכע איך זוך. אָנגעקלונגען — האָט זיך די טיר ברייט געעפנט, מ'האַט מיך אריינגעבעטן אין שטוב. איך האָב איבערגעגעבן דעם געבראכטן גרוס, און די שטוביקע האָבן מיך פריינטלעך אויסגעהערט און געווען דאנקבאר.

פון דער שטוב בין איך ארויס א גוט־אופגעלייגטער, א צופרידענער מיט דער דורכגעפירטער שליכעס, וואָס איז מיט אזא פרייד אופגענומען געוואָרן.

נאָך א גרוס האָב איך געהאט איבערצוגעבן, און כ'בין אוועק לויטן צווייטן אדרעס. דאָ איז שוין דער אריינגאנג ניט געווען פון גאס, און ס'איז מיר אויסגעקומען לאנג ארומבלאָנדזשען אין אן אָפגעלעגענעם, מיט שפיציקע שטיינער אויסברוקירטן און מיט אָפפאלן באשמוצטן הויף. איך האָב זיך ארומגעדייט איבער פארשלומפערטע קאַרידאָרן, געטאפט מיין וועג אף קאָפשווינדלדיקע, אויסגעקרימטע טרעפּ מיט קלעפיקע פאַרענ־טשעס. ענדלעך, מיט מאטערניש זיך דערקליבן צו א מיט ברודיקע שמאטעס פארלייגטער טיר — האָב איך א צייט געדריבזלט מיטן הייזעריקן גלעקל, ביז פון יענער זייט האָבן זיך דערהערט שלעפנדיקע טריט. אין טיר האָט זיך געעפנט א שפעלטלע בלויז אזוי ברייט, אף וויפל ס'האַט דערלאָזן די פארויכערונג־קייטל, און א סקריפעדיקע שטים האָט א פּרעג געטאָן שטרענג און אומצוטרוילעך:

— וועמען דארפט איר?

מיר איז אָפגעפאלן דער כיישעק אריינצוגיין אין דער דאָזיקער שטוב. און דער באלעבאָס האָט אויך ניט ארויסגעוויזן קיין פארלאנג מיך אריינצו־בעטן אהין. האָב איך טאקע, אזוי שטייענדיק פון דער זייט טיר, אָפגע־מורמלט דעם גרוס, און ניט ווארטנדיק אף קיין דאנק, וועלכער וואָלט סייזוי ניט געקומען, אפגין זיך אויסגעקערט מיטן רוקן צו דער פארמוכל־טער טיר מיט איר פארמוכלטן באלעבאָס... און אין אראָפגיין פון די גע־דייטע גליטשיקע טרעפּ געטראכט וועגן דעם, ווי פארשיידן עס זיינען די טירן, דורך וועלכע מ'קאָן אריינגיין צו מענטשן. פאראן אזעלכע מענטשן, וואָס דער צוגאנג צו זייער הארץ און געמיט פירט דורך א ברייטן ליכטיקן הויפט־אריינגאנג. דאָס זיינען מענטשן אָפענע, דורכזיכטיקע, פריינטלעכע. און אנדערע ווידער זיינען דאָ, וואָס מע מוז לאנג זוכן דעם וועג צו זיי

דורך פארפלאַנטערטע הינטערהויפן. און קלינגט מען שוין צום סאַף אָן
אין דער טיר פון אַט די פארביסענע, אין זיך פארשלאָסענע, — עפנט
זיך אוף מיט א סקריפ נאַר א שמאַל שפעלטעלע. ווייל ברייטער דערלאָזט
גיט די קייט, וועלכע טיילט אָפּ זייער קליין, בידנע וועלטל פון דער
ארומיקער גרויסער וועלט.

באגריסונגען

אויך דאס מאָל האָב איך, ווי שוין שטענדיק באַם אַרויסגיין אין גאָס, באַגעגנט מערערע באַקאַנטע, און יעדער איינער האָט זיך באַגריסט מיט מיר אַף אַן אנדער אויפן. איינער האָט צערעמאַניעל אַראָפּגענומען די הוט און דערביי העפלעך געשמייכלט. א צווייטער האָט פריינטלעך צוגעבויגן דעם קאָפּ און מיסע גוטער־ברודער א פינטל געטאָן מיט אַן אויג. א דריטער ווידער האָט שוין פּונווייטן אופגעשטראַלט, געלאָפּן אנטקעגן מיט אַפענע אַרעמס און מיר לאַנג געדריקט די האַנט.

אַבער נאָך אָט די אלע פריינטלעכע באַגריסונגען, פון וועלכע כ'האָב זיך געקאַנט איינשמעסן, אז איך בין זייער א ליטישער, אלגעמיינ־באליב־טער מענטש און אז מיר צו באַגעגענען — איז פאַר יעדן איינעם א גרויסע פרייד, האָב איך אַנגעטראָפּן איינעם א פריינט, וועמען כ'האָב שוין א לאַנגע צייט ניט געזען. איך האָב אים באַגריסט, געגרייט זיך אַפּשטעלן א שמועס טאָן, — אַבער ווי דערשטוינט בין איך געוואָרן, זעענדיק, אז ער קוקט מיך אָן באַרויגעז און ענטפערט קוים אַף מיין גרוס. איך בין אוועק פון אים, ווי אַן אויסגעפאַטשטער, און פון דעמלט אָן האָב איך שוין קיין רו ניט געהאַט. ענדלעך, נאָך לאַנגע גריבלענישן, איז מיר דאָך אופגעפאלן עפעס, מיט וואָס כ'האָב מעגלעך אים באַליידיקט, אַבער בייסמיסע גאָר קיין אַכט אַף דעם ניט געלייגט. נו, האָב איך פאַרביגן מיין אייגנליכע, אוועק צו אים, זיך אויסגעשמועסט, זיך אַנטשולדיקט — און אונדזער אלטע פריינטשאפט איז אופגעשטעלט געוואָרן. אופגעשטעלט נאָך מיט מער האַרציקייט, ווי פריער. ווי עס געשעט שוין שטענדיק נאָכן אויסריידן זיך אַף קלאָר און בעטן אַנטשולדיקונג.

און ווען איך קלייב איבער אין זיקאַרן די באַגעגענישן און באַגריסונגען פון יענעם טאָג, קום איך צום אויספיר, אז אָט דער אַנגעכמורעטער בייזער שאַקל מיטן קאָפּ איז מיר ליבער און מער איינגעבאקן אין האַרצן, איידער יענע באַגריסונגען, וואָס האָבן מיך איינגעשמועסט, אז איך בין גוט און וויל. וויל גראַד אזעלכע אַנגעברויגעזטע באַגעגענישן באַווייזן, ווי עס האַלט בא דיר מיט דינע מענטשלעכע באַציונגען און דערמאָנען אין באַאנגענע אוועלעס, וועלכע דאַרפן פאַריכט ווערן.

דער רייעך פון ערלעכקייט

אין מיינע קינדערייארן האָב איך אן אויסטערלישע ליבשאפט געשפירט צו מיין פאָטערס האָרעפאשנע הענט. באַזונדערס דערפאר, ווייל יעדן מאָל, ווען ער האָט אריינגענומען צווישן זיינע קרעפטיקע, ווארעמע פינגער מיין קינדיש הענטל, האָט זיך מיר אויסגעדאכט, אז איך אָטעם אריין דעם רייעך פון פרישן קאָרענעם ברויט. איך האָב ניט געקאָנט באַנעמען דעם סאָד דערפון, און אף מיין פראגע, פונדאנען דאָס נעמט זיך, האָט דער טאטע נאָר געצוקט מיט די אַקסלען:

— גיי, גיי, וואָס דו קאָנסט אויסטראכטן!
און מיט א טרויעריקן שמיכל צוגעגעבן:
— אז פונדאנען קומט צו מיר ברויט?

יא, ברויט איז בא אונדז אין שטוב ניט געווען קיין צו אָפטער גאסט... דעריבער איז מיר נאָך אומפארשטענדלעכער געווען דער דאָזיקער רייעך, וועלכער איז מיט דער צייט געוואָרן אזוי מאַמאָשעסדיק, אז אין מינוטן פון הונגער האָב איך געדארפט נאָר איינקורן מיין פאָנעם אין דעם טאטנס ווונדערלעכע הענט — און מיר האָט זיך שוין געדוכט, אז איך ווער זאט!

ווען איך האָב בא דער מאמען געוואָלט זיך דערוויסן, וואָס דאָס איז פארא נעם, האָט זי זיך אָפגעקערט און מיט א ציטערדיקער שטים שטיל ארויסגעבראכט:

— איז דען א וונדער, אז דער רייעך פון ברויט גייט נאָך דעם הונגע-ריקן קינד אף יעדן טראָט?..

אזוי האָב איך אין מיין קינדהייט צו קיין קלאָרן ענטפער זיך ניט געקאָנט דערשלאָגן. אָבער די שפעטערדיקע יאָרן האָבן מיר דעם באשייד געבראכט. איצט ווייס איך, וואָס דער רייעך פון ברויט באטייט: דאָס איז דער רייעך פון ערלעכקייט. איך ווייס, אז ס'איז ניטאָ קיין זאך, וואָס זאָל זיין ערלעכער פון פאָשעטן, זעטיקן און באשיידענעם ברויט. פון ברויט — און פון די טמימעסדיקע, ליבהארציקע, לויטערע פאָלקס־מענטשן, וואָס מיט זייער שווערער ערלעכער מי שפיזן זיי די וועלט מיט ברויט.

איצט ווייס איך אין וואָס עס איז געלעגן דער סאָד פונעם ברויט־רייעך, וואָס די האָרעפאשנע הענט פון מיין טאטן האָבן פארשפרייט ארום זיך: דאָס איז געווען דער אָטעם פון ערלעכקייט, וואָס האָט אים באגלייט זיין גאנץ לעבן.

שוואנען-ליד

פאמעלעך און פארכאלעמט שווימט דער שוואן איבער קלאַרע וואסערן
און טראַגט פאַרויס זײַן שטאלטנעם, צירלעך־אויסגעבויגענעם האַלדז, וואָס
האַלט ווי אַ פּראַגע־צײַכן אין אײַן דערגרונטעווען זיך באַ דעם שטילן
טײַכל:

„זאָגט מיר, דורכזיכטיקע וואסערן, וווּ זאָל איך געפינען די ווונדער־
שײַנע פּרײַנדן, וועגן וועלכער איך טרוים און מיט וועמען איך וויל זיך
באהעפטן אָף אײַביקן?“

און דער וואסער־שפיגל גיט אים באלד אָף דעם אַן ענטפּער. ווייל
ווען דער שוואן לאָזט אַראָפּ די אויגן, דערזעט ער אונטער זיך שווימען
אַ צווייטן. אויך אזא צארטן, ווי ער אליין איז, אויך מיט אזא שלאנקן
בייגעוודיקן האַלדז און מיט אזא ציכטיק־באפעדערטער, אײַדעלער ברוסט.
און ווי נאָר ער דערזעט זײַן באשערטע, נעמט ער שוין פון איר ניט אַראָפּ
די פאַרקישעפטע בליקן, און אזוי לאָזן זײַ זיך אוועק אין שווימען ענג
באהעפט, און פון צײַט צו צײַט גיסן זײַ צונויף די לעכצנדיקע לעפּצן אין
אַ לאַנגן אונטערוואסערדיקן קוש.

אַבער אפן באַגראַזטן ברעג פון טײַך שפּילן זיך קונדייסיים, און אין
פאַרוויילונג־לוסט וואַרפן זײַ שטיינדלעך אפן שוואן, קעדיי אים אונטער־
צוטרייבן. פון דער אופגעהויבענער צערודערונג ווערט דער שוואן צע־
טומלט, קוקט זיך אומרויק ארום, און ווען אײַן שטיינדל טרעפט אין אים,
נעמט ער פאַטשן מיט די פליגלען. ניט פון אײַגענעם ווייטעק, נאָר פון צאַר
באַם צוזען, ווי די געליבטע, מיט וועלכער ער איז באהעפט, ווערט צע־
פיצלט און צעריסן. און וועלנדיק ראטעווען זײַן פּרײַנדן, הייבט ער אָן,
אַ צעטומלטער, זיך טראַגן פון זײַט צו זײַט און וואַרפט זיך צום סאָף
צוזאַמען מיט איר ארויס אפן ברעג.

איצט זײַנען שוין די פאַרפאַלגער געבליבן אָף יענער זײַט טײַך, זײַערע
שטיינער דערגײַען ניט ביז דעם באַגראַזטן אָרט, וווּ דער שוואן שטייט אָף
אײַן פּוס און פּוצט די צעפאַרשקעטע פעדערן: ער וויל זיך דאָך באווייזן
פאַר דער אָפּגעראטעוועטער פּרײַנדן אין זײַן גאַנצער פּרײַערדיקער
שײַנקײַט. אָבער ווען ער ברענגט זיך שוין אין פולער אָרדענונג און
גיט אַ קוק אונטער זיך — רײַסט זיך ארויס באַ אים אַ יאָמער־געשרײַ:
ניטאַ דאָרטן די שײַנע מיטשווימערן זײַנע, זײַ בײַגט ניט איר פּרעכטיקן
האַלדז אים אַנטקעגן אין דערווארטונג פון זײַנע צערטלעכקײַטן — מײַסט
זײַ צעשיידט...

דעמלט שפאנט אוועק דער עלנטער שוואן מיט צעוואקלטע, אומבא-
האַלפענע טריט, ער צעטרייסלט דעם ארום מיט זינע פארצווייפלטע
קורלי-רופן, און נאך לאנגע אומזיסטע זוכענישן פאלט ער ווי אן אונטער-
געשניטענער אוועק אין גראָז, באהאלט זיין פאריאַסעמטן קאַפּ אונטערן
ציטערדיקן פליגל און וויינט מיט זודיקע טרערן.
אזוי ליגט ער, א פארצארטער און פאריאַמערטער, און ווייסט ניט,
אז אייגנטלעך דארף ער שטעלן נאָר א פאָר טריט און ווידער אריין אין
וואסער, — און די באשערטע וועט פונדאָסני אופלעבן פאר אים, און ער
וועט ווידער איבערלעבן זיין טרוים און זיין גליק. ער ווייסט ניט, אז די
לעכצונג נאָך שיינקייט און טרייסט קאָן אין פארבענקטן געמיט געשטילט
ווערן נאָר דעמלט, ווען מ'קוקט אריין אין לויטערע טיפקייטן.

אן אומבאקאנטע שטים

טררר... האָט זיך דער טעלעפאָן צעקלונגען און אָף פּיצלעך צעריסן די שטיקלייט פונעם צימער. איך האָב אומצופרידן אָפּגעלייגט די פען, גענומען דאָס טרייבל און אריינגעברומט:

— האלאָאָאָ...

פון די ערגעצן האָט מען געבעטן צורופן צום טעלעפאָן אן אומבאקאנטן עמעצן...

— א טאָעס! — האָב איך ביז אָפּגעשניטן, און נאָך איידער כ'האָב באוויזן אוועקצוווארפן דאָס טרייבל, האָב איך געהערט, ווי אָף יענער זייט דראָט אנטשולדיקט מען זיך העפלעך:

— זייט מיר מויכל... —

און די פארבינדונג האָט זיך איבערגעריסן.

אָבער א מאַדנע זאך — גראַד אין דעם מאַמענט האָב איך זיך דערפילט אָף אן עמעסן פארבונדן מיט יענעם אומבאקאנטן און בלייבנדיק אזוי זיצן א פארשעמטער און צעשטרייט דרייענדיק דאָס טרייבל אין האנט, האָב איך געפילט א פארלאנג צו זאָגן דעם דאָזיקן צופעליקן מענטשן א גוט וואָרט, אזא וואָרט, וואָס זאָל אים פארגיטיקן פאר דער אומפריינט-לעכקייט און אָפּגעריסענעם טאָן, מיט וועלכע כ'האָב אים מיט א מינוט פריער אָפּגעברייט.

נאָר גיי זוך אים...

דעריבער טאקע האָב איך אָנגעשריבן אָט די שורעס. עפשער וועלן זיי אריינפאלן צו אים, — איז זאָל ער וויסן, אז א ווארעם וואָרט — מעג דאָס זיין בלויז איין וואָרט, און מעג דאָס קומען פונווייטן — געפינט שטענדיק אן אָפּקלאנג אין מענטשנס הארץ.

„זני אזוי ווי אלעו“

די שנייעלעך שוועבן אינדערלופטן פארקלערטע און פארזאָרגטע. ווי זיי וואָלטן זיך שלאָגן מיט דער דייע — אראַפּלאָזן זיך אף דער ערד, צי ניט. און נאָך א רעגעלע טראַכטן קומען זיי צום אויטפיר, אז דאָס בעסטע און רויקסטע אָרט איז פּאַרט אונטן. דעמלט פאלן זיי פאמעלעך אראַפּ, קנורן זיך איין אין דער ווייסער קאַלדרע, וואָס ליגט אונטן אויסגעשפּרייט און ווארט אף זיי, און דאָ בלייבן זיי ליגן אָן באוועגונג.

בלויז איין שנייעלע האָט זיך פאראַקשנט און וויל בעשום-אויפן ניט אראַפּנידערן אף דער אומבאוועגלעכער וויסקייט. דאָס שנייעלע דערמאָנט זיך, ווי אפן וועג אהער האָט עס אין די הייכן באגעגנט א ווירבלווינט, און אין זיין צירלעך-געצירקלט הערצעלע אָטעמט נאָך דער שטורעם, דער צעברויזטער אימפעט, וואָס האָט זיך אין אים אריינגעכאַפט, און דעריבער גלוסט זיך ניט דעם שנייעלע אייגשלאָפן און פארגעסן אָן אלץ. דאָס שנייעלע לע ווייסט, אז קאַלזמאן עס איז אינדערלופטן, באהאלט עס נאָך זיין אייגן געשטאלט און דעם בריוו פון זיין האַרצן. גידערט עס אָבער אראַפּ — איז אויס מיט אלץ.

און פון אויבן קומען קעסיידער אָן אלץ נייע שנייעלעך, קרייזן פארן אראַפּפאלן א רעגעלע פארקלערט, און זינען שוין גרייט זיך אראַפּצולאָזן. אָבער דאָ דערזעען זיי מיטאמאָל דאָס בונטארישע שנייעלע, וואָס טראַגט זיך ארום אינדערלופטן פארביי זיי און וויל צוזאמען מיט זיי אראַפּפאלן. דעמלט נעמען זיי אומצופרידן מורמלען:

„וואָס דרייט ער זיך דאָ ארום, דער שלימאזל, און וויל זיך ניט אראַפּ-לאָזן, אזוי ווי מיר אלע? וואָס איז ער עפעס פאר א יאכסן און ווער האָט אים געגעבן רעכט צו זיין אנדערש, ווי מיר?!“

און מיט אן אויסרוף „גידער מיטן ווידערשפעניקן“ באַפאלן זיי דעם שנייעלע פון אלע זייטן און שטופן אים אזוי לאנג, ביז עס לאָזט זיך אראַפּ צוזאמען מיט זיי אף דער ווייסער שטומער ערד און בלייבט אזוי ווי זיי אלע אומבאוועגלעך ליגן אין דעם שטומען שוויס.

א שמייכעלע

אין איינעם א טאג האָט די זון מיט א שמייכל אָנגעזאָגט דער וועלט, אז דער פּרילינג קומט אָן. און די וועלט האָט געגלייבט אָט דער פּרילעכער בסורע: די ביימער האָבן ווי אויסגעגלייכט זיך און אין זייערע דורכן ווייניגער פּאַרכאַלעשטע פּאַרצווּנגען האָט מיטאַמאַל זיך אַרײַנגעפּלאַנטערט א פּאַלעט־גאַלדיקע פּאַרנעפּלטקײט; עס האָבן גענומען לויפן און זיך בלעזען ריטשקעס, וואָס זײַנען ביז איצט געלעגן פּאַרקאָועט אין בײַזן אײַז; באַפּרייטע פּון די שטײַגן זון־העזעלעך זײַנען שוין פּאַרהאַוועט אַרומגעשפּרונגען אײבער מויערן, ווענט, און אַ צווייג פּון יעשאַנבוים, וואָס האָט דעם גאַנצן ווינטער אַ שווערבאַלאַדענע מיט שניי אַרײַנגעקוקט צו מיר אין פענצטער און געהאַלטן אין אײן דערציילן, ווי זי כּאַלעמט וועגן פּרילינג, האָט איצט, א באַפּרייטע פּון איר מאַסע, מונטער און אופּגעלייגט זיך צעשאַקלט. „זיך דערוואַרט...“ האָט זי מיר האַפּערדיק צוגעוונקען, „מײַן טרוים איז שוין פּאַרווירקלעכט...“

באלד האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזן, אז דער שמייכל האָט אָפּגענאַרט און די פּרײַד איז געווען פּרײַטיק. אַף מאַרגן נאָך אָט דעם צעשטראַלטן טאָג, איז דער הימל גאַר אומגעריכט פּאַרצויגן געוואָרן מיט גרויקייט, און באלד האָט גענומען שיטן אַ געדיכטער שניי. ס'האַט לאַנג ניט געדויערט, און די נעכטן אזוי אופּגעריכטע צווייג פּאַר מײַן פענצטער, איז שוין ווידער גע־שטאַנען אַ געבויגענע, אַ באַלאַדענע און אומעטיקע.

„אַ, ווי שווער...“, האָט פּון אונטערן דיקן שניי־צודעק זיך דערטראָגן איר זיפּן, „ווייסטו? ווינטער איז מיר גאַר ניט געווען אזוי שווער און ביטער, ווי היינט... פּאַרוואָס איז דאָס אזוי?“

מיר דאַכט זיך — איך ווייס פּאַרוואָס. איך ווייס, אז באַזונדערס שווער ווערט דעמלט, ווען מע לאַזט זיך פּאַרפירן פּון אַ צוואַנגדיקן שמייכעלע, און דאָס שמייכעלע נאַרט אָפּ.

קאשאלאָטן שטארבן אפן זאמדיקן ברעג

אין א פילם־כראַניק איז באוויזן געוואָרן ווי א גרויסע מאכנע קאשא־לאָטן ליגט אפן זאמדיקן ברעג יאם און צאפלט זיך אין גסיסע־ווייען. און דערצייילנדיק וועגן דעם, ווי די וואלפיש זינען דורכגעשווימען א מעהא־לעך פון טויזנטער מיילן, קעדיי דאָ אויסצוהויכן זייער לעצטן אָטעם, האָט דער דיקטאָר צוגעגעבן, אז פון יאָר צו יאָר כאזערט זיך איבער די דאָזיקע מערקווירדיקע דערשנינונג, און די וויסנשאפט איז נאָך אלץ ניט בעקויעך אופצוקלערן די סיבע פון דעם.

איך ווייס ניט, וואָס פאר א דערקלערונג די וויסנשאפטלער וועלן סאָפאָקלסאָף געפינען דערפאר. מיין פאָשעטער סייכל זאָגט מיר אָבער אונטער אזא מין לייזונג פון דער רעטעניש:

ווען די קאשאלאָטן דערפילן, אז ס'דערנעענטערט זיך פאר זיי די צייט אוועקצוגיין פון דער וועלט, נעמען זיי זיך צונויף אין מאכנעס און הייבן אָן שווימען צום ברעג. זיי גלוסט זיך ניט שטארבן אין יאם, ווילל קאָנען דען אָט־די אייביקע יאם־וואָגלער און יאם־באהערשער איינגיין אף דעם, אז אלע פיציניקע פישעלעך, וואָס האָבן א גאנץ לעבן זיי נאָר געדינט פאר שפיז, זאָלן צווען ווי זיי, די באוועגלעכע ריזיקע בערג, קערן זיך אָנמעכ־טיק איבער און ווערן פארשטארט? און זיי קלייבן אויס א טויט אפן ווייטן זאמדיקן ברעג, א שווערן טויט, דערפאר אָבער ווייסן זיי, אז זיי וועלן בלייבן פארקריצט אין זיקאָרן פון אלע פיגמייעלעך, ווי די מעכטיקע אומשטערבלעכע געוועלטיקער איבער אָפּגרונטן...

מיט אָט־דער האשאַרע מיינער האָב איך זיך געגרייסט און געהאלטן, אז זי איז די איינציק ריכטיקע. אָבער ווען איך האָב זי ארויסגעזאָגט פאר איינעם א דיכטער, וואָס האָט אויך געזען דעם פילם וועגן קאשאלאָטן־טויט, האָט ער פארענטפערט די דאָזיקע רעטעניש אף אן אנדערן שטייגער.

— עס קומען אף צייטן — האָט ער גענומען אימפראָוויזירן — ווען די קאשאלאָטן דערעס די צעשוּיבערטקייט פון זייער לעבן, דאָס אייביקע ארומטראָגן זיך אף די צעברויזטע כוואליעס, און עס פארגלוסט זיך זיי איינמאָל פאר אלעמאָל אָפרוען. אמאָל האָבן זיי געהערט, אז ערגעץ איז פאראן א ברעג, וווּ מ'קאָן געפינען רו, און אָט נעמט זיך צונויף א מאכנע און שווימט דורך דעם מעהאלעך פון טויזנטער מיילן, און ווען זיי דער־גרייכן דעם געלעכצטן ברעג, צינען זיי זיך אויס אפן זאמד און גרייטן זיך אזוי אָפלעבן די רעשט יאָרן אין רו און זיכערקייט... אָבער ווי לאנג קאָן דען דער יעניקער, וואָס האָט שוין איינמאָל פאר אלעמאָל איינגעזאפט

דעם זיך אליץ בייטנדיקן העפטיקן שטורעם און ברויז און איז פארשיקערט
פון דעם ליינדשאפטלעכן אַטעם פון טהאַם, זיך איבערגעבן דער לאנגווייז
ליקער רו אף א זיכערן, פלאכן ברעג? און דעמלט הייבט זיי אָן אומבעראכר
מאַנעסדיק נאָגן די כאראַטע אפן פארלאָזן זייער צעשטורעמטע היים, די
צעכוואליעטע ראכוועסן, און זיי פרווון זיך א הייב טאַן, קעדיי זיך ווארפן
צוריק אין וואסער אריין. אָבער דער זאמד האָט זיי שוין אריינגעזויגן
און לאַזט זיי ניט אָפ, און דאָ דערפילן זיי מיט ווייטעק און שאנד, אז זייער
גאנצע מעכטיקייט, מיט וועלכער זיי האָבן זיך געראנגלט מיטן צעשטור
רעמטן יאם קלעקט ניט אף אַפצורייסן זיך פון דעם שטילן, גלאטן, אליץ
אריינזויגנדיקן זאמד.

און די קאשאלאַטן, וואָס האָבן אזוי ליכטזיניק פארלאַזט זייער
אומענדלעכע היים און קאַנען זיך צו איר מער ניט צוריקקערן, שטארבן
דעמלט מיט א שווערן זאמדיקן טויט. מיטן שווערן ביטערן טויט פון
בענקשאפט.

לידנשאפטן

דער פראַסט איז נאָך אלץ שטארק, אָבער דער שטורעם, וואָס האָט געבוֹר־
שעוועט אין מעשעך פֿון עטלעכע טעג, האָט זיך שוין אינגעלייגט, און פֿון
ברעג פֿונעם שטיל געוואָרענעם יאָם זינען אין ווילדער צעשויבערסקייט
אַנגעוואַלגערט ריזיקע הרודעס אַינז. זיי זעען אויס, ווי פּאַנטאַסטישע
באַשעפענישן, באַ וועמען ס'איז אָפּגענומען די בייזקייט. און בייזקייט האָבן
זיי פאַרמאַגט אַ סאַך, אָט די קריעס, ביים זיי האָבן מיט קריצעניש זיך אַרומ־
געטראָגן איבערן צעשטורעמטן יאָם און געפרוּווט פאַרפֿירן און פאַר־
קלעמען זיין צעברויזטע לידנשאפט. אָבער ס'האָט זיך זיי גיט אינגעגעבן —
זייער רישעסדיקער ווילן איז געוואָרן צעשטערט דורך דעם אימפעט פֿון די
כוואליעס, וועלכע האָבן זיי אַרויסגעשווענקט און אַרויסגעשפיגן אפֿן ברעג.
אין דער זון־באַשיינטער פּראַסטיק־צעקלונגענער שטילקייט שטייג איך
אַרוף אַף איינעם פֿון די פאַרגליווערטע ריזן און קוק אַראָפּ אפֿן יאָם. ער
שפּרייט זיך אומבאוועגלעך. ער איז פאַרפֿרוירן.

און כ'דערמאָן זיך די טעג, ווען ער האָט געשטורעמט און געברויזט און
בונטאַריש געוואָרפֿן פֿון זיך די קריעס, וואָס האָבן אים געוואַלט פאַרפענ־
טען. דעמלט האָט אַויסגעזען, אז ער וועט זיך קיינמאָל גיט אונטערגעבן.
ס'איז אָבער גענוג געווען איין שטילער טאַג, אַ טאַג אָן ברויזיקע כוואליעס,
און ער איז שוין פאַרשטייפט און פאַרפֿרוירן געוואָרן.

מיסטאַמע איז דער יאָם אזוי ווי אַ האַרץ. קאַלזמאַן עס צאַפֿלט זיך און
שטורעמט — איז גיטאָ קיין סאַקאַנע, אז דער פּראַסט וועט אים באַצווינגען.
פאַרצויגן מיט אַינז ווערט עס דעמלט, ווען דער ברויז און די לידנשאפטן
ווערן אינגעשטילט.

אן אָפּגעבראַכן צווייגל

אינמיטן ווינטער שטייט אפן פענצטער־ברעט אין א וואזע וואסער א קאשטאן־צווייג. אן אומעטיקע און פארטראכטע קוקט זי ארויס פון דער וואזע, איר פייניקט די דערמאָנונג וועגן יענער גרויזאמער מינוט, ווען מע האָט זי אָפּגעבראַכן פון בוים. אָפּגעבראַכן — און נאָך געהאלטן, אז מע האָט איר געטאָן דערמיט א טויווע. ווייל זי הערט נאָר, ווי ארום ריידן אלע:

— גוט, וואָס מיר האָבן דעם צווייגל אָפּגעראטעוועט פון פראָסט און ווינט! דאָרטן, אין וואלד, וואָלט זי דאָך אומגעקומען... אין אונדזער ווארעמער שטוב בלייבט זי אָבער, ווי אין אירע בעסטע צייטן! קאָנען אָבער די מענטשן באגרייפן, אז דאפקע אין אָט דער ווארעמער שטוב זייערער האלט זי אין איין טראכטן וועגן דעם, וואָס פאר א גליק עס איז צעטרייסלט און צעציטערט צו ווערן פון העפקערדיקע ווינטן, צו פילן אין זיך די שטייפקייט, וואָס גרימיקער פראָסט פלייצט אין, און מיטן אַנשטרענג פון אלע קויכעס איינצואַטעמען די פרישע זאפטן פון דער ערד?.. אָט אזוי עסט איר די בענקשאפט, זי ווערט צעהאַרבעט און איינגע־צויגן. ניט לאנג אָבער האלט אָן איר פארצווייפלונג, ווייל אינמיטן פון ביטערסטן ייעש דערשפירט זי מיטאמאָל אין אירע אָדערן שפילן און יוירן יענע קויכעס, מיט וועלכע איר מעכטיקער פאָטער דער בוים האָט איר באשאַנקען. דעמלט ווערט זי מונטער, די שפראַצן אָף איר גלייכן זיך אויס מיט פרישקייט און שטאַלץ, און זי ווייסט — אויב זי איז אפילע אָפּגע־בראַכן פון דעם בוים, וואָס האָט זי געבוירן און אויסגעטראָגן, אָבער קאָל־זמאן עס שפייזן זי נאָך די זאפטן, מיט וועלכע איר פאָטער־בוים האָט איר גענערט, וועט זי ניט אופהערן וואקסן.

אפשפיגלונג

די ווערבע אפן ברעג טייך האָט זיך וּשטאַרק געכאווערט מיט איר אייגענער אָפּשפּיגלונג, וואָס האָט אַרופגעקוקט צו איר פון וואסער. פון אינערפרי ביז באנאכט האָבן ביידע ווערבעס געהאלטן אין איין זעלבסטצורפרידענעם שמייכלען איינע צו דער אנדערער. בא יעדן לינדן ווינטעלע האָבן ביידע כיינעוודיק געשאַקלט מיט די געקרויזטע קעפּ, מילד צווינקענדיק מיט די בלעטער, און אין מעשעך פון די זומער-כאדאַשים האָט צווישן זיי זיך איינגעשטעלט אזא רירנדע, אומצערניסלעכע פריינטשאפט, אז הימל און ערד האָבן פאַשעט געמעגט מעקאנע זיין.

אַבער ווען דער זומער האָט זיך פאַרענדיקט, האָט צו דעם אידילישן צוזאַמענלעבן פון די צוויי ווערבעס גענומען א סאָף. דער האַרבסט האָט מיט זיינע ווינטן אַראָפּגעטרייסלט פון זיי די צירלעכע מאלבושים, און איינמאַל איז אָנגעקומען גאַר א באַזונדערס קאַלטער פרימאַרגן, ווען די ווערבע פונעם ברעג האָט צו איר גרויסן שרעק די טייך-ווערבע שוין ביכלאַל מער ניט געזען, ווייל איבער נאכט איז דער טייך פאַרצויגן געוואָרן מיט א שיכט איין.

אַט אזוי האָט די ווערבע מיטאַמאַל פאַרלאָרן איר אָפּשפּיגלונג און איז געבליבן שטיין אפן ברעג טייך איינזאַם און פאַריאַסעמט. אזוי ווי עס בלייבן שטענדיק איינזאַם און פאַריאַסעמט די יעניקע, וועלכע האָבן א לעבן זעלבסטצופרידן זיך געשפּיגלט בלויז אין זיך אליין.

רייפן אפן וואסער

דער הימל איז פארצויגן מיט כמארעס, און די לופט איז אָנגעזאפט מיט פייכטקייט אין דערווארטונג פון רעגן. און אָט גייט עמעצער א צופ די סטרונע, טראָפנס צעטאנצן זיך איבערן טייך און אין אלע זייטן פון זיין שפיגל לויפן זיך פאנאנדער שטיפערישע רייפן. זיי ווינקען האָפערדיק, ווי פריילעכע מעכוטאָנים, און זאָגן אָן דער וועלט די בסורע, אז די טראָפנס, וועלכע האָבן זיך געהאט אָפגעריסן פון זייער שטאם און זיינען פרעמד געוואָרן צו אים, זיך פארוואנדלענדיק אין וואַלקנס, האָבן זיך צוריק אומגע-קערט אהיים. און דער טייך נעמט אוף די געקומענע מיט באגייסטערונג, שיקט אנטקעגן יעדן פון אויבן אראָפגעפאלענעם טראָפן א צעשפילט און צעהוליעט זיילכל וואסער, וואָס כאפט זיך ארום מיט דעם געקומענעם, צעקושט זיך מיט אים און זיי גייען צוזאמען אוועק אין א מונטערן טאנץ. און ווען איך זע דאָס אלץ צו, דוכט זיך מיר, אז דער סאָד פון אָט דעם פריידיקן רייפן־טאנץ איבערן טייך בייסן רעגן ליגט עפשער ניט נאָר אין די אלגעמיינ אָנגענומענע הידראָדינאמישע געזעצן... אז עפשער ליגט דער סאָד פון דעם אין דער פרייד פונעם טייך בא דער באגעגעניש מיט זיינע פארוואַגלטע און ווידערגעפונענע קינדער.

נאפטאלין

מיין מוטער האָט קיין כימיע ניט שטודירט און קיין מינדסטע אנונג ניט געהאט וועגן דעם, אז נאפטאלין איז א קוילנהידראט, וואָס זײַן פּאַר- מולע איז $C_{10}H_8$ פאַר איר איז דאָס געווען עפעס אנדערש, און אָט די פּאַרשטעלונג אירע האָט זי מיר איבערגעגעבן אפן גאנצן לעבן. ...אין זיקאַרן שווימט מיר אוף א טאַג פון מיין קינדהײט, ווען כ'בין פאַרבייגעלאָפן אין אונדזער קאַרידאָר פאַרביי די אָפּענע טיר פון דעם צימערל, וווּ ס'האַט געוווינט אונדזער שכינע, די אלטע קאַרגע טראשטשע, און פון דאָרטן האָט מיר א שלאָג געטאַן אנטקעגן עפעס א מעשונעדיקער, צעפּרעסנדיקער רייעך. א צעטומלטער בין איך געלאָפן צו דער מאמען זיך ראטעווען.

— עפעס האָט מיט דיר פּאַסירט? — האָט זי געפּרעגט, זעענדיק מיין בלייך, צעשראַקן פּאַנעם און פאַרקרימט נעזל.
אַנשטער אן ענטפּער האָב איך בלויז גענאָסן, געשפּיגן, און צום סאָף שטאַמלענדיק ארויסגעבראַכט:

— אָט דאָרטן, באַרא טראשטשען... דע־דערשטיקט צי צו ווערן...
— אָ, דאָס מיינסטו? יא, כ'האַב טאַקע געזען, ווי זי לופּטערט היינט אויס איר קאַסטן, פאַראן דאָרטן א היפש ביסל נאפטאלין.
— נאָנאַכטעלין? — האָב איך נאָכגעפּרעפּלט, — איז צו וואָס קלייבט זי אין איר קאַסטן אָט דעם נאַכטעלין? וואָס איז דאָס פאַר אזא פּאַסקודסטווע, אָט דער נאַכטעלין?

— דאָס איז אזא סאַמעמאָועס, וואָס טויט אָפּ מאַלן — האָט די מאמע דערקלערט, און שטיל צוגעגעבן: — און מענטשן טויט ער אויך אָפּ...
— ווי?! — האָב איך זיך דערשראַקן — וועט די מומע טראשטשע אויך אָפּגעטויט ווערן?!

— שרעק זיך ניט, מיין קינד, — האָט די מאמע מיך באַרויקט, — טראשטשען וועט כאַלילע קיין ביזו ניט געשען... זי פירט נאָר א פאַרנאַפֿ־ טאַלינעוועט לעבן? ווייל וויסן זאָלסטו, אז וואָס מער איבעריקע שמאַטעס א מענטש קלייבט אָן, אלץ מער ווערט זײַן לעבן פאַרנאַפּטאַלינעוועט...
אָט די ווערטער האָבן שוין אף אלעמאַל פאַרוואָרפן אין מיין האַרצן די זוימען פון ווידערווילן צו פאַרנאַפּטאַלינעוועטע פאַרשוניען. צו די יעני- קע, וועמעס מענטשלעכקייט ס'איז צעפּרעסן דורכן קוילנהידי- ראַט $C_{10}H_8$, צו מענטשן, פון וועמען עס טראָגט אף מיילן דער צעפּרעסנדיקער רייעך פון גיריקייט, פון זשעברעווען, פון וועלן אריינכאַפן א וועלט.

א מענטש גייט

די דאזיקע סצענע האָט זיך אָפּגעשפּילט אין איינעם א ליכטיקן טאָג. ווען איך בין געזעסן אָף א באַנק אין סקווער און געלייענט. ארום האָט געפּילדערט און געזשומעט דער קינדערישער בינשטאָק און מיט אלע פּאַרבן זיך געמינעט אין די בלענדיקע זון־שטראַלן. אָף דער באַנק באַ מיין זייט האָט א יונגע מאַמע באַגייסטערט געגאַפּט אָף איר פּיצל קינד, וואָס האָט אַרומגעטראַמפּלט דאָ דערבײַ, און האָט מיט פּרייד און ציטער אים געשפּרייט אַנטקעגן אירע אָרעמס. איך האָב אָפּגעלייגט מיין בוך און גענומען צוקוקן זיך צו דעם נעס, וואָס שפּילט זיך אָפּ פאַר מייןע אויגן, — דעם נעס, ווי א מענטש שטעלט זיינע ערשטע אָנגעשטרענגטע, וואַקלדיקע טריט אין לעבן, און א פאַרשיקערטער און א ביסל א צעשראַקענער פון דעם פאַר אים אזוי אומגעריכטן ווונדער, פאַלט ער אַיטלעכע וויילע אַריין אין דער מאַמעס צעשפּרייטע אָרעמס מיט א צופּרידענעם און צעהויליעטן קוויטש, ווי אויסרופּנדיק צו דער וועלט: „זעט, וואָס פאַראַ בעריע איך בין!“

דאָ איז צו אונדזער באַנק צוגעקומען אַן אלטער מיידער מאַן. זיך דער־שלעפּט מיט שלאַבעריקע טריט, שווער אָנגעשפּאַרט אפּן שטעקן, זיך צוגע־זעצט און א צייט נאָך געפּרייכט און צעבראַכן געהוסט. נאָכדעם האָט ער זיך גענומען צוקוקן צו דעם שפּרייזנדיקן יינגלעך, זיינע אויגן האָבן זיך אָנגעגאַסן מיט וואַרעמקייט און ער האָט זיך געווענדט צו מיר:

— וואָס זאָגט איר, האָט שוין איינמאַל א כוואַט...
און באלד זיך צערעדט:

— איר זייט א מייוון אָף דעם, וואָס עס טוט זיך? אַט שטעלט א מענטש זיינע ערשטע טריט, און דאָ — ער האָט מיט א ביינערדיקן פינגער אָנגע־טויטלט אָף זיך, — שטעלט א מענטש זיינע לעצטע טריט... יאָ, די לעצטע...

אַראַפּלאַזנדיק דעם קאַפּ, האָט ער שטיל און טרויעריק צוגעגעבן:

— און ווי שווער מענטשן שטעלן דאָס אָט די ביידע מאָל זייערע טריט! באַם אָנהייב ווי דער־אָ, און באַם סאָף — אָט ווי איך... און די אלע טריט, וואָס ווערן געשטעלט צווישן די ביידע פּונקטן, דאָס וואָס מיר רופן „לעבן“, זיינען בלויז...

ער האָט ניט פאַרענדיקט, ווייל אין דעם מאַמענט האָט דער קליינער כעוורעמאָן פאַרלוירן זיין גלייכגעוויכט, א טיאָפּ געטאָן זיך אפּן זאַמד און פאַרצווייפּלט זיך צעוויינט. די דערשראַקענע מאַמע איז אופּגע־

שפרונגען, אים געשטעלט אף די פיס, בארויקט, און דער שטיפער האָט באלד, אזוי ווי גאַרנישט געווען, ווייטער גענומען שפאנען און קוקן אף דער מאמען מיט לויכטנדיקע אויגן, פול צופרידנקייט מיט זיך און מיט זײַנע דערגרייכונגען. דעמלט האָט די מאמע ארויסגענומען פון טעשל א שאַקאַ-לאדקעלע, דערלאנגט דעם העלדישן פוסגייער און געזאָגט מיט א שטייב, צעווארעמט פון גליק און צערטלעכקייט:

— נא דיר, מיין בעריעלע... פאר דינע ערשטע טריט...

דאָס קינד האָט אויסגעשטרעקט א פוכקע הענטל, א כאפ געטאָן די מאטאָנע און טייקעף אריינגעפאקט אין זײַן צעשמייכלט מיכל.

דער גרייז האָט שווינגנדיק און מיט ווייטעקדיקן שמיכל באטראכט די סצענע, און נאָכדעם צו מיר געזאָגט:

— ווי איר זעט, האָט דער מענטש שוין באקומען א פרעמיע... נו, פאר די ערשטע טריט באקומען מיר דאָס אלע! אָבער קריגן מיר דאָס אויך באם סאָף, ווען מיר שטעלן די לעצטע טריט? ניט אלעמען זאָגט מען דאָך דעמלט: „נא דיר, בעריע, פארן דורכגיין גוט א לעבן...“ און דאָס ערגסטע דערבני איז, — ער האָט שווער אָפגעזיפצט, — וואָס מיר זעען אָפטמאָל אליין אויך אייך, אז מיר האָבן קיין צוקערקעלע און קיין גוט וואָרט ניט פארדינט, אוי, ווי ניט פארדינט... אָבער וואָס איז די פולע, וויבאלד מיר זעען דאָס אייך צו שפעט? — און פארטראכט פארענדיקט: — איז טוט טאקע א קלער וועגן דעם, קאָלומאן עס איז נאָך דאָ צייט...

ער האָט זיך פארהוסט, מיט מאטערניש אופגעשטאנען און, שווער אָנ-שפארנדיק זיך אפן שטעקן, אוועק מיט שלעפנדיקע, אומעטיקע, לעצטע טריט. און דאָ דערבני האָט אויך שווער און פאמעלעך, אָבער מונטער און פריילעך און מיט אלץ וואקסנדיקער זיכערקייט, א צווייטער מענטש גע-שטעלט זײַנע ערשטע טריט אין לעבן.

דער כאמעלעאן

ארום דעם טעראריום, אין וועלכן עס פויזעט דער כאמעלעאן, קלייבט זיך א געזעמל. מיט גרויס נייגער באטראכטן אלע דאָס דאָזיקע אויסטער-לישע באשעפעניש, וואָס בייט לויט דער באדערפעניש די הויט-פארב און ווערט דאָ גריין, דאָ גראָ, דאָ געל און ברוין — אָפהענגיק פון די באדינג-גונגען, אין וועלכע עס קומט אים אויס צו לעבן. אלע ווילן וויסן, מיט וואָס עס דערקלערט זיך אזא נאטור-ווינדער, אָבער די דערקלערונגען פון דעם עקסקורסיע-פירער וועגן פיגמענטאציע, וועגן מימיקריע, באפריי-דיקן קיינעם ניט. דאָ האָבן זיך צונויפגעקליבן פאָשעטע מענטשן, וואָס פארשטייען קיין כאַמעס ניט, און זיי ווילן, מע זאָל זיי דערקלערן דעם איניען צוגענגלעך, בילדעריש.

אינמיטן שמועס ארום אים, טוט דער עקדעש א וואָרף א פארלאנגוויי-ליקטן בליק פון זיינע אין פארשיידענע זייטן קוקנדיקע אייגלעך, ווי איינער זאָגט: „וואָס נודיעט איר מיר דאָ?“ און שטעקט ארויס זיין צונג אין א זייער אומהעפעלעכער באוועגונג. און דאָ ווערן אלע פארכידעשט, צוזעענדיק, ווי לאנג די צונג איז, ווי זי ציט זיך און ציט זיך און עס נעמט גאָר צו איר קיין סאָף ניט.

און דער עקסקורסיע-פירער דערקלערט:

— די צונג פון דעם כאמעלעאן איז, ווי איר זעט, לענגער פון זיין גאנצן גוף, און דערצו איז זי נאָך קלעפיק אויך.

— אַ, איצט פארשטיי איך — רופט אויס איינער פון צווישן דעם געזעמל — האָט מען אזא לאנגע צונג, ווי אָט די בריע, און דערצו נאָך א קלעפיקע, איז קיין ווינדער ניט, אז מע קאָן זיך צופאסן צו אלץ. דאָ ווערט אלעמען מיטאמאָל קלאָר, פונדאנען עס נעמט זיך אזא אויסטערלישע צופאסונג-פיינקייט בא אָט דעם קריכנדיקן באשעפעניש...

דערציאונג

נוימע — א מיידעלע פון א יאָר פיר — קאַרמעט אין פארק די טויבן. זי ברעקלט אָפּ שטיקלעך פון איר זעמל, און ארום יעדן אראָפּגעוואָרפענעם ברעקל פאדיעט א פילקאָליריק באפעדערט געזעמל, שטופט זיך און פיקט אומגעלומפערט. אָבער קיין סאך ברעקלעך פאלן ניט אריין צו די טויבן — זיי באווייזן זיך נאָך ניט אומצודרייען, ווי אינמיטן פון זייער טשאטע שפרינגען אריין פלינקע שפערלעך, כאפן ארויס פון אונטער זייערע שנאָבלעך די ברעקלעך און פליען געשווינד אוועק. דעמלט בלייבט די כאַפטע באאוולטע טויבן שטיין צעטומלט, אומבאהאַלפן, און ווארפט לעכצנדיקע און נאָך האַפנדיקע בליקן אפן קינדישן הענטל אויבן — עפשער וועט סאָפּקאָלסאָף עפעס א ברעקל דאָך אריינפאלן צו זיי.

און דאָס קינדישע הענטל ווארפט קעסיידער נייע ברעקלעך, און די שעמערירנדיקע, באפליגלטע מאכנע ראנגלט זיך אלץ פארצווייפלטער פארן ביסן. נוימעלע האלט דערביי אין איין פלאפלען, מונטערט די אומגע- שיקטע טויבן, זידלט די אומפארשעמטע שפערלעך, און איר געלעכטער קלינגט איבער דער אלייע, ווי א זילבערן גלעקעלע.

אָבער נוימעס באַבע, מיין שאַכנטע אָף דער באַנק, רייסט איבער די צעהוליעטקייט פון איר אייניקל.

— קום אהער, נוימע! — רופט זי, און ווען די קליינע פארלאַזט אירע טויבן און גייט ניטרווילנדיק צו צו דער באַנק, באפעלט די אלטע:

— ווייז אַקאַרשט, וואָס איז בא דיר געבליבן פון דיין זעמל?

מיט א שולדיק פאַנעם באווייזט נוימע די נעבעכדיקע רעשטלעך, וואָס זיינען איר נאָך געבליבן, און די באַבע זאָגט שטרענג:

— פארוואָס טיילסטו אלץ אויס די טויבן? איך האָב דאָך דאָס געגעבן דיר? ווארט, ווארט, איך וועל שוין זאָגן דעם טאטן!

— באַבינקע! — פארענטפערט זיך נוימע — זיי זיינען דאָך אזעלכע גוטניקע, די טייבעלעך, און אזעלכע הונגעריקע... מיר געפעלט אזוי צו זען, ווי זיי עסן!

— געפעלט, געפעלט... — קרימט די אלטע איבער — א נייע גאבעטע זיך איינגעפונען! זאָר א זיך ניט פאר זיי, עס אליין!

נוימע בלאַזט אַן די ליפן און שטייט א וויילע שווינגעוודיק מיט אן אומעטיק און שולדיק פענעמל, נאָכדעם בעט זי שטיל:

— באַבע, גיב מיר נאָך א זעמעלע, איך וויל עסן, איצט וועל איך שוין
קיינעם ניט אָפגעבן...
— מער האָב איך ניט, נוימעלע — ענטפערט די באַבע — אן עפל
קאָנסטו באקומען, איינעם האָב איך נאָך!
זי נעמט ארויס פון טעשל אן עפל, נאָכדעם נישטערט זי דאָרטן, גער-
פינט א מעסער, שניידט דעם עפל איבער אף העלפט און זאָגט:
— און זיך וועל איך אויך נעמען א שטיקל צו פארזוכן...
דאָ ווערט נוימע אויסער זיך.
— די מאמע האָט דאָך דעם עפל געגעבן פאר מיר! — רופט זי אויס
מיט קאס — פאר מיר אליין צו עסן! איך וועל זאָגן דער מאמען!
ניט ריינדדיק קיין וואָרט, גיט איר די באַבע אָפ דעם גאנצן עפל. און
ווען די קליינע לויפט אוועק, פעסט פארקוועטשנדיק ביידע העלפטן עפל
אין די הענטלעך, קערט זיך די אלטע אויס צו מיר און זאָגט א ביסל
פארשעמט:
— אז איך ווייס ניט, פונוואנען אזוינס נעמט זיך גאָר צו איר? דאכט
זיך, אזא ווויל קינד...

פילקעס

איך קוק זיך צו, ווי קינדער שפילן אין פילקעס, ווי זי פליט פריילעך און אימפעטיק פון איין שפילער צום אנדערן, פאלט אריין מיט א זאפֿן טיקן הילך אין אָפּענע דלאַניעס. בא דעם יעניקן, ווער עס כאפט אויף די פילקע געלונגען, צעפינקלען זיך די אויגן פון פרייד, און אויך דער, וואָס האָט געטאָן דעם גוטן וואָרף, צעשמייכלט זיך באַפרידיקט: עס זיצט! אָבער אַט האָט איינער פון די שפילער געטאָן א קרומען וואָרף — און די פילקע שיסט פאַרביי, קניקלט זיך אוועק אָן א זייט אומבאהאַלפן און פאַרשעמט. דער שלימאזלדיקער וואַרפער און דער נישטגראַטענער אופכאַפער בלייבן ווי אָפּגעפאַטשט. נאָך מער אָפּגעפאַטשט און באַליידיקט איז אויך די פילקע: נישט באַשערט איר אופצוטאָן דאָס, אף וואָס זי איז באַשאפן.

צוקוקנדיק זיך צו דער דאָזיקער שפיל, קלער איך, ווי ענלעך צו דעם איז דער גוירל פון דעם שעפּערישן מענטשן. גליקלעך איז דער שעפּער דעמלט, ווען זיין געדאַנק און זיין וואָרט פאלן אריין מיט פולבלוטיקן קערנדיקן קלאַנג אין א לעכצנדיקן מויעך, אין א דאַרשטיק האַרץ... אמאָל טרעפט אָבער, אז ער צילעוועט שלעכט, אז זיין וואָרט ווערט מאַכמעס דעם נישט אופגעכאַפט און קניקלט זיך אוועק אָן א זייט. דעמלט בלייבן אלע אנטוישט און פאַרשעמט: דער, צו וועמען דאָס וואָרט איז נישט דער־גאַנגען, דער, ווער ס'האַט עס נישט ווי געהעריק דערלאַנגט, און מער פון ביידן איז געקרויודעט דאָס וואָרט גופע — דאָס אזוי רומלאַז פאַרשני־טענע וואָרט, וועמען עס איז נישט געגעבן געוואָרן אויסצופילן די שליכעס, צוליב וועלכער עס איז ארויסגערופן געוואָרן צום לעבן.

„א, א גאסט!“

איך ווייס א שטוב, וואָס ווען מע זאָל אהין נאָר ניט ארײַנגיין, ווערט מען צו יעדער צײַט אופגענומען מיט גרויס גאסטפריינטשאפט. אלעמאָל געפינט די באלעבאָסטע מיט וואָס מעכאבעד צו זײַן און צו דערפרייען דעם אומגעריכטן גאסט. אָבער צי שוין זשע איז וויכטיק, מיט וואָס מע נעמט אײַך אױף? וויכטיק איז דאָך וואָס איר פילט, אז מע טיילט זיך מיט אײַך מיטן גאנצן הארצן און מע וויל, אז ארויסגיין פונדאנען זאָלט איר א געזעטיקטער און דערווארעמטער.

אין שכינעס מיט זיי ווינט א צווייטע באקאנטע מישפּאַכע. און אין זייער טיר קלינג איך שטענדיק אָן מיט א שמייכל. איך שמייכל, וויל איך ווייס שוין לעכאטכילע, וואָס פאר א קאָמישע סצענע דאָ וועט זיך באלד אָפשפּילן.

— א, א גאסט! — באגעגנט מען מיך מיט א פריידיקן אויסרוף —

אזא גאסט! וואָס זעט מען אײַך אזוי זעלטן? קומט ארײַן, קומט ארײַן!
און ווען איך זיך שוין אין גאסטצימער, קוקט די באלעבאָסטע זיך איבער מיטן מאַן מיט א באדייטנדיקן בליק און זאָגט נאָכדעם צו מיר:

— אזא גאסט, ווי איר! ווי עס פארדריסט מיר, וואָס גראָד אין דעם מאָמענט איז אין שטוב ניטאָ קיין זאך, מיט וואָס אופצוגעמען אזא גאסט! נעכטן זײַנען בא אונדז געווען די פלעמעניקעס, פארשטייט איר דאָך, יונגווארג מיט קיין איינהאַרע אפעטיטן, האָט מען אלץ אויסגעליידיקט... און באלד גיט זי צו:

— איז היינט וועט איר אונדז שוין אנטשולדיקן... אָבער דערפאר בעט איך אײַך קומען צו אונדז אין א כוידעש ארום, ווען מיר נעמען אױף געסט לעקאָוועד מײַן מאַנס געבורטסטאָג. פארגעסט נאָר ניט דעם טאָג!

איך זאָג צו און קום ניט. מיר איז ניט צום הארצן אזא גאסטפריינט-לעכקײַט, וואָס ווערט ארויסגעוויזן נאָר אין פאראנדע פאלן מיט פײַער-לעכע גאסטמאָלן. איך האלט, אז די עמעסע גאסטפריינטלעכקײַט בא-שטייט, ווי בא יענעם אויבנבאשריבענעם פאָרפאָלק, אין דער גרייטקײַט יעדע מינוט אופצוגעמען מענטשן און יעדע מינוט זיך טיילן מיט זיי מיט אלץ, וואָס מע פארמאָגט.

אַנגעשפּאַלטענע פּלוימען

ווי א ריזיקער בלומען-בוקעט שטראלט דער מארק און שמייכלט מיט דער גאנצער פראכט און שעפע פון דער ברייטהארציקער מאמע-ערד, און געזעמלען מענטשן באלאגערן די בערג אַנגעוואליעטע פרוכטבארקייט און קענען פון זיי ניט אַפּרייסן די אויגן.
אף איינעם א טישל שפּיגלט זיך אין דער זון א הויכע פיראמידע בלאַע פלוימען מיט רעטענישפּולן שימער פון צארטן טויגעפּריר אף די פעכקע בעקלעך.

— קויפט צייטיקע באטאמטע פלוימען! — רופט אויס די פארקויפערן אין דער ארומיקער צעפילדערטקייט, און פון דעם געוויירבל פארבייגייער פאלן אף דער פלוימען-פיראמידע בליקן פול אנציקונג.
נאָר עמעצער מיט אַן אַנגעפּאקטן פּאַרטפּעל אונטערן אַרעם און מיט א פּאַנעם פון א מענטשן, וואָס זוכט און געפינט אומעטום גרייזן, זעט אָבער אין די פלוימען א כיסאַרן.

— מומינקע, — זאָגט ער, — אייער סכּוירע איז דאָך בראקאָוונע. איך זע צווישן אייערע פלוימען א היפש ביסל אַנגעשפּאַלטענע...
די פארקויפערן מעסט אַפּ דעם בראקירער מיט א גרינגשעציקן בליק און ווארפט אים בארויגעזודיק צו:

— א קנאפער מייוון זייט איר? גראַד די אַנגעשפּאַלטנקייט איז דאָך א באווייז, אז די פלוימען זיינען צייטיקע...

און איינער, וואָס שטייט דערביי און קוקט מיט באווינדערנדיקע אויגן אף די אַנלאַקנדיקע פיירעס, רופט זיך אַפּ פארטראכט:

— יא, צייטיק זיינען גראַד די אַנגעשפּאַלטענע, מיסטאמע מאכמעס דעם, וואָס נאָכן דורכלעבן א ווייטעק, וועלכער צעשפּאַלט זייער הארץ, ווערן זיי באזונדערס צייטיק די פלוימען...

און גיט צו:

— און ניט נאָר די פלוימען אליין זיינען אזוי...

פרייד

דער הילכער האָט געהאלטן אין איין שיטן פולע זשמעניעס האָפער־דיקע, באטויבנדיקע קלאנגען, וואָס האָבן געדארפט אופמונטערן דעם אוילעם, אים אונטעריאָגן צום פייערדיקן טאנץ. אָבער ווי עס שיינט, האָט עס אף די טאנצנדיקע פאָרלעך קיין גרויסן רוישעם ניט געמאכט, ווייל זיי האָבן קאלט און גלייכגילטיק געשארט מיט די פיס אין דער ארר־מיקער געדיכטער שטופעניש.

א צייט לאנג האָב איך זיך צוגעקוקט צו די טענצער — אלץ יונג־ווארג — אָבער צום סאָף איז מיר דערעסן געוואָרן די פארטראַגנדיקע זייערע, און כ'האָב געזאָגט צו מיין פריינט, מיט וועמען מיר האָבן אריינגעבלאָנדזשעט אין דעם טאנץ־זאל:

— דאָ איז דאָך לאנגווייליק צום שטארבן, קום פונדאנען!

— ניין — האָט ער זיך אָנגערופן — מיר ווילט זיך דאָ נאָך זיין, איך האָב האַלט צוצוזען, ווי יוגנט פרייט זיך!

— דאָס רופסטו אָן „פרייט זיך“? — האָב איך אים אָנגעקוקט דער־שטיינט — שוין איינמאָל א פריייד! קאלטע פענעמער, אויסדרוקלאָזע אויגן, פיס, וואָס שאַרן זיך, ווי ניט היגע... פארשטייט דען די יוגנט, וואָס עמעסע פריייד הייסט?

— האָסט א טאַעס! — האָט ער דערווידערט — מעגסט וויסן, אז פאר זיין פאר די יוגנע, איז די פריייד נאטירלעך, אָט אזוי ווי פארן מענטשן איז אָטעמען... און מיט זייער קלוימערשטער, געמאכטער גלייכ־גילטיקייט זוכן זיי נאָר צו פארדעקן, צו מאסקירן די פריייד, וואָס ברויזט אין זיין ווילן מיט אלע מעגלעכקייטן מאכן א סאָלידן אינדרוק... זיי ווילן... — און דאָ האָט ער זיך אליין איבערגעשלאָגן — אָט גיב נאָר א קוק, דאָ האָסטו דעם בעסטן ענטפער אף דיין טיינע!

און ער האָט אָנגעוויזן אף א פאָרל, וואָס האָט גראַד פארבייגעטאנצט פארביי אונדז. דער מאנצבל, שוין ווייט ניט קיין יונגערמאן, האָט גע־האלטן פעסט ארומגענומען א יונג מיידל, אזוי ווי ער וואָלט זיך געוואָלט פארזיכערן, זי זאָל פון אים ניט אנטלויפן, און מיט גרויס היץ און אימ־פעט זיך געדרייט אין טאנץ, אויסגעצירקלט קאלערליי פיגורן, מיסע כוואט צוגעקלאפט מיטן קנאפל... מ'האָט געזען, אז דאָס אלץ קומט אים אָן ניט לייכט, אָבער זיין פארשוויצט און פארמאטערט פאָנעם האָט גע־שטראלט אין האנצעדיקער זעלבסטפארגעסונג, און מיט יעדן העפקערדיק־

צעהויליעטן שמייכעלע האָט ער ווי אויסגערופן צו אלע ארומיקע, און דעריקער צו זיין פארטנערין:

— זעט נאָר, ווי יונג איך בין! קוקט און באוונדערט, ווי איך פארשטיי צו געניסן פון לעבן, זיך צו פרייען און צו פארשאפן דעם אנדערן פרייד! — איצט זעסטו שוין — האָט מיין פריינט זיך געווענדט צו מיר — ווער עס קלאמערט זיך אין דער פרייד פון לעבן און האלט אין איין באווייזן, אז אָט ער האָט זי געפאקט און זי איז שוין זינע? ער, אָט דער עלטער־ווערנדיקער הוליאקע, זוכט מיט ראש און טומל צו געניסן די — ווי אים דאכט זיך — פרייד פון זינע לעצטע יאָרן... די יונגע אָבער, די וואָס שארן דאָ אזוי גלייכגילטיק מיט די פיס, האָבן זיך ניט וואָס צו שרעקן, אז די פרייד וועט בא זיי אָפגענומען ווערן. יעדנפאלס, אזוי דאכט זיך זיי... און ווי פארפראָרן דעריבער עס זאָלן ניט זיין זייערע פענעמער, און ווי סאָליד און געמאָסטן זייערע טריט — וועט דאָס ניט פארשטעלן זייער יונגע, לייכטזיניקע פרייד, און זיי וועלן קיינעם ניט אָפנארן... פונקט אזוי ווי יענער אלטער שטיפער וועט מיט זיין געקניבלטער צעהויליעט־קייט קיינעם ניט אָפנארן. ניט די ארומיקע, ניט זיין פארטנערין, און זיך אליין אויך ניט.

אויך אין הארבסט בליען די ביימער

...יענעם פרימאָרגן האָבן די ביימער אין סאָד גאָר אומדערווארט דער-
זען איינער דעם אנדערן שטיין פארוויקלט אין לופטיקע קאלע-שלייערן.
דאָס האָט די פרילינגדיקע באניונג אין איין רענגגעבענטשטער נאכט
אראָפגעווישט פון זיי די ווינטערדיקע מאַרעשכוירע און זיי אָפגעשאַטן
מיט העל-גרינעם, זאפטיקן צווייט.

אלע ארום האָבן זיך שטארק דערפרייט מיט אַט דער ראפטום-אופגע-
קומענער צעבליטקייט. בלויז די יאָדלע, וואָס איז שוין זינט א סאך יאָרן
געשטאנען אָנגעטאָן אין איין און דעם זעלביקן טונקל-גרינעם, אָפגע-
טראָגענעם קאָפּטל אָף די דארע שפיציקע אקסלען, האָט, ווי א ניט-פאר-
גינערישע יענטע אָף א פרעמדער כאסענע, ארויסגעזיט פון צווישן אירע
שטעכיקע לעפעלעך:

— וואָס, אייגנטלעך, איז מיט אייך די סימכע? און וואָס פאר א
באטרעף האָט דאָס ביסל ארויסגעשפראַצטע גרינס אייערס, אז סאכאקל
אינגיכן וועט איר פארוועלקט ווערן, הארבסטיקע ווינטן וועלן אראָפליקן
אייערע פארגעלטע בלעטער, און אייערע צווייגן וועלן בלייבן שטיין
הויל-נאקעטע?... ניט אזוי ווי מינע צווייגן, וועלכע זיינען אויסגעפוזצט
מיט פעסט-זיצנדיקע נאָדלען און וועלן גרינען אייביק און אריבערלעבן
אלע הארבסטן און ווינטערס!

הערנדיק די דאָזיקע גרויסהאלטערישע רייד, האָט א לינדנבוים זיך
פריינטלעך צעשמייכלט מיט אלע זיינע כיינעוודיק-צעפענטע קנאָספן און
מיט א ליבלעכער שטים זיך אָנגערופן:

— ביסט גערעכט, שוועסטער יאָדלע, מיר און מינע ברידער, די
בלעטערביימער, איז טאקע ניט באשערט, אזוי ווי דיר, אייביק גיין צו
זיין... אָבער — אנטשולדיק מיר — דיר איז ניט באוואוסט, אז אויך אין
הארבסט און ווינטער, ווען דו זעסט נאָר אונדזערע אנטבליזטע און מיט
שניי באדעקטע צווייגן, בליען מיר...

— אויך דעמלט בליט איר?! — האָט די יאָדלע מיט א שטארק-צווייפ-
לענדיקן טאָן איבערגעפרעגט און ברייט פאנאנדערגעפירט אירע נאָדל-
דיקע פינגער. — פארוואָס זשע זע איך דאָס ניט?

— דו זעסט דאָס ניט דערפאר, — האָט דער לינדנבוים געדולדיק
אופגעקלערט, — ווייל דו טראָגסט קיינמאָל ניט אין זיך קיין האָפענונג
אָף א נייער צעבליונג. דו ביסט אלעמאָל די זעלביקע. אין אונדזערע
שטאמען אָבער לעבט די דאָזיקע האָפענונג, זי האלט אונדז אָף אין די

ערגסטע צייטן, ווען אלעמען — און אויך דיר — דוכט זיך, אז מיר זיינען טויט, און נאָר אדאנק אָט דער האָפענונג און דערווארטונג דער- לעבן מיר אלע יאָר א באנייטע פּרילינגדיקע פּאנאנדערבליונג!
אף דעם האָט די יאָדלע, וועלכע געפינט שוין שטענדיק מיט וואָס א שטאָך צו טאן, ניט געהאט וואָס צו ענטפערן. איר האָט פּאַשעט פּאַרכאַפּט דער אָטעם פון א פאַרשיקערנדיקן געדאַנק, וואָס איז אופגעקומען אין איר איינגעשפּאַרטן קאַפּ. און — צי איז דאָס געווען אונטערן איינדרוק פון דעם לינדנבוים ווערטער, צי אונטערן צערטלען פון דעם לינדן וויי- טעלע — אָבער זי האָט געטראכט וועגן דעם, אז זי וואָלט גרייט געווען זיך אָפּצוזאָגן פון אירע אייביק־גרינע נאָדלען און וואָלט אפילע איינ- געגאַנגען צו שטיין ווינטער א נאַקעטע, אָט אזוי ווי אלע אנדערע ביימער אין סאָד, אבי נאָר מיט זיסן וויי צו פילן, ווי אין איר שטאַם לעבט און בליט און שטראַמט זאַפטיק די האָפענונג אפן אַנקום פון א בא- נייטער צעבליונג.

א שפיגל

— קוקט נאָר, קוקט, — האָט דער שפיגל געכוּיזעקט פון דער ביכער־שאַפּע, — ווי זי גראַבט זיך דאָס אין אירע ביכער און מיינט, אז זי האָט אריינגענומען אין זיך די גאַנצע אלזייטיקייט און טיפקייט פון לעבן... זי ווייסט נעבעך ניט, אז דאָס עמעסע לעבן שפּילט און ברויזט נאָר אין מיין טיפקייט!

און פון גרויס גיטווע האָט דער שפיגל זיך אזוי אָנגעצויגן, אז עס האָט געפלאצט די שטריק, אָף וועלכער ער איז געהאַנגען. ער איז אראָפֿ־געפאלן און צעבראַכן געוואָרן, און דאָ האָט מען דערזען, אז הינטער אים איז געווען ניט מער, ווי א וואנט.

דעמלט האָט די ביכער־שאַפּע מיט ביטל געזאָגט:

— און אַט אזא פלאַכע שטיק גלאַז האָט דאָס געוואַלט איינשמועסן, אז אין איר ברויזט און שפּילט די טיפקייט פון לעבן? אָבער אָף אריינצור־נעמען אין זיך טיפקייט, מוז מען דאָך קוידעמקאַל אליין ניט זיין פלאך.

ניטא קיין צייט!

קומט עס צום אריבערגיין א גאס, האָבן די פוסגייער קיינמאל קיין צייט ניט, און ניט ווארטנדיק אף דעם גרינעם ווונק פון סוועטאָפּאַר, שניידן זיי זיך שוין מיט מעסירעסנעפעש אריין אין געווירבל פונעם גאסן פארקער. צוזאמען מיט אלעמען האָבן איך אויך געפרוווט אריבערלויפן דעם וועג, אָבער דאָס האָט זיך ניט איינגעגעבן, ווייל איידער נאָך מיר האָבן דערגרייכט דעם קעגניבערדיקן טראַטואַר, זיינען מיר שוין אריינגעפלאַנטערט געוואָרן אין א געדיכטן קנויל מאשינעס און געמוזט בלייבן שטיין, צונויפגעדיקטע אין א שמאַלינקן דורכגאנג. אזוי שמאַל איז געווען דער קאַרידאָרל, אז די אויטאָס האָבן אין זייער אימפעטיקן דורכלויפן אונדז שיר ניט אָנגערירט, און אין אזעלכע מאַמענטן האָבן די צעשראַקענע מענטשן אינסטינקטיוו זיך צוגעטוליעט איינער צום אנדערן, ווי זוכנדיק איינער באם אנדערן שוץ און זיכערקייט.

אָבער אַט האָבן די מאשינעס זיך אָפגעשטעלט אין זייער געלאַף — פאר זיי האָט זיך אָנגעצונדן דאָס רויטע אייגל. און מיר אלע, וועלכע האָבן דאָ אַקאַרשט היימיש זיך געטוליעט איינער צום אנדערן, זיינען אין איין מאַמענט אָפגעפרעמדט געוואָרן און זיך פאנאנדערגעלאָפן יעדער אין זיין זייט.

מיר האָט דאָס האַרץ עפעס ניט געלאָזט אזוי פאַשעט נעמען און אַפרייסן זיך פון די מענטשן, צוזאמען מיט וועמען כ'האָבן איבערגעלעבט די גוירלדיקע רעגע, און איינעם פון זיי האָבן איך אָנגעיאָגט און אזוי ווי גלעטנדיק, באַרירט זיין רוקן. ער האָט זיך אויסגעדרייט צו מיר, מיך אומצופרידן אָנגעקוקט און שטרענג געזאָגט:

— אין אזעלכע פאלן, ווייסט איר, בעט מען אנטשולדיקונג!

— אָבער מיט א ווילע צוריק האָבן מיר זיך גאָר נאָענט באַרירט, און דעמלט האָבן מיר ניט געטראַכט וועגן בעטן אנטשולדיקונג איינער באם אנדערן... דערמאָנט איר זיך, ווי מיר זיינען דאָרטן, בא די מאַשירי נעס, געשטאנען זייט בא זייט, ווי אונדז האָט געדראָעט איינע און די זעלביקע געפאר און ווי מיר האָבן געזוכט איינער באם אנדערן...

— איז וואָס זשע ווילט איר דערמיט זאָגן? — האָט ער מיך אומגעיר דולדיק איבערגעשלאָגן.

— איך וויל בלויז זאָגן, — האָבן איך אים אופגעקלערט, — אז מיר האָבן דאן איבערגעלעבט איין גוירל... נו, זאָל דאָס זיין אפילע א מאַמענט, אָבער דער מאַמענט האָט אונדז דאָך, אָן צווייפל, דערנענטערט... איז

מאכמעס דעם טאקע בא מיר אופגעקומען א פארלאנג זיך צו באקענען מיט אייך... עפשער וועלן מיר ווערן פריינט... דער אומבאקאנטער האָט מיך אָנגעקוקט ווילד. נאָכדעם האָט ער אויסגעשאָסן א באליידיקנדיקן געלעכטער, און צום סאָף מיט שפאָט אויסגערופן:

— הערסט א מייסע?! מיר זיינען „געשטאנען צוזאמען“... „צוזאמען איבערגעלעבט“... ווייסט איר, וואָס איכ'ל אייך זאָגן? — ער האָט מיט ביטל א מאך געטאָן מיט דער האנט, — איך האָב קיין צייט ניט מיט אייך צו טיינען!

מיט די ווערטער האָט ער זיך אויסגעקערט צו מיר מיטן רוקן און גענומען שטעלן האסטיקע טריט.

און איך האָב אים נאָכגעקוקט, ביז ער איז אינגאנצן פארשווינדן אין דעם שטראָם פוסגייער, און מיט אומעט געטראכט וועגן דעם, אז דאָס פארליר איך פון אויג א מענטשן, מיט וועמען איך האָב זיך דערפילט נאָענט אדאנק א געמיינזאמער איבערלעבונג; א מענטשן, וועלכער וואָלט געקאָנט און געדארפט ווערן מיין פריינט. אָבער ער איז דאָס ניט געוואָרן, ניט געהאט קיין צייט אף דעם.

דער וואסערפאל

מיט ראש און געפילדער זינקט דער וואסערפאל אראָפּ פון דער הייך, און זעענדיק, ווי זיינע העפקערדיק-צעשטיפטע וואסערן אנטלויפן פון אים, גיסן זיך אריין אין טיך און פליסן אוועק, צעשפריצט ער זיך מיט צאָרנדיקן שוים.

— איך פארשטיי, מיין פריינט, — מורמלט געלאסן דער טיך, — אף וואָס דו בייזערסט זיך אזוי. דיר טוט וויי, וואָס דינע וואסערן רייסן זיך אָפּ פון דיר און שווימען אוועק... דארפסט אָבער געפינען א טרייסט אין דעם באוויסטזיין, אז צו די ווייטע וועלטן טראָגן זיי זיך אדאנק דער גוורע און דעם אימפעט, וואָס דו האָסט אין זיי אריינגעגעבן!

דער טשוואַק

בא יעדן זעץ פון האמער האָט דער טשוואַק פונדאָסני זיך צעשרייען און אלץ טיפער אריינגעדרונגען אין האַלץ, און די פארכאלעשטע ברעט האָט קרעכנדיק קוים ארויסגעזשיפעט:
— ווייִוויי... ווי ביטער מיר איז... איז דען פאראן אף דער וועלט א פיין גלייך צו מיינער?..
— מיר איז נאָך ערגער פון דיר! — האָט דער טשוואַק געזאָגט און זיך פארקרימט פון ווייטעק — נאָך ווייניק, וואָס דער האמער שיט אף מיין קאָפּ אומבעראכמאַנעסדיקע קלעפּ, יאָגט ער מיך, איך זאָל דיר אויך פארשאפן יעסורים!

דורך א שפארונקעלע

א קליין גראַ מניזעלע איז אף די הינטערשטע לאפקעס געשטאנען פאר א גרויסער, הויכער טיר, האָט געפינטלט מיט די שפיציקע אייגלעך, און גייוועדיק צעבלאָזנדיק די וואַנצעלעך, אין גרויס צופרידנקייט מיט זיך געפישטשעט:

— כייִכי... און אף וואָס פארא גוטיאָר מאכט מען אייך נאָר, איר נארישע טירן?? וואָס דארף איך דיך, וויבאלד עס איז פאראן א שפארונקעלע, דורך וועלכער איך קאָן אלעמאָל דורכקריכן?.. דאָס מניזעלע האָט זיך אויסגעקערט מיטן רוקן צו דער טיר און פלינג זיך דורכגעשלייכט דורך דער שפארונקעלע, וואָס זי האָט אויסגע־גריזשעט אין וואנט.
און איז באלד אריין אין די לאפעס פון א קאץ.

טריט אפן אייז

גייענדיק איבער דער אייז־פארקאוועטער גאס, האָב איך זיך אויסגע־גליטשט, א פאל געטאָן און זיך שטארק צעקלאפט. פארבייגייער האָבן מיר געהאַלפן זיך אופהייבן. איך האָב ווייַעס־איז זיך געשטעלט אָף די פיס, און אין דער צייט, וואָס איך האָב, קרעכנדיק, געפרוּווט אויסגלייכן די גלידער, האָט דער אוילעם ארום מיר געכאפט צווישן זיך א שמועס.

— מ'וואָלט דאָ כאַטש אויסשיטן זאמד, — האָט עמעץ זיך געביי־זערט, — מענטשן זאָלן ניט פאלן!

— ניט פון זאמד איז דאָס אָפהענגיק — האָט אן אנדערער זיך אָפ־גערוּפן. — די טעווע פונעם מענטשן איז שוין אזא — ער מוז זיך אויסגלייטשן און פאלן...

— הערט נאָר א פילאָסאָפיע! פארוואָס עפעס מוז ער?

— גיט א קוק אָף דעם שפערל, — האָט ער געזאָגט, — עס ווייסט ניט, וואָס הייסט אויסגלייטשן זיך און פאלן! און פארוואָס? ווייל עס שטעלט לייכטע טריטעלעך... דער מענטש אָבער גייט מיט שווערע טריט, איז קיין כידעש ניט, וואָס ער גליטשט זיך אויס און פאלט.

— ווי גוט וואָלט געווען, — האָט עמעץ שפאָטיש א זאָג געטאָן, — ווען דער מענטש גייט אויך אזוי לייכט און טאנצט אונטער, ווי דאָס שפערל! ער וואָלט דאָך דעמלט קיינמאָל ניט...

— קיינמאָל ניט געפאלן, האז? — האָט דער פילאָסאָף ארויסגעכאפט בא יענעם דאָס וואָרט. — געוויס וואָלט ער ניט געפאלן אָבער וואָס מעקאנע זיין וואָלט אים דעמלט אויך ניט געווען. גלייכער שוין צו ריזיקירן אויסצוגלייטשן זיך...

אַט אזוי האָבן די מענטשן ארום מיר געשמועסט און זיך געאמפערט, און ביסלעכווייז איז דאָס געזעמל געוואָרן שיטערער און אלע זיינען איינער נאָכן אנדערן זיך פאנאנדערגעגאנגען.

צום סאָף האָב איך אויך מיט הינקענדיקע טריט פארלאָזן דאָס שלי־מאזלדיקע אָרט. און אין דער צייט, וואָס די ביינער האָבן מיר נאָך אלץ געבראַכן און די זייטן האָבן וויי געטאָן, האָב איך געטראכט וועגן דעם, אז עמעס, יענער פילאָזאָפיש געשטימטער פארבייגייער איז טאקע גערעכט: גיין דורכן לעבן דארף מען מיט וואָגיקע טריט, מיט טריט, וואָס האָבן א האפט. פאלט מען אָבער דערביי און מע צעקלאפט זיך די זייטן, איז מען פונדעסטוועגן דאָך מעקאנע די יעניקע, וועלכע גייען דורך דעם זעליקן לעבן מיט לייכטע טריט.

אף א קאנצערט

ס'האט אפגעהילכט דער לעצטער אקארד פונעם ערשטן טייל קאנצערט. באם גאנצן זאל מענטשן האט אף א רעגע פארכאפט דער אָטעם, און באלד האָבן ווי מעוועס אין שטורעם זיך צעפלאטערט אפלאַדירנדיקע הענט. נאָכדעם איז דער זאל קימאט פוסט געוואָרן — אלע זיינען ארויס אין פאַיע.

— איר גייט גאַרניט ארויס? — האָט מיין שאַכן זיך געווענדט צו מיר. אַנשטאַט אן ענטפער האָב איך זיך אופגעהויבן פון מיין שטול, קעדיי אים דורכצולאָזן. אָבער ער איז געבליבן זיצן.

— איר האָט מיר ניט געשטערט דורכצוגיין — האָט ער געזאָגט — מיר האָט זיך פאַשעט געוואָלט פארפירן א געשפרעך מיט אייך. מיר זיינען דאָך קימאט ווי אלטע באקאנטע, איך באגעגן אייך אָפּט אף קאָנצערטן... איז אָט — האָט ער א פרעג געטאָן, אופמערקזאם מיך אַנקוקנדיק — צוליב וואָס, אייגנטלעך, גייט איר אף קאָנצערטן?

די דאָזיקע אויסטערלישע פראגע האָט מיך איבעראשט און אומאַנגע-נעם בארירט, און מיט א שטיקל פארדראָס אין שטים האָב איך זיך אָנ-גערופן:

— דאכט זיך, די סיבע, צוליב וואָס איך, און איר, און אלע די, ווער מען מיר זעען דאָ, גייען אף קאָנצערטן, איז פארשטענדלעך, און דאָ איז אייגנטלעך ניטאָ וואָס צו פרעגן...

— האָט קיין פאריבל ניט — האָט ער מיט א שולדיקן שמייכלעלע גער-זאָגט — איך האָב זיך ניט ריכטיק אויסגעדריקט... נאטירלעך, אז אין דער ערשטער שורע איז דאָ די ליבע צו מוזיק, אָבער בא מיר — איר וועט מיך אַנרופן טשודאק און פאנטאזיאַר — בא מיר איז אכוץ דעם...

— וואָס קאָן דאָ נאָך זיין אכוץ דעם? — האָב איך אים איבערגעשלאָגן, — ווי זאָל איך דאָס אַנרופן? אכוץ דעם ריינעם גענוס פון דער מוזיק, פארשאפן מיר קאָנצערטן נאָך א באגייסטערונג: איך באוונדער די מוזיק, קער און קאָן ניט אַפּרייסן די אויגן פון די אינסטרומענטן, אף וועלכע זיי שפילן...

— נו, דאָ פארשטיי איך אייך גאַרניט! — האָב איך אומגעדולדיק אויס-גערופן — וואָס פארא ניס אנטפלעקט איר? ווער פון אונדז באוונדערט ניט די מוזיקער און קוקט ניט אף זייערע אינסטרומענטן?

— איך וויל זאָגן דאָס — האָט ער אופגעקלערט — אז די אינסטרומענטן, אויסגעבויטע פון האַלץ, פון מעטאל, פון כײַזשע אָדערן, פערדישע האָר,

פעלן—דאכט זיך, ווייט ניט קיין מוזיקאלישע מאטעריאלן—גיבן דאך ארויס אזעלכע פרעכטיקע, הארמאָנישע קלאנגען, ווען זיי פאלן אריין אין די הענט פון ווירטואָזן... איצט פארשטייט איר שוין מיין געדאנק?..

— זאָגן איך דעם עמעס, נאָך אלץ ניט...— האָב איך געקוועטשט מיט די פלייצעס און שוין געווען פארינטערעסירט, וואָס ער וועט דאָ אויס-ברענגען. און ער האָט פארטראכט פארענדיקט:

— און קוקנדיק אף די אינסטרומענטן קלער איך, אז ארויסצובאקומען פרעכטיקע קלאנגען פון א לעבעדיק, ווארעם און ציטערדיק מענטשלעך געמיט איז דאָך אוואדע גרינגער, איידער פון א שטומען האַלץ אָדער פון א קאלטן מעטאל... מ'דארף נאָר פארשטיין...

אָבער דאָ האָט אומדערווארט פאר אונדז זיך אָנגעהויבן די צווייטע אָפטיילונג פונעם קאָנצערט, און מיר איז שוין ניט אויסגעקומען צו הערן, וואָס דער דאָזיקער מאָדנער פארשוין האָט ווייטער געוואָלט זאָגן. נאָר גאָר אָפט קומט מיר זינט דעמלט אויס זיך צו דערמאָנען אין יענעם שמור עס. דעמלט, ביים איך זע עמעצער פרוווט שפילן אף די סטרונעס פון א מענטשלעך האַרץ, אָבער אנשטאַט פרעכטיקע, הארמאָנישע קלאנגען באקומט זיך גאָר א דיסהארמאָניע. דערפאר, ווייל דער שפילער איז ניט קיין ווירטואָז.

א סיגארעטל

צווישן די ליפן פון א רייכערער האָט געשטעקט א סיגארעטל. נאָך יעדן צי איז עס געוואָרן אלץ קלענער און קלענער. דאָס האָבן געזען אלע, נאָר ניט אליין דאָס סיגארעטל. עס איז גאָר געווען פארטאָן מיט שפיגלען זיך אין ווינקענדיקן פונק אף זיין שפיץ און דערבײַ האָט עס מיט שטאַלץ געטראַכט:

„פּוּף-פּוּף... איך שאַף, פּוּף-פּוּף... איך שאַף! זעט איר ניט, ווי מיין גייסט איז פול מיט שעפּערישן ברעזן?..“

און אַט אזוי, אופגעפרעסן פונעם פּײַער און נאָך מער פון די גרויסהאל-טערישע מאַכשאַוועס, איז דאָס סיגארעטל אומבאַמערקט דערגאַנגען ביזן סאָף. דעמלט האָט דער רייכערער עס אוועקגעוואָרפן און נאָך צוגעטראַטן מיטן פּוס. און דאָ האָט דאָס גויסעסדיקע רעשטל פונעם סיגארעטל איינגעזען, מיט וואָס עס פּאַרענדיקט זיך א שאַפּונג, וואָס גייט אוועק מיטן רויך.

דאָס לייכטזיניקע טייכעלע

„גענוג צו זיין צוגעבונדן צו יענעם! — האָט געמורמלט א קליין טייכער־
לע, וואָס זיינע וואסערן האָבן אַן אופהער האסטיק געשטראָמט צום יאָם
און אַרײַנגעפאלן אין אים. — צײַט אָנצוהײבן לעבן פאר זיך אליין!“
און אָנשטאַט צו פליסן מיטן שטענדיקן וועג, האָט דאָס טײכל זיך אויס־
געקערעוועט אין א זײט, זיך א לאַז געטאַן אין דער ברייט און גענומען
פארגיסן די ברעגעס. אָבער וואָס מער די וואסערן האָבן זיך דערווייטערט
פון שטראָם און וואָס טיפער זײ זײנען אַרײַנגעדױנגען אף דער יאבאַשע,
אַלץ אָפגעשוואכטער איז געוואָרן דאָס טײכל און אַלץ פאמעלעכער האָט
עס גענומען רײזלען. ביז די ערד האָט עס אינגאַנצן אײַנגעזאפט, און ס'איז
פון דעם קײן זײכער נײט געבליבן.
אַט אזױ האָט דאָס לײכטזיניקע טײכעלע באצאַלט מיטן לעבן פארן
פּרווון אָפּרײסן זיך פון יאָם.

א קוואל ווערט געבוירן

אין דער צייט פון טריקעניש האָט דאָס טיכל זיך פארוואנדלט אין א שמאַל ריטשקעלע, וואָס האָט פאמעלעך און אומבאהאַלפן זיך געשלענגלט צווישן אומפּרוכטבארע, פון זון פאַרסמאליעטע ברעגן, זיין וואסער איז אזוי אָפּגעשוואכט געווען, אז ס'האָט אים אפילע ניט געקלעקט קיין קויעך אריבערצושפּרייזן די שטיינער אף זיין וועג, און עס האָט זיי באנעצט בלויז ביז די קנעכלעך.

קיין אָפרו האָט אָבער דאָס נעבעכדיקע ריטשקעלע זיך ניט פארגונען, ווייל באוויסט איז אים געווען, אז אָפּשטעלן זיך — באטייט אינגאנצן אויס־געטריקנט ווערן און שטארבן. און לעבן האָט זיך דאָך געוואָלט! האָט עס דעריבער מיטן גרעסטן אַנשטרענג געפּויעזט אלץ פּאַרויס, און פון זיין אַנמעכטיקן געריזל האָט זיך ארויסגעהערט א שטיל כליפען.
„אלץ איז שוין פּאַרענדיקט... בול-בול-בול... איך בין שוין דער לעצ־טער טייד... בול-בול-בול...“

און אזוי זיך רוקנדיק מיט די לעצטע קויכעס פּאַרויס א פּאַרטיפּטס אין דער אייגענער פּאַרצווייפלונג, האָט דאָס ריטשקעלע אליין ניט געמערקט, ווי עס דערנענטערט זיך צו א שפּאַלט, און דאָ האָט עס פּלוצעם זיך אין אים אריינגעגליטשט און דערשראָקן אראָפּגעזונקען אין די טיפענישן פון דער ערד.
און ס'איז געשען מיט אים א נעס.

די אונטערערדישע וואסערן, וואָס זיינען פּאַרבייגעפּלאָסן גראָד אין דעם אָרט, דערשפּירנדיק, אז עס טריפט אין זיי אריין וואסער פון אויבן, האָבן די טראָפּנס אופּגעכאַפט, אָפּגעמינטערט זיי פון דער שוואַכקייט און פון דער שרעק, זיי איינגעזאַפט אין זיך, און מיטגענומען אף די ווייטע נעסיעס, און נאָך א לאנגן געמיינזאַמען וואָגלען איבער די טיפענישן, נאָכן דורכבויערן זיך א וועג דורך קאַלערליי אַנשיכטונגען, האָבן זיי ענדלעך זיך ארויסגעשלאָגן אף דער אויבערפּלאַך. דערפּילנדיק דעם אָטעם פון פּרייהייט און אופּשטראַלנדיק אין שיין פון טאָג, האָבן זיי מיט לוסטיקן אימפעט גענומען שטראָמען, זיך שווענקען און פּאַרכלינען אין דער אייגע־נער פּרישקייט און פּרייד.

און אין דעם מונטערן געיעג פון די קוואליקע, שעמערינדדיקע, צע־ברויזטע און צעשטיפּטע וואסערן האָט אויך געפּינקלט מיט מיליאָנען שמייכלעך אונדזער ריטשקעלע. דאָס זעלביקע ריטשקעלע, וואָס האָט שוין געהאַלטן באַם אויסגיין און איז איצט אופּגעריכט געוואָרן צו א ניי־

שטראַמיק און שפרודלדיק לעבן. און מיטן זעלביקן בול-בול-בול, מיט
וועלכן עס האָט פּרזער באַגלייט זיין אַנשטרענג זיך צו האַלטן אַף דער
אויבערפלאַך, האָט עס איצט האַפּערדיק און פּריידיק ארויסגעזונגען אין
דער ארומיקער וועלט:

„אומזיסט האָב איך זיך מעיאַעש געווען... בול-בול-בול... געמיינט אז
כ'בין שוין דער לעצטער טיך... בול-בול-בול... איך לעב און וועל לעבן...
בול-בול-בול... און מיינע וואסערן וועלן שטראַמען דורך אייביקע
ציטן!“

מזין באנאכטיקער באגלייטער

ער לויפט מיר נאך אין א פינצטערער גאס, יאגט אין איין אָטעם און קאָן מיך אלץ ניט איבעריאָגן. אזוי לויפנדיק, פארלירט ער צוביסלעך זיין לעבן, אלץ שיטערער, דורכזיכטיקער און שוואכער ווערט ער. ווען איך קום נענטער צו צום לאמטערן, וואָס ליכט אפן ווינקל גאס, און ווען איך קוק זיך אום הינטערוויילעכס, באווייז איך נאָך צו זען, ווי ער מאכט מיט זיין האנט א פארצווייפלטע באוועגונג, און מיר דאכט זיך, אז איך הער זיין אָפּשטארבנדיקן שעפטש:

„פארשאַלטן זאָלסטו זיין אף אייביקע צייטן! דו לויפט אהין, ווו ס'איז ליכטיק, און איך מוז דעריבער שטארבן...“

אַבער אָט האָב איך שוין דערגרייכט דעם לאמטערן, גיי אים פארביי און שפאן ווידער אריין אין א פארטונקלט געסל. און דאָ דערזע איך, ווי דער זעליקער נעפעש, וועלכער האָט דאָ אַקאַרשט געפויזעט הינטער מיר אין גסיס־ווייען, לעבט צוביסלעך ווידער און, טוט מיטאמאָל א שפרונג פאַרויס, נעמט האָפּערדיק לויפן פאַרויס פון מיר.

„זעסט? — כויעקט ער און באווייזט מיר א צונג, — זעסט, ווי געזונט און קרעפטיק איך בין און ווי געשווינד כ'האָב דיך אריבערגעיאָגט? אבי דו האָסט געמיינט, אז מיט מיר איז שוין אויס... ניין, ניין, אזעלכע ווי איך שטארבן ניט! איצט וועל איך לויפן פאַרויס, און דו וועסט זיך שלעפן הינ-טער מיר!“

„האַסט א טאַעס! — זאָג איך צו אים. — דו ביסט ניט מער, ווי א נאריי שער גרויסהאלטער. ניט לאנג וועסטו לויפן פאַרויס...“

„אזוי מיינסטו? אָבער דעם טאַעס האָסטו גאַר!“ — רופט ער זיך אָן מיט האָזע, שפרייט זיך אויס איבער דער גאנצער גאס און קריכט אין זיין כוצר פּע אפילע ארום אף א גלייכער וואנט.

„לייג זיך ניט אזוי פאנאדער, דו! — שריי איך אף אים. — ס'איז דאָך קיין סאָד ניט, אז א העלד ביסטו נאָר קאַלומאן איך שטיי מיטן רוקן צו דער שיין. אָבער ווען...“

און דאָ דערזע איך מיטאמאָל, אז ס'איז שוין גאָר ניטאָ מיט וועמען צו ריידן — אזוי אינגעשרומפן, דאר און קליין ווערט מיין באלדאָווער. איך פארשטיי, אז דאָס געשעט מיט אים דערפאר, ווייל איך דערנענטער זיך צום לאמטערן, וואָס שיקט פון אן אנדער ווינקל גאס זיין ליכט. איך שטעל א טראַט פאַרויס, און ווען איך ווארף א קוק אף הינטן, קעדיי צו זען, וווּ מיין באגלייטער האלט אין דער וועלט, — זע איך נאָר, ווי זינע בלאסע רעשטלעך צעפאלן זיך.

אַט אזא איז ער שוין, דער שאַטן מינער. דער, וואָס יאָגט מיר נאָך אין
די אַוונטן און יאָגט מיר נאָך א לעבן. שטיי איך מיטן רוקן צו דער שיין —
ווערט ער גרויס בא זיך און שפּרינגט מיט כּוצפּע פּאַרויס. זעט ער אָבער,
אז איך בין נאָענט צום ליכט — פּאַרקריכט ער זיך האכנאָעדיק פון הינטן
און ווערט אלץ מאכטלאָזער, שיטערער, דורכזיכטיקער, ביז ער פּאַר-
שווינדט אינגאַנצן.

באם געזעגענען זיך

דערהויבן און רירנדיק זיינען אין דער נאטור די מאמענטן פון געזע-
גענונג: ווען דער אוועקגייענדיקער זומער ווינקט צום אפשייד מיט די
מילד-פאלנדיקע בלעטער, ווען די אונטערגייענדיקע זון גלעט מיט פאר-
בענקטע שטראלן די אפגעקילטע ערד, ווען די אוועקפליענדיקע פייגלען
וויינען אויס זייער צאך פארן אפגעריסן ווערן פון דער היים... דאס אלץ
איז פול מיט טרויעריקער שיינקייט און האט א טיפן זין.

און אויך די געזעגענונג באם מענטשן איז פארהילט אין פניערלעכן
אומעט. צארפול און דערהויבן איז דאך דער מאמענט, ווען צוויי פריינט
דריקן זיך, אין צערודערונג, די הענט, קוקן טיף אריין איינער דעם צווייטן
אין די פניכטלעך-שעמערירנדיקע אויגן, און אף זייערע ליפן ציטערט א
פארלוירן שמייכלע, וואס בלאַנדזשעט צווישן פארשטיקטן געוויין און
געמאכטער מונטערקייט.

ניט אלעמאל געפינט מען דעמלט ווערטער. אָבער שוין די קארגע,
פארקלעמט-ארויסגעבראכטע „זיי געזונט“ און „פאַר געזונט“ טראָגן אין
זיך דעם דאנק פאר טעג און יאָרן, פארבראכטע צוזאמען אין פרייד און
לייד, זיינען אָנגעלאָדן מיט דער פאַרויסזאָגונג פון בענקשאפט, וואָס וועט
אויספילן אלע קומענדיקע יאָרן פון צעשיידונג, און טוליען צו הערצער א
צוזאָג, אז דעם ווייטערדיקן וועג וועלן אלעמאל באלייכטן זיכרוינעס, וואָס
קיינ שום ניש לעבן וועט ניט בעקויעך זיין זיי צו פארטונקלען...

אָבער אזוי איז געווען אמאל. אין יענע צייטן, ווען נעסיעס האָבן גע-
דויערט לאנג, איז אויך די געזעגענונג געווען לאנג און רירנדיק. איצט,
ווען דער מהאלעך צווישן די ווייטסטע ווינקלען איז פארקירצט, ווערט
דאָס אפשייד-נעמען אויך געמאכט בעקיצער, איז אויסגעליידיקט פון גע-
פילן און אפּטמאל טרעפט, אז די געזעגענונג ווערט ביכלאל אפּגעשאפט
און מע פאַרט אוועק אָן א זיי-געזונט.

צי ווייסט אָבער אזא איינער, אז מיט אָט דעם שפורלאָזן זייפּנבלאָזיקן
פארשווינדן זיינעם באגייט ער א פארברעכן קעגן דער נאטור, וועלכע
האָט איינגעפירט פאר אלע אירע באשעפענישן דאָס אייביקע געזעץ פון
רירנדיקער געזעגענונג, און אז ער באגאנוועט אויך זיך אליין? די דער-
מאָנונג אין דעם, אז אים האָט ניט ארויסבאגלייט קיין הארציקער האנטדרוק,
קיינ ווארעמער, פארנעפלטער בליק און קיינ צערודערטער „פאַר געזונט“
פון א פריינט, וועט אים אף די וועגן פון דעם נייטע לעבן נאָך לאנג פאר-
פאלגן און פלאָגן.

אן אומגליקלעכע באקאנטשאפט

געווען איז ער א מענטש אן אויבער-כאכמעס. און אזויא וואלט ער טאקע אויסגעלעבט זיין באשערט בינטל יארן. האט אבער דער גורל בא- שלאסן אים אפצוטאן א שפיצל, און אין איינעם אן אומגליקלעכן טאג אים בא- קענט מיט עמעצן, וואס האט איבערגעדרייט זיין לעבן קאפויר.

און געווען איז דער דאזיקער עמעצער א זיס-צעשמייכלטער כניפעניק, וועלכער האט באלד אף אן ארט זיך צוגעקלעפט צו אים און אים שוין ניט אפגעלאזט. יעדעס מאל, ווען ער איז באגאנגען א פעלער, פאר וועלכן מענטשן האבן אים געטאדלט, האט דער כניפעניק, פארקערט, אים גע- הויבן אין הימל אריין.

— ביסט געווען גערעכט און בלייבסט אלעמאל גערעכט! — האט ער אים געהאלטן אין איין רימען און לויבן. — מ'דארף זיך לערנען בא דיר ווי צו לעבן און ווי צו באגיין זיך מיט מענטשן... דין כאכמע איז גארניט אפצושאצן, די ביסט דער קליגסטער, דו ביסט דער בעסטער!

די ארומיקע אבער האבן געהאט אן אנדער מיינונג. פאר זיי איז ער ניט געווען דער קליגסטער און דער בעסטער, און זיי האבן אים אפגע- שאצט, ווי ער האט אינדערעמעסן פארדינט, וועדליך זיין סיכל און זיינע מייסים. נאר אזויווי ער איז פון דעם כניפעניקס רייד שוין געווען פאר- סאמט און פארטשאדעט, האט ער געהאט טיינעס צו א וועלט, אין וועל- כער ער איז ניט אפגעשאצט געווארן ווי געהעריק...

און די פארביטערונג קעגן אלע די, וואס האבן זיין גרויסקייט ניט אנערקענט, איז אלץ געוואקסן, דער ריס צווישן אים און די ארומיקע האט זיך אלץ אויסגעברייטערט, ביז ס'איז געקומען א טאג, ווען ער איז שוין געבליבן אינגאנצן אליין און איינזאם. און ערשט דעמלט האט ער אנגע- הויבן איינזען, אין וואס פאר א בלאטע דער כניפעניק האט אים אריינגע- פירט מיט זיינע זיסע ריידעלעך.

דעמלט איז אין אים אופגעקומען א גרימצארן קעגן אט דעם נידער- טרעכטיקן פארשוין, וואס האט אזוי צעבראכן זיין לעבן. ער האט אים אָנ- געכאפט באם גאָרגל און געוואלט דערווערגן. און דאָ האָט ער דערפילט, אז ער האָט זיך אליין אָנגעכאפט באַם גאָרגל... און צום ערשטן מאל האָט ער דערהערט, ווי דער כניפעניק רעדט צו אים שוין גאָר אנדערש, רעדט מיט שפּאַט און מיט פּאַרווורף:

— וועמען גייסט דאָ ווערגן, וועמען? זיך אליין?!

איינער א בלייער

דער בלייער איז געווען צופרידן און שטאלץ, וואס מיט אים פאר-
שרייבט דער דיכטער זיינע לידער. איין זאך נאָר האָט אים פארביטערט
דאָס לעבן: די אָפטע ווייטעקדיקע באגעגענישן מיטן מעסער.
„פארוואָס קומט דאָס מיר? — האָט דער בלייער געוויינט מיט בלייענע
טרערן. — איד דין אָט דעם מענטשן געטרײַ, גיב אָפּ מײנע בעסטע שטיי-
קער גראַפיט אָף צו פארשרײַבן אַלץ, וואָס ער באַפעלט, און אָנשטאַט מיך
צו באַדאַנקען, פאַרקירצט ער מיר גאַר די יאָרן...“
הײַנט גײַ קלער אױף דעם בלייער, אז מע שניצט און שפּיצט אים דער-
פאַר, ווייל ער ווערט אָפּגעטעמפּט, און אז קעדיי צו זײַן שטענדיק אין
שאַרפּער, שעפּערישער פאַרם, מוז מען צאָלן מיט שטיקער לעבן.

דער אומגעדולדיקער

פון אלע זייטן האבן זיך צונויפגעקליבן כמארעס און פארצויגן דעם גאנצן הימל מיט א גרויקיט, פון וועלכער ס'האָט באלד אָנגעהויבן פלייצן א רעגן.

אונטערן געוועלבטן טויער, וווּ איך האָב זיך געראטעוועט פונעם רעגן, זיינען אריין צוויי מענטשן — א זאָקן און א יינגל. דאָס יינגל האָט טייקעף גענומען טאנצן פון איין פוס אפן אנדערן און אומגעדולדיק צופן דעם אלטן באַם אַרבל. יענער ווידער איז געשטאנען שטיל און האַכנאָעדיק, און זיינע בליקן האָבן, אזוי ווי אומעטיקע פיש, זיך געפלאָנטערט אין דער רעגן־נעץ, וואָס האָט מיט א נאסן שאַרכנדיקן פאַרהאנג פאַרצויגן אלץ אַרום. — אז ס'וועט זיך דאָך קיינמאַל גאָר ניט ענדיקן! — האָט דאָס יינגל געטשינעט. — וואָס וועלן מיר דאָ שטיין און ווארטן? לאַמיר גיין, זיידע! — הערסט א מייסע? זיך לאָזן אונטערן רעגן! — האָט דער זיידע גע־פרוווט איבערזיידן דאָס אייניקל מיט גוטן. — האָב געדולד, מירן אָפּווארטן נאָך א וויילינקע...

דאָס יינגל האָט אָבער ניט געוואַלט וויסן פון קיין זאך. „מער וויל איך ניט ווארטן!“ — האָט ער אויסגעשריגן. ער איז ארויסגעלאָפן פון דער באַ־העלטעניש און אין איין מאָמענט פארשווונדן.

— וואָס זאָגט איר אָף דעם? — האָט דער אלטער זיך געווענדט צו מיר. — אז קיין ברעקל געדולד האָט דאָס ניט! וואָס וואַלט אים געשאַט, ווען ער ווארט איבער? פריער צי שפעטער וועט דאָך דער רעגן אופהערן... — דאָס ווייסט איר און דאָס ווייס איך, — האָב איך דערווידערט, — ער אָבער וויל פון דעם ניט וויסן. פארגעסט ניט, אז ער איז יונג און האָט קיין צייט ניט צו ווארטן...

— הערט נאָר! — האָט דער אלטער א ביטערן שמייכל געטאָן. — ער האָט ניט קיין צייט! און איך האָב? מיר, הייסט עס, וואָס אונדז איז שוין ביכלאל קיין סאך צייט ניט געבליבן, מעגן ווארטן, און זיי, וועמען עס שטייט נאָך פאַר א לאנג לעבן, אין וועלכן מ'קאָן נאָך אזויפיל באַ־ווייזן...

— אַט דערפאַר טאקע, — בין איך אים אריינגעפאלן אין די רייד, — ווייל זיי דארפן נאָך א סאך באווייזן, דאכט זיך זיי שטענדיק אויס, אז זיי פארזאמען!

אזוי האָבן מיר געשמועסט און ניט באַמערקט, ווי אין דעם פאַרכמור־רעטן הימל האָט זיך געעפנט א שמאַל שפעלטעלע, און א קלאָר, פריילעך

אייגל האָט פון דאָרטן א פּינטל געטאָן. די לויטערקייט האָט זיך גענומען געשווינד אויסברייטערן, און ס'האָט לאנג ניט געדויערט, ווי אין אונדזער באהעלטעניש האָט שוין אריינגעקוקט א זון-באשיינטער פּירעק.

— זיך דערווארט, הייסט עס, — דער אלטער האָט צופרידן זיך גע-ריבן די הענט און אומרויק ארויסגעקוקט פון טויער, — און ווו, אייגנטלעך, איז ער, מיין אומגעדולדיקער האָז?

איין דער רעגע איז דער „האָז“ געקומען צו לויפן. אינגאנצן א דורכגע-וויקטער, אָבער אן אופגערודערטער, א פריילעכער, האָט ער מיט היס-פּיילעס אויסגערופן:

— אוי, זיידע, ווען דו וואָלסט געוויסט! ווען דו וואָלסט נאָר געוויסט!

— וואָס וואָלט איך געוויסט?

— ווי ליכטיק ס'איז געוואָרן! — האָט דאָס יינגל ארויסגעשאָסן.

— אויך א נייט! — דער אלטער האָט זיך צעשמייכלט. — דו מיינסט

אוואדע, אז איך האָב דאָס ניט געזען?

— וואָס האָסטו געקאָנט זען? דו, און אויך אָט דער פעטער? — דאָס

יינגל האָט אָף מיר א קוק געטאָן מיט ביטל. — וואָס האָט איר געקאָנט זען,

וויבאלד איר זייט געשטאנען באהאלטן אונטערן טויער? איך בין אָבער גע-ווען אין דרויסן!

— דאָס זע איך, דו ביסט אינגאנצן אן אויסגעבאָדענער... — האָט דער

אלטער געשאַקלט מיטן קאָפּ. — נו, נו, קום שוין אהיים!

און זיי זיינען אוועק. איך בין אויך ארויס פון אונטערן טויער, און

נאָכקוקנדיק, ווי עס דערווייטערן זיך דאָס יינגל און דער זיידע, האָב איך

געקלערט וועגן דעם, אז אייגנטלעך הערן אָף אלציינס גיין די רעגנס סיי

פאר געדולדיקע, סיי פאר אומגעדולדיקע, און אז פאר ביידן קלאָרט זיך

סאָפּאָלסאָף אויס דער הימל. אָבער די געדולדיקע, וואָס ווארטן איבער

דעם רעגן, אויסבאהאלטנדיק זיך אונטער א טויער, זעען די אופגעקומענע

ליכטיקייט נאָר פון א באגרענעצטן פּירעק. די אומגעדולדיקע אָבער, די

וואָס שרעקן זיך ניט ארויסצוגיין אונטערן פלייך-רעגן און אויסגעווייקט

צו ווערן, — זיי טונקען זיך אָפּ אין ליכט אינגאנצן, אָט אזוי ווי זיי שטיי-ען און גייען.

דאכט זיך, ברידער?

פון א בארג נידערט אראָפּ א ווינט און ברענגט דעם שניי פון טאָל א גרוס פון דעם בלענדיקן שניי אין די הייכן.

— דיין ברודער פון שפיץ בארג האָט מיר דערציילט, — שעפטשעט דער ווינט, — אז איר ביידע זיינט געבוירן געוואָרן פון איין כמאָרע, נאָר בייסן אראָפּפאלן זייט איר צעשיידט געוואָרן! — ער באדויערט דיך, וואָס דו ביסט געבעך געצווונגען צו לעבן אין דער נידער.

— זאָל ער ניט באדויערן! — שלאָגט אים איבער דער שניי פון טאָל, — מיר אין דער נידער איז דאָך בעסער פון אים אין דער הייך!

— בעסער? — כידעשט זיך דער ווינט. — דיר, אף וועמען אלע טרעטן? — יא, יא! געוויס איז מיר אָפטמאָל ניט לייכט, — דערפאר אָבער איז מיין לעבן דאָ רייך און פריילעך! איבער מיר לויפן ארום אהין און אהער שליטנס. עס גליטשן זיך זאָרגלאָזע שטיפערס און עס שפאצירן ארום פאר־כאַלעמטע ליבע־פאָרלעך... איבער מיינע ראכועסן באוועגן זיך שטענדיק מענטשן, און איר קוק זיך צו, ווי אף מיר און ארום מיר קאָכט און ברויזט די פרייד און די זאָרג, דער ערנסט און די שפיל פונעם לעבן!

און מיט אן אומעטיקן זיפץ פארענדיקט דער שניי:

— און מיין ברודער? מיין אָרעמער ברודער? יא, ער לעבט טאקע אייני ביק, אָבער וואָס טויג אים זיין אייביק לעבן, וויבאלד ער איז אזוי אייני זאם אף יענע אומדערגרייכבארע הייכן, אזוי איינזאם מיט זיין גאנצן בלענד און פראכט?

דער פראָסט

אין מארט הייבט אָן דער פראָסט זיך פילן ניט אינגאנצן געזונט. ער האלט זיך שוין ניט גאָר פעסט אף די פיס, הוסט ביסלעכווייז אונטער, און זיינע געזונטע הענט, וואָס האָבן פריער פארשטאנען אזוי קונציק צו כאפן באם גאָרגל און ווארגן, נעמען פון עלטער-שוואכקייט אונטערצי-טערן... עמעס, פון צייט צו צייט פרוווט ער נאָך זיך דערמאָנען אין די גוטע פארגאנגענע טעג, ווען א וועלט האָט פאר אים געציטערט. דעמלט מאכט ער א גאזלאַניש פאָנעם, גאנוועט זיך צו צום טערמאָמעטער און טוט אים אזא שטארקן קוועטש מיט די ביינערדיקע פינגער, אז דעם קוועקזיל-בער פארפעלט אָטעם און ער לאַזט זיך אָן קויכעס אראָפּ ביז פינג און צוואנציק און ביז דרייסיק גראד אונטערן גול. אָפגעטאָן אזא שפיצל, דערשרעקט זיך אָבער דער פראָסט פאר דער אייגענער כוצפע.

— א ביסל צו האמעטנע... — פרעפלט ער מיט א שטייפער צונג צווישן איין הוסט און דעם אנדערן, — א קאפעטשקע איבערגעכאפט די מאַס... פאָרט איז שוין אויס ווינטער! מיסטאמע וועל איך שוין כאפן א פסאק פון דער זון...

און ווי דאָס הארץ וואַלט אים געזאָגט. אופגעהויבן די אויגן, דערזעט ער, ווי פון דעם קאלטן נעפל קוקט אף אים ארויס מיט צאָרן א פלאם-פיינערדיקע זון.

ער נעמט פייבערדיק זוכן אן אָרט, ווו צו אנטרונגען ווערן, און דאָ דער-זעט ער מיטאמאָל א פארבייגייער אין א טייערן פוטער און ס'קומט אים אוף א געדאנק: „עפשער גאָר זיך אריינכאפן צו אים אין בוזעם, טיף אין הארצן? דאָרטן וועט מיך דאָך די זון געוויס ניט געפינען...“
און ס'האָט אים אָפגעגליקט, דעם פראָסט: ער איז אריין צו א מענטשן מיט א גלייכגילטיק הארץ. אין אזא הארץ, ווי איר ווייסט, פילט זיך דער פראָסט בעמעס גוט און זיכער...

אנטבלויזטע וואַרצלען

א גאנצן מעסלעס האָט אפן יאם געווילדעוועט א שטורעם. מוירעדיקע כוואליעס האָבן מיט צאָרן זיך געוואָרפן אפן ברעג, דערגרייכט ביז צו די באוועלדערטע דיונעס און זיך פארמאָסטן ארויסצורייסן און איבערצור-קערן די ביימער. אָבער די ביימער האָבן זיך ניט אונטערגעגעבן, און די כוואליעס האָבן, שיפענדיק און זידנדיק, געמוזט אָפטרעטן צוריק מיט ליידיקן.

און ווען דער שטורעם האָט שוין אָפגעטאָן זיינס, זיינען נאָך אים איבערגעבליבן צעביסענע און צעפרעסענע זאמדיקע ווענט, פון וועלכע עס האָבן ארויסגעשטארצט אנטבלויזטע מעכטיקע וואַרצל-פארפלעכ-טונגען. אָבער אויבן, אף די ווענט, זיינען אומבאשעדיקט און שטאַלץ געשטאנען די ביימער. אראַפּקונדיק אף די אייגענע פריער ניט געזעענע וואַרצלען צופוסנס, האָבן זיי ערשט איצט באגרייפּט, פּונוואנען עס וואקסט ארויס זייער געדיכטע פארצווייגטקייט און שעפעדיקע באבלעטערונג, ערשט איצט האָבן זיי פארשטאנען ווער ס'האָט זיי שטענדיק געגעבן קויעך זיך אנטקעגנצושטעלן אלע ביזע ווינטן. אָבער קעדיי זיי זאָלן דאָס דערזען און איינזען, איז נייטיק געווען א שטורעם...

דרויב

פאר דעם וואגאָן־פענצטער שווינדלען פארביי איינער נאָכן אנדערן פיקעטן — קלייניגקע סלופיקלעך, וואָס מערקן אָפּ יעדע אָפּגעלאָפּענע הונדערט מעטער. נאָך יעדע גיין אזעלכע פיקעטן וואקסט אויס א גרוי־סער קילאָמעטער־סלופ. נאָכדעם הייבט זיך ווייטער אָן דאָס געלויף פון די קלייניגקע הונדערטמעטערדיקע סלופיקלעך, ביז זיי לייגן זיך פונדאָסני צונויף אין א קילאָמעטער.

און אזוי אָן א סאָף.

איך קוק זיך צו פון וואגאָן־פענצטער צו דער יאָגעניש פון די קורצע פיקעטן, צייל זיי אומגעדולדיק איינעם נאָכן אנדערן און ווארט, עס זאָל שוין ווידער זיך באווייזן דער גרויסער סלופ, וואָס וועט אָנזאָגן אן אָפּגע־לאָפּענעם קילאָמעטער. פון דער שפּיל ווער איך אזוי פארכאפט, אז יעדן נייעם קילאָמעטער־סלופ באגעגן איך ניט ווילנדיק מיט א שטילן אויסרוף: „אהא!“

מיין שאַכן אף דער וואגאָן־באנק פרעגט:

— אינטערעסאנט, וואָס איבעראשט אייך אזוי אין דעם פארבייזויפֿן־דיקן פּייזאזש?

— מיך אינטערעסירט צוצווען, ווי די הונדערטמעטערדיקע סלופיקלעך ענדיקן זיך און ס'באווייזט זיך דער קילאָמעטער־סלופ. איך וויל זיי, פארשטייט איר, גיכער אָפּאטערן, די פּיטשעמאָנטשינקע פיקעטעלעך... ער קוקט מיך אָן מיט כידעש.

— איר ווילט זיי גיכער אָפּאטערן? פארוואָס אייגנטלעך?

— דערפאר, — ענטפער איך, — וויל איך וויל האָבן צו טאָן מיט א גאנצן קילאָמעטער, ניט מיט קיין צעביטענעם... איך האָב ליב א גאנצע שאַ, ניט קיין צעביטענע אף מינוטן! איך האָב ביכלאל פּינט דרויב!

— א, איך פארשטיי אייך! — רופט ער זיך אָפּ — איר ווילט שטענדיק זען זאכן אין זייער גאנצער גרייס און פארנעם? געוויס דארף מען אזא נאטור באגריסן... אָבער זאָגט מיר — טוט ער א פרעג מיט א שמייכל — זייט איר אין אלץ אזוי אויסגעהאלטן?

— וואָס מיינט איר דערמיט? — פארשטיי איך ניט.

— איך מיין — דערקלערט ער געלאסן — אז אויב אייער שטרעבן צו גאנצקייט און גרויסקייט איז אויסגעהאלטן, זייט איר דאָך אָן צווייפל אויך אן אָנהענגער פון גאנצע, ניט־אויסגעביטענע געפילן, פון ניט־צע־שפּליטערטע געדאנקען, פון א ניט־צעברעקלטן געוויסן, און ביכלאל...

אַבער מיר הייבן אָן ניט צו געפעלן די רייד, מיט וועלכע ער קריכט מיר אין לעבער אריין, און איך שלאָג אים איבער מיט אַ ברויגעזער פראגע: „און פונוואנען ווייסט איר, אז ס'איז ניט אזוי?“, און נאָכדעם קער איך זיך דעמאָנסטראטיוו אָפּ צום פענצטער און נעם מיט נאָך אַ גרעסער רער פארינטערעסירטקייט נאָכפאָלגן דעם געלאָף פון די פיקעטן און די קילאַמעטערס. אַבער דעם עמעס גערעדט, איז די פארינטערעסירטקייט מיינע נאָר אַ געמאכטע: איך בין צעשטרייט און מיך הערט ניט און נאָגן דער געדאנק וועגן דעם, ווי אָפט מענטשן — און טאקע איך אויך — צעבייטן געדאנקען און געפילן, וואָס וואָלטן געקאָנט און געדארפט זיין גרויסע, קילאַמעטערדיקע, אף קלייניקע, הונדערטמעטערדיקע פיקעטעלעך.

אף דער זוניקער זינט

רייד איך מיט אים, דאכט זיך מיר, ווי עמעצער וואָלט ברייט אופגע-
פראלט א פענצטער, וואָס קוקט ארויס אף דער זוניקער זינט.

— וואָלט איר נאָר געווסט — זאָגט ער באגניסטערט — מיט וואָס
פארא מענטש איך האָב זיך דאָ לעצטנס באקענט! זיין קלוגשאפט, זיין
בילדונג, זיין כּיין — איך בין פאַשעט באצויבערט! איך שווער אייך, אז
כ'האָב נאָך אזא מענטשן ביז איצט ניט באגענט!

א צווייטן מאָל רופט ער אויס מיט ניט ווייניקער באגניסטערונג:
— בין איך די טעג געווען בא איינעם א פּריינט אין זיין זומער-וווי-
נונג, איז שווער איך אייך, אז זינט איך קען זיך מיט דער נאטור, האָב
איך נאָך אזא פראכט ניט געזען!
אָדער:

— לעצטנס בין איך געווען אף א קאָנצערט, איז וועט איר מיר
גלייבן — איך גיי נאָך ביז היינט ארום א פארקישעפטער! די קלאנגען
האָבן פאר מיר געעפנט א נייע וועלט! איך בין גרייט צו שווערן, אז
זינט איך גיי אף קאָנצערטן...

און זיך צוהערנדיק צו אָט די אלע היספּילעסדיקע אויסרופן טראכט
איך וועגן דעם, ווי גוט עס איז צו באגעגענען מענטשן, וואָס נעמען אוף
מיט באגניסטערונג אלדאָס ליכטיקע און שיינע אין לעבן! און אויב זיי
זינען זיך אפילע אָפטמאָל טויע אין זייער אנציקטער איבערשאצונג —
איז מען זיי אויך מויכל, בא זייער זינט פארגעסט מען, ווי אָפט עס
קומט אויס צו טרעפן מענטשן זייערע, וועלכע זאָגן ארויס מיט פארזשא-
ווערטע שטימען פארשימלטע זאָגעכצן; מענטשן גלייכגילטיקע, וועלכע
ווייסן קיינמאָל ניט, וואָס עס הייסט עפענען אין זייער פארמוכלט הארץ
א פענצטער פאר דער בלענדיקער שיין און פרישער ווייעניש פון בא-
גניסטערונג.

— ווי? — סקריפעט אזא מין טרוקענער באַקסער — ווי, איר האלט פון
אָט דער פאַרשטעלונג? נו, ווייסט איר... דאָרטן איז דאָך ניטאָ קיין פונק
טאלאנט, קיין ברעקל איינפאל, היילע נודעניש...

— ווי? יענער טיפ, זאָגט איר, איז אן אינטערעסאנטער? און איך, זעט
איר, האלט, אז ער איז נאריש, ווי א באַק, און לאנגווייליק, ווי א גענעץ!
— איך באגרייף גאָרניט, ווי קאָנט איר האָבן א גוטע מיינונג וועגן
אזא מין פוסטן בוך! יעדע שורע אין אים איז דאָך באנאל, איז פארבלאָז.
ער קייט נאָר איבער אלטע עמעסן, און מאכט דאָס טאלאנטלאָז...

הער איך אָט אזעלכע אלץ אראַפּמאכנדיקע רייד, וואָס טריפּן מיט דער
גודנעקייט פּון א הארבסטיקן רעגן איבער אן אלטן בלעכענעם דאך, בענק
איך נאָך די לעבנספּריידיקע מינעס, נאָך די בליציקע אויגן און נאָך דער
האַפּערדיקער שטים פּון יענעם באגייסטערטן, פאר וועמען אפילע דאָס
פאַשעטע, אלטעגלעכע לעבן אנטפלעקט זיך יעדן טאָג פונדאָסניי אין
טויזנט געשטאלטן און אין ביז איצט נאָך ניט געזעענע פארבן און
קלאנגען.

קיבעצער

ארום די שאך־שפילער קלייבט זיך א געזעמל קיבעצער, וועלכע זיינען שטארק פארקאכט אין דעם געראנגל אפן ברעט. די אטמאספער אין ביזן גאָר אָנגעגליט, און ווען איינער פון די שפילער גרייט זיך מאכן א גאנג, וואָס קוקט אויס עמעצן פון די קיבעצער צו זיין פאלש, דערטראָגט זיך א פיבערדיקער אויסרוף:

— אוי, וואָס טוט איר?! זעט איר דען ניט, אז איר טאָרט מיטן פערדל ניט גיין?!

און וויפל מאָל טרעפט, אז א קיבעצער כאפט אָן בא דער האנט דעם שפילער, וואָס קלייבט זיך א רוק טאָן א פיגור און שרייט אויס אין גרויס פארצווייפלונג:

— ווי גאָט איז אייך ליב, גייט ניט אזוי! דעמלט זייט איר דאָך א פארפאלענער!

און פאלט איינער פון די קעגנער אריין אין א שווערער לאגע, ווערן די קיבעצער אויסער זיך, אלע העלפן אים טראכטן און פון אלע זייטן זוכט מען אים ארויסצוהעלפן מיט אן אייצע, מיט א וואָרענונג, מיט אן אונטערזאָגן...

אָפטמאָל בלאַנדזשע איך אויך אריין אין דעם שאך־קלוב — און זאָלן מיר די שאכמאטיסטן מויכל זיין! — מיך ציט אהין ניט אזוי די שפיל און אפילע ניט די שפילער, נאָר טאקע די קיבעצער מיט זייער ברייט־הארציקן, לינדזשאפטלעכן אַנטיילנעמען אין דעם גוירל פון די צדאָדים. פון זייערע היציקע אויסרופן הער איך ארויס די גרייטקייט פון מענטשן צו העלפן יענעם אין א נויט, צו וואָרענען אים קעגן שלעכטס, וואָס לאַך־קערט, צו זוכן פארן אנדערן אן אויסוועג... און דערבײַ נעם איך מיר מאָלן בילדער איינער שענער פארן אנדערן, איינער אַנלאַקנדיקער פארן אנדערן. וועגן דעם, ווי אָט אזא הילפגרייטער קיבעצער כאפט אָן בא דער האנט א מענטשן, וואָס גייט טאָן א פאלשן טראָט אין לעבן, און ווי ער וואָרנט אים: „ווי גאָט איז דיר ליב, פריינט, טו דאָס ניט! גייסטו אזוי — ביסטו א פארפאלענער!“ און גיט נאָך צו: „אָט גיי בעסער אזוי, דאָס וועט דיר ראטעווען!“

און זאָגט, וואָס איר ווילט: גלייבט מען, אז אזעלכע קיבעצער זיינען אין לעבן פאראן, אז זיי וועלן זיך אלץ מערן און מערן — לעבט זיך לייכטער אף דער וועלט!

שלאַפלאַזיקניט

דעם עמעס מוז מען זאָגן: מיט קיין באַזונדערער פּרינציפּלעכקייט צייכן איך זיך נישט אויס, און די אַרומיקע האַבן אַפּטמאַל אויסצושטיין פון מיר קאַלטס און וואַרעמס... דערפאַר אָבער, ווען דער טאַג גייט אוועק און איך צי אויס אין באַנאַכטיקער שאַ מיינע מידע גלידער אפן געלעגער, — נעמט מיך אַרום אַ לייטזעליקע שטימונג, און אין מיין שוין האַלב־פאַר־טונקלטן מויעך שווימען אָף אַ סאַך גוטע, מילדע ווערטער, וואָס איך נעם זיך פאַר פון איצט אָן צו שיטן ווי פּערל פאַר די פּיס פון מיינע באַקאַנטע.

„פון מאָרגן אָן“, מורמל איך אין זיסער זעלבסטפאַרגעסנקייט, „וועל איך שוין זיין פּרינציפּלעך צו אלעמען, כּוועל ברענגען מענטשן פּרייד... כּוועל... כּוועל...“

און איינגעוויגט דורך אַט די גוטע ווונטשן, זינק איך אַראָפּ אין די טיפע, רויקע וואַסערן פון שלאָף.

קומט אָבער דער מאָרגן — ווערן אלע גוטע קאוואַנעס אָפּגערוקט אָן אַ זייט, די וואַרעמע געפילן גייען אויס פון בלוט־אַרעמקייט, און די גוטע ווערטער ווערן נישט אַרויסגעזאָגט. איך בין ווייטער אומפּרינציפּלעך צו מענטשן, מיינע רייד רייטן זיך אַריין אין הערצער מיט אייזיקער קעלט און מאכן דאַרטן אַפּטמאַל אָן אַ כּורבן.

זאָגן, אז דאָס איז מיר אינגאַנצן גלייכגילטיק — וואָלט אָבער געווען אומגע־רעכט לעגאַבע זיך אליין. איך בין פונדעסטוועגן נישט צופרידן מיט אַט דעם ריס צווישן מיין באַנאַכטיקער ליבע צו מענטשן און מיין באַטאַגיקער פּיינטשאַפט, אומפּרינציפּלעכקייט צו זיי. עפעס נאָגט מיך, און ווען עס קומט ווייטער אָן די באַנאַכטיקע שאַ, די שאַ פון לייטזעליקייט, און איך צי ווידער אויס אפן געלעגער די מידע גלידער, נעמט מיין געוויסן מיך פּלאָגן.

„איז ווי זיינען זיי“, פּרעגט דעמלט מיין געוויסן מיט ביטערן שפּאַט, „ווי זשע זיינען זיי געבליבן, די אלטע גוטע געפילן און מילדע ווערטער, מיט וועלכע דו האַסט געכטן זיך פאַרגענומען צו דערוואַרעמען מענטש־לעכע געמייטער? אפּאַנעם, זיי זיינען פאַר דיר גילטיק נאָר באַנאַכט, אָף בעסער איינצושלאָפּן... אָבער זאָג מיר אַקאַרשט, פאַרוואָס עפעס הערט מען זיי נישט און מ'זעט זיי נישט באַטאַג, באַ העלער שיינן?“

דאָ האַט מיין געוויסן מיך געפאַקט! און איך הייב אָן זוכן פּוילע טערו־צים און נעם שטאַמלעך:

„באָטאָג?.. באַבאַטאָג בִּינ איך אַרזוי פּאַרטאָן... אַכוץ דעם שרעק
איך זיך... מ'וועט זאָגן, אז איך בין סענטימענטאַל...“
„האַק ניט קיין טשעניק!“ רופט זיך אָפּ דאָס געוויסן שטרענג. „ניט
דאָס איז די סיבע! ס'איז פּאַשעט דערפּאַר, ווילל דו ליבסט ניט די מענטשן!
דאָ איז דער הונט באַגראָבן!“
און זעענדיק, אז איך וויל עפעס דערווידערן, שלאָגט ער מיך איבער
און רעדט ווייטער:
— „זאָלסט וויסן, אז מיט די אלע גוטע געפילן און גוטע ווערטער,
וואָס דו טראַכסט צו פּאַרן איינשלאָפּן — וועסטו ווייניק וואָס אופטאָן.
אויב דו ווילסט ארויסווייזן עמעסע ליבע צום מענטשן — ברענג
צו אים גוטע געפילן און זאָג אים גוטע ווערטער באַטאָג!“
זינט דעמלט האָב איך טאַקע אָנגעהויבן זיך איבעראַנדערשן און
גענומען טראָגן צו די מענטשן גוטע געפילן און גוטע ווערטער באַטאָג.
אַבער איך מוז זאָגן, אז אויב מײַן געוויסן פּלאָגט מיך טאַקע ניט מער, —
פּלאָגט מיך אַבער איצט די שלאָפּלאַזיקייט. ווילל גאַר אָפּט קומט מיר
אויס גאַנצע נעכט זיך דרייען אָף מײַן געלעגער און טראַכטן, פּאַרוואָס
נעמען ניט אלע מענטשן אָף ווי געהעריק די גוטע געפילן און גוטע ווער-
טער, וועלכע מע טראָגט זיי אַנטקעגן...“

זיט מער, ווי א מיק...

מיט א פריילעכן טרומייטערן איז דער מיק צוגעפלויגן, אריינגעשטאָכן זיין שנעבעלע אין מיין שטערן, און אין איין מאָמענט איז דער מיק גע-
וואָרן פול אָנגעגאַסן. אין גרויס צאָרן האָב איך אופגעהויבן אף אים מיין
האנט.

— אהא, געפאקט! — האָב איך אויסגערופן — אָט וועל איך דין
מיימעסן, דו בלוטזויגער!
— בלוטזויגער... רופסטו מיר... — האָט דאָס זאטע מיקעלע קוים ארויס-

געזשיפעט — עפשער ביסטו טאקע גערעכט... אָבער זאָג מיר נאָר, וואָס
פארא באטרעף האָט אָט דאָס נישטיקע טראָפנדל, וואָס איך האָב בא
דיר גענאשט, אין פארגלייך מיט די פולע עמערס בלוט, וואָס איר, מענטשן,
צאפט אויס איינער באם צווייטן?.. איז פארוואָס הייבסטו דין שטראָפן-
דיקע האנט דאפקע קעגן מיר, הא?..

אוואדע איז די טיינע געווען א גערעכטע. אָבער ארויסגעבראכט זי
האָט דאָך נאָר א מיק, ניט מער, ווי א מיק... האָב איך אראָפגעלאָזן מיין
האנט אף אים און געמאכט א סאָף צו זיין לעבן צוזאמען מיט זיין לאַגיק.
בענעגייע מיקן איז דאָך דער דין אן אנדערער, ווי בענעגייע מענטשן;
זיי מוזן אלעמאָל טייקעף אפן אָרט באצאָלן מיט לינב און לעבן פארן
טרינקען יענעמס בלוט.

סקלעראָז

צוויי ביזע פענסלאָנערן — איינער שוין גאַר א זאַקן, דער צווייטער א ביסל א ינגערער — זיצן אף א באַנק אין שטאָט־גאַרטן, און יעדערער פרוווט דעם אנדערן עפעס דערציילן. אָבער ווייטער פון דעם פרוווי גייט עס ניט. ווייל ווי נאָר איינער הייבט אָן, טוט דער אנדערער אים א צופ באם ארבל, שלאָגט אים איבער, און ביידע נעמען ריידן מיטאמאַל.

— לאָזט מיר! — רופט זיך היציק אָן דער עלטערער. — ווייסט איר דען ניט, אז איך האָב סקלעראָז, און אויב איך וועל טייקעף ניט דערציילן, וועל איך פאַרגעסן?!

— און איך, מיינט איר, וועל געדענקען? — גיט דער ינגערער ניט נאָך. — איך מוז אויך טייקעף דערציילן, אניט...

— וואָס „אניטעט“ איר מיר דאָ? — שלאָגט אים יענער איבער. — איר'ט מיר אוואדע זאָגן, אז בא איך איז אויך סקלעראָז?

— און איר האָט געמיינט, אז נאָר בא איך שטייט ער אַזן, האָט צייט? — צעלאַכט זיך דער זאַקן מיט א ציטערדיק, אַנציינערדיק געלעכטערל. — יעדער צוציק גרויסט זיך מיט זײַן סקלעראָז און לאָזט דעם אנדערן א וואָרט ניט אויסריידן! ניטאָ בא איך קיין סקלעראָז, יונגערמאַן, דאָס האָט איר אויסגעטראַכט! הערט בעסער, וואָס עס האָט זיך געטראָפן מיט מיר... געווען איז דאָס סאַכאַקל מיט א יאָר פערציק... און עפשער די גאַנצע...

אָבער דער „יונגערמאַן“ לאָזט אים ניט ריידן ווייטער, הייבט אָן אליין עפעס דערציילן, שרייט אים אריבער, און זיי נעמען ווידער זיך אמפערן און גוואלדעווען... צום סאָף הייבט זיך דער ינגערער אוף אומגעדולדיק און זאָגט מיט קאַס:

— גענוג! מיר איז דאָס שוין דערעסן! א מענטש זאָל ניט לאָזן אויס־ריידן א וואָרט!

ער דערלאַנגט זײַן קאַלעגע קאַלטע צוויי פינגער צום אָפשייד און גייט פאַמעלעך אוועק מיט שלעפּנדיקע טריט. אָבער באלד קערט ער זיך אום צוריק.

— פאַרגעסן מײַן שטעקן... וואָרטשעט ער און נעמט שאַרן מיט פּאַדאָג־רישע פינגער איבערן לען פון באַנק.

— אהא, זעט איר? — רופט זיך אָן מיט ניצאַכן אין שטים דער זאַקן. — איך בין טאַקע געווען גערעכט, כע־כע... ס'איז אן אויסגעטראַכטער

סקלעראָז בא אײך... אויסגעטראַכט, קעדיי ניט לאָזן דעם צווייטן עפעס זאָגן.

יענער קוקט אים אָן מיט בייזע אויגן. און דער זאָקן, שטארק צופרידן מיט זײַן איינפאַל צעשמייכלט זיך מיט אלע קנייטשן פון זײַן פויגל-גע-זיכט און ברענגט ארויס, פאַרכלינענדיק זיך אין א האנאַעדיקן געלעכ-טערל:

— וויבאלד איר דערמאָנט זיך נאָך, כע־כע, אז איר האָט פאַרגעסן, איז האָט איר א פייג, כע־כע, ניט קיין סקלעראָז! דער עמעסער סקלעראָז, מעגט איר וויסן, האָט ליב, כע־כע, מ'זאָל אפילע פאַרגעסן, אז מ'האָט פאַרגעסן... אָט אזוי איז דאָס, כע־כע... און איר זאָגט נאָך...

גרינע ביכער

זי איז אריינגעלאָפֿן אין בוכהאנדלונג — אן עלעגאנטע, א פארפּוֹ-מירטע, א זעלבסטצופּרידענע — און מיט א מינע פּוֹן א מענטשן, וואָס שטייט העכער פּוֹן דעם אלעמען, נאָר איז גרייט פּוֹן דערעך-שאַלעם-וועגן איינצוגיין אָף א פּשאַרע, האָט זי מיט אירע קאָסמעטיש-פּארלענר-גערטע אויגן גענומען ארומבלאָנדזשען איבער די ביכער-פּאַלי-צעס.

ווען דער בוכהענדלער, א ביסל א פארווונדערטער באם זען אזא באזוֹ-כערן, צו וועלכער ער איז ניט געווינט געווען, האָט געפרעגט, וואָס איז איר באגער, האָט זי ארויסגעזונגען מיט א ווונדערלעכער וואָלאַנטשעל-שטים:

— איך דארף האָבן א צאָל ביכער, אזוי א פּערציק — פּופציק שטיק... געבונדענע אין גרין, מיט גאָלדשניט... — און, קאָקעטיש שמייכלענדיק, צוגעגעבן, — און עס זאָל ניט טייער קאָסטן!

— איר פארלאנגט ניט ווייניק, מאדאם! — האָט דער בוקניסט אויס-גערופֿן מיט געמאכטער שרעק. — אָבער נישקאָשע, אין אונדזער בוכהאנד-לונג וועט איר געפינען אלץ, וואָס איר דארפט האָבן. נאָר אנטשולדיקט מיין פּראַגע: פארוואָס זוכט איר גראַד ביכער אין א גרינעם איינבונד מיט גאָלדשניט?

— ווייל איך וויל, — האָט די דאמע מיט שטאַלץ פאר איר געשמאק געזאָגט, — אז די ביכער זאָלן זיין צוגעפּאסט צו מינע פּאַרטיערן פּוֹן סאלאט-גרין-קאָליר, באשפּרענקלטע מיט גאָלד!

— אָ, וויבאלד אזוי, האָט איר רעכט! — איז דער פארקויפער מיט גרייטקייט מאסקים געווען, און נאָך א רעגעלע טראכטן האָט ער זייער ערנסט געפרעגט: — צי איז אָבער אייך באווסט, מיין דאמע, אז ניט בלויז מיטן איינבונד אליין דארפֿן די ביכער צוגעפּאסט זיין צו די פּאַר-טיערן?

— מיט וואָס נאָך? — איז זי געוואָרן פארינטריגירט.

— מיטן אינהאלט, מיין דאמע, מיטן אינהאלט! — האָט דער פארקוי-פער אופגעקלערט. — מענטשן לייגן אָף דעם געוויינלעך גרויס אכט, און אייך ראט איך אויך זיך איינצושאפֿן נאָר אזעלכע ביכער, וואָס זאָלן מיט זייער אינהאלט, אזוי ווי מיט זייער איינבונד, צוגעפּאסט זיין צו אייערע פּרעכטיקע סאלאט-פארביקע פּאַרטיערן מיט דער גאָלדענער באפּוצונג!

— און וועלן זיך געפינען בא אייך אזעלכע פאסיקע ביכער? — האָט די קויפערן פארזאָרגט געפרעגט.

— אזעלכע פאסיקע?.. — האָט דער אַנטיקוואַר זיך פארטראַכט און גענומען אונטערמורמלען פאר זיך: — זאָל איך אייך אָנבאָטן א קאַמ-פּלעקט טאַלסטאַי? עמעס, ער איז טאַקע איינגעבונדן אין גרין, אָבער דער אינהאַלט איז עפעס ניט אינגאַנצן צוגעפאַסט... עפּשער דאָסטאַיעווסקי? ניין, ער פאַסט זיך אויך ניט אריין אין גריןע פּאַרטיערן... באלזאַק? נאָר ער איז באַ אונדן אָן גאַלדשניט... ווארט, ווארט! — האָט ער זיך אַ כאַפּ געטאַן פארן שטערן. — איך האָב פאר אייך דאָס פאסיקסטע! ווארט נאָר א ווילינקע!

ער איז ארויסגעלאָפן, זיך געזאַמט אַ ביסל און צוריקגעקומען א פאַר-סאַפּעטער, טראָגנדיק אַ גרויסן פאַק ביכער.

— אָט דאָס, מאַדאַם, איז פונקט פאַר אייך! — האָט ער זיך געווענדט צו איר.

— זיי זיינען דאָך אָבער ניט איינגעבונדן! — איז זי געווען אומצור-פרידן. — איך האָב אייך דאָך שוין געזאָגט, אַז איך דאַרף האָבן געבונ-דענע ביכער!

— דאָס איז קיין מעניע ניט, — האָט דער פאַרקויפער זי באַרוקט, — אַלץ וועט געמאַכט ווערן לויט אייער ווונטש! דעריקער איז דאָך, וואָס זיי זיינען צוגעפאַסט פאַר אייך לויט זייער אינהאַלט... איז וועל איך זיי לאָזן איינבינדן, און אין צוויי וואָכן אַרום האָט איר זיי פיקס-און-פאַר-טיק, ווי איר ווילט, אין גרין מיט גאַלדשניט און צוגעפאַסט צו אייערע פאַרטיערן! און קאַסטן וועט אייך דאָס אויך ניט טייער.

— נו, באַשטעל איך זיי באַ אייך! — איז די קויפערן געווען צופרידן און, שוין האַלטנדיק באַם אַרויסגיין, האָט זי נאָך אַ פּרעג געטאַן: — און וואָס זיינען דאָס, אייגנטלעך, פאַראַ ביכער, וועלכע איר האַלט פאַר אזוי צוגעפאַסט?

מיט אַ העפלעך שמייכלעלע האָט דער בוקניסט געענטפערט:

— דאָס זיינען קאַכביכער, מאַדאַם!

ער גייט זיך איינקויפן

אין איינאָנים פון איינקויפן זיך איז ער קיינמאָל קיין גרויסער בעריע
ניט געווען. נאָך אין די יינגלשע יאָרן, ווען ער האָט אָף די מיט מאטערניש
אַנגעקליבענע גראַשנס געקויפט נאשערניען, אָדער שפּילצייג, האָט ער
אלעמאָל איבערגעצאָלט און דערצו נאָך באקומען ניט קיין געהויבענע
סכּוירע: ווי עס שיינט, האָט דער קרעמער, זעענדיק די פרייד און היס־
פּילעס פון דעם יונגן קוינע, באלד דערקענט, אז אזעלכן קאָן מען
אַפּנארן... און ניט אומזיסט האָבן די שטוביקע געזאָגט וועגן אים, אז
ווען א נאר גייט איבער די קראַמען, פרייען זיך די קרעמער...
עמעס, פאר קיין נאר האָט מען אים ניט געהאלטן, אָבער געוויסט
האָבן אלע, אז ווען נאָר ער גייט עפעס איינקויפן, בלייבט ער שטענדיק
דער נאר.

אין די שפעטערדיקע יאָרן, ווען זיינע קניעס האָבן זיך שוין ניט
באָרענעצט בלויז מיט נאשערני און שפּילצייג, האָט זיך די לאגע נאָך
מער פארערגערט און ער האָט בייסן איינקויפן עפעס געליטן איין מאפּאַלע
נאָך דער אנדערער. אָבער ניט געקוקט אָף די אלע דורכפאלן, איז די
פרייד פון קויפן בא אים ניט געמינערט געוואָרן, און שטענדיק, ווען ער
האָט זיך איינגעשאפט עפעס ניס, איז ער געווען באפּליגלט, אזוי ווי
דאָפּקע א דאנק אָט דעם קעגנשטאנד וואָלט ער דערזען די וועלט אין
גאָר א ניי ליכט.

איצט איז ער שוין גראַ און אלט, אָבער די פאַשעטע כאַכמע פון אייני-
קויף האָט ער זיך נאָך אלץ ניט אויסגעלערנט. אזוי ווי אין דער קינד־
הייט און דער יוגנט, איז יעדער נייער כייפעץ פאר אים א ווונדער, וואָס
פארשיקערט אים מיט נאָך ניט געזעענער פראכט און ברענגט אים
איבעראשנדיקע גרוסן פון א פונדאַסנייאַנטפּלעקטער וועלט. און אזוי
ווי אין זיין קינדהייט, קאָן ער אויך איצט ניט באהאלטן פון די קרעמער
זיין פרייד און באגייסטערונג, און זיי מאכן בישטיקע כויזעק פון אים.
און אזוי שפּילט ער זיין גאנץ לעבן די ראָל פון דעם נאר, וואָס
פרייט די קרעמער, דערבײַ אָבער ווייסן ניט די פלינקע קרעמער, אז
זייער פרייד מיטן אַנשטאַפּן פולער די טייסטערס איז גאַרנישט ווערט
לעגאבע זיינער — דער פרייד פון זען קעסיידער נייע ווונדער און אָן
אופהער זיך באגייסטערן מיט זיי.
אנדערע זאָגן אפּילע, אז ס'איז גוט א גאנץ לעבן צו זיין אזא נאר.

די אייביקע פען

גרויס איז געווען מיין פרייד, ווען כ'האב באקומען א מאטאָנע א גאָלדענע פילפעדער, און גרויס איז געווען מיין אנטוישונג, ווען די פען איז מיר אין איינעם א טאָג קאליע געוואָרן. אייגנטלעך, ניט אינגאנצן קאליע געוואָרן, ווייל שרייבן האָט זי ניט אופגעהערט, אָבער זי האָט עפּעס ווידערשפעניקט, געקלעקט, אָנגעהויבן שרייבן ניט ווי מיט מיין האנטשריפט. דעמלט האָב איך אוועקגעטראָגן די פען אין רעמאָנט. ווען דער מיסטער האָט זי באטראכט פון אלע זייטן און אויסגעפרוווט, ווי זי שרייבט, האָט ער א פרעג געטאָן:

— נאָר איר אליין שרייבט מיט דער פען, אָדער איר גיט אנדערע אויך שרייבן מיט איר?

— אמאָל קומט אויס...

— אָט דאָס, זעט איר, האָט א פען פּיינט! איר דארפט וויסן, אז ווען אַט אזא גאָלדענע פען געווינט זיך צו צו עמעצנס קסאוו, פארבינדט זי זיך מיט אים טאקע אף אייביק און זי דינט ווי געהעריק נאָר דער דאָזיקער האנטשריפט!

— אָבער, — האָב איך זיך פארענטפערט, — די, וועמען איך האָב געגעבן שרייבן מיט מיין פען, זיינען אליץ מענטשן מיט איידעלע האנט-שריפטן. זייער קסאוו איז אָפטמאָל שענער פון מיינעם...

— מעגלעך! — האָט דער מיסטער איבערגעשלאָגן און מיך שטרענג אָנגעקוקט פון איבער די שפאקולן. — מעגלעך, אז זייער קסאוו איז שענער, אָבער ער איז ניט אייערער! און געדענקט, יונגערמאן, א קסאוו מוז מען האָבן אן אייגענעם! ווען איר וועט שטענדיק שרייבן נאָר מיט אייער אייגענעם קסאוו, וועט די פען אייערע אויך בלייבן אייער אייביקע פען!

א קוש

אן איינזאפנדל איז אראפגעהאנגען פון א ווינקל דאך און איז אין מעשעך פון דעם גאנצן ווינטער פארשטימט געוואָרן פון פראָסט. בא יעדן שטורעם־אויסבראָך האָט דאָס הארץ פונעם איינזאפנדל, וואָס איז פון געבאָרן געווען צארט און פּינפילעוודיק, אופגעצייטערט און פארצאפלט זיך אין ווייטעק. און עפשער ניט אזוי פון קעלט און שרעק, ווי פון ביטערער פארצווייפלונג, וואָס קיינער ליבט עס ניט און שענקט דעם ניט קיין ברעקל ווארעמקייט.

נאָר ווען ס'איז געקומען דער פּרילינג, און דאָס פארבענקטע אייז־צאפנדל האָט דערפילט אף זיין באק דעם ערשטן אומגעריכטן קוש פון דער צעשמייכלטער זון, האָט אין דעם זיך צעטאנצט א פרייד, און זיין צעווארעמט הארץ האָט זיך צעקלונגען און צעזונגען, ווי א הארפע:

„הייסט עס, ניט אף אייביק בין איך געווען פארגעסן און פארלאָזן די זון האָט זיך דערמאָנט אין מיר, טוליעט מיך אין ליבע און ווארעמ־קייט און רוימט מיר איין, אז פון איצט אָן איז מיר באשערט א לאנג און גליקלעך לעבן!“

ס'האָט אָבער לאנג ניט געדויערט, און דאָס איינזאפנדל איז אינגאנצן שוין צעשמאַלצן געוואָרן אונטער די שטראלן, און פארן ענדגילטיקן איינגעזאפט ווערן דורך דער ערד האָט עס זיך צעוויינט מיט ביטערע טרערן:

„פארוואָס איז מיר באשערט גראָד איצט אויסצוגיין? גראָד איצט, ווען דער ליבע־קוש פון דער זון האָט מיר צוגעזאָגט א לאנג און גליקלעך לעבן?..“

און וואָלט דען דאָס אויסגייענדיקע איינזאפנדל געגלייבט, ווען עמעץ זאָגט אים, אז דאָס לעבן האָט אים פארקירצט דאפקע אָט דער ווארע־מער קוש?

די אפשאצונג

דריי שרייבער זיינען געזעסן בא א טישל אין קאפע און געקיבעצט. זיך דערציילט ליטערארישע אנעקדאטן, דורכגעלופטערט ליטערארישע פליאקטעס. דערבני איז, פארשטייט זיך, אויך בארירט געווארן די אייביקע פראגע וועגן דעם, וויאזוי דער קליינבירגער שאצט אָפּ די ארבעט פונעם ליטעראט. און דאָ האָט דער ראָמאניסט דערציילט אזא אנעקדאָט:

— אלעקסאנדער דיומא האָט איינמאָל, פּאַרנדיק אין א דראַזשקע, זיך צערעדט מיטן קוטשער, אים אויסגעפרעגט וועגן זיין ארבעט, זיינע פאר-דינסטן. דער פורמאן האָט אים אויסדערציילט אלץ וועגן זיך, און נאָכדעם האָט ער געפרעגט: „און וואָס איז אייער באשעפטיקונג, מיין הער?“ „איך שרייב“, — האָט דיומא געענטפערט. „ווי? — האָט דער פורמאן געוואָלט וויסן. — אין א קאַנטאַר? אין א באנק?“ „ניט אין א קאַנטאַר און ניט אין א באנק, מיין ליבער. איך שרייב ביכער...“ „אַבער, מיסיע, — האָט דער קוטשער אויסגערופן אנטוישט, — דאָס איז דאָך קיין ארבעט ניט! בא וואָס זשע אייגנטלעך ארבעט איר?“

— אייער ווייץ, — האָט זיך אָנגערופן דער עסיינט, — איז טאקע כאַ-ראקטעריסטיש פאר דער באַציונג פונעם קליינבירגער צו דער ארבעט פון נעם שרייבער. נאָר ער איז דאָך, ווי אלע וויצן, אויסגעטראכט... דארף מען דען אָבער צוטראכטן וויצן אף דער טעמע, וויבאלד דאָס לעבן אליין שאפט וועגן דעם טראַגיקאַמישע אנעקדאָטן? אָט וועל איך אייך דערציילן א פאקט פון מיין אייגענעם לעבן.

און אָט וואָס ער האָט דערציילט:

— אין יענעם טאָג האָט זיך באוויזן אין דרוק מיין ערשטער פעליער-טאָן. נו, איר ביידע האָט דאָך אויך געהאט אין אייער לעבן אזא ערשטן טאָג, וועט איר דאָך פארשטיין, ווי איך האָב זיך געטראָגן איבער גאסן, גרייט צו פאלן קושן יעדן באגעגנטן, וואָס האָט געהאלטן א צייטונג אין האנט, ווייל איך בין זיכער געווען, אז ער האָט געלייענט מיין פעליעטאָן און איז ניספּאַעל פון מיין גענאליטעט! און ווען איך בין נאָכן פארסאָ-פעטן ארומלויפן איבער אלע קיאַסקן, קעדיי זען, ווי עס פארקויפט זיך מיין צייטונג, א צעשטראלטער פון גליק געקומען אהיים, האָב איך גע-טראָפן בא אונדז אין שטוב זיצן איינעם א יודן א האַלץ־הענדלער. מיין פאָטער האָט אים דערלאנגט די צייטונג, זאָגנדיק דערבני מיט שטאַלץ: „וואָס זאָגט איר אף מיין זון, פאן אלטשולער? גיט נאָר א קוק, וואָס ער האָט אָנגעשריבן?“ פאן אלטשולער האָט געלאסן ארופגעזעצט אף דער נאָז

די שפאקולן, פאמעלעך און מיט גרויס מעיושעוודיקייט דורכגעשטודירט דאָס ארטיקל און נאָכדעם האָט ער מיט א גרינגשעציקער באוועגונג אָפֿ גערוקט פון זיך דעם בלאט און א זאָג געטאָן: „פּכעו גיט מיר א גראַשן פאר דעם, וואָס מע דרוקט איצט... ווען איך האָב נאָר צייט, וואָלט איך געשריבן בעסער!“

איצט איז געקומען די ריי פון דעם פּאָעט.

— איך וועל דערציילן גאָר בעקיצער, — האָט ער געזאָגט מיט א ביי טערן שמייכל, — וועגן א מיינונג, וואָס מיר איז אויסגעקומען צו הערן די טעג. איך בין געזעסן אין שטול בא מיין פאריקמאכער און, אזוי ווי אלע פאריקמאכערס אין דער וועלט, האָט ער בייסן גאַלן גערעדט און גערעדט. ווען ער האָט שוין ארומגערעדט אלץ אין דער וועלט, איז ער לעסאָף אריי בער צו דערציילן וועגן זיך, וועגן זיין שווער לעבן, וועגן די זאָרגן, וואָס לאָזן אים גיט שלאָפן קיין נעכט. און נאָכן אראָפּריידן זיך אזוי פון הארצן, האָט ער צוגעגעבן מיט א זיפּן: „אַט איך איז גוט! איר האָט גיט וואָס צו טראַכטן און וואָס צו קלערן און לעבט זיך אָן זאָרג — איר שרייבט דאָך נאָר...“

ווען ס'איז געקומען די צייט אוועקצוגיין, האָט יעדער איינער פון די שרייבער זיך געזעגנט מיט זינע קאַלעגן מיט די ווערטער פון זיין אַקאַרשט ארויסגעפירטן פּערסאָנאַזש.
— זעט צו האָבן א סאך פרייע צייט, — האָט דער אווטאָר פונעם האַלץ-הענדלער געזאָגט, — דעמלט איז פאראן א האַפּענונג, אז איר וועט אָב-שרייבן עפעס רעכטס...

דער דערציילער פונעם דימא-אנעקדאָט האָט צוגעגעבן:

— איר זאָלט גיט זיין קיין לידיקגייערס, גיט זיצן אין דער היים און פוסטעפאסעווען באם שרייבן ביכער!

— און דערביי זאָלט איר גיט פארגעסן, — האָט דער דריטער שטרענג געוואָרנט, — דעם אַנזאָג פון מיין פאריקמאכער: גיט טראַכטן און גיט קלערן...

מע איז זיך פאנאנדערגעגאנגען מיט א געלעכטער. אָבער דאָס איז גע-ווען א געלעכטער מיט יאשטשערקעס, ווייל אומעטיק איז געוואָרן אפן הארצן פון אַט די דערציילטע אַפּשאַצונגען. אַפּשאַצונגען, מיט וועלכע עס קומט אויס זיך גאָר אַפּט צו באגעגענען... און האגאם דער פּאָעט האָט גע-וואָרנט גיט טראַכטן און גיט קלערן, האָבן אונדזערע דריי שרייבער פונר דעסטוועגן זיך שטארק פארטראַכט.

און אין רעזולטאט פון דעם פארטראַכטן זיך זינען אַנגעשריבן געוואָרן אַט די שורעס.

צוויי מאָל צוויי איז פינף

באלד פון די ערשטע טריט אין דער וועלט פון ציפערן און צאָלן האָבן זיך אָנגעהויבן באַ מיר שאַרביקע באַציונגען מיט דעם איין מאָל איינס, און באַזונדערס מיט די גראַדע צאָלן אין אים, מיט די, וואָס פארענדיקן זיך מיט אַ צוויי, מיט אַ פיר, מיט אַ זעקס און מיט אַן אַכט... מיר איז עפעס לאַנגווייליק געווען מיט אַט די פּריזירטע צאָלן, וואָס ווי דו זאָלסט זיי ניט דרייען, בלייבן זיי אלעמאָל אזוי סטאטעטשנע און זיכער אין זייער פעלערלאַזיקייט. עפעס האָבן זיי מיר דערמאָנט אין קעץ, וואָס ווי מע זאָל זיי ניט וואַרפן, בלייבן זיי שטענדיק שטיין אַף אלע פיר...

דערפאר אָבער זינען מיר געווען צום האַרצן די אומגראַדע צאָלן, די, וואָס באַם סאָף זייערן שטייט אַן איינס, אַ דריי, אַ זיבן... זיי האָבן זיך ניט געלאָזט אויסמושטרירן אין גראַדע זעלנערישע רייען, זיי האָבן זיך ניט אויסגעלייגט אין צוויי מאָל צוויי. זיי האָבן זיך מיר שטענדיק פאַרגע-שטעלט ווי צעשוּיבערטע קונדייסימלעך, וואָס יעדע רעגע קאָן מען זיך ריכטן באַ זיי עפעס אַף אַ נייעם שפיצל...

יענע נאווע פאַרשטעלונג פון די קינדעריאַרן איז מיר פאַרבליבן ביז היינטיקן טאָג, און די גאַנצע וועלט ארום פאַרטייל איך נאָך אלץ אין גראַד און אומגראַד. ווייל נודנע און לאַנגווייליק איז דאַרטן, וווּ עס הערשט די באַלעבעסלדיקע גראַדקייט, וווּ אלץ איז אָפּגעוויגן און אויסגעמאַסטן, וווּ אַף אלץ איז שוין געגעבן אַ פון פאַרויס באַשטימטער ענטפער, וווּ צוויי מאָל צוויי איז שטענדיק און אלעמאָל פיר... דער אומגראַד אָבער רייצט די פאַנטאזיע, נעמט מיט אַף זיין פלי אין נאָך אומבאַקאַנטע וועלטן און זאָגט צו אומדערוואַרטע אַנטפּלעקונגען און איבעראַשונגען...

יא, עס טרעפט, ווען צוויי מאָל צוויי איז פינף איז מיר מער צום האַרצן...

העמשעך

דער הארבסטיקער ווינט צעשאַקלט די צווייגן, רייסט און פליקט פון זיי די בלעטער, וועלכע פלאטערן אראָפּ מיט שטילער האכנאָע. בלויז איין לעצטער בלאט, וואָס האלט זיך נאָך מיט מאטערניש אפן שפיץ בוים און עס קלאפט אים א צאָן אָן א צאָן פון קעלט, קרעכצט ארויס: — איך זע, האָסט אראָפּגעריסן... אלע מינע ברידער... זיי זינען אומגערומען שטיל... איך אָבער ... איך וועל זיך ראנגלען, זיך האלטן... דיר אף צולאָכעס!

— קוק נאָר אָן דעם גיבער! — צעברומט זיך דער ווינט מיט צאָרן און שפּאַט. — ער וויל ניט! און וווּ בין איך?! אין א רעגע ארום וועסטו דאָך שוין מער אף דער וועלט ניט זיין, און דער בוים, אף וועלכן איר אלע זייט אזוי כוצפעדיק אויסגעוואקסן, וועט בלייבן אייביק שטיין אן אָפּגעצופטער, א נאקעטער, אן אויסגעטריקנטער!

און ער ווארפט זיך ארוף אפן ווידערשפעניקן בלאט מיט גרויס רעציר-כע, כאפט אים אריין אין זיין ווארגנדיקער זשמעניע און טוט א שלידער צו דער ערד — און דער בוים בלייבט שוין אינגאנצן אן אָפּגעצופטער, אן אָפענער פאר אלע ווינטן.

...אָבער ווען ס'האָט אָפּגעשטורעמט דער הארבסט און זיך אוועקגע-גליטשט דער ווינטער, האָט דער זעלביקער בוים זיך אָנגעגאָסן מיט נייע זאפטן, פונדאָסניי אופגעבלייט, ס'האָבן זיך געעפנט אף אים קנאָספן און זיך צעשפראַצט נייע בלעטער.

נאָר דאָס האָט דער בייזער ווינט, וועלכער האָט פאראיאָרן געקערט וועלטן, שוין ניט געזען. ווייל פון אים איז קיין זייכער ניט געבליבן. א ווינט האָט דאָך ניט קיין העמשעך. ווי שטארק און ווי בייז ער זאָל ניט זיין.

עפל

באם קויפן די עפל האָב איך ווייניקער פון אלץ געטראכט וועגן וועלט־געשיכטע. אָבער א באקאנטער, וועלכן איך האָב באגעגנט, האָט מיר אין דעם דערמאָנט.

— אייך איז ניט שווער צו טראָגן? — האָט ער זייער ערנסט גע־פרעגט, — עפעס א קלייניקייט, א פולער קאָשעק מיט קאפיטלעך געשיכטע פון דער מענטשהייט!

— איר פארעדט זיך... — האָב איך אים אָנגעקוקט מיט א שטיקל כשאד, — זעט איר דען ניט, אז איך טראָג אין קאָשעק עפל?

— איך זע, איך זע! — האָט ער אויסגערופן, — און אָט זיי, די עפל, מיינ איך טאקע! זיי, די אומשולדיקע עפעלעך, האָבן דאָך געשפילט גאָר א וואַזשנע ראַליע אין דער געשיכטע... אָ! — האָט ער זיך אליין איבערגע־שלאָגן. — פֿינע ראַנעטן באַ אייך, עס נעמט אוש אָן א כיישעק צו פאר־זוכן...

און אַן איבעריקע מאַכזאָקעס האָט ער ארויסגעכאַפט פון מיין קאָשעק אן עפל, געשמאַק אַריינגעביסן אין אים און מיט א פול מויל עפלאַפט זיך צערעדט:

— מיסטאַמע איז אייך דאָך נאָך פון די כיידערייאָרן באוואוסט, אז מיט אן עפל, און אוואדע מיט אזא כיינעוודיקן ראַנעט, ווי דער, האָט אונדזער מוטער כאַווע פארפירט אָדאַמען, און דערפאר טאקע זינען אונדזערע אור־עלטערן פארטריבן געוואָרן פון גאַניידן?... און פון דער גריכישער געשיכטע ווייסט איר דאָך אויך, אז די סיבע פון דעם טראַיאַנער קריג איז געווען אן עפל, וואָס פאריס האָט גאלאַנט צוגעטראָגן דער ווענוס און דערמיט געמאַכט אן אָנהייב צו דער אייביקער מילכאַמע פון די פרויען און פאר די פרויען... און דער אַפּשטאַנד פונעם שווייצאַרישן פּאַלק קעגן זינע עסטרייכישע אונטערדריקער איז דאָך, ווי איר ווייסט, אויך אויסגעבראַכן אדאַנק אן עפל, וואָס דער טיראַן האָט באפוילן דעם פּאַטער טעל אראָפֿ־שיסן פון זיין קינדס קאַפּ! און היינט וואָס וועט איר זאָגן — און דאָ האָט מיין מיטשמועסער פאַרגליזט די אויגן אין גרויס באַגייסטערונג — אָף נײַ־טאַנס עפעלע, האָ?.. אזא פּאַשעט עפעלע, דאַכט זיך, און איבערגעדרייט אלע באַגריפּן! אן עפעלע פונקט ווי אייערס דאָ...

און מיט די ווערטער האָט דער היסטאָריקער זיך אויסגעקליבן א צווייטן עפל פון קאָשעק און צווישן איין האַסטיקן ביס און דעם אנדערן גענומען ווייטער שיטן מיט רייך:

— און דאָס, מיין איך, ווייסט איר דאָך, אז אָט די אלע עפּל־געשעע־
נישן האָבן באַגייסטערט אי שילערן, אי האַמערן, אי מילטאָנען אף אַנ־
צושרייבן זייערע באַרימטע ווערק! אזויארום, איז דאָס עפּעלע אַ ביזן גאָר
כאַשעווע זאך און איז ווערט, מ'זאָל עס אָפּשאַצן וועדליק זיינע פאַר־
דינסטן...

און קעדיי צו באַווייזן, אז ער שאַצט עס טאַקע אָפּ, האָט ער זיך צוגע־
כאַפט צו אַ דריטן עפּל פון מיין קאַשעק און דערביי אומגעריכט מיך אַ
פּרעג געטאָן:

— און איר וואָס שווינגט? פאַרוואָס, אייגנטלעך, זאָלט איר לויט אַמע־
רע קויכעס זיך ניט נעמען צו אָט דער עפּל־טעמע? אַ סאך אזעלכע גאַלדע־
נע טעמעס וואַלגערן זיך?

איך האָב אים באַדאַנקט, געזאָגט, אז קיין טעמעס פעלן מיר ניט, און
געפרוּווט זיך געזעגענען, קעדיי אָפּצוראַטעווען די פאַר איבערגעבליבענע
עפּל. אָבער ער האָט מיך ניט אָפּגעלאָזן, אַרויסגעכאַפט פון קאַשעק נאָך
אַן עפּל און, געשווינד צעמאַלנדיק אים צווישן די ציין, ווייטער גערעדט:

— הערט נאָר, כאַווער שרייבער, דערציילט מיר ניט קיין מייסעס! איך
פיל דאָך, אז איר זוכט אַ טעמע... איז באַטראַכט זיך נאָר: דוירעס קומען
און פאַרגייען, מילכאַמעס פּלאַקערן אָף און פאַרלעשן זיך, די געשיכטע
כאַזערט זיך איבער אָן אָפּהער, — און די סיבע פון אָט די ווענדפונקטן
איז אזוי אָפט בלויז אַן עפּל. און אויב ניט אַן עפּל איז עפעס אַן אַנדער
קליינדיקייט... נו, — האָט ער פאַרענדיקט מיט טרוימף, — האָב איך אַיך
ניט געגעבן קיין טייערע טעמע? וועגן דעם לאַזט זיך דאָך שרייבן און
איך וועל דערפאַר זיך נעמען נאָך אַן עפּל...

ער האָט אַרויסגעשלעפט פון קאַשעק דעם לעצטן עפּל און איז
אוועק.

אָט אזוי האָט מיין טשיקאווער באַקאַנטער אָפּגעגעסן דאָס גאַנצע ביסל
וועלט־געשיכטע פון מיין קאַשעק און מיר איבערגעלאָזט בלויז די טעמע.

אייביקיזט

צום פארכמורעטן פעלדן, וואָס איז געשטאנען זיכער אין זיין אייגער נער אייביקיזט, איז צוגעפלויגן אן איינטאָגיק פליגעלע, האָט מיט צארטער באַרירונג זיך אוועקגעשטעלט אָף זיין האַרטן, פאַראַקשנטן שטערן און מיט איידעלער זשומערני זיך צעזונגען:

מיין גאַנץ אייביק לעבן
האַלט איך אין איין שוועבן..."

— כאַ-כאַ-כאַ! וואָס זאָגסטו אָף דעם? אזא ניוויזיקל, לעבט ניט מער, ווי א טאָג, און האָט די האַזע אפן שטערן פון מיין אייביקיזט צו ריידן וועגן זיין, מישטיינסגעזאָגט, אייביק לעבן! קאָן דען דיין נישטיק גופעלע טראָגן כאַטש א פיצל אייביקיזט?

— זיזיט ניט בייני... כראַשעווער פּפעלדן!— האָט דאָס פליגעלע אין שרעק גענומען שטאַמלען. — אָבער איך מ'וווּ... איך זאָגן... אויז איך קראָן טראָגן דדי אייביקיזט... איך האָב ד'דאָך פליגעלען...
— פליגעלען... פליגעלען... האָט דער פעלדן אומגעדולדיק נאָכגיין קרימט: — זיי וויסן, אז פליגעלען אליין זינען נאָך ווייניק פאַר דער אייביקיזט, אז אייביק קאָן מען זיין, נאָר ווען מען איז ווי איך — ערנסט, שטרענג, אומבאוועגלעך!

דאָ איז דאָס פליגעלע גאָר צעטומלט געוואָרן.

— שטרענג... אומבאוועגלעך... האָט עס געפרעפלט. — און איך האָב געמיינט, אז אין פלי און שפיל איז אויך פאַראן אייביקיזט... איז דאָס ניט אזוי? אָבער זאָגן איך דעם עמעס, כאַשעווער פעלדן... וויבאלד אזוי... איז האָט דאָס גאָר קיין זין ניט פאַר מיר... וויל איך גאַרניט...

— איז טראָג זיך אָפּ!— האָט דער פעלדן זיך צאַרנדיק צעברומט. — טראָג זיך שוין אָפּ פון מיין אייביקיזט! הערסטו??

אונדזער פליגעלע איז פאַרציטערט געוואָרן, האָט אויסגעשפרייט די דינינקע, דורכזיכטיקע פליגעלעך און איז אוועקגעפלויגן צו זיין באוועגלעך און פריילעכן איינטאָגיקן לעבן, וואָס איז פאַרן פליגעלע געווען אן אייביק לעבן. דער פעלדן אָבער איז געבליבן ווי שטענדיק ערנסט און שטרענג צוגעשמידט צו דער האַמעטנער אייביקיזט.

נאָר זיגט אָט דעם קורצן שמועס מיט דעם פליגעלע האָבן זיין אייביקן שטערן פאַמעלעך אָנגעהויבן דורכשניידן קרייץ און קווער שפאַלטן. דאָס זינען געווען ספייקעס אין זיין אייגענער אייביקיזט.

מאלינעס-זאפט

קינדוויזי האָב איך שטארק ליב געהאט מאלינעס-זאפט. און כ'בין זיך מוידע: איצט אויך. אָבער אין יענע ווייטע יאָרן איז די דאָזיקע ליבע פאר-בונדן געווען מיט נאָך עפעס. בייסן פרעגלען מאלינעס, און נאָכדעם, באַם אריבערגיטן דעם זאפט אין די סלאַיקעס און ארומבינדן זייערע העלדזער מיט פאטשיילקעס, האָט די מאמע שטענדיק פרום צוגעגעבן: „מ'זאָל דאָס ניט באדארפן“, און דאָס איז מיר געווען שטארק כידעשלעך — פארוואָס זאָל מען אזא מין געשמאקע זאך ניט באדארפן?

— דאָס זאָג איך דערפאר, — האָט די מאמע דערקלערט, — ווייל מא-לינעס-זאפט נוצט מען בייס א קרענק, ניט פאר קיינעם געדאכט. ס'איז א נאשעריש ניט פאר געזונטע...

פאר געזונטע צי ניט פאר געזונטע — וואָס זאָלן מיר זיך דאָ נארן? — מיר האָט זיך גאר אָפט געוואָלט זיין ניט געזונט, אבי נאָר די מאמע זאָל מיר צוטראַגן א לעפעלע מעכניעדיקן, שמעקעוודיקן סאָק, וואָס צעגייט זיך אין אלע גלידער... און ווען דאָס איז געשען, האָב איך אדאנק דער ביטער-קייט פון דער קרענק מיט באזונדערער האנאָע געפילט די זיסקייט פון דעם זאפט. די מינוטן, ווען אָט די ביידע טאמען האָבן זיך אין מיר בא-געגנט, זינען, ניט געקוקט אף דעם פארדראָס פון ליגן אין בעט מיט אן איבערגעבונדענעם האלדז, געווען פון די גליקלעכסטע אין מיין קינדעריש לעבן.

אָבער ניט בלויז אין מיין קינדעריש לעבן, אויך אין די שפעטערדיקע יאָרן האָב איך זיך איבערצייגט, אן ניט אין הוילער זיסקייט איז דאָס גליק. דאָס העכסטע גליק האָבן מיר געבראכט גראַד יענע מינוטן, ווען דורך בלייענע כמארעס האָבן זיך דורכגעשלאָגן ליכטיקע זונשטראַלן, און ווען אף א פארטרערטן ליבן פרויען-פאָנעם האָט אופגעבליט א מילדער שמייכל און ווען א פרייד, דורכגעוועבט מיט צארטע פעדעם פון טרויער, האָט פאר-פולט מיין הארץ.

און נאָר דעמלט, ווען אין דעם בעכער זיסקייט זינען געווען פארמישט אויך ביטערע טראַפנס, האָב איך באזונדערס שארף דערפילט דעם באגייס-טערנדיקן עכטן טאם פון לעבן. אָט אזוי ווי קינדוויזי האָט מיך בייס א קרענק באזונדערס דערקוויקט דער זיסער טאם פון מאלינעס-זאפט.

קינע

א לעבנלאנג האָט ער שווער געליטן פון דעם, וואָס אים האָט געפלאַגט די ביטערע קינע־קרענק. אָבער באַפּרייען פון איר האָט ער זיך בעשום־אויפן ניט געקאָנט, און איז אים נאָר אַרײַנגעפאלן אין אויג עמעצנס רײַכקײַט, צי קלוגשאַפט, צי שײַנקײַט, צי דערפאַלג — מיט אײַן וואָרט, אלץ, וואָס ער אַלײן האָט ניט פאַרמאָגט, אָדער אפּילע יאָ פאַרמאָגט, נאָר וועדליק זײַן אײַנזען, אין א קלענערער מאָס, ווי יענער, — האָט די קינע, ווי א שלאַנג, זיך אַרײַנגעכאַפּט צו אים אין האַרצן און גענומען סאַמען און נאָגן. — באַפּרייט זיך פון דער דאָזיקער מײַסער מידע, זי וועט אײַך דאָך סאַפּקאַלסאַף אופּעסן מיט הויט און בײַנער! — האָב איך אים געזאָגט אײַנ־מאַל אין אן אײַנטימען שמועס, בײַס ער האָט זיך אַראָפּגערעדט פון האַרצן, און דערצײלט, ווי די קינע מאַטערט אים, — גײט א קוק, ווי ווײל און גרײנג עס לעבט זיך מענטשן, וועלכע ווײסן ניט, וואָס דאָס הײסט מעקאַנע זײַן יענעם!

מײַן קאוואַנע איז געוויס געווען א גוטע, אָבער קײן גוטס איז פון דעם ניט אַרויסגעקומען. ווײל ווען כ׳האָב אים אין א שטיק צײַט ארום באַגעגנט, איז ער, א נאָך מער פאַרכױשעכטער און פאַרצאַרעטער ווי שטענ־דיק, צו צו מיר, און אָנשטאַט א באַגרײסונג אַרויסגעזײט פון צווישן די צײַן:

— א דאַנק... א שײנעם דאַנק אײַך פאַר דער גוטער אײצע, וואָס איר האָט מיר געגעבן...

— זי האָט אײַך געהאַלפן? — האָב איך זיך דערפּרייט.

— נאָך א מײן העלפן? — האָט ער פאַרצווייפלט א מאַך געטאָן מיט דער האַנט, — אײצט איז מיר צו די אלע קינעס, וועלכע האָבן מײך שטענדיק געפּײַנקט, אדאַנק אײַך צוגעקומען נאָך א נײַע אָנשיקעניש: איך בין מע־קאַנע מענטשן, וועלכע זײנען ניט מעקאַנע...

רײַפקײַט

איבער די אָנגעוואַליעטע בערג עפל אין מאַרק האָבן זיך געקנוילט לאַקנדיקע רייכעס פון האַרבסטיקער זעטיקײַט. די האַרעפּאַשנע זון, וואָס האָט אַ גאַנצן זומער געהאַרעוועט אַף אַרויסקישעפּן די פּרוכט פון דער ערד, האָט איצט, ווי אַ רוענדיקע באלעבאַסטע, באַפּרידיקט זיך געשפּיגלט אין די פּילפאַרביקע פּוכקע בעקעלעך פון אירע געראַטענע האַדעוואַניקעס און זיי געגלעט און געצערטלט מיט אירע, שוין אַ ביסל אָפּגעקילטע, אָבער נאָך אלץ מיט מאַמישער וואַרעמקײַט אַטעמענדיקע, שפּיץ פינגער. פאַר־שיקערטע פון די זיס־ביטערע, זאַפּטיקע און קערנדיקע רייכעס, פאַר־פלעפטע פון דער צעשטראַלטער גרין־רויט־אַראַנזש־גאַלדיקער רײַפקײַט אַרום אונדז, זײַנען מיר — מיין מאַמע און איך — אַרומגעאַנגען איבער די עפּל־רײַען.

פון אַ מוירעדיק־גרױסן זאַק האָבן אַרויסגעשפּאַרט און זיך געכײַנדלט פּרעכטיקע אָנגעגאַסענע אַנטאַנאָוער עפל און מיט אַן איבערגעזעטיקטן, אַ ביסל לעפּישעוואַטן שמײַכלע געלאַקט און גערופּן.

— גוטע עפל באַ איך, מוּמינקע? — האָט מיין מוטער געפּרעגט באַ דער מאַרק־זיצערן. געפּרעגט אײַגנטלעך בלוין אַף יײַצע צו זײַן פאַרן אָנ־גענומענעם מאַרק־ריטואַל, ווייל די עפל האָבן שוין גערעדט פאַר זיך און ניט גענייטיקט זיך אין קײַן באַשטעטיקונג.

— שוין אײַנמאַל גוטע, באלעבאַסטיטשקע! — האָט די פאַרקויפּערן פאַרלויבט איר סכּוירע, און דערלאַנגענדיק מיר אַן עפל, צוגעגעבן: — אַט זאַל אײַער ייַנגעלע פאַרוזכן און זאַגן מעווינעס...

איך האָב אַ כאַפּ געטאַן דעם עפל, אַ זאַפּטיקן ביס געטאַן אים, אַראַפֿ־געשלונגען דעם ביסן, אפּילע ניט צעקײַענדיק, און מיט היספּיילעס אויס־גערופּן:

— אוי, ווי גוט! קויף, מאַמינקע, קויף!

די מאַמע האָט זיך אָבער ניט געײַלט און מיט אַ שמײַכל געזאַגט:

— דו בײַס נאָר נאָכאַמאַל אָפּ און צעקײַ גוט! דעמלט וועסטו זאַגן דײַן מעווינעס...

איך האָב נאָכאַמאַל קרעפּטיק אײַנגעביסן, גוט צעקײַט, און ווען איך האָב ווידער באַשטעטיקט, אַז עס איז גוט, האָט די מאַמע די עפל צו מיין גרויסער פּרײַד געקויפּט...

אַ ביסל האָב איך זיך דעמלט באלײַדיקט אַף דער מאַמען, וואָס זי האָט ניט געוואַלט גלײַבן מיין ערשטן היספּיילעסדיקן אָפּרוף וועגן דער גוטס־

קייט פון די עפל. ערשט מיט יארן שפעטער איז צו מיר דערגאנגען דער
סייכל דערפון. דעמלט, ווען דאָס לעבן האָט מיר גענומען באווייזן, ווי
אויבערפלעכלעך עס איז גאָר אָפט דער ערשטער בליק, ווי גיט באטאמט
עס איז צייטנווייז דער ערשטער ביסן, ווי צו אנליק עס איז אמאָל דער
ערשטער טראָט... יעדער טאָג האָט מיר פונדאָסניי באוויזן, אז פון דער ער-
שטער היספּילעס לאָזט זיך אָפטמאָל אויס א טיך, און אז נאָר דעמלט,
ווען נאָכן ערשטן אינסטינקטיוון בליק, ביסן אָדער טראָט ציט צו טאָן א
צווייטן, שוין א צילבאווסטן און באטראכטן, דערפילט מען דעם עמעסן
רייפן, אויסגעטראָגענעם און פּילזאפטיקן געשמאק פון לעבן.

קאַפּשווינדל

אונטער די קלאנגען פון הילכיקער, טראסקענדיקער מוזיק שוועבט יונגווארג אף הויילקעס און דרייט זיך אין וויכערדיקן קאראהאָד אף א שווינדלדיקער הייך. ארום דעם אטראקציאָן שטייען א סאך צוקוקער, גאפן און טיילן זיך מיט איינדרוקן.

— אָט דרייט מען זיך דאָס א ביסל! — איז איינער אן עלטערער מענטש ניספּאַעל. — אז איך קאָן אפּילע ניט נאָכקוקן זייער פּלי, מיר פּאַרדרייט זיך דער קאַפּ שוין פון קוקן אליין... מיסטאמע איז פליען און האלטן דעם קאַפּ אין דער הייך אן אינען בלויז פאַר יונגע! מיר, אלטע, מוזן נאָר שטיין אף אן אָרט און קוקן אראָפּ...

— פאַרוואָס עפעס „אראָפּ“? — בייזערט זיך אף אים א צווייטער. — פאַרוואָס דאַרפן נאָר די יונגע קוקן אין דער הייך, און מיר, עלטערע, בלויז אראָפּ? א מאַדנע פּילאָסאָפּיע בא איך, פעטער!

דערווייל הערט און די מוזיק צו דונערן און קלאפן, די הויילקעס פאַר-לאנגזאמען זייער פלי, ביז זיי שטעלן זיך אָפּ אינגאַנצן, און די צעהיצטע כעוורע קערט זיך אום צוריק אף דער ערד.

צום „פּילאָסאָפּ“ לויפט צו א יונגעלע מיט א פאַרפלאמט פענעמל.

— נו, ס'איז גוט? — פרעגט אים דער אלטער, — ביסט צופרידן?

— שוין איינמאַל גוט, זיידע! — ענטפערט דאָס יינגל באגיטטערט, — נאָר ווען איך האָב געפרוּווט אראָפּקוקן אף דיר, ווי דו שטייסט דאָ אונטן, האָט מיר פאַרשווינדלט א ביסל דער קאַפּ...

דאָ קוקט זיך דער פּילאָסאָפּישער זיידע ארום מיטע זיגער און רופט אויס האַפּערדיק:

— זעט איר, אז איך בין געווען גערעכט? אָט האָט איר א באווייז, אז יונגט מוז קוקן נאָר אין דער הייך! אראָפּקוקן איז ניט פאַר יונגווארג... — און צום יינגל: — האָסט ניט געדאַרפט אראָפּקוקן, מיין קינד, דו דאַרפסט קוקן נאָר אין דער הייך...

— און איך האלט, אז ער האָט יאָ געדאַרפט אראָפּקוקן! — דערווידערט דער בייזער אלטער. — ווי הויך די אייניקלעך זאָלן ניט פליען, טאַרן זיי קיינמאַל ניט פאַרלירן פון אויג די זיידעס!

— אָבער מ'דאַרף דערבײַ ניט פאַרגעסן, — גיט צו נאָך איינער פון די דערבײַשטייענדיקע, — אז מיר, זיידעס, מוזן אויך זיך באמיען אופצוהייבן די אויגן אף נאָכצופאַלגן דעם פלי פון די אייניקלעך. אפּילע ווען עס שווינדלט דערבײַ דער קאַפּ.

געוויסן

דער אלטער מאן איז געזעסן אין דעם פארנאכטיקן גארטן און אונטער געשטעלט זיין געבויענע פלייצע דער פארגייענדיקער הארבסטיקער זון. אלץ ארום האָט געאַטעמט מיט געזעגענונג — די בלייכע זונשטראַלן, די שוין היפּשלעך אנטבלויזטע צווייגן פון די ביימער, די רויטע און געלע בלעטער, וואָס האָבן מיט שטילן שאַרף זיך אראָפּגעלאָזט אף דעם צוגער לעגענעם וועלקנדיקן גראַז... דעם אלטנס שטארע בליקן האָבן פארלאָרן ארומגעבלאָנדזשעט, און אין זיין האלבפארלאָשענעם מויעך האָבן אין דער שאַ אופגעלעבט זיכרוינעס פון אמאָל. אן איינגעמאטערטער און צערודערטער פון דער שעפע אופגעקומענע דערמאָנונגען און בילדער, וועלכע ס'איז אים ניט לייכט געווען צו באהערשן, און א פארוויגטער דורכן שאַרף פונעם בלעטערפאל, האָט ער פאמעלעך איינגעדערעמלט אין זיין געפלאַכטע טענער שטול, און, שוין האלטנדיק אין איינשלאָפן, נאָך אלץ געשעפטשעט: „סאקאָנעס... געפארן... באזיטיקט... באזיגט...“

און דאָ האָט אינמיטן פון זיין זיסן דרעמל מיטאמאָל זיך אריינגעריסן אן אומבאקאנטע שטים. א שטים, וועלכע ער האָט גאָר קיינמאָל אין לעבן ניט געהערט.

„קאָנסט מיר ניט זאָגן, וועלכע סאקאָנעס האָסטו באזיטיקט און באַ זיגט? — האָט די שטים בייסיק א פרעג געטאָן און באלד זיך אליין אויך גע־ענטפערט: — דאָך נאָר די, וואָס האָבן געדראָעט דיר, דיר אליין! יא, די סאקאָ־נעס האָסטו גוט פארשטאנען צו באזיטיקן... אָבער האָסטו געפרוווט ווען זיט־איז באזיטיקן אויך יענע, מיט וועלכע דו ביסט געווען געפערלעך פאר אנדערע?“

„איך... פאר אנדערע?.. — האָט דער אלטער זיך געכידעשט. — מיט וואָס בין איך געווען געפערלעך פאר אנדערע?“
„מיט וואָס, פרעגסטו? — האָט די שטים זיך אָנגערופן שטרענג. — נו, אויב דו געדענקסט ניט, וועל איך דיר העלפן זיך דערמאָנען!“

און דאָ האָבן פארן אלטן זיך גענומען איבערבלעטערן זיכרוינעס וועגן דעם, ווי ער האָט אזוי אָפט אין לעבן ארויסגעוויזן לעגאבע מענטשן גלייכ־גילט, קאלטבלוטיקייט, אומפארשטענדעניש, רישעס... ווי אים איז קיינמאָל אפילע ניט ארופגעקומען אפן זינען צו באקעמפן אין זיך אָט די בייזע אייגנשאפטן, און ער האָט קיינמאָל ניט א טראכט געטאָן וועגן די לייזן, וואָס ער פארשאפט דערמיט די ארומיקע.

„אז איך האָב דאָס גאַרניט געמערקט... — האָט דער אלטער זיך פאַר-
ענטפערט. — דאָס זע איך צום ערשטן מאָל ערשט איצט...“
„אָהא, ערשט איצט! — האָט די שטימ אױסגערופֿן צערייצט. — אָבער
איצט איז שוין שפעט, מיין פריינט... דאָס לעבן איז פאַרבני, דיין סאָף
איז נאָענט!“

„נאָענט, זאָגסטו? — האָט דער אלטער מיט שרעק קױם אַרױסגע-
בראַכט. — פאַרוואָס... נאָענט? מיר װילט זיך נאָך אזױ לעבן? כּאָטש א
קליין ביסעלע... איצט װעל איך שױן...“

„גענוג! — האָט די שטימ אױבערגעשלאָגן. — זײ װיסן, אז יעדן
איז געגעבן ניט מער, װי אײן־אײנציק לעבן, און דאָס מוז אױסגעלעבט
װערן, װי געהעריקו הערסט? װי געהעריקו!“

באָט די לעצטע װערטער פֿון זײַן אױפגעװאַכטן געװיסן האָט דער אל-
טער א צײטער געטאָן, געעפנט די אױגן און מיט צעטומלטע בליקן גענו-
מען בלאַנדזשען אױבער די קופּעס בלעטערפאַל, אױבערן פאַרװעלקטן גראָז,
און װעלכן עס האָבן זיך געמינעט די בלייכע, אױסצאַנקענדיקע שטראַלן,
און אין דעם אָפּשטאַרבן פֿון דער אַרומיקער נאַטור האָט ער מיטאַמאַל
אַײַנגעזען, אז דאָס אַלץ, אָף װאַס ער האָט שטענדיק געקוקט, װי אָף נײַט
לעבעדיקן באַשאַף — די בײַמער, די בלעטער, די גראָזן, די זונשטראַלן, —
אז זײ אפּילע גײען אױעק פֿון דער װעלט נאָך דעם, װי זײ האָבן אױפגעטאָן
אַלץ, אָף װאַס און צוליב װאַס זײ זײַנען באַשאפֿן געװאָרן, נאָך דעם, װי
זײ האָבן געבליט, געװאַרעמט, געשפּרייט ליכט און פּרייד... און נאָר ער,
דער לעבעדיקער, דער דענקענדיקער, דער מיט געפּילן און שטרעבונגען
באַשאַנקענער, בלוז ער האָט קײנעם קײן פּרייד און קײן װאַרעמקײט ניט
געבראַכט. ער איז געװען דער אײַנציקער אײנעם גאַנצן אַרױם, װער ס'האַט
ניט געטאָן דאָס, צוליב װאַס ער איז געקומען אָף דער װעלט.

אכזאַריעס

אין יענער נאכט האָט דער פּראָסט מיט אזא אכזאַריעס פארקלעמט אָטעמס, אז צום סאָף האָט אים אליין שוין אויך פארפעלט אָטעם, און ער האָט אָנגעהויבן זוכן א ווינקעלע, וווּ צו אָטכייען די פארשטייפטע גלידער. ניט לייכט איז אָבער פאר אזא איינעם, וועמען דער גרימצאָרן טראָגט מיט א מוירעדיקן אימפעט און ער האָט שוין איבער זיך אליין קיין שליטע ניט, צו געפינען אן אַפּר־אַרט. און אזוי האָט ער, דער פּראָסט, זיך לאנג ארומגעוואָרפן אין פארביסענע זוכענישן, ביז ער האָט ערגעץ דערזען א באלויכטן פענצטערל, וואָס האָט אים אָנגעלאָקט מיט ווארעמער שיין.

„אַט אין דעם שטיבעלע וועל איך אריין, — האָט דער פּראָסט א גיריקן קנאק געטאָן מיט די ציין, — דאָ, דאכט זיך, וועל איך קומען צו זיך...“

מיט אימפעט האָט ער זיך א וואָרף געטאָן אפן פענצטער און עס מיט זיין גאנצער מעגושעמדיקייט א שטופ געטאָן, קעדיי ארויסצושפארן די שויב און זיך אריינזואליען אין שטוב. אָבער די שויב האָט אויסגעהאלטן דעם שטארקן זעץ, זיך ניט אונטערגעגעבן און געבליבן געטריי שטיין אף דער וואך פון דער ווארעמקייט און געמיטלעכקייט פון דעם אינווייניק.

דעמלט האָט דער פּראָסט זיך אינגאנצן צוזאמענגעקנוילט פון אומדער־ווארטקייט: ווי? אים, דעם אלמעכטיקן, וועלכער איז שטענדיק געוויינט אַפּצוהאלטן ניצקוינעס, האָט מען געצווונגען אַפּצוטרעטן? און ווער? עפעס א נישטיק, קרוכלע שייבל, אף וועלכן עס איז גענוג נאָר א בלאָז צו טאָן...!

און ער האָט גענומען בלאָזן מיט אזא אימפעט, אז די שארפע לופט ארום האָט אזש אופגעצייטערט.

אָבער וויפל ער האָט ניט געבלאָזן, איז די שויב אלץ געבליבן פעסט אף איר אָרט. בלויז פון יעדן מעכטיקן בלאָז איז אף דער שויב געבליבן אן אויסגעצירקלטער צייכן, און באלד איז זי אינגאנצן ווי אויסגענייט גער־וואָרן מיט די איידלסטע האפטן, וועלכע האָבן, באשטראלטע דורך דער שטוביקער שיין, זיך צעשעמעריט מיט אלע ווונדערלעכע קאָלירן. און אזוי פריילעך און שטיפעריש האָבן די רעגנבויגנדיקע פניערלעך זיך גע־מינעט אף די געשליפענע ראנדן פון די אויסגעמאָלטע קווייטן, או ס'האָט אויסגעזען, ווי די שויב וואָלט לאכן.

„הערסט א מייסעז“ איז דער פראָסט נאָך צאָרנדיקער געוואָרן. „איך
סטארע זיך מיט אלע מיניע קויכעס, און אָט די כּוצפעניצע, ניט נאָר וואָס
זי גיט זיך ניט אונטער, נאָר זי האָט נאָך די האָזע מיר אריינצולאכן אין
פאַנעם אריין? נו, נישקאַשע, איך וועל איר שוין באווייזן, ווער עלטער
איז!“

און ער האָט ווייטער מיט גרויס רוגזע געבלאָזן און געבלאָזן, און די
שויב האָט מיט אלע אירע כיינען געלאכט און געלאכט... ביז עמעץ האָט
טאקע געפלאצט.

אַבער ניט די שויב, נאָר דער פראָסט.

קלאַרע שויבן

א וועלט האלט, אז שויבן זײַנען דורכזיכטיק און קלאַר. צי זעט מען זיי אָבער בעמעס שטענדיק דורכזיכטיק און קלאַר, די שויבן? אין דער שאַ פון קאײַאר זײַנען די שויבן פארצויגן מיט א ציטערדיקער בלויקײַט, וואָס פארשווינדט אָבער אינגיכן און טרעט אָפּ איר אָרט דער ראָזקײַט פון דעם זון־אופגאנג. שפעטער, ווען דער האלבטאָג נעמט גיסן אף דער וועלט צעבערס צעגליטקײַט, — צעשפילן זיך די שויבן אים אנט־קעגן מיט אָפּגלאַנץ פון בורשטין און גאַלד; דער זון־אונטערגאנג, ווידער, לעקט די שויבן גיריק ארום מיט פלאַמיקע צונגען; דער אָנקומענדיקער פארנאכט פארוויגט זיי אין גרויקײַט... אינגאנצן אראָפּגעווישט ווערט די דאָזיקע פארבן־שפיל פונעם טאָג ערשט דעמלט, ווען עס פאלט צו די נאכט, און די פענצטער בלייבן שטיין פארגאַסענע מיט שוואַרצקײַט. און נאָר דעמלט, ווען אין די שטיבער ווערט אָנגעצונדן די שיין, וואָס באלײַכט די שויבן פון אינווייניק, דערזעט מען, אז זיי זײַנען קלאַר און דורכזיכטיק. אַט אזוי באווייזט זיך די עמעסע קלאַרקײַט און דורכזיכטיקײַט נאָר אין דעם ליכט, וואָס שטראַלט ארויס פון אינווייניק. דעמלט, ווען דאָס לעבן צינדט אָן זײַן אָונט־שיין.

„איילט זיך טאן גוטסו“

ער האָט אלעמען געטאָן טויוועס און געהאט א שעם פון זייער א גוטן מענטשן.

דעריבער איז פאר אונדז געווען אומדערווארט, ווען איינמאָל, ביים ס'איז געקומען צו רייד וועגן אים און זיין גוטסקייט, האָט עמעצער א זאָג געטאָן:

— שאטש-שאט, נאָר אַן היספּיילעס! עפעס האלט איך ניט פון זיין גוטס-קייט...

— וואָס הייסט „איר האלט ניט“? — האָט מען גענומען פראָטעסטירן — קאָן דען זיין נאָך א בעסערער מענטש? שטענדיק, ווי נאָר מ'ווענדט זיך צו אים, איז ער גרייט באהילפיק צו זיין!

— אָט אין אזא גוטסקייט גלייב איך טאקע ניט, — האָט דער סקעפטי-קער ניט נאָכגעגעבן, — איך גלייב ניט אין די היציקע לייט, וואָס איילן זיך צו טאָן גוטס! דער כיישעק צו זיין גוט קומט דאָך אוף בא זיי אונטער א מאַמענטאלער שטימונג, אין צושטאנד פון צערודערונג. גוטסקייט דארף אָבער אויסגעטראָגן ווערן, מוז ווערן באזיניקט און באטראכט...

— און איר? — איז איינער פון די צוהערער אים אריינגעפאלן אין די רייד. — איר טוט גוטס? איר העלפט מענטשן? — איך? א מאַדנע פראגע! וואָס פאר א שייכעס...

— א גרויסע שייכעס! — האָט אים יענער איבערגעשלאָגן. — ס'איז דאָך אן איניען, וואָס גייט אָן אייך, און מיר, און יעדן איינעם פון אונדז! מיר שיינט, אז פאָלגדיק אייער פרינציפ וועגן „אויסגעטראָגנקייט“ און „בא-טראכטקייט“, לאַזט איר אלעמאָל דורך דעם מאַמענט און טוט קיינמאָל קיין גוטס ניט!

— און וויאזוי זשע, — האָט דער אָנהענגער פון באטראכטקייט גע-פרעגט איראַניש, — וויאזוי דארף, לויט אייער מיינונג, געטאָן ווערן גוטס? — ניט דורך אויסטראָגן, באזיניקן און באטראכטן! — האָט יענער געענט-פערט. — באטראכטן און באזיניקן דארף מען נאָר דעמלט, ווען עס קומט אוף די פינצטערע מאכשאַווע צו טאָן שלעכטס... קומט אָבער אוף די גע-בענטשטע שטימונג — אָט יענע צערודערטע שטימונג, וואָס געפעלט אייך אזוי ניט, — צו טאָן גוטס, מוז דאָס אין דער מינוט געטאָן ווערן, און טא-קע לינדנשאפטלעך, און טאקע היציק, און טאקע באהארצט... אזוי איז דאָס, מיין פריינט, — האָט ער פארענדיקט, — טאָן גוטס מוז מען זיך איילן! לייגט מען דאָס אָפּ אפילע אף א מינוט — איז אויס מיט דער גאנצער גוטסקייט...

א באגעגעניש מיטן יאם

— היינט וועלן מיר ארויספארן צום יאם! — האָט מיין פאָטער אין א שיינעם פרימאָרגן געזאָגט — זיך באַדן...

וואָס דאָס הייסט „באָדן זיך אין יאם“ האָב איך ניט געוואוסט. איך האָב קיין יאם קיינמאָל ניט געזען. אין דעם שטויביקן פאַרשטאַט־געסל, וווּ כ'בין געוואקסן, איז אזוינס ניט געווען בענימצע. פאַרשטייט זיך, אז די ניס האָט מיך פאַרכאַפט און כ'האָב געפּרעגט מיט קינדישן נייגער:

— און ווי זעט ער אויס, דער יאם?

— ווי איך וועל דיר זאָגן, מיין קינד, וועט דאָס אלץ ניט זיין דער יאם... אַט, וועסט אליין זען!

און כ'האָב אים דערזען, דעם יאם. און געווען איז ער גאָר אנדערש פון אלץ, וואָס איך האָב בין איצט געקענט. מיין וועלט — די שטוב, דער הויף, די גאַס — איז פון אלע זייטן געווען ארומגעצוימט מיט האַלב־איין־געפאַלענע הייזקעס, מיט כאַרעווע פאַרקאַנעס, מיט בערג אָפּפאַל... אָבער דאָ האָט זיך פאַר מיינע אויגן אנטפּלעקט עפעס אזוינס, וואָס האָט גאָר קיין סאָף ניט. קוק, וויפּל דיר גלוסט זיך גאָר און ווי ווייט דו ווילסט גאָר. קיין זאך האַלט ניט אָפּ דיין בליק אין וועג...

באלד האָבן מיר זיך אויסגעטאָן, זיינען אוועק ביז צום סאַמע ראַנד יאם און אונטערגעשטעלט אונדזערע באַרוועסע פּיס דעם פּלעטשערנדיקן גלעט פון וואסער.

— וואָס מורמלט ער אזוי, דער יאם? — האָב איך געפּרעגט — וואָס וויל ער זאָגן?

— דאָס זאָגט ער אונדז — האָט דער פאָטער דערקלערט — אז מיר זיי נען בא אים אָנגעלייגטע געסט... איז לאַמיר זיך טאַקע ניט לאָזן בעטן? מיט די ווערטער האָט ער מיך אָנגענומען פאַר א האַנט און מיר האָבן געשטעלט די ערשטע טריט. אין אָנהייב האָב איך זיך א ביסל געשראַקן. אָבער כ'האָב זיך באלד צוגעוויינט און אפּילע פאַרוואַלט ארויסווייזן בע־רעשקניט: איך האָב אָפּגעלאָזן דעם פאָטערס האַנט, און איידער ער האָט גאָר באוויזן מיך אָפּצוהאַלטן, האָב איך זיך א לאָז געטאָן אהין, וווּ די כוואליעס האָבן זיך געקוליעט און געשטיפּט און מיך געלאַקט מיט אופֿ־שפּריצנדיקער צאַרטווייטער מוליעניש. איך האָב געשפּרייזט האַסטיק און דרייסט, ווייל דאָס וואסער איז מיר דערגאַנגען גאָר ביז צו די קנעכלעך. אָבער גאָר אומדערווארט זיינען מיינע פּיס אראָפּגעזונקען אין אן אונטער־וואסערדיקער גרוב און אן אייזיקע קעלט האָט מיטאַמאָל ארומגעכאַפט

מינע קני. איך האָב זיך אויסגעגליטשט, א געשריי געטאָן — און דער פאָ-
טער, וועלכער איז אפגיך צוגעלאָפן, האָט מיך אונטערגעכאפט.
— נו, נו, שרעק זיך ניט... — האָט ער מיך באַרוקט — שטעל נאָך א
פאָר טריט, און דו וועסט זיך ווייטער ארויסהויבן איבערן וואסער!
איך האָב אזוי געטאָן — און באלד איז טאקע דער יאם מיר ווייטער
דערגאנגען נאָר בין די קנעכלעך. נאָכדעם איז ווידער געוואָרן טיף, נאָכ-
דעם פונדאָסני פלאך... איך בין גאָר א צעטומלטער געוואָרן.
— א מאַדנער יאם דאָס איז! — האָב איך פארווונדערט געצוקט מיט די
פלייצעס — אמאָל איז אין אים ווייניקער וואסער, אמאָל מער... פארוואָס
איז דאָס אזוי?

דער פאָטער האָט מיר דערקלערט, אז אונטערן וואסער זיינען פאראן
אזעלכע זאמד-בענק: דאָרטן, וווּ די פוס שטעלט זיך אָף א פלאכן אָרט — איז
א זאמד-באנק, און וווּ דער מעשופעדיקער זאמד-באנק ענדיקט זיך —
ווערט טיפער. און צוגעגעבן:

— ווען דו ווילסט וויסן וווּ ס'איז טיף און וווּ פלאך, דארפסטו זיך נאָר
צוקוקן, אין וועלכן אָרט די כוואליעס שוימען און רוישן מער...
— איך פארשטיי שוין! — האָב איך אים ניט געלאָזט פארענדיקן — אין
יענע ערטער, וווּ עס רוישט און שוימט, איז טיף! און דאָרטן, וווּ ס'איז
שטיל, איז פלאך, יאָ?

— האָסט ניט געטראָפן, קינד! — האָט דער פאָטער מיר דערקלערט —
זאָלט וויסן, אז דאפקע איבער א פלאכן אָרט רוישט און שוימט און קאָכט...
טיף איז דאָרטן, וווּ ס'איז שטיל.

א שטורמיש הארץ

זינט ער געדענקט זיך האָט ער געהאט צו טאָן מיט זיין הארץ, ס'איז כּאַלילע ניט געווען קיין קראַנק הארץ. זיין געזונט האלעוויי אף אלעמען געזאָגט! נאָר ס'איז געווען אַ בונטאריש הארץ, און ער האָט בעשום-אויפן ניט געקאַנט זיך ספּראַווען מיט אים. ווען ער איז געווען יונג און פּאַר-ליבט — איז דאָך ניט שײַען! דעמלט האָט זיין הארץ פּיבערהאַפט געשלאָגן, געשטורעמט, אײַנגעריסן וועלטן, אים ניט געלאָזן קיין מענוכע-מינוט ניט באַטאָג, ניט באַנאכט... און וווּ וועט איר געפּינען א יונג באַכערל, וואָס זאָל זיין בעקויעך צו צאַמען דעם אימפעט פון זיין הייס הארץ.

אַבער אויך אין די רײַפע יאָרן האָט ער זיך ניט אויס-געלערנט צו באוועלטקן זיין הארץ, וואָס האָט נאָך אלץ העפּ-טיק געצוקט און זיך געצאַפּלט, ווען אים איז אויסגעקומען צוצור-זען אוולעס אָדער ווען ער האָט איבערגעלעבט אנטוישונגען און אַגמעס-נעפעש אײַגענע און פּרעמדע. אָדער ווען ער האָט גע-מוזט שטיקן אין זיך זיין צאַר און צאַרן... דעמלט האָט זיין הארץ אָן שום ראַכמאַנעס ווידערשפּעניקט אין אים, געטאָן אלץ אף צוצורויבן זיין רו. און ווען אים איז אויסגעקומען צו הערן, ווי מענטשן זאָגן „וואָס איז אונדז נעענטער פון אונדזער אײַגן הארץ“, האָט ער ביטער גע-שמייכלט: אזוי קאַנען דאָך ריידן נאָר יענע, וועמענס הארץ עס בונטע-וועט ניט און זיי לעבן מיט אים בעשאַלעם... זיין הארץ אָבער, האַגאַם עס איז געווען גאָר נאָענט צו אים, וואָס נעענטער קאָן גאָר ניט זיין, איז אים אַ סױנע, אַ פּײַנט, וואָס האָט זיך פאַרמאַסטן אים צו דערגיין די יאָרן און אַנטאָן געברענטע ליידין.

עמעס, דערווײַל זײַנען דאָס געווען נאָר גײַסטיקע ליידין, ער איז נאָך געווען גענוג קרעפטיק זיך ניט אונטערצוגעבן, און פונעם בונטעווען פון זיין שטורמיש הארץ האָט ער קיין פּיזישן ווייטעק ניט געשפּירט. אָבער ווען עס האָט זיך אַנגערוקט די עלטער און די יאָרן האָבן אָפּגעשוואַכט דעם גוף, האָט שוין דאָס הארץ מיט באַזונדערער אַכזאַריעס אים פאַר-קלעמט אין אײַזערנע רײַפן און גענומען פּײַניקן און פּלאָגן מיט קעסיי-דערדיקע ווייטעקדיקע אָנפאַלן...

„וואָס האָסטו צו מיר?“ — האָט ער געקערעכצט, ליגנדיק אפּן קראַנקן בעט. „אַ גאַנץ לעבן נאָר דו מאַטערסט מיך... האָב איך דיר דען ווער-ניט איז געשטערט בושעווען, וויפּל דיר האָט זיך נאָר געגלוסט? דו האָסט גע-שטורעמט, און איך האָב נאָר געליטן און געשוויגן, — און איצט, ווי איך זע, האָסטו זיך פּאַרגענומען מיך אײַנגאַנצן אומצוברענגען, דו אומדאַנק-

בארע באשעפעניש! אָבער וועגן דעם האַסטו געטאָן א טראַכט, אז ווען איך וועל שוין ניט זיין, איז וווּ וועסטו אליין זיך אהינטאָן..."

דאָס האַרץ האָט אָף דעם ניט געענטפערט, האָט נאָר געשמייכלט, אזוי ווי עס שמייכלט אלעמאָל דער יעניקער, וועלכער ווייסט בעסער.

און אָט איז דאָס טאָקע געשען.

איינמאָל, ווען ער איז געלעגן אין שווערן האַלבדרעמל, האָט זיך אים אויסגעדאַכט, ווי עמעץ וואָלט אים איינגעפליסטערט א סאָד, אז אים וועט באַשערט זיין איבעראַניס דורכצושפּאַנען זיין לעבנסוועג פון די יונגע יאָרן אָן, און דערצו נאָך וועט אים געשאַנקען ווערן אן אנדער האַרץ, א האַרץ א רויקס, א גליַכגילטיקס און קאַלטבלוטיקס...

"ניין! ניין! — האָט ער זיך צעשרייען מיט קויל־קוילעס, גאַרניט ווי א קראַנקער, — איך וויל ניט קיין אנדער האַרץ! איך וויל אזא האַרץ, וואָס זאָל דורך מיין צווייט לעבן אויך שטורעמען און רוישן און קערן וועלטן?" — און אויסגעשעפט פון דעם אויסברוך, האָט ער פאַרכאַלעשט פאַרענדיקט: — "און ווען איך זאָל... אפילע וויסן... אז ס'וועט מיך ווייַטער... ארייַנטרייבן אין אן אינפאַרקט..."

און דאָ האָט דאָס האַרץ ווייטער געשמייכלט. ווייל עס האָט געוואָלט — אָט אזוי, ווי דאָס האַרץ וואָלט אים געזאָגט — אז דער מענטש וועט קיינ־מאָל ניט וועלן געזעגענען זיך מיט דעם שטורעם אין אים.

א כאלעם

אנומלטן האָב איך געזען אן אויסטערלישן כאלעם: איך בין געפלוּיגן. און נאָך אויסטערלישער איז דער כאלעם געווען דערמיט, וואָס צווישן די אלע נייגעריקע, וועלכע זיינען געשטאנען אונטן, געגאפט און געשלונגען מיט די אויגן דעם פלוצנדיקן מענטש, בין איך אליין אויך געווען! יא. שטעלט זיך פאַר — איך אליין בין געשטאנען דאָ אונטן, מיט שפּאַנונג נאָכ־געפּאָלגט מיין אייגענעם פלי אין דעם בלויען, אומענדלעכן הימל־רוים, און מיין הארץ האָט געקלאַפט אין פרייד און באַגייסטערונג באַם צוקוקן. ווי איך שוועב ארום אין די הייכן און אָפּגעטונקטער אין זונשטראַלן, א האַט זיך אונטער מיר אויסגעשפּרייט...

און אזוי שטייענדיק צווישן דעם געזעמל, האָב איך געהערט, ווי די אַרומיקע טיילן זיך מיט אינדרוקן פונעם געזעענעם.
— ווי ער באַדט זיך דאָס אין ליכט! — האָט אויסגערופן איינער מיט היספּילעס.

און א צווייטער האָט צוגעגעבן פּאַרטראַכט: — יא, פּאַראַן גליקלעכע...
ניט אנדערש, געבאַרן געוואָרן אין א העמדלע...

— און פּאַרוואָס קומט דאָס דאַפּקע אים? — האָט א דריטער ניט־פּאַר־גינעריש געוואָרטשעט. — מיט וואָס, אייגנטלעך, איז ער בעסער פון אונדז?
— נו, וויבאלד ער פליט, — האָט אים דערווידערט א שטים פון א גוט־ווינטשער, — מיסטאמע פּאַרדינט ער דאָך דאָס!

דערהערנדיק אזעלכע אופמונטערנדיקע ווערטער, האָב איך א טראַכט געטאָן, אז מ'דאַרף זיך אריינמישן אין געשפּרעך, און האָב האָפּערדיק אויסגערופן:

— איצט וועל איך איך אויסזאָגן, מינע פריינט, אז דאָס בין איך! אָט דער, וואָס פליט! טאַקע אי...

פּאַרענדיקן אָבער האָב איך ניט באוויזן — אזא ראש און געפילדער האָט זיך אופגעהויבן ארום מיר.

— קוקט אים נאָר אָן, דעם מעטורעף! — האָט זיך צעליארעמט דער ניט־פּאַרגינער. — אנדערש פּאַסט אים ניט, ווי נאָר פליען!

— אז ס'איז ביכלאל א ליגן די גאַנצע מייסע! — האָט מען געשרינען פון אלע זייטן. — ער שטייט דאָך דאָ, איז ווי קאָן ער גאָר זיין דאָרטן אויבן?!

— איך קען אים דאך, דעם מעשוגענעם, ער איז פון מיין גאס! — האָט זיך דערטראָגן א קוויטש. — ווי דערוועגט ער זיך גאָר צו ריידן וועגן פליען?!

פארשטייט זיך, אז די אלע געשרייען און דער גאנצער כויעזק און צאָרן האָבן געטראָפן צוגלייך מיט מיר אויך אים — מיר זיינען דאָך גער ווען מיט אים איין לייב און איין נעשאַמע, — און מיט יעדן נייעם שפּאַץ טישן אויסרוף איז זיין פלי געוואָרן אלץ אַפּגעשוואַכטער, ער איז געזונט קען אלץ נידעריקער, ביז ער איז צום סאָף אַראָפּגעפאלן פון די הייכן און א פאַרלאָרענער און צעטומלטער געבליבן שטיין אף דער ערד.

און דאָ, ווען אלע האָבן דערזען, אז ער און איך זיינען טאקע איינס, האָט זיך אָנגעהויבן אן עמעסער געיעג אף אונדז ביידן. דאָס הייסט אף מיר אליין — ווייל ער איז שוין גיט געווען.

— אזא כוצפע! — האָט מען געוואלדעוועט. — גאָר פליען זיך פאַר וואַלט! דאָס איז דאָך א בונט קעגן אלע לייטישע מענטשן שלאָגט אים! מאַזיקט אים! זאָל ער פאַרוואַגן א צענטן זיין קליגער פון אלעמען

מ'האָט זיך אַרופּגעוואָרפן אף מיר מיט שטעקנס און מיט שטיינער, און ווער ס'האָט גיט געהאט קיין וואָפּן אונטער דער האַנט. — מיט געבליטע פויסטן, מיט פאַרקרימטע פון רעציכע פענעמער, מיט גיפטיקע צינגער... און ס'וואַלט שוין געהאלטן מיט מיר גאָר שמאַל, ווען איך כאַפּ זיך, צום גליק, גיט אַה אן אַפּגעבאַדענער אין קאַלטע אַנגסטן, מיט א האַרץ, וואָס האָט געהאלטן באַם אַרויסשפּרינגען, און, דאַכט זיך, אפילע מיט צעקלאַפּ טע זייטן. אָבער א לעבעדיקער.

דעם גאַנצן רעשט נאַכט האָב איך שוין גיט געקאַנט אינשלאָפּן, כ'האַב זיך געדרייט אפן געלעגער און מיט ביטערקייט געטראַכט וועגן מיין ווינ דערלעכן פלי אין די הייכן, וואָס האָט זיך אזוי טרויעריק פאַרענדיקט אף דער ערד. דערביי אָבער האָב איך אויך געטראַכט וועגן דעם, אז גיט גער קוקט אף דער אַפּשפּעטעריי און דעם צאָרן פונעם אוילעם און אפילע אף זייער גרייטקייט מיך דוירעס צו זיין, וואַלט איך פונדעסטוועגן די צעויר שטעט פאַרשויען אלץ פאַרגעבן, ווען כאַטש איינער פון זיי טוט מיך א פרעג, וואָס איך האָב געזען ביים מיין פלי.

נאָר דאָס האָט זיי דאָך גיט אינטערעסירט. זיי האָבן געוואַלט נאָר איין זאך — מיך אַפּרייסן פון פליען אין דער צייט, ווען זיי אליין גייען צופּוס.

קאווענעס

ארום די קאווענעס, וואָס זײַנען געלעגן העפקערדיק אָנגעוואַלגערט אפֿן ראַג פֿון דער גאס, האָט זיך געטומלט א געזעמל. מענטשן האָבן אַרויסגעכאַפּט פֿון דעם באַרג די גלאַנצנדיק־גרינע, שמעקעוודיקע קיילעכן, זיי געקלאַפּט, געדריקט, געקנאַטן, צוגעטראָגן צום אויער.

מיר זײַנען צוגעגאַנגען א קוק טאָן אָף דעם קאווענעס־יאַריד. אָבער קאָן מען דען באַ אזא אַזשנאַטאַזש לאַנג בלייבן שטיין אין א זיט? באלד זײַנען מיר אַרײַנגעצויגן געוואָרן אין דער לעב־האַפּטער זוכעניש, און מײַן פֿרײַנט האָט אויך גענומען קנעטן און אויסקלאַפֿן איין קאווענע נאָך דער אנדערער און זיך ניט באַרויקט, ביז דורך זײַנע שטאַרק באַשעפּטיקטע הענט איז דורך קימאַט דער גאַנצער באַרג. ווי עס שײַנט, האָבן די רע־זולטאַטן אים ניט באַפֿרידיקט. ווייל ניט אויסקלייבנדיק קיין אײַנעם, האָט ער מיר א ווונק געטאָן, און מיר האָבן זיך אַרויסגעשאַרט פֿון דעם גע־זעמל.

— פֿאַרוואָס זײַנען די קאווענעס דיר ניט געפֿעלן געוואָרן? — האָב איך אים געפֿרעגט. — אזא מייוון ביסטו דען? ער האָט אַ ביטלדיקן מאַך געטאָן מיט דער האַנט:

— עט... ווי זאָגט דאָס שפּריכ־וואָרט: „ווי א פֿירפֿיסיקער אָף הייוון.“ און ווער קאָן דאָס ביכלאַל זײַן א מייוון אָף דעם, וואָס עס באַהאַלט זיך אונטער אַ שאַלעכקײַט, און נאָך אזא גראַבער שאַלעכקײַט? וועסט דאָך פֿרעגן, פֿאַרוואָס האָבן איך זיי אזוי אויסגעקלאַפּט, די קאווענעס? ווייל שטענדיק איז אזוי, — האָט ער פֿאַרטראַכט געזאָגט, — ווען מע באַגענט עפעס פֿאַר־באַהאַלטנס, ווען מײַויל זיך דערוויסן, וואָס עס איז פֿאַרבאָרגן אונטער א צודעק, קומט אָף אַ כײַשעק אויסצוקלאַפֿן. עפּשער וועט דאָס קלאַפֿן העלפֿן זיך דערגרונטעווען... אַט זיי, זעסטו, — האָט ער מיטאַמאַל זיך אליין איבערגעשלאָגן און אָנגעוויזן אָף אַ דערבײַקן טישל, באַ וועלכן אַ פֿאַר־קויפּער האָט געוויגן סאַמעטיק־פֿעכקע אַבריקאַסן מיט איידל־פֿאַרויטלטע בעקעלעך, — אין זיי, אין די אַבריקאַסן, איז קיין סאָד ניט פֿאַרבאָרגן, דאָ איז אַלץ אָפֿן, ליגט אויבנוף, זיי איז ניט נײַטיק אויסצוקלאַפֿן.

איך האָב געוויסט שוין ניט פֿון היינט, און מײַן פֿרײַנט איז אַ שטיקל פֿילאַסאָף און האָט ליב פֿון אַלץ צו מאַכן ברייטע אויספֿירן, האָבן איך אים אונטערגעגעבן היץ, זאָגנדיק מיט אַ שמיכל:

— איך זע דיר דורך און דורך, און איך ווייס, ווײַזן דו צילסט! דו כּאַ־לעשסט דאָך מאַכן אַ פֿאַרגלייך צווישן די אַבריקאַסן און די קאווענעס מיט

דעם זינדיקן מענטשן, האזי.. און ווי איך פארשטיי, זיינען דיר ליבער די מענטשן, וואָס דערמאָנען אבריקאַסן, איידער יענע, וועלכע באהאלטן זיך, אזוי ווי די קאווענעס, אונטער א גראַבער שאַלעכץ?

— האָסט א טאַעס, — האָט ער געענטפערט, — אויב דו מיינסט אזוי. מיר זיינען גראַד ליבער יענע מענטשן, וואָס באהאלטן אונטער א גראַבער שאַלעכץ א זיסן און צארטן סאַד. אָט אזוי ווי די קאווענעס. און אוואדע זיינען מיר ניט צום הארצן די מענטשן מיט פענעמער און רייד זיסע און ווייכע, וועגן וועלכע איך ווייס אָבער לעכאטכילע, אז אונטער דעם ליגט פארטייעט, אזוי ווי בא די אבריקאַסן, א הארטער שטיין.

פון אויבן אראָפּ

א גאנצן זומער האָבן בלעטער אף ביימער מיט ביטל אראָפּגעקוקט אף די מענטשן, וואָס זיינען געגאנגען אונטער זיי, און געהאלטן אין איין גרויסן זיך:

— „קוקט נאָר, — האָבן זיי גיזוועדיק געשאַרבעט, — קוקט נאָר, ווי מיר זיינען העכער פון אלעמען! אונטן טוט זיך עפעס, מענטשן לויפן, אָבער וואָס פאר א באטרעף האָבן זיי, אָט די מענטשעלעך? זיי זיינען דאָך מיט אזויפיל קעפּ נידעריקער פון אונדז!..

אָט אזוי האָבן זיי זיך געקוויקט און באַרימט מיט זייער העכערקייט און אליין צופרידן זיך געגלעט איבער די גרינע בייכעלעך.

אָבער אָט איז געקומען דער האַרבסט, אראָפּגעמעקט פון די בלעטער זייער גרינקייט און פאַרביטן אף געלקייט. נאָכדעם זיי אויסגעטריקנט, אראָפּגעצופט פון די איינגעזעסענע ערטער, אראָפּגעשלידערט אף דער ערד און אויסגעוואלגערט אין בלאַטע. דעמלט האָבן זיי אָנגעהויבן קרעכצן אונטער די טריט פון די זעלביקע מענטשן, איבער וועמענס קעפּ זיי האָבן אין מעשעך פון זומער אזוי גרויסהאלטעריש געשאַרבעט, און באווייגענדיק מיט ביטערע טרערן זייער געפאלנקייט, האָבן די בלעטער באַגריפן, אז דעם, ווער עס האלט זיך אין איין באַרימען מיט זיין העכערקייט און קוקט פון אויבן אראָפּ, קומט אָפטמאָל אויס אראָפּצופאלן און צו קוקן פון אונטן ארוף.

נאָר די דאָזיקע איינזעעניש איז געקומען צו שפעט, נאָכדעם, ווי זיי האָבן שוין געהאלטן באַם אויסהויכן זייער לעצטן אָטעם, און ניט געקאָנט האָבן זיי דאָס דערציילן די קומענדיקע דוירעס בלעטער.

טו אײַך דאָס. ווייל אויסגעקומען איז מיר שוין אין לעבן צו זען ניט ווייניק אזוינס. ווי באַ בלעטער, אזוי אויך באַ מענטשן.

פארלארן א וועג

איצט קומט מיר שוין ניט אויס פארן מיט דעם וועג. פריער האָט דער טראַלייבוס גאָר אָפּט מיך געפירט לויט דעם מאַרשרוט.

דאָרטן האָט געווינט מיינער א פריינט, און די שאַ, וואָס כ'בין געזעסן אין טראַלייבוס אָף דער נעסיע צו אים, איז שטענדיק געווען פאר מיר א שאַ פון באַטראַכטן זיך, וואָס איך וועל מיט אים רעדן און ווי כ'וועל רעדן... ווייל דער פריינט מיינער איז געווען א מענטש פון גרויס אכרייעס פארן וואָרט, פון גרויס ליבע צום וואָרט און גלייבן אין זיין קויעך — א מענטש, וואָס מ'האָט געדארפט זיין דערוואַקסן צו אים. נאָר דערגרייכן דאָס איז געווען ניט לייכט, און כאַטש אפן וועג אהין איז דאכט זיך אלץ אַרומגעטראַכט און אַרומגעקלערט געוואָרן, האָב איך אפן צוריקוועג דאָך אָפּטמאָל מיט גרויס פאַרדרוס זיך געכאַפּט, אז דאָס נויטווענדיקע האָב איך ניט דערזאָגט... דעמלט האָב איך זיך פאַרגענומען באַם קומענדיקן מאָל שוין צו זיין אָפּגעהיטער און אופּמערקזאַמער און מיט מער פינקטלעכ־קייט וועגן און מעסטן ווערטער.

„נישקאַשע“, האָב איך זיך אליין באַרויקט, „בא דער קומענדיקער באַ־געגעניש וועל איך שוין זאָגן דאָס נויטווענדיקסטע...“ אָבער באַם צוריקוועג פון א צווייטן באַזוך באַ אים האָט מיך שוין פונ־דאָסני געפּיניקט דער געדאַנק וועגן דעם, אז דאָס נויטווענדיקסטע האָב איך ווידעראַמאָל ניט דערזאָגט.

אזוי איז מיר אוועק א לאַנגע צייט, אין מעשעך פון וועלכער איך האָב גערעדט און ניט דערעדט, געזאָגט און ניט דערזאָגט, ביז עס איז אָנגע־קומען א טרויעריקער טאָג, ווען אָט דאָס נויטווענדיקע וואָרט איז שוין ניט געווען וועמען צו זאָגן; איך האָב מיין פריינט ניט געפונען מער באַם לעבן. און ווי אומגלייכלעך דאָס איז — אָבער די אויגן זיינע, וועלכע האָבן שטענדיק געלויכטן מיט באַוונדערונג און ליבשאַפט צו מענטש און וועלט, זיינען שוין געווען אויסגעלאָשן; זיין שטים, וואָס האָט אלעמאָל געקישעפט מיט באַגייסטערונג און הייסן אַנטייל אין אלץ און אלעמען, איז איצט אַנ־שוויגן געוואָרן, און זיין פּינפיליק געהער, וואָס האָט שטענדיק אזוי גי־ריק און פריידיק אופּגעכאַפּט אלע גערוישן פון לעבן, איז שוין איצט אַפ־געשיידט געווען פון אלץ. און צוריקפאַרנדיק פון דעם פאַרשטאַרבֿענעמס הויז האָב איך מיט א פאַרקלעמט האַרץ געקלערט וועגן דעם, אז איצט וועל איך אים מער קיינמאָל ניט קאָנען דערזאָגן דאָס ניט־דערזאָגטע, און אז דאָס „קומענדיקע מאָל“, מיט וועלכן איך האָב זיך אזוי אָפּט געטרייסט, וועט שוין קיינמאָל ניט קומען. קיינמאָל...

און אזוי איבערכאזערנדיק אן אופהער דעם „קיינמאל“ און מיט ביטער-
ניש טראכטנדיק וועגן דעם, אז אָט דאָס געפיל פון ניט־דערזאָגטקייט צו-
זאמען מיטן באוויסטזיין, אז קיינמאל וועט מען דאָס שוין ניט דערזאָגן,
איז דער גרעסטער ווייטעק, וואָס די נאָכגעבליבענע טראָגן אין זיך נאָכן
טויט פון א נאָענטן — איז מיר פלוצעם פאָרגעקומען, אז באַ מיין זייט,
אין דעם פולגעפאקטן טראָלייבוס, זיצט מיין פריינט און אז איך הער אים
מיר איינרוימען:

„עמעס, מיר וועסטו טאקע קיינמאל מער ניט זאָגן... אָבער“, און ער
האָט אָנגעוויזן ארום זיך מיט א ברייטן זשעסט, „אָבער עס איז נאָך פא-
ראַן א וועלט מיט מענטשן, און אויב דו ווילסט, אז דער וועג צו זיי זאָל
דיר ניט פארלאָרן גיין — זאָג זיי דאָס נייטיקע וואָרט אין דער נייטיקער
ציטו“

געראטעוועט פון א וועלט-אונטערגאנג

אף א טעלעגראפן-דראַט, וואָס איז אָנגעצויגן צווישן צוויי סלופעס, זיצט א טשאטע שפערלעך און רוט זיך נאָכן מיטיק אין דעם טווע-פעלד. די שפערלעך זיינען זאטע און אין א גוטער שטימונג, זיי הוידען זיך בעניי מעסדיק אפן דראַט, און פארוויגט פון זיין לייכטער הודזשעריי, גיבן זיי זיך איבער זייערע שפערלשע קאלוימעס.

„טשיק... טשיק... טשיק... טשיק... טשיק-טשיריק... — פישטשען זיי אין זיסן האלב-דרעמל. — ווי וויל ס'איז זיך צו וויגן אפן דראַט... ווי מעכניעדיק ער הייבט אונדז ארוף און אראָפ... און ווי גוט ס'איז ביכלאל צו לעבן זאט און זאָרגלאָז... טשיק-טשיריק...“

דעם אויבנאָן אפן דראַט פארנעמט אן אלט שפערל, דער הויפטלינג פון דער מאכנע, און ווען עס דערגייט צו אים אָט די זעלבסטצופרידענע פיש-טשעריי, רופט ער זיך אָפ מיט א גיטעדיק קאָל:

„איך זע, כעוורע, אז אייך איז גוט אפן הארצן אדאנק דעם פאמעלעכן און פארוויגנדיקן הוידען זיך פונעם דראַט! בין איך טאקע, טשיק-טשיריק, שטארק צופרידן פון דעם... אָבער איר מיינט דאָך אוואדע, אז דער דראַט וויגט זיך פון זיך? איז האָט איר א טאַעס, מיינע ליבינקע שפערלעך! זייט וויסן, אז דאָס שאַקל איך אים מיט מיין קויעך, ווייל איך זאָרג טשענדיק פאר אייך, אז אייך זאָל זיין גוט און וויל, טשיק-טשיריק...“

„טשיק-טשיריק... — צעפאַרשקען זיך די שפערלעך אין היספּיילעס. — לעבן זאָל דער גרויסער מיילעך, וואָס האלט אין איין זאָרגן פאר אונדזער וויל און גליק! אייביק לעבן זאָל זיין גרויסער קויעך!“

די באוונדערנדיקע און דאנקבארע פישטשעריי צעווארעמט שוין אינ-גאנצן דאָס אלטע שפערל.

„טשיק-טשיריק! — גייט ער אריבער אף די הויכע טענער. — יא, כעוור-רע, שוין איינמאָל א קויעך פארמאָג איך! ווען איך וויל נאָר, קער איך מיט דעם דאָזיקן קויעך מיינעם איבער די גאנצע וועלט!“

הערנדיק אזעלכע דיבורים, צעפישטשען זיך די שפערלעך אין גרויס שרעק, האָרבענען זיך אויף איינ, און זייערע פעדערן שטעלן זיך קאפויר. און דער הויפטלינג, א צופרידענער פון דעם פאכעד, וואָס ער האָט ארום-געוואָרפן אף זיי, גיט באלד אָפ א שטרענגן באפעל:

„נו, כעוורע, גרייט זיך צו דער וועלט-איבערקערעניש! מאכט נאָר צו אף א רעגעלע די אויגן, און ווען איר וועט לויט מיין קאָמאנדע זיי עפע-“

נען, וועט שוין ליגן פאר אייך די וועלט און איבערגעקערטע, טשיקטישי-ריק!

מיט גרויס פארכט לאָזן אלע אראָפּ די צארטע הייטלעך איבער זייערע שוואַרצע קוקערלעך, און מיט פארטייעטע הערצער נעמען די שפערלעך ווארטן אפן אומפארמיידלעכן סאָף. און דאָס אלטע שפערל בלאָזט זיך אָן, צעטאנצט זיך אפן דראַט, טראַמפלט אָף אים מיט זיינע דינינקע פיסעלעך, — נאָר ווי אפצעלאַכעס בלייבט די וועלט שטיין אָף איר אַרט. דער הויפטלינג איז א ביסל צער מיטשט, אָבער ער פאלט בא זיך ניט אראָפּ, און באלד צעפישטשעט ער זיך נאָך מיט מער האַפערדיקייט, ווי פריער:

„עפנט אייערע אויגן, כעוורע, און דאנקט און לויבט אייער מיילעך, טשיקטישיריק! זייט וויסן, אז דאָס האָב איך אייך געראטעוועט! ווען איך קער מיט מיין קויעך איבער די וועלט, וואָלט דאָך דער דראַט אויך איי בערגעקערט געוואָרן, און וווּ וואָלט איר דעמלט געזעסן און רוזיק און גער מיטלעך זיך געהוידעט? האָב איך אין לעצטן מאָמענט באשלאָסן איבער-לאָזן די וועלט אזוי, ווי זי איז... און אלץ צוליב אייך, פאר אייער ווויל און גליק, טשיקטישיריק...“

בא די ווערטער פון זייער מיילעך אָטעמען די שפערלעך אָפּ פרייער, עפענען זייערע שוואַרצע קוקערלעך, וואָס האָבן איצט זיך צעגלאנצט מיט א באַזונדער פרייד, און אין גרויס באגייסטערונג צעפישטשען זיי זיך: „טשיקטישיריק, טשיקטישיריק... לעבן זאָל דער גרויסער אומפארגלייכ-לעכער שפערל, וועלכער זאָרגט שטענדיק פאר אונדז און האלט אין איין טראכטן און קלערן, ווי לייכטער און ליכטיקער צו מאכן אונדזער לעבן! טשיקטישיריק פאר זיין געזונט!“

„און איצט — גיט דער גערירטער הויפטלינג אָפּ א באפעל, — לאָמיר זיך אופהייבן און ווייטער פליען איבער דער שיינער וועלט, וועלכע איך האָב אָפגעראטעוועט פון אונטערגאנג! און געטאָן האָב איך דאָס אלץ פאר אייך און צוליב אייך, טשיקטישיריק!“

דער גוטער איינפאל

ער איז אים שטענדיק געקומען צו שפעט, דער גוטער איינפאל. אלע-מאל מיט פינף מינוט נאך דעם, ווי דער שמועס האָט זיך שוין פארענדיקט און זײַן מיטשמועסער איז אוועקגעגאנגען. דעמלט האָט זיך אים אריינגע-ביסן אין מויעך א גיפטיק צינגל, און אן אומצופרידנקייט מיט זיך און מיט די אייגענע רייד האָט אים גענומען נאָגן.

„פארוואָס האָב איך ניט געזאָגט אָט אזוי-אַ? — האָט ער זיך געער-גערט. — פארוואָס איז מיר ניט איינגעפאלן אָט דאָס וואָרט — עס וואָלט דאָך אופגעריסן, ווי א באַמבעו אַנשטאַט דעם האָב איך גאָר... אָט בין איך א שלימאזל, קאָן קיינמאל ניט געפינען דאָס פאסיקע וואָרט אין פאסיקן מאַמענט!“

און אזוי האלטנדיק טאָג און נאכט אין איין קלערן וועגן דעם, וואָס ער וואָלט געדארפט זאָגן, קעדיי עס זאָל „אופרייסן ווי א באַמבע“, האָט ער אַנגעהויבן איינשמועסן זיך אליין, אז ער האָט דאָס טאקע געזאָגט. „האָב איך אים, הייסט עס, אריינגעזאָגט!“ — האָט ער זיך דעמלט גע-טראכט, און ער האָט אלץ פעסטער גענומען גלייבן אין דעם און אפילע שוין געפונען באַרויקונג און טרייסט אין אָט דעם אויסגעפאנטאזירטן אריינזאָגן...

אַבער ניט אף לאַנג. באלד האָט אים שוין פונדאָסניי גענומען נאָגן און אומצופרידנקייט. נאָר איצט שוין ניט מיט זיך — איצט איז דאָס געווען אן אומצופרידנקייט מיט די מיטשמועסער זײַנע. עפעס האָבן זיי אים ניט גערעדט די געהעריקע דיבורים, ניט די רייד, צו וועלכע עס זײַנען צוגע-פאסט געווען יענע קלוגע, שיינע ווערטער, וואָס ער האָט צוגעטראכט אין זײַן פאנטאזיע און וואָס האָבן זיך געבעטן ארויסגעזאָגט צו ווערן. און דאָ האָט ער אויך געפונען אן אויסוועג: ער האָט גענומען אויס-טראכטן מיטשמועסער און שוין צוקלערן רייד ניט בלויז פאר זיך אליין, נאָר אויך פאר די אלע אויסגעפאנטאזירטע פארשויען ארום אים. און אָט אזוי איז ער געוואָרן א שרייבער.

פארזשאווערט

ווען מע ליגט אין א זומערדיקן טאג צווישן גראָזן, הערט מען, ווי ארום שמועסן זיך דורך קאַלערליי פליגעלעך און זשוקעלעך, און אפילע די אייביקע שווינגערנס, מוישע־ראביינעס קעלעך, באקומען אויך לאַשן, און אלע צוזאמען זשומען זיי און הודזשען און באזינגען מיט גרויס באַ־ גייסטערונג די מעכניעדיקע וועלט און די פריידן, מיט וועלכע דאָס זומער־ דיקע צעשטראלטע לעבן באשענקט זיי.

אין יענעם טאָג, ווען איך האָב, א פארוויגטער פון דער זיסער זשומע־ רני פון דער קאפעליע לעבעדיקע ברוימלעך, געכאפט א דרעמל צווישן גראָזן אין פעלד, האָט גאָר אומדערווארט אינמיטנדערינען זיך ארטינגעריסן א מעשוועדיק־סקריפענדיק קאָל. ארומקוקנדיק זיך, האָב איך דערזען באַ מיין זייט ליגן א פארזשאווערט שטיקל אייזן.

„א רויפ פון א טאנק בין איך... — האָט דאָס אייזנדל געמאכט א פרוון העפלעך זיך פאַרצושטעלן, אָבער די העפלעכקייט זיינע איז געווען אזא סקריפענדיקע און זעגנדיקע, אז מיר איז אריבער א סקרוך איבערן לייב. — און געווען בין איך דאָס ביז יענער אומגליקלעכער שאַ, ווען מ'האָט צע־ שאָסן מיין טאנק... איצט ליג איך דאָ און מאטער זיך יאָרנלאנג... די רעגנס ווייקן מיר, די ווינטן פייניקן, איך ווער אלץ מער פארצויגן מיט רויט־ ברוינעם זשאווער, וואָס צעפרעסט מינע אינגעוויידן... אָבער נאָך גרעסער רע יעסורים ווי דאָס אלץ פארשאפט מיר צוצווען, ווי אונטער די זעלביקע רעגנס, וואָס דערגייען מיר די יאָרן און טויטן מיך פאמעלעך אָפּ, לעבן גאָר אוף די געוויקסן ארום מיר און בליען יעדן יאָר אוף מיט נייער, פריי־ שער גרינקייט... איז זאָג מיר, מענטש, פארוואָס ברענגט איינע און די זעלביקע נאטור זיי לעבן, און מיר טויט? איז דאָס גערעכט?“

און די ביטער באאולטע רויפ האָט הייזעריק זיך צעכליפעט און מיך דערמיט אופגעוועקט פון מיין דרעמל. אזוי האָב איך ניט באוויזן אף אירע פארזשאווערטע טיינעס צו ענטפערן, אז אין דעם טאקע ליגט די גרויסע גערעכטיקייט און קלוגשאפט פון דער נאטור, וואָס מיט די זעלביקע וויני־ דערלעכע קויכעס אירע, מיט וועלכע זי שענקט קעסיידערדיקע באפרוכ־ פערונג און באזינג די אַלע, ווער ס'באצירט און בארייכערט דאָס לעבן, טראָגט זי אָבער פארזשאווערטקייט און אומקום אלע צעשטערער, פאר־ דארבער און פארטיליקער פונעם לעבן.

מאטאָנעס

מיין פארזאָרגטער פאָטער האָט מיך ניט געבאלעוועט מיט קיין צו אָפֿ־
טע און צו ריכע מאטאָנעס. די סיבע איז געווען א פאָשטעטע — זיינע פארר־
דינסטן האָבן אף דעם ניט געקלעקט. פון צייט צו צייט האָט ער מיר גע־
בראכט אָדער א ליימען פיפעלע, אָדער א בליינער, וואָס פארבט פון איין
זייט רויט און פון דער צווייטער בלוי, אָדער א פאפירן מענטשעלע, וואָס
האָט זיך געדרייט און געמאכט קונצן, ווען מע האָט עס א צי געטאָן פאר
א שנירל, און דערביי האָט דער טאטע שטענדיק געזאָגט:
— נא דיר, מיין קינד, שפיל זיך! — און שטיל צוגעגעבן. — אף מער
האָב איך קיין געלט ניט געהאט...

אָבער מער האָב איך גאַרניט געוואָלט. ווייל אָט די באשיידענע שפיי־
לעכלעך האָבן אריינגעטראָגן א סאך פרייד אין מיין לעבן און געוועקט
מיין פאנטאזיע: מיטן פיפעלע האָב איך צונויפגערופן מאכענס העלפאנדן,
וועלכע האָבן געפאָלגט יעדן באפעל מינעם, מיטן רויט־בלוינען בליינער
האָב איך געמאַלט פיראטן־שיפן און בין געווען זייער קאפיטאן, און דער
פאפירענער קונצנמאכער איז געווען א מעכטיקער מעכאשעף, וואָס לויט
זיין ווינק האָט די לעוואָנע מיט אלע שטערן זיך א שאָט געטאָן אף אונד־
זער הויף...

גלייכצייטיק האָב איך אָבער געוואוסט וועגן אנדערע יינגלעך פון מיין
עלטער, וועלכע באקומען פון זייערע טאטעס טייערע מאטאָנעס: פרעכטי־
קע, מיט פרישער פארב שמעקנדיקע לאַקאָמאָטיוון, וואָס מ'האָט נאָר גע־
דארפט אופציען מיט א גלאנציק שליסעלע, וואָס דאָס אליין האָט שוין
געהאט אלע כיינען, — און זיי האָבן גענומען לויפן אין א קרייז איבער
אויסגעלייגטע רעלסן; אָדער אויסגעפוצטע רויטבאקיקע יינגלעך און מיין
דעלעך, וואָס האָבן זיך געגליטשט אהין און אהער איבער א בלעכענעם
פארפראָענעם טייך; אָדער מיט גאָלדפאפיר באקלעפטע פויקן, אף וועלכע
לאקירטע זעלנער מיט העלדישע שווארצע וואַנצעס האָבן אויסגעקלאפט
פריילעכע מארשן...

וואָס זאָלן מיר זיך נארן? מיר איז דאָס גאָר שטארק געפעלן געווען.
איך האָב מיט אינטערעס זיך צוגעקוקט צו די דאָזיקע ווונדערלעכע זאכן,
און — ווען די אייפערזיכטיקע באזיצער האָבן מיך צוגעלאָזט — זיך אויך
א שפיל געטאָן מיט זיי. אָבער דעם עמעס גערעדט, האָב איך בא אלע
האנאַעס פונדעסטוועגן ניט געפילט דערביי יענעם פריידיקן ציטער, וואָס
די אָרעמע מאטאָנעס פון מיין פאָטער האָבן אין מיר ארויסגערופן.

פארוואס דאס איז געווען אזוי, האָב איך דעמלט ניט געוויסט און, בא
מיינע אכט יאָר, ניט געקאָנט וויסן. איצט אָבער ווייס איך, נאָך דעם, ווי
ס'איז דורכגעלעבט א לעבן, אין מעשעך פון וועלכן איך האָב ניט צו אָפט
באקומען מאטאָנעס, און אויב שוין יאָ, — אויך זייער באשיידענע. נאָר ווי
קליין די דאָזיקע מאטאָנעס זיינען געווען, האָב איך זיי אָבער שטענדיק
אופגענומען מיט פרייד, און וואָס זעלטענער מיר איז באשערט געווען זיי
צו באקומען, אלץ מיט גרעסערער באגייסטערונג האָב איך זיי באגעגנט.
ווייל גראַד מיט דעם, וואָס זיי זיינען געווען אזוי באשיידן, און דערמיט,
וואָס זיי זיינען אזוי ניט אָפט געקומען, האָבן זיי אריינגעטראָגן א באזונ-
דער ליכט און ווארעמקייט אין מיין לעבן.

און דעמלט האָב איך זיך דערמאָנט אין מיין פאָטערס רויט־בלויע בלוי-
ערס, ליימענע פייפעלעך און פאפירענע קונצנמאכערס. דאָס האָבן זיי מיך
אויסגעלערנט אָפצושאצן ווי געהעריק די שפאָרעוודיקע און אזוי זעלטענע
מאטאָנעס, מיט וועלכע דאָס לעבן האָט צייטנווייז באוויליקט מיך צו בא-
שענקען.

דער בריק פון גערעכטע

„דערצייל, מאמינקע, דערצייל נאך...“ האב איך געהאלטן אין איין מאָנען, און ס'איז ניט אוועק קיין איין ווינטער־אָונט, אין וועלכן די מאמע זאל, נאך א טאָג האַרעוואניע בא דער ניי־מאשין, מיט א מידער און האר־ציקער שטים מיר ניט דערציילן ווונדער־מיסעלעך. מיסעלעך וועגן גוטע שרעטעלעך און וועגן בייזע מעכאשפים, וועגן גערעכטע און ערלעכע, וועל־כע זינען זיך מאקריוו פארן צווייטן, און וועגן רעשאַים, וואָס זוכן נאָר צו פארטיליקן און אויסצוראַטן; וועגן געטרייע פירפסיקע באשעפענישן, עמעסע פריינט פון מענטשן, און וועגן שלאנגען און עקדישן און לינדנווע־רים, וואָס פארשלעפן צארטע באסמאלקעס אין פינצטערע היילן, פונוואַ־נען איידעלע העלדישע ריטער ראטעווען זיי ארויס...

מיט פארכאפטן אָטעם האָב איך געשלונגען די אלע מיסעלעך, זיך שטארק גענומען צום הארצן די איבערלעבונגען פון די העלדן, מיטגעוויי־טעקט מיט די אומשולדיק־לידנדיקע, געצאָרנט אף די שאלקהאפטיקע פארשוניגען, און מיט ברענענדיקן אומגעדולד האָב איך ארויסגעקוקט אף דעם געגארטן מאָמענט, וועגן וועלכן איך האָב געוויסט, אז ער דארף קור־מען — ווען מײן גוטע מאמע וועט באשטראַפן די רעשאַים, ווי עס קומט זיי, און וועט דערפירן די גערעכטע צום פארדיינטן ענדגילטיקן ניצאָכן. צווישן אָט די אלע מיסעלעך האָט זיך אויסגעטיילט איינע, וועלכע איך האָב באזונדערס ליב געהאט, ניט מיט געוואָרן זי הערן אָן א סאָף, און האָב אלץ פונדאָסני זיך געבעטן:

„דערצייל, מאמינקע, דערצייל נאָכאמאָל... ווייסט דאָך, יענע...“

און די מאמע האָט געוויסט, וואָס איך מײן מיט „יענע“, און שוין צום וויפלטן מאָל האָט זי אָנגעהויבן דערציילן, אלץ מיט נייע פראַטים און אלץ מיט מער פליטערלעך:

„און ס'וועט קומען א צייט, מײן קינד, ווען די מענטשן וועלן איינמאָל פאר אלעמאָל זיך שוין דארפן איבערקלייבן אין לאַנד פון אייביקן פרידן און גערעכטיקייט, אין לאַנד, וואָס ליגט אף יענער זייט סאמבאטיען־טייך... אָבער ניט אלע וועלן ווערט זיין אריינצוקומען אהין, אין אָט דעם גליק־לעכן לאַנד, און מ'וועט מוזן אויסהאלטן א גרויסן פרווון... דעמלט וועלן איבער דעם ווילד־בריוונדיקן און מיט פעך און שוועבל שפּייענדיקן טיך אופגעשטעלט ווערן צוויי בריקן: איינער — אן אייזערנער, און דער צוויי־טער — א פאפירענער... אוואדע וועלן די רעשאַים, וועלכע זינען געוויינט אלעמאָל אלץ צו נעמען מיט גוואלד, פארכאפן פאר זיך דעם אייזערנעם בריק,

פאר די גערעכטע וועלן זיי איבערלאָזן דעם פאפירענעם, און נאָך לאַכן דער־
בני דאָס גרויסע געלעכטער: „נו, מירן זען, ווי דאָס דאָזיקע געבני פון פא־
פיר וועט אויסהאלטן איך מיט אלע אייערע גוטע מייסימו“. און דאָ וועט
געשען, אז ווען די פארכאפער וועלן זינגענדיק און טאנצנדיק און שפּאַטנ־
דיק דערגיין ביזן מיטן בריק, וועט דער בריק מיטאמאָל זיך איבערברעכן
אף צוויי העלפטן, און אלע רעשאַים וועלן אריינפאלן אין דעם שטורמישן,
טינטיק־שוואַרצן סאמבאטיען... און די גערעכטע וועלן אף זייער פאפירע־
נעם בריק זיכער און גאנץ דערגיין ביזן צווייטן ברעג, און זיי וועלן בע־
שאַלעם אריינקומען אין גליקלעכן לאַנד...”

אַט דאָס איז די מייסעלע, וועלכע האָט מיך אזוי גוואלדיק פארכאפט
און געפלעפט. און ניט אזוי מיט די שילדערונגען פון גליקלעכן לאַנד פון
גערעכטע און רעשאַים — דאָס איז צו מיין קינדישן באגריף ניט אינגאנצן
דערגאנגען. מיך האָט דאָ איבעראשט גאָר אן אנדער זאך — דער פאפירענער
בריק!

„טאקע פון פאפיר וועט זיין דער בריק?“ האָב איך שטענדיק, ווען ס'איז
דערגאנגען צו דעם אָרט, אין צערודערונג אָנגעכאפט דער מאמעס האנט.
„טאקע פון די זעלביקע בייגעלעך פאפיר, וואָס מיר מאכן פון זיי פאָזשאר־
נע היט און שיפעלעך?“

„יא, מיין קינד“, האָט זי מיט גרויס ערנסט באשטעטיקט. „טאקע פון
דעם זעלביקן פאפיר, וואָס ווערט אזוי לייכט צעריסן אף פיז־פיצלעך!
אַבער שטארק וועט דער דאָזיקער פאפירענער בריק זיין נאָר דעמלט, ווען
איבער אים וועלן גיין גערעכטע מענטשן... די רעשאַים וועט אפילע א
בריק פון אייזן אויך ניט אויסהאלטן... געדענק דאָס, מיין קינד!“

איך האָב דאָס פארגעדענקט, און טאקע א דאנק אָט דער מייסעלע פון
מיין ערלעך־פרומער מאמען, וועלכע האָט מיט איר רייכער פאָלקסטימ־
לעכער פאנטאזיע אזוי באשיינט און באכיינט מיין קינדהייט, איז אין מיר
אופגעקומען א טיפער, פעסטער גלויבן אין דעם קויעך פון פאפיר, און דער
דאָזיקער גלויבן האָט מיך אזוי באהערשט, אז מיט דעם ווונדערלעכן קוי־
עך פון פאפיר האָב איך שוין פארבונדן מיין גאנץ שפעטערדיק לעבן.

דערבײַ אַבער דערמאָן איך זיך שטענדיק דער מאמעס ווערטער וועגן
דעם, אז דער פאפירענער בריק איז שטארק נאָר דעמלט, ווען איבער אים
גייען גערעכטע.

בלעטערפאל

דער גאלדענער הארבסט שפאנט איבערן גארטן, און זיין מילדער אטעם גלעט אראפ פון די ביימער די בלעטער איינעם נאָכן אנדערן. זיי שוועבן פארקלערט אין דער מיט לייטזעליקייט אָנגעזאפטער לופט און קוקן אויס אן אָרט, ווו זיך אראָפּצולאָזן. אזא באקוועמען אָרט, ווו פאר די בלעטער, וועלכע וועלן קומען נאָך זיי, זאל אויסגעבעט זיין א ווייך געלעגער, און דערביי זוכן זיי אראָפּצונידערן וואָס פאמעלעכער און אָפּגעהיטער, קעדיי אין פאלן ניט וויי צו טאָן די שוין ליגנדיקע.

די אנטבלויזטע ביימער ווידער, וועלכע קוקן נאָך דעם בלעטערפאל, שאַקלען טרויעריק מיט די צווייגן און זייערע געדאנקען זיינען פארנומען ניט מיט דער אייגענער פאריאַסעמטקייט, אף וועלכער זיי זיינען שוין איצט אויסגעשטעלט, נאָר מיטן גוירל פון די אראָפּגעפאלענע, וועלכע האָבן אין מעשעך פון גאנצן זומער זיי אזוי געפרייט און געטרייסט מיט לעבעדיקן גערויש.

און ווען די אראָפּגעפאלענע בלעטער ליגן שוין מאטע און צאנקענדיקע, פלאטערט נאָך אלץ אין זיי א ציטערדיקער געדאנק וועגן די ביימער, וואָס זיי האָבן אַקאַרשט פארלאָזן.

„ווי וועלן זיי איצט לעבן אָן אונדז?“ קלערן די בלעטער מיט צאר און בענקשאפט. „וואָס וועט ווערן פון זיי אָן אונדזער פרישן גרין, אָן אונדזער צעשטיפטקייט, אָן אונדזער ווארעמען שאַטן?..“

אַט אזוי באווייזט די נאטור ארום אונדז רירנדיקע בילדער פון געטריי-שאפט און זאָרג פארן פריינט און מיטווייטעק מיט זיינע ליידן.

איך בעט אייך, גייט זיך דורך איבער די אלייען פון פארק אין די טעג פון גאלדענעם הארבסט, און איר וועט דאָס דערזען. און דעמלט וועט איר זיך עפשער פארטראכטן וועגן דעם, אז ווען בא אונדז, מענטשן, זאל אויך שטענדיק זיין אזוי, וואָלט דאָך געוויס לייכטער געווען צו לעבן אף דער וועלט.

דעם זיידנס געוויין

איינמאל האב איך געזען, ווי מיין זיידע וויינט. איך אליין האב דער-
בין אויך שיר זיך ניט פאנאנדערגעוויינט, קוקנדיק ווי א ייד מיט א באַרד
און פייס, א טאטע פון קינדער און זיידע פון אייניקלעך, דערצו נאָך
אן אַנגעזענער מעלאמעד אין שטעטל, פארגיסט טרערן, ווי א יינגל.
— וואָס וויינסטו, זיידע? — האָב איך געפרעגט מיט א ציטערדיקן
קאַל, און אזוי ווי איך האָב שוין אין יענע יונגע יאָרן געוואוסט, אז
ס'זיינען פאראן דיגעס-כאיונע, האָב איך צוגעגעבן — וויינסט אוואדע,
ווייל ס'איז ניטאָ אָף שאבעס?

— דאָס טרעפט אויך, מיין קינד, — האָט דער זיידע געענטפערט מיט א
שמיכל דורך טרערן — אָבער האָסט מיר א סאך מאַל געזען וויינענדיק
וועגן דעם? איך וויין דערפאר, וואָס יאנקעלע מיין טאלמיד האָט ניט
געקאָנט פארטייטשן ווי געהעריק דאָס קאפיטל טאנאך, וואָס כ'האָב מיט
אים איינגעקנעלט...

— און צוליב דעם וויינסטו? — בין איך געוואָרן פארקינדעשט — ער
דארף דאָך גאָר וויינען, ניט דו?!

— אָבער דאָס באטייט דאָך — האָט דער זיידע מיט א צעבראַכענער
שטים אופגעקלערט — אז איך האָב ניט דערטראָגן צו אים גאָטס וואָרט...
איז וואָס פארא רעבע בין איך?..

און די טרערן זיינען אים געפלאָסן, און ער האָט ניט אופגעהערט
זיך צו ווישן די צעקנייטשטע באקן מיט זיין רויטער לאמדאָנישער פא-
טשיילע.

...זינט דעמלט זיינען א סאך יאָרן פארגאנגען. דאָס אייניקל איז גע-
וואָרן א ליטעראט בא יידן. אָבער ווען עס טרעפט — האלעוויי זאָל דאָס
ניט טרעפן! — אז זיין וואָרט ווערט ניט ריכטיק אויסגעטייטשט, באשול-
דיקט ער שטענדיק דעם ליינער אין אומפארשטענדעניש. און געדארפט
האָט ער גאָר, אָט אזוי ווי דער אַניוועסדיקער, גאָטספאַרכטיקער זיידע
זיינער, זאָגן מיט צעבראַכקייט:

— וואָס פארא רעבע בין איך, מישטיינס געזאָגט, וויבאלד איך האָב
ניט דערטראָגן צו אים דאָס וואָרט?..

שפינאזע

א שטיפער ווארפט אין טייך שטיינדלעך, וועלכע ער קלייבט אוף אפן ברעג. ער ווארפט זיי אזוי קונציק, אז באם בארירן די אויבערפלאך פון נעם וואסער טוט יעדעס שטיינדל א שפרונג, קערט זיך איבער, גליטשט זיך נאכדעם ווייטער איבערן וואסער, שפרינגט פונדאָסניי אוף... און אזוי עטלעכע מאָל, ביז עס פארשווינדט ענדלעך און גייט צו גרונט.

— ווי פריילעך די שטיינדלעך גליטשן זיך בא דיר איבערן וואסער, — זאָג איך צום יינגל, — ווי איך זע, ביסטו א גרויסער בעריע!
— ניט איך בין א בעריע! — ענטפערט דאָס יינגעלע באשיידן. — דאָס זיינען די שטיינדלעך אזעלכע פלינקע!

— די שטיינדלעך גאָר?
— אוואדע! — באשטעטיקט ער, ניט אַפרייסנדיק זיך פון זיין אר-בעט. — זיי לעבן דאָך, די שטיינדלעך... יעדער פון זיי ווייסט, וויפל מאָל עס דארף זיך איבערדרייען און אונטערשפרינגען!
נו, ווי געפעלט אייך אזוינס? אַט דער בלאַנדער קונדעס מיט די פינקל-דיקע אייגלעך און דעם ניט גאָר זויערן נעזל כאזערט דאָך איבער שפינאזעס ארויסזאָגונג, אז ווען א שטיין קאָן טראכטן, וואָלט ער בייסן פלי זיינעם אוואדע געקלערט וועגן דער וויכטיקער שליכעס, וואָס ער גייט דורכפירן...

און אונטער דער האשפאָע פון דעם, וואָס דער קליינער פילאָסאָף האָט דאָ געזאָגט, טו איך א קלער:
„לאַמיר זיך טאקע אויסמאָלן, אז אין די געציילטע רעגעס, וואָס די שטיינדלעך פליען איבערן וואסער, טראכטן זיי וועגן דעם. ווי זיי, די דערנידעריקטע, אף וועמען אלעמענס פיס טרעטן, זיינען אופגעריכט געוואָרן, ווי זיי טראָגן זיך באפרייט אין די הייכן און פרייען זיך און שפרינגען איבערן וואסער. זיי זיינען דאָך זיכער, אז זיי זיינען אויסדער-וויילט אף אויסצופירן א שליכעס...“

— אזוי איז דאָס, מיין זון, — זאָג איך צום יינגל און טו אים א גלעט איבערן צעשוויבערטן, פארשוויצטן קעפל, — א שטיין טראכט... דו האָסט מיר טאקע געהאַלפן באשנימפערלעך צו דערזען און פארשטיין דעם גרויסן עמעס, וואָס ליגט אין שפינאזעס שפרוך...

דער קונדעס קוקט מיך א רעגעלע פארווינדערט אָן, קערט זיך אום צו מיר מיט דער פלייצע און נעמט ווייטער צילעווען די שטיינדלעך, און

איבער דער אויבערפלאך פון דעם שפילנדיקן טייך הייבן זיי ווידער אָן
איינער נאָכן אנדערן שפרינגען און פריילעך גליטשן זיך איבערן וואַ-
סער.

איך קוק נאָך זייער פלי און קלער וועגן דעם, ווי אין דער
נאטור ווערט קיין זאך ניט געטאָן אָן א ציל און אָן א צוועק.
אזוי האָט מיך געלערנט שפינאַזע. און דאָס האָט מיר באשטעטיקט
דער קליינער שטיינווארפער אפן ברעג טייך.

האלעווי

זאָגן א ליגן איז בא אונדז אין דער מישפּאַכע פּאַרעכנט געווען פּאַרן גרעסטן כּעט. א סאך זאכן האָבן די עלטערן מיר געקאָנט מויכל זיין, אָבער ווען איך בין געשטרויכלט געוואָרן אין דער דאָזיקער זינד, האָב איך שטענדיק געכאַפט א פּסאַק. פּאַרשטייט זיך, אז דעם ביישפּיל אין עמעס-זאָגן האָבן אין דער ערשטער ריי מיר געגעבן אליין די עלטערן, און פון יעדן וואָרט זייערן האָט ארויסגעקוקט אַף מיר דער עמעס אליין מיט זיינע קלאָרע, קאַשערע און שטרענגע אויגן.

איינמאָל אָבער איז מיר אויסגעקומען הערן פון דער מאמען אוינס, וואָס האָט געגעבן א גרויסן און שווערן קלאפּ מיין גלויבן, אז זי האלט אזוי איינפּעסט פון דעם עמעס...

דאָס איז געווען אין איינעם אן אַוונט, ווען מיין פּאָטער האָט אן אופֿ גערעגטער דערציילט, ווי שייטלמאן, דער באלעבאָס פון אונדזער אַרעמען הויף, האָט אים באגעגנט און געזאָגט אַף זיין דיטשמערישן לאַשן פון אן אופּגעקומענעם גוויר:

— איר יונגע, וויסן זי... דער איז פּרעך... מע מוז אים, וויסן זי, העראפּציהען די האָזע... און הערניצמבלען, וויסן זי...
— וואָס האָסטו שוין ווייטער אָפּגעטאָן? — האָט דער טאטע מיך גענומען אפּן פּאַרהער, און איך האָב זיך מוידע געווען, אז מיט עטלעכע טעג צוריק, ווען דער באלעבאָס האָט פּאַר דירע-געלט אָפּגעשריבן בא דעם שוסטער פון קעלער-שטוב זיין ביסל אַרעמקייט, האָב איך אויסגע-שרייען אפּן גאַנצן הויף:

— הער שייטלמאן, איר זייט א גרויסער כאזער!

דאָס הערנדיק, האָבן טאטע-מאמע זיך איבערגעקוקט, דאכט זיך אפּילע אונטערגעשמייכלט, און האגאם מ'האָט בא מיר, לויט שייטלמאנס אייצע, די פּאַרלאטעטע הייזלעך ניט אראָפּגעצויגן און ניט „אריינגעצימבלט“, אָבער טויזנט מאל בעסער וואָלט געווען, ווען מ'איז מיר מעקניעם-פּסאַק, איידער צו לאָזן הערן פון דער מאמען אזעלכע רייד:

— האלעווי זאָל איך ליגן זאָגן, אָבער מיר דוכט, אז אונדזער באַכערל וועט ניט לייכט זיין צו לעבן אַף דער וועלט...

נו, די ווערטער „ניט לייכט זיין“ האָבן מיך ניט געאַרט. און כ'האָב אויך ניט געוויסט, וואָס די מאמע מיינט דערמיט. דערפּאַר אָבער האָבן מיר א שטאָך געטאָן אין סאַמע קינדישן הארצן די ווערטער „האלעווי זאָל איך ליגן זאָגן“... הייסט עס, אז די מאמע נארט מיך גאָר מיטן שטענ-

דיקן מאַנען באַ מיר דעם עמעס, וויבאלד זי אליין וויל גאָר זאָגן ליגן!
און גיט נאָך צו „האלעוויי“, פונקט ווי דאָס וואַלט גאָר געווען אַ מיין
סאַרט גליק!

שווער איז מיר געווען פארטיק צו ווערן מיט אַט דער אופטרייסלונג.
נאָר שפעטער, ווען איך בין אַ ביסל געקומען צוזיך פון דער גרויסער
צערודערניש, האָב איך זיך אָנגענומען מיט דרייסטקייט און מיט אַ ציטער-
דיקער שטים געפרעגט באַ דער מאמען, וואָס זי האָט געמיינט דערמיט.
זי האָט מיר אַ גלעט געטאָן איבערן קאַפּ און, ווי בענטשנדיק מיר,
געזאָגט:

— דאָ, מיין קינד, וויל איך בעסער בלייבן אַ ליגנערן!
צום באַדויערן, איז זי אָבער אויך דאָ, אזוי ווי אלעמאַל און אין אַלץ,
קיינ ליגנערן ניט געבליבן. וויל אין מעשעך פון די שפעטערדיקע יאָרן
איז מיר שוין גאָר אָפט אויסגעקומען ניט לייכט צו לעבן, און דערביי האָב
איך שטענדיק געטראַכט, אז ווען איר „האלעוויי“ וואַלט אפילע מעקויעם
געוואָרן און זי בלייבט אין דעם די ליגנערן, וואַלט דאָס פאר מיר אַסער
אָרופגעוואָרפן דעם מינדסטן שאַטן אַף איר ליכטיק, עמעס־זוכנדיק און
עמעס־זאָגנדיק געשטאלט.

קריטיק

אין א קרייז פון ליטעראטור-פריינט איז ארומגערעדט געוואָרן אן אַקאַרשט־דערשיגען ביכל פון איינעם אן אַנפאַנגער. דערביי זיינען נאטיר־לעך ארויסגעזאָגט געוואָרן פארשיידענע מיינונגען, אָבער שארפער פון אלע ארויסזאָגונגען איז געווען מינע: איך האָב אַן וואקלונגען אראָפּגע־ריסן דעם אווטאָר, אים אָנגערופן אמהאַרעץ און טאלאַנטלאָזיקייט, און זיין בוך — אידיאָטישע און שעדלעכע פלאַלעריי.

אינמיטן פון מיין פייערדיקער דראָשע איז אין שטוב אריין א נייער מענטש. דער יונגערמאַן איז מיר פון ערשטן בליק אפילע פאַרגעקומען קענטלעך, אָבער כ׳האַב זיך ניט געקאַנט דערמאַנען, וווּ איך האָב אים געזען. און דאָס האָט מיך אויך ווייניק־וואָס אינטערעסירט. איך בין פאַר־נומען געווען מיט וויכטיקערע זאַכן.

דער אַנקום פון דעם נייעם פארשוין האָט, ווי שטענדיק, אַף א מאַמענט אריינגעטראָגן א שטיקל צערודערונג, און דער געקומענער האָט זיך דער־פילט שולדיק און מיט גרויס באשיידנקייט אפגיך זיך צוגעזעצט אין א ווינקעלע. און ווען אלץ האָט זיך איינגעשטילט, האָב איך ווייטער זיך גענומען צו מיין איבערגעריסענער ארבעט — שיטן פעך און שוועבל.

— דער דאָזיקער אווטאָר — האָב איך אָנגעהויבן פונדאָסניי, און קעדיי דער נינגעקומענער זאָל אויך וויסן, וועגן וועמען און וועגן וואָס עס רעדט זיך דאָ, האָב איך ספּעציעל פאַר אים אָנגערופן דעם נאָמען פון דעם שלימאזלדיקן שרייבער — דער דאָזיקער גראפאָמאַן קען ניט אַף א גראַשן דאָס לעבעדיקע לעבן און שפּיזט זיך נאָר מיט דעם, וואָס ער האָט ארויסגעלייענט פון ביכער! אים איז לאַכלוטן פרעמד דעם מענטשנס פּסיכאָלאָגיע, און עס פעלט אים אויך יעדער געזעלשאַפטלעכער כּושר! וואָס שפּיץ געשמאַק — ווייס ער אפילע ניט, וואָס דאָס איז אזוינס, און קיין פּאַנטאזיע פאַרמאַגט ער ניט וואָס א האָר איז ווערט! אכוץ דעם האָט ער קיין אנונג ניט, ווי מ'בויט א ליטעראַריש ווערק און פאַרשטייט ניט צו פאַרבינדן קיין צוויי זאַצן! עס איז אויך ניט פאַראַן בא אים קיין רעמען אַף קאַמפּאָזיציע, און פרעגט אים בעכירעם, וואָס דאָס איז בילדלעכ־קייט! און אזא איינער, מיט רעספּעקט צו מעלדן, — האָב איך אונטער־געפירט דעם סאַכאַקל — האָט נאָך די האָזע אונטערצוטראָגן מענטשן זיין געשמאַקלאָזע מאכערייקע און וויל איינשמעסן, אז ער איז א שריי־בער... קאָן זיין, עמעצן רעדט ער איין, אָבער ניט מיד!

נאָך אַט דער פאַרניכטנדיקער קריטיק איז איינגעטראָטן א שטילקייט,

וואָס איז ווי אָנגעגליט געווען פון דעם אַקאַרשט־אופגעוויירבלטן היציקן
און בייזן ווינט. און גאַר אומדערווארט האָט פון ווינקל זיך דערטראָגן א
שטילע שטים — דאָס האָט דער נייגעקומענער ציטערדיק און אומאַנט־
שלאָסן זיך אָנגערופן:

— איך בין מאסקים... מאסקים מיט אייער קריטיק... יא, דער אויטאָר
דארף זיך נאָך א סאך לערנען, גאַר א סאך... אָבער איך מוז זאָגן... אנט־
שולדיקט מיר... איר זייט פונדעסטוועגן געווען א ביסל צו שארף... אָט מיטן
אַנרופן אים גראפאָמאן און דעגענעראט... אנטשולדיקט מיר...

— און איך באהויפט, אז ער איז דאָס! — האָב איך זיך נאָך מער
צעהיצט, אומצופרידן דערמיט, וואָס עפעס אן אומבאקאַנטער פארשוין
דערוועגט זיך מיר דערווידערן — ער איז דאָס טאַקע! איר וועט מיר ניט
איבעריידן! און ווער זייט איר, וואָס איר נעמט זיך אים פארטיידיקן?
עפעס זייט איר גאַר א ניי...

אָבער דאָ איז מיר דאָס וואָרט געבליבן שטעקן אין האלדז. ווייל אין
דעם מאַמענט האָט דער יונגערמאַן אופגעהויבן די אויגן, מיך גראָד אָנגער־
קוקט מיט אן אומשולדיקן בליק, און איך האָב אים מיטאַמאַל דערקענט:
איך האָב אים אָפט געזען אין שפיגל!

איך וועל פינקטלעך ניט זאָגן, צי איז דאָס טאַקע פאַרגעקומען אזוי,
אָדער דאָס האָט זיך מיר בלוזן אויסגעדאַכט אין א מינוט פון זעלבסט־
קריטיק. אָבער די יעניקע צווישן אונדז, וועמען ס'איז ניט אינגאַנצן פרעמד
די דאָזיקע פינלעכע באשעפטיקונג, וועלן מיך פארשטיין און מיטפילן.
ווייל ווער נאָך ווי זיי ווייסן, אז קיין שום קריטיק־רייד פון דער זייט
קאָנען ניט זיין אזוי שארף און אומבעראכמאַנעדיק ווי די, וועלכע
מיזאָגט זיך אליין...

ער איז אלט, אָבער ער איז ניט פארעלטערט

גיכער פון אלץ איז דאָס געווען א כאַלעם. אָבער איך האָב דעם מענטשן דאָך קלאָר און דיטלעך געזען; אזא געזעצטע, ברייטביינערדיקע גער שטאלט, מיט אויגן פון אן אנטיקער סקולפטור אָן שוואַרצאָפּלען, מיט א געקרייזלטער, פארשטיינערטער באַרד. איבער איין אקסל זינעם איז געווען אריבערגעוואָרפן א ווייסע הילע, וואָס האָט אין שווערע פאלדן זיך געלייגט איבער זיינע באַרוועסע פלאטפּיס פון א פּילאַסאָף, דער אנדערער אקסל איז געווען אנטבלויזט. גערעדט האָט ער אף א קלינגעוור־דיקן אלט־גריכיש, און ווי פרעמד דאָס לאָשן איז מיר ניט געווען — האָב איך פונדעסטוועגן פארשטאנען יעדעס וואָרט.

— דערקענסט מיר? — האָט ער א פרעג געטאָן, און באלד מיט א שמייכל זיך פארכאפט — אייגנטלעך, אן איבעריקע פראגע... פונדאנען זאָלסטו מיר קענען, אז אונדז טיילן אָפּ וואָסערע צוויי און א האלב טויזנט יאָר? איז לאַמיר זיין באקאנט — און ער האָט ווירדיק אופגעהויבן זיין שווערן קאָפּ — מיין נאָמען איז עמפּעדאָקל!

— וויי? עמפּעדאָקל?! — בין איך נישטויעמעם געוואָרן — יענער פון די פיר עלעמענטן? איז קען איך אייך דאָן!

— טאקע, קענסט מיר? — האָט ער מיט האנאָע זיך א גלעט געטאָן די באַרד — בין איך ניט אינגאנצן פארגעסן? אבי איך האָב געמיינט... איז וויבאלד אזוי, עפּשער וועסטו מיר זאָגן, וואָס ווייסטו וועגן דעם אלטן עמפּעדאָקלס לערע?

נו, איך האָב שוין דורכגעלאָזן אין לעבן קאָלערליי עקזאמינאטאָרס, אָבער וועגן דעם, אז עמפּעדאָקל אליין וועט זיך מאטרעך זיין מיר קומען עקזאמינירן, האָב איך קיינמאָל ניט געטראכט! האָט מיר טאקע ארומגע־כאפט אן איימע, כ'האָב גענומען נישטערן אין מיין זיקאָרן און אָנגער־הויבן שטאמלען וועגן אלץ, וואָס כ'האָב זיך גאָר געקאָנט דערמאָנען וועגן די פיר עלעמענטן — פּייער, וואסער, ערד, לופט — פון וועלכע עס באשטייט, לויט עמפּעדאָקלען, דאָס לעבן אף דער וועלט. נאָכדעם, שוין דרייטער ווערנדיק, האָב איך זיך אריינגעלאָזן אין א כקירע וועגן זיין לערע פון ליבע און סינע, וועלכע רופן ארויס א צונויפמשונג פון די עלעמענטן און ווירקן אף דער אנטוויקלונג פונעם לעבן... דער פּילאַסאָף האָט גאָר אָנגעקוואָלן פון מיינע יעדעס און האָט מיר אפּילע ניט געלאָזט דעריידן ביזן סאָף.

— איך זע — האָט ער געזאָגט — איך זע, אז דו געדענקסט! געדענ־

קען אָבער אנדערע אויך די לערע פון דעם אלטן עמפּעדאָקל? איז זיי
טאקע ניט פויל אף דער פען און דערמאָן זיי!

— דערמאָנען וועגן אייערע פיר עלעמענטן? איך בין גרייט דאָס צו
טאָן. אָבער...

ער האָט געזען, אז איך קווענקל זיך און האָט אן אומעטיקן שמייכל
געטאָן.

— איך ווייס, וואָס דו טראכסט — האָט ער געזאָגט — דו האָסט
געוואָלט זאָגן, אז מײַן לערע איז פארעלטערט, אז מײַדארף זי ניט מער...
אז נאָך מיר האָט מען שוין אויסגעפונען א סאך נייע עלעמענטן און קוי-
כעס, וואָס ווירקן אף דער אנטוויקלונג פונעם לעבן. דאָס אלץ ווייס איך...
אָבער — דאָ האָט ער אופגעהויבן זײַן שטים — איר מעגט אלע וויסן,
אז די פיר עלעמענטן און די קויכעס פון ליבע און סינע, וואָס עמפּעדאָקל
האָט דערזען אין דער וועלט, זײַנען אף אלע צײַטן געבליבן דער יעסאָד
פון אלץ. די פּעריאָדן פון ליבע און פּײַנטשאפט פארבייטן איינער דעם
צווייטן, פּײַנטשאפט האלט אָפּטמאָל אָפּ ניצכוינעס איבער ליבע, דורך דעם
ווערן צעמישט די עלעמענטן, עס טרעט אריין אָפּגעזונדערטקײַט און
אָפּגעפרעמדטקײַט. צום סאָף קומט אָבער דאָך די הערשאפט פון ליבע, ס׳ווערט
אײַנגעשטעלט הארמאָניע אף דער וועלט, די עלעמענטן פארייניקן זיך
און מענטשן הייבן זיך אָן צו פארשטיין אָט דאָס, וואָס איר רופט אָן
אף אייער היינטיקן לאָשן קאָעקזיסטענץ...

און מיך אָנקוקנדיק מיט א גוטמוטיק־מאמזערישן בלישטשל פון די
אויגן־ווייסלעך, האָט ער פארענדיקט:

— נײַן־ניין, עמפּעדאָקל איז נאָך ווייט ניט פארעלטערט! ניט פאר-
עלטערט אפילע נאָך צוויי־אָהאלב טויזנט יאָר...

מיט די ווערטער איז ער פארשווונדן.

עפשער איז דאָס געווען א כּאָלעם. אָבער איך האָב דעם מענטשן דאָך
קלאָר און דײַטלעך געזען און געהערט!

שטויב

איך בין געשטאנען מיטן פלעדערוויש אין האנט און אָפגעשטויבט די ביכער. מיין פרוי האָט מיר דערביי געהאַלפֿן. א צייט לאנג זינען מיר געווען שטארק פארטאָן און ניט גערעדט — ס'האָט זיך נאָר געהערט, ווי אָפּטמאָל טוט דער אָדער יענער א נאָס. ענדלעך האָט מיין פרוי געזאָגט: — נישקאַשע... אפּטשכי... שטויב ליגט אָף דינע ביכער... אפּטשכי! — ניט אָף אלע, — האָב איך זיך אָנגערופן א ביסל באַליידיקט, — האָסט דען ניט באַמערקט, אז ניט אלע ביכער זינען אין דער גלייכער מאָס פאַרשטויבט?

— טאקע?

— נו, יאָ. א געדיכטערער שיכט שטויב לייגט זיך אָף די ביכער, וועלכע איך נעם זעלטענער אריין אין האנט. אָבער אָף די, וועלכע זינען מיר אינטערעסאנט און כּיבאנוץ אָפּט, וועסטו קיין שפּרענקעלע שטויב ניט געפינען.

— וויבאלד אזוי, — האָט מיין פרוי מיר געשטעלט א קלאַץ־קאשע, — איז זאָג מיר נאָר, פאַרוואָס האַלטסטו צווישן דינע אינטערעסאַנטע ביכער אויך אזעלכע, וואָס נוצן דיר ניט און וועלכע דו נעמסט זעלטן אריין אין האנט? נאָר קעדיי אָנצוקלייבן שטויב?

— דיין טינע איז טאקע א גאַנץ לאַגישע, — האָב איך געענט־פערט, — אָבער וואָס שייַעך ביכער... אָף יעדן בוך קומט זיין צייט, און וויפּל שטויב עס זאָל זיך אָף אים ניט אָנקלייבן און ווי זעלטן איך זאָל אים ניט באַנוצן, נאָר ס'וועט קומען א טאָג, ווען איך וועל אים — עפשער צופעליק — אן עפּן טאָג, און עס וועט זיך מיטאַמאָל אַנטפלעקן פאַר מיר עפּעס ניס און שייַנס, וואָס איז ביז איצט געווען פאַרבאָרגן! און איך דערווארטונג פון אָט דעם טאָג האַלט איך אים, דעם פון ערשטן קוק ניט נייטיקן בוך, זאָל ער שטיין אָף דער פּאַליצע, זיך שטויבן... מיטאַמאָל האָט דער טעלעפּאָן זיך צעקלונגען. איך האָב אופּגעהויבן דאָס טרייבל און טייקעף אריינגעצויגן געוואָרן אין א לאַנגן, פּוסטן שמועס. ווען דער עמעצער אָף יענער זייט דראָט האָט מיך צום סאָף אָפּגעלאָזן, האָט מיין פרוי געזאָגט צו מיר:

— איך האָב געזען, אז דו ביסט ניט שטארק באַגייסטערט געווען פון דעם געשפּרעך... איז וואָס לאַזסטו זיך אריין אין לאַנגע שמועסן מיט יעדן שלימאזל? האָסט דאָך ניט ווייניק אינטערעסאַנטע באַקענטע, וואָס דאַרפסטו פאַרלירן צייט און נערוון מיט נודניקעס?

—דיין טיבע איז ווידעראמאָל א גאנץ לאַגישע, — האָב איך איר געענטפערט — אָבער וואָס שייַעך מענטשן... אַקאַרשט האָבן מיר גערעדט וועגן דעם, אז אף יעדן בוך קומט א צייט. דאָס אייגענע איז אויך מיט מענטשן. איז דען פאראן כאַטש איין מענטש, וואָס זאָל ניט פארמאָגן עפעס אינטערעסאנטס, עפעס וואַגיקס? און אויב איך געפין דאָס אין אים באלד ניט ארויס, איז דאָס מיין שולד, איך האָב ניט פארשטאנען ווי צוצוגיין צו אים. עס וועט אָבער קומען א טאָג און איך וועל — עפשער צופעליק — מיטאמאָל דערזען דעם זעלביקן מענטשן אין א ניי ליכט, אן אינטערעסאנט ליכט. און אין דערווארטונג פון אַט דעם טאָג, האלט איך זיך אָן יעדן מענטשן. מעג מיר אפילע אויסקומען שטארק צו ניסן פון זיין פארשטיבטיקייט.

„מארצעפאנעס“

בייס איך בין געווען אין דעם עלטער, ווען די צאל יארן ווערט נאך געשריבן מיט איין ציפער, איז מיר ניט ווייניק אוולעס אויסגעקומען צו ליידן מיצאד די יינגלעך פון אונדזער הויף. א קרענקלעכער און אומגע- שיקטער, — האָט מיר כעוורע ניט אריינגענומען צו זיך אין קאמפאניע. האָט מיר באקרוינט מיט קאַלערליי באליידיקנדיקע צונעמענישן, און איך בין אלץ געזעסן אליין אין א ווינקעלע, מיט א פארקלעמט הארץ זיך צוגעקוקט צו די שפילערניען אין הויף... דערציילן עמעצן — אפילע טאטע-מאמען — וועגן מיין פארשטויסנקייט האָט מיר אָפּגעהאלטן א בושע-געפיל, און איך האָב בלויז שטילערהייט געשלונגען די טרערן. איינמאָל אָבער, ווען דער רעדלפירער רווקע האָט, נאָך מיניעם א ניט דרייסטן פרוו צוצושטיין צו א באזונדערס אַנלאַקנדיקער שפיל, מיר אָנגעשלאָגן, האָב איך שוין מער ניט אויסגעהאלטן און בין מיט א געוויין אריינגעפאלן אין שטוב.

— וואָס איז געשען? — האָט די מאמע צעשראַקן געפרעגט און מיטן פארטעך מיר אויסגעווישט די טרערן.

— זיי... לאָזן ניט... — האָב איך קוים ארויסגעבראכט צווישן איין כליפ און דעם אנדערן — זיי שלאָגן זיך...
— ווער איז דאָס „זיי“?

— אָט די יינגלעך... זיי לאָזן מיר ניט... זיי ווילן ניט... — און מיט פלוצעם אופגעקומענעם קינדערישן צאָרן האָב איך אויסגערופן — מאמע, גיי אריין צו רווקעס טאטן, דערצייל אים! זאָל ער אָפּשמייסן רווקען! אָט וועל איך זיך פרייען!

און מיניע אויגן, אין וועלכע עס האָבן נאָך געפינקלט רעשטלעך טרערן, האָבן זיך צעבליצט פון גרויס האנאָע בא דער בלויזער פאָרשטע- לונג, ווי מ'וועט שמייסן רווקען.

אָבער א מאַדנע זאך: עפעס איז די מאמע ניט ניספאָעל געוואָרן פון אָט דער גלענצנדיקער פערספעקטיוו.

— ניין, מיין קינד — האָט זי געהאמעוועט מיין באגיטטערונג — דארפסט זיך ניט פרייען דערמיט, וואָס מ'וועט אים שמייסן. דארפסט דאָס גאָרניט וועלן!

הערנדיק פון דער מאמען, וועלכע האָט אלפֿסייכל געדארפט זיין אף מיין צאד, אזעלכע רייד, האָט אין מיין מויעך אופגעבליצט א שוידערלע-

כער געדאנק, אז זי איז גאָר איין האנט מיט מינע פלינקער... ווייווי,
די גאנצע וועלט איז קעגן מיר — אפילע די מאמע!

— פארוואָס זאָל איך ניט וועלן, מ'זאָל אים שמייסן? — האָב איך
פארביסן א טופע געטאָן מיטן פוס — אז אים קומט דאָך, אוי, קומט
אים!

— עפּשער קומט אים טאקע — איז די מאמע מאסקים געווען —
אַבער דו בארעכנ זיך נאָר, וואָס וועט ארויסקומען דערפון, אז מ'וועט
אים שוין אָפּשמייסן דערפון וועט ער נאָך בייזער ווערן, און אויספירן
וועסטו גאַרנישט... דארפסט וועלן אן אנדער זאך: דארפסט וועלן, אז ניט
רווקען זאָל זיין שלעכט, נאָר אז דיר זאָל זיין גוט! אָט וואָס דו דארפסט
וועלן!

און זעענדיק, ווי איך האָב ברייט אופגעריסן די אויגן, האָט זי מיר
א גלעט געטאָן איבערן קאָפּ און מילד צוגעגעבן — גלייב מיר, מיין
קינד, אז אזוי וועט בעסער זיין... און איצט גיי זיך שפּילן, מער וועלן זיי
דיך שוין ניט טשעפען. אָט וועסטו זען!

מיט ניט זיכערע טריט בין איך ארויס פון שטוב, זיך אוועקגעזעצט
אין מיין אָפּגעזונדערטן ווינקעלע. ניט געקוקט אף דעם, וואָס די מאמע
האָט מיר גאראנטירט אומבארירלעכקייט, האָב איך אלץ געוואָרפן ארום
זיך צעשראָקענע בליקן, און מיין הארץ האָט ניט אופגעהערט קלאפן,
און ס'איז געווען פארוואָס, ווייל רווקע האָט באגעגנט מיין קומען מיט
אן אויסגעשריי: „אהא, אָט איז ער, דער מעגעגע, שוין אָנגעמאסערט פאר
דער מאמע זינער!" און גענומען שטעלן טריט אין מיין זייט, טריט,
וואָס האָבן קיין גוטס ניט אָנגעזאָגט.

אַבער דאָ האָט מיין מאמע מיטאמאָל זיך באוויזן אין פענצטער און
האָט אויסגערופן הויך, אז דער גאנצער הויף האָט געהערט:
— קום אהיים! קום עסן מארצעפאנעס!

דאָס הערנדיק, בין איך גאָר צעטומלט געוואָרן. מארצעפאנעס גאָר...
ביז איצט האָב איך געהערט דאָס וואָרט „מארצעפאנעס" נאָר דעמלט,
ווען די מאמע פלעגט אף מיין בראקירן אמאָל דעם אָרעמען עסן אונדזערן
זאָגן „וואָס, מארצעפאנעס זאָל איך דיר דערלאנגען?" איך בין געווען
זיכער, אז דאָס איז אן אויסגעטראכט געריכט, אָט ווי גענזענע שמאלץ,
גרוון, פּלאַדן און נאָך אזעלכע אומדערגרייכבארע זאכן, — און דאָ הער
איך גאָר, אז ס'איז טאקע פאראן אזא מין סאָרט, און פאראן בא אונדז
אין שטוב, און די מאמע רופט מיך דאָס עסן! נו, קאָן מען דאָ בלייבן
גלייכגילטיק?

האָב איך זיך א ריס געטאָן און געלאָזט זיך געשווינד לויפן אין שטוב. גאָר ווי געשווינד איך בין ניט געלאָפן, האָב איך פונדעסטוועגן דאָך באוויזן צו זען, ווי די יינגלעך האָבן איבערגעריסן זייער שפיל און געבליבן שטיין מיט אויסגעצויגענע העלדזער, — אַט אזא פארפלעפנדיקן איינדרוק האָט געמאכט אף זיי די דערמאָנונג וועגן „מארצעפאנעס“... קוים אריבערטעטנדיק די שוועל פון שטוב, האָב איך מיט פארכאפטן אַטעם אויסגערופן:

— מאמינקע, ווו זיינען זיי... די מארצעפאנעס? גיב זיי אהער!
— זעץ זיך צום טיש און ווארט! באלד וועלן זיי פארטיק ווערן, זיי קאָכן זיך נאָך!

איך האָב געפרווט זיך צוועצן, אָבער וועט מיך דער אומגעדולד לאָזן איינזיצן, וויבאלד איך ווייס, אז עס קאָכן זיך מארצעפאנעס? מיך האָט געהויבן פון אַרט, און כ'האָב ווי ארום א געץ גענומען טאנצן ארום דעם אייוועלע, ווו אפן פייער איז געשטאנען א קעסעלע און געשמאק געבול-קעט.

ענדלעך האָט די מאמע אראָפגענומען פונעם פייער דאָס קעסעלע, און א פארוויקלטן אין א געדיכטער פארע, אים ארופגעשטעלט אפן טיש. איך האָב מיט צעשפרייטע נאָזלעכער גענומען איינזאפן דעם רייעך, וואָס שלאָגט פון דאָרטן, אָבער דער רייעך איז מיר עפעס פאָרגעקומען שטארק באקאנט... איך האָב אופגעהויבן דאָס דעקל, אריינגעקוקט — און א קרים געטאָן מיטן נעזל.

— אַט דאָס זיינען די מארצעפאנעס? — האָב איך אנטוישט אָפגע-מורמלט — עפעס זעען זיי גאָר אויס ווי בולבעס... ווי בולבעס אין פעלצלעך...

— בולבעס זיינען זיי געווען ביז איצט — האָט די מאמע פארטראכט געזאָגט — אָבער איצט, מיין קינד, זיינען דאָס מארצעפאנעס... אזוי וועלן זיי הייסן! נו, פאר אונדז, ווי פאר אונדז, דעריקער אָבער פאר זיי — און זי האָט מיט דער האנט אָנגעוויזן אפן הויף — זאָלסט ניט פארגעסן, אז דו עסט מארצעפאנעס...

איך האָב זיך שיר ניט פאנאדערגעוויינט פון גרויס אנטוישונג און בין א שטארק פארביטערטער אראָפגעלאָפן צוריק אין הויף. אָבער גאָר אומגעריכט בין איך דאָ געוואָרן דער העלד פון טאָג: דער גאנצער הויף קינדער האָט זיך צוזאמענגעקליבן בא אונדזער טיר, און ווען איך האָב זיך באוויזן, האָט מען מיך באגעגנט מיט גרויס פאראד און מיט אויסרופן: — אַט איז ער, דער מארצעפאנעס-עסער!

און האגאם דאָס איז אויך געווען א צונעמעניש, אָבער אין דעם, ווי כעוורע האָט דאָס ארויסגעשרייען, האָב איך ניט געפילט קיין בייזקייט און שפּאַט, ווי שטענדיק. פארקערט — אין דעם אויסרוף האָבן זיך געהערט נאָטקעס פון אָפּשיי און אפילע פון באוונדערונג, — עפעס א קלייניקייט, א יינגל פון אונדזער אַרעמען הויף עסט מיטאמאָל מאַרצעפּאנעס! מ'האַט מיך ארומגערינגלט, מיט הייסן אינטערעס אויסגעפרעגט, ווי זיי זעען אויס, די מאַרצעפּאנעס, ווי מע עסט זיי, ווי זיי שלינגען זיך אראָפּ, וואָס פארא טאם האָבן זיי... מ'האַט מיך אפילע ארומגעטאַפט: די האַלב־הונגע־ריקע קינדער פונעם פאַרשטאַט־הויף האָבן געוואָלט זיך איבערצייגן, וויאזוי דאָס געניסן אָט דעם לעגענדאַרן מיכל האָט זיך אָפּגערופּן אָף מיין קערפּער־געביי.

זינט יענעם טאָג האָט זיך אינגאנצן געביטן די באציונג צו מיר. אין אלע שפילערייען און שטיפערייען האָט מען מיך שוין אריינגענומען, ווי א גלייכבאַרעכטיקטן, קיינער האָט ניט געוואגט אופהייבן אָף מיר א האנט, און ווען מ'האַט דערמאָנט מיין נאָמען, האָט מען שטענדיק מיט א פילבאַר־דייטנדיקן פינטל מיטן אויג צוגעגעבן:

— נו, אים איז שוין איינמאָל גוט! ער עסט דאָך מאַרצעפּאנעס!
און מיין נייעם נאָמען „מאַרצעפּאנעס־עסער“ האָט מען ארויסגעערעדט מיט אזויפיל אנערקענונג און קאָוועד, אז אָפטמאָל האָב איך שוין געטראכט בא זיך:

„פארוואָס קומט מיר דאָס? איך בין דאָך פונקט אזוינער, ווי איר, און דעם טאם פון מאַרצעפּאנעס קען איך ניט מער פון אייך...“
אין דער הייך האָב איך דאָס, מאכמעס פאַרשטענדלעכע סיבעס, ניט ארויסגעזאָגט. פארקערט — איך האָב מיט גרויס כשוועס געטראָגן דעם דאָזיקן ניט־פאַרדינטן און ניט־באַרעכטיקטן הויכן טיטל. א לאנגע צייט, ביז איך בין אונטערגעוואקסן און שוין געקאָנט מיין וועלטל אליין בא־שטיין, האָט אָט דער טיטל מיר פאַרשאפן רו און געפאַרלאָזיקייט. די רו און געפאַרלאָזיקייט, וואָס מיין ליבהאַרציקע מאמע האָט מיר געבראַכט מיט איר טמימעסדיקן און אזוי געלונגענעם קליינעם אומשולדיקן ליגן.

שפעטער הארבסט

אין א צעשטורעמטן טאָג פון שפעטן הארבסט איז מיר אויסגעקומען דורכצושפאנען דעם ליידיקן פארק. מיט אן אופגעשטעלטן קאָלנער און טיף אין די קעשענעס פארשטעקטע הענט בין איך געגאנגען דורך די איינזאמע אלייעס. דער ווינט האָט געשמיסן אין פּאַנעם, געריסן בא די פּאַלעס, מיינע טריט האָבן קאלט און שטייף אָפּגעהילכט אף דער פּאַר- הארטעוועטער ערד, און אפן הארצן האָט האמעטנע געדריקט אן אומעט. אָבער אן אומעט, ניט ארויסגערופן דורך ראכמאַנעס אפן פארק, וואָס איז געלעגן א פארקלעמטער אונטער דעם בלייענעם, נידעריק-ראָפּהענר גענדיקן הימל! ס'איז דאָך ניט קיין סאָד, אז די אומפרוכטבארע צייט פון שפעטן הארבסט וועט פארביגיין און אז אין פּרילינג וועט ווידער אלץ אופלעבן. אָבער די סיבע פון מײן אומעט איז געווען דער באווסטזיין, אז נאָר פאר אונדז מענטשן איז ניטאָ קיין באניונג און אז מיר קאָנען ניט אזוי ווי די נאטור אין די טעג פון אונדזער שפעטן הארבסט טרוימען וועגן אַנקום פון א נייעם פּרילינג.

— זע נאָר, ווי פארכמורעט ער איז! — האָט אן אומדערווארטער אויסרוף מיך אופגעוועקט פון מײן פארקלערטקייט — זיך שלעכט אויסגעשלאָפן, האָט דאָס איז מיר געקומען אנטקעגן איינער א צופעליקער באקענטער. א פּרילעכער, שטענדיק גוט-אופגעלייגטער מענטש, מיט וועלכן כ'פלעג אָפטמאָל אף א שפּאַציר-גאַנג כאפן א שמועס.

— מיר איז שטארק אָנגעזאָליעט אפן הארצן... — האָב איך זיך אָפּגע- רופן און דערציילט, וועגן וואָס איך האָב דאָ אַקאָרשט מיט אזויפיל ביטערקייט געטראכט.

— יאָ, יאָ, איר זינט נעבעך גערעכט. פאר אונדז, מענטשן, וועט קיין באניונג ניט קומען, און דער יעניקער, וואָס שטייט שוין אין שפעט- הארבסטיקן עלטער, האָט געוויס ניט אף וואָס צו ווארטן! אָבער ווייסט איר, וואָס כ'וועל אייך זאָגן? — האָט ער צוגעגעבן אונטערפּינטלענדיק מיטן אויג, — מיר דארפן אייגנטלעך, זײן צופרידן, וואָס מיר ווייסן דאָס... — צופרידן?! — האָב איך פארכידעשט אויסגערופן.

ער האָט טיף אָפּגעאַטעמט, מיך אָנגעקוקט און זיין געדאנק פארענדיקט: — ס'איז טאקע טרויעריק, אָבער צופרידן דארפן מיר דאָך זײן... ווייל וויסנדיק, אז פאר אונדז איז אין דעם שפעטהארבסטיקן עלטער שוין קיין באניונג ניטאָ, אײלן מיר זיך ארויסצוברענגען וואָס מער... עס ווילט זיך דאָך ניט פארוואמען!

אינהאלט

I

דער ציי לונגען

7	אין קלעם
24	ליכט אף דער שאַטן־זייט
29	די סענטימענטן פון גאבריעל פיאסטראַ
39	דער מישפעט אין די בערג
62	א בינטל שליסלען
72	די פרוי פון מיין בענקשאפט

II

נאָוועלעטן

79	שפורן
80	סאקסאול
81	דער טעפּיך
82	טויבן
83	א רעטעניש
84	די אומגעזעענע זון
85	„אזוי ווי אלע מענטשן“
86	א דאנק פאר נעכטן

87	פרינזשאפט
88	אומרו
89	אליין
90	די ווייטע און די נאָענטע
91	פּרוכטביימער
92	א בייזער הונט
93	אמאָל איז געווען
94	באפּרוכפּערונג
95	דער מענטש אין קאָמבינעזאָן
96	פאַרשטאַט־קינדער
98	אכטונג, געפאר!
99	הענטשקעס
100	די גאלדענע טויב
102	צו שפעט
103	„פעטערל“
104	„אז פונקען זאלן פליען“
105	א שטיין
106	דאָס האַרץ זאל ניט וויי טאָן
107	אופגעהויבענע אויגן
108	וואָס א פינטעלע באטייט
109	אין טעאטער
111	געטריישאפט
112	לעבנס־דערפארונג
114	פריציטיקע וועלקונג
115	שווארצע ברילן
116	א קרוג וואסער
117	שפרונגען
118	טעג פארלאָרענע, טעג געפונענע
119	דער שטראל
120	מיין צווייטער איך
121	צוויי רייען קנעפ
122	דער בוים פון לעבן
123	דער לייכט־טורעם
124	מיין זייגער
125	דער געבורטסטאָג
127	אדרעסן

128	די גוטע, ליבע זון
130	פוסטע פיש
132	ליקע-כאמע
133	א פאָשעט סטעארין-ליכטל
135	א שמועס מיט מיין פאָרטרעט
137	דער ווינט אין פאָנעם
139	מוטערשאפט
141	שטעכלדראָט
143	א סטאטיסטיקער
145	צוטרוי
147	„וואָס א ציבעלע די ווערט איז“
148	קינדער-צייכענונגען
149	ווען דער כעזשבוֹן שטימט ניט
150	פארבייגייער
151	בענקשאפט
152	ברייטער די טריט!
153	אין דער טיף
155	א מענטשלעך הארץ
156	אפן שפאָר-ביכל
157	שניי-שטורעם
158	אין איין ריי
159	ווינגן
160	אפישן
162	פארביקער שניי
163	רעצעפטן
164	צווישן בערג
165	קאָנטאקט
166	גראָווע קעפּ
167	שייטלעך האַלץ
169	ווארעמער אָטעם
170	קומט צו מיר צוגאסטו
171	דוירעס
172	קונסט
174	אף דער באשולדיקונגס-באנק
176	געפוצטע שייך
177	טירן : :

179	באגריסונגען
180	דער רייעך פון ערלעכקייט
181	שוואנען-ליד
183	אן אוימבאקאנטע שטים
184	„זי אזוי ווי אלעו“
185	א שמייכעלע
186	קאשאלאָטן שטארבן אפן זאמדיקן ברעג
188	לייַדנשאפטן
189	אן אָפגעבראַכן צווייגל
190	אָפּשפיגלונג
191	רייפן אפן וואסער
192	נאפטאלין
193	א מענטש גייט
195	דער כאמעלעאָן
196	דערצונוג
198	פילקעס
199	„אַ, א גאסטו“
200	אָנגעשפּאַלטענע פּלוימען
201	פרייד
203	אויך אין הארבסט בליען די ביימער
205	א שפיגל
206	ניטאָ קיין צייט!
208	דער וואסערפאל
209	דער טשוואַק
210	דורך א שפארונקעלע
211	טריט אפן אייז
212	אף א קאַנצערט
214	א סיגארעטל
215	דאָס לייכטזיניקע טייכעלע
216	א קוואל ווערט געבוירן
218	מיין באנאכטיקער באגלייטער
220	באם געזענענען זיך
221	אן אומגליקלעכע באקאנטשאפט
222	איינער א בלייער
223	דער אומגעדולדיקער
225	דאכט זיך, ברידער?

226	דער פראָסט
227	אנטבלויזטע וואַרצלען
228	דרויב
230	אף דער זוניקער זיט
232	קיבעצער
233	שלאַפלאָזיקייט
235	ניט מער, ווי אַ מיק...
236	סקלעראָז
238	גרינע ביכער
240	ער גייט זיך איינזאָפן
241	די אייביקע פען
242	א קוש
243	די אָפּשאַצונג
245	צוויי מאָל צוויי איז פינף
246	העמשעך
247	עפל
249	אייביקייט
250	מאלינעס־זאפט
251	קינע
252	רײַפקײַט
254	קאַפּשווינדל
255	געוויסן
257	אכזאַריעס
259	קלאַרע שויבן
260	„אײַלט זיך טאָן גוטס!“
261	א באגעגעניש מיטן יאם
263	א שטורמיש הארץ
265	א כּאַלעם
267	קאווענס
269	פון אויבן אראָפּ
270	פארלאָרן א וועג
272	גראטעוועט פון א וועלט־אונטערגאנג
274	דער גוטער איינפאל
275	פארושאַווערט
276	מאטאַנעס
278	דער בריק פון גערעכטע

280	בלעטערפאל
281	דעם זיידנס געוויין
282	שפינאזע
284	האלעווי
286	קריטיק:
288	ער איז אלט, אבער ער איז ניט פארעלטערט
290	שטויב
292	„מארצעפאנעס“
296	שפעטער הארבסט

Разумный Марк Абрамович

ШИРЕ ШАГ

М., «Советский писатель», 1975, 304 стр.
План выпуска 1975 г. № 225. Художник
Г. А. Кравцов. Редактор И. А. Серебряный. Худож. редактор Е. Ф. Капустин. Техн. редактор И. М. Минская. Корректор Д. С. Грозовская. Сдано в набор 7/II 1975 г. Подписано 7/VII 1975 г. Бумага 70×108¹/₃₂ № 1. Печ. л. 9,5 (13,30). Уч.-изд. л. 12,93. Тираж 2200 экз. Заказ № 2188. Цена 54 коп. Издательство «Советский писатель». Москва Г-69, ул. Воровского, 11. Ордена Трудового Красного Знамени московская типография № 7 «Искра революции» «Союзполиграфпрома» при Государственном комитете Совета Министров СССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. Москва, Г-19, пер. Аксакова, 13.

